

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 61 og 400-480

Inntektskapitler: 3061, 3400-3470 og 5630

Innhold

Del I

Innledning.....	9
1 Hovedinnledning	11
1.1 Regjeringens justispolitiske utgangspunkt	11
1.2 Hovedtrekk i kriminalitetsutviklingen	13
1.2.1 Størst økning i narkotika og vinningskriminaliteten	13
1.2.2 Utviklingen i voldskriminaliteten...	13
1.2.3 Voldsofre	14
1.2.4 Kriminalitet blant barn og unge	14
1.2.5 Gjengkriminalitet	15
1.2.6 Kriminalitet og kjønnsforskjeller ..	15
1.2.7 Tilbakefall	15
1.2.8 Høyere oppklaringsprosent og lavere saksbehandlingstid	16
1.3 Prioriterte mål og tiltak.....	16
1.3.1 Redusert kriminalitet	18
1.3.2 God og effektiv konfliktløsning og forebygging.....	21
1.3.3 Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	21
1.3.4 Redusert sårbarhet i samfunnet.....	22
1.3.5 En åpen og kvalitetsbevisst forvaltning	22
1.4 Budsjettmessige hovedprioriteringer.....	23
1.5 Oversikt over programkategorier under Justisdepartementets ansvarsområde.....	23
1.5.1 Kategori 06.10 Administrasjon	23
1.5.2 Kategori 06.20 Rettsvesen	23
1.5.3 Kategori 06.30 Kriminalomsorg	24
1.5.4 Kategori 06.40 Politi- og påtalemyndighet	24
1.5.5 Kategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap..	24
1.5.6 Kategori 06.60 Andre virksomheter	24
1.5.7 Kategori 06.70 Erstatninger, tilskudd m.m	25
1.5.8 Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet.	25
1.6 Justis- og politidepartementets miljøtiltak.....	25
1.6.1 Politi- og lensmannsetaten.....	25
1.6.2 Svalbard	25
1.6.3 Sivilt beredskap	26
1.6.4 Lovarbeid.....	26

1.7 Hovedtrekk i budsjett- og regnskapsutviklingen for justissektoren	26
1.7.1 Utviklingstrekk i justissektoren.....	28
1.8 Oversikt.....	29
1.9 Tekniske endringer i budsjettproposisjonen for 2002.....	33
1.10 Bruk av stikkordet «kan overføres»	34

Del II

Nærmere om budsjettforslaget	35
Programområde 06 Justissektoren.....	37
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>	<i>37</i>
Kap. 400 Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	42
Kap. 3400 Justisdepartementet (jf. kap. 400).	45
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>	<i>46</i>
Kap. 061 Høyesterett (jf. kap. 3061)	55
Kap. 3061 Høyesterett (jf. kap. 61)	56
Kap. 405 Lagmannsrettene (jf. kap. 3405)....	57
Kap. 3405 Lagmannsrettene (jf. kap. 405).....	57
Kap. 410 Herreds- og byrettene (jf. kap 3410)	57
Kap. 3410 Rettsgebyr (jf. kap. 410).....	58
Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as.....	59
Kap. 414 Domsutgifter	60
<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>	<i>61</i>
Kap. 430 Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)	77
Kap. 3430 Kriminalomsorg (jf. kap. 430)	79
Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 3432)	80
Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 432)	81
<i>Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet.....</i>	<i>82</i>
Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440).....	93
Kap. 3440 Politidirektoratet – Politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440).....	95
Kap. 441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)....	96
Kap. 3441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 441).....	97
Kap. 442 Politihøgskolen (jf. kap. 3442).....	98
Kap. 3442 Politihøgskolen (jf. kap. 442).....	99

Kap. 443	Oppfølging av innsynsloven.....	99	Kap. 470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)	128
Kap. 445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445).....	100	Kap. 3470	Fri rettshjelp (jf. kap. 470)	130
Kap. 3445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445).....	102	Kap. 471	Statens erstatningsansvar	130
Kap. 446	Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet (jf. kap. 3446).....	102	Kap. 474	Konfliktråd	132
Kap. 3446	Kontrollen med den militære disiplinføremyndighet (jf. kap. 446)	103	Kap. 475	Bobehandling.....	135
Kap. 448	Grensekommissæren	103	Kap. 476	Et historisk og moralsk oppgjør med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under 2. verdenskrigen.....	137
Kap. 3448	Grensekommissæren	104	Kap. 477	Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig	137
<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>			<i>Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>		139
Kap. 450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	105	<i>Programkategori 06.90 Klagenemnd for utlendingssaker</i>		
Kap. 3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)	108	Programområde 05 Sivilt beredskap		
Kap. 451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451).....	109	<i>Programkategori 05.10 Sivilt beredskap under Justisdepartementet</i>		
Kap. 3451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451).....	114	Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2002, kapitlene 6 1 og 400-480, 3400-3470 og 5630.....		
Kap. 455	Redningstjenesten (jf. kap. 3455).	115	Vedlegg 1		
Kap. 3455	Redningstjenesten (jf. kap. 455) ...	119	Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i statlige foretak		
Kap. 456	TETRA – felles radiosamband for nødetatene	119	Vedlegg 2		
<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter ..</i>			Bemanningsoversikt		
Kap. 460	De særskilte etterforskningsorganene	123	151		
Kap. 461	Særskilte ulykkeskommisjoner ...	123			
Kap. 466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	124			
Kap. 467	Norsk Lovtidend	125			
<i>Programkategori 06.70 Erstatninger, tilskudd m.m.</i>					

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Siktede for forbrytelser etter alder. Pr. 1000 innbygger. 1995- 1999	14	Tabell 2.2	Mål, gjennomsnittlig saksavviklingstid og variasjoner i 2000	50
Tabell 1.2	Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren.....	17	Tabell 2.3	Konfliktrådernes saksbehandlingstid i dager	133
Tabell 2.1	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i 2000.....	49			

Figuroversikt

Figur 1.1	Straffesakskjeden	12	Figur 1.7	Antall årsverk i justissektoren....	28
Figur 1.2	Anmeldte forbrytelser og forseelser, 2000	12	Figur 1.8	Utvikling i regnskap i mill. kr for rettsvesen, kriminalomsorg og politi og påtalemyndighet i perioden 1996-2000. Tall i faste 2000-kr.	28
Figur 1.3	Oppklaringsprosent, forbrytelser 1995-99.....	16	Figur 2.1	Herreds- og byrettene. Gjennomsnittlig saksavviklingstid	50
Figur 1.4	Utgifter per kategori, forslag 2002	26	Figur 2.2	Herreds- og byrettene. Innkomne saker.	51
Figur 1.5	Utgifter fordelt på postgrupper, relative andeler i forslag 2002....	27			
Figur 1.6	Driftsutgifter etter art, regnskap 2000	27			

Oversikt over bokser

Boks 1.1	Om statistikken	13	Boks 2.3	Sentrale begreper – sikker straffegjennomføring	70
Boks 2.1	Sentrale begreper i kriminalomsorgen	63	Boks 2.4	Resultatmål for 2002.....	73
Boks 2.2	Straffereaksjoner og fullbyrdingsformer	66	Boks 2.5	Resultatmål for 2002.....	74
			Boks 2.6	Radiosamband	120

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 61 og 400-480

Inntektskapitler: 3061, 3400-3470 og 5630

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 21. september 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

Del I
Innledning

1 Hovedinnledning

1.1 Regjeringens justispolitiske utgangspunkt

Justispolitikken skal ivareta enkeltmenneskets og samfunnets trygghet. Den skal sikre fellesskapets evne til å bekjempe kriminalitet, samtidig som rettssikkerheten for individet ivaretas. Trygghet og rettssikkerhet er helt grunnleggende forutsetninger for velferdssamfunnet. Justispolitikken må sees i sammenheng med Regjeringens politikk for å trygge velferdssamfunnet i bred forstand, med vekt på verdier som åpenhet, rettferdig fordeling av goder og like muligheter for deltakelse på ulike samfunnsarenaer. Regjeringens justispolitikk skal legge til rette for at det enkelte individ sikres forutsigbarhet, like muligheter til å ivareta sine rettigheter, og frihet fra frykt for overgrep mot egen person og eiendom. Regjeringen vil arbeide for et tryggere samfunn. Fellesskapet har et ansvar for å gi den enkelte vern mot overgrep. Samtidig skal samfunnets interesser ivaretas slik at det kan beskytte seg mot individer som begår kriminelle handlinger. Kriminalitet må motarbeides på en slik måte at andre viktige samfunnshensyn, slik som personvern og rettssikkerhet, ikke blir skadelidende. Likevel må den enkeltes rett til personvern veies opp mot samfunnets mulighet til å bekjempe og oppklare kriminelle handlinger. Lovbryterens personvern kan ikke veie tyngre enn samfunnets og offerets krav på at kriminell adferd avdekkes og sanksjoneres.

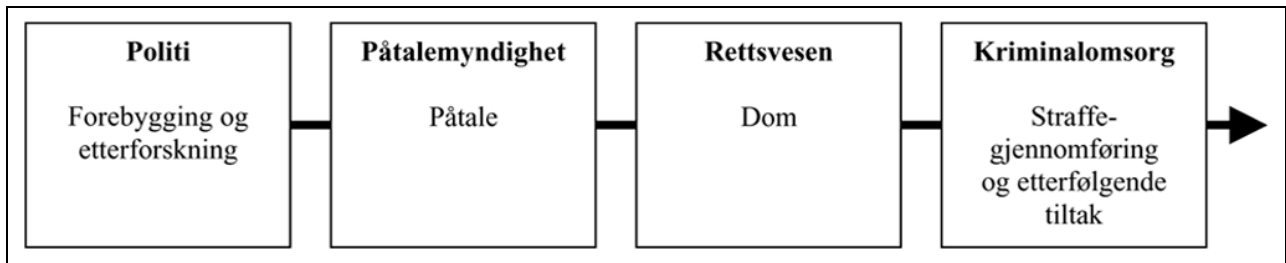
Kriminalitet må bekjempes og forebygges med et bredt spekter av virkemidler. Det er viktig med rask og hensiktsmessig reaksjon på begåtte lovbrudd. Samfunnet må markere at kriminelle handlinger ikke tolereres og at den enkelte stilles til ansvar for sine handlinger. Man må dessuten forsøke å forebygge kriminell adferd før den finner sted. I denne sammenhengen er det viktig å sette inn tiltak rettet særlig mot individer og grupper i risikosonen. Da må det også fokuseres på samfunnsforhold, bl.a. oppvekstvilkår, som gir økt risiko for kriminalitet.

Vanskelige livsvilkår for den enkelte fritar ikke individet for ansvar. Likevel må justispolitikken også kunne an vise hvilke tiltak av mer generell karakter som er nødvendig for å forhindre en uønsket kriminalitetsutvikling. Samtidig som det materielle og økonomiske grunnlag har blitt stadig bedre for det store flertall av befolkningen, kan større ulikheter føre til at grupper kan føle seg marginalisert og utenfor velferdssamfunnets fellesskap og regler. Dette kan skape grobunn for

kriminell adferd. Et samfunn med små forskjeller er derfor et gode også i en kriminalpolitisk sammenheng. Likevel er ulike materielle vilkår bare en av flere forklaringsfaktorer. En samfunnsutvikling som fremmer åpenhet, deltakelse, fellesskap og ansvarsfølelse er like viktig for å forebygge kriminalitet.

Regjeringen ser det som svært viktig å forhindre at barn og ungdom begynner på en kriminell løpebane, og å bidra til at de som har kommet inn på et slikt spor blir motivert til annen adferd. I denne sammenheng er det grunnleggende å legge til rette for trygge oppvekstvilkår, like muligheter til utdanning og gode sosiale nettverk. Overfor barn og ungdom som allerede har begått kriminelle handlinger, vil Regjeringen særlig fokusere på tiltak som kan forhindre ny kriminell adferd. Førstegangskriminelle mellom 12 og 18 år er i en spesiell situasjon, og arbeidet overfor denne gruppen vil prioriteres både i form av forebyggende arbeid og når det gjelder utforming og bruk av tilpassede reaksjoner. Barn skal ikke behandles på samme måte som voksne, og det skal skilles mellom barn under og over den kriminelle lavalder. Regjeringen vil vektlegge samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen og legge til rette for samarbeid mellom enkeltindivider, offentlige institusjoner, skoler, ulike organisasjoner og lokalsamfunn i forbindelse med tiltak som kan hindre kriminell adferd. Dette gjelder ikke minst i det forebyggende arbeid for å redusere tilbakefall etter løslatelse av allerede domfelte personer. En slik samordning vil være mer virkningsfull enn bare å konsentrere innsatsen rundt tiltak iverksatt av offentlige organer. Denne strategien vil særlig være aktuell for kriminalitetsforebyggende tiltak rettet mot barn og ungdom. En viktig del av det forebyggende arbeidet vil være arbeid og tiltak mot etnisk diskriminering. Rasisme og diskriminering er i strid med grunnleggende verdier og må motarbeides aktivt. Et lovutvalg skal i løpet av 2002 framlegge forslag for å styrke lovverket mot etnisk diskriminering. Svak tilhørighet, stigmatisering og marginalisering gir grobunn for motreaksjoner i form av gjengkriminalitet. Regjeringen vil spesielt prioritere tiltak som kan iverksettes for å redusere gjengkriminaliteten. Vold oppleves som et særlig overgrep for dem som utsettes for den, og Regjeringen vil arbeide for å redusere antall voldstilfeller og bidra til å øke tryggheten og rettssikkerheten for voldsofre. Vold i familien, og dermed vold mot kvinner, vil bli spesielt vektlagt.

Regjeringen vil prioritere innsatsen mot organisert, internasjonal kriminalitet. Organiserte kri-

Figur 1.1 Straffesakskjeden

minelle miljøer er aktive innenfor narkotikasmugling, hvitvasking av penger, prostitusjon, menneskesmugling, datakriminalitet og voldskriminalitet, og aktiviteten ser ut til å være økende. Det er særlig viktig å få avdekket og straffet dem som står bak slik virksomhet. Særlig oppmerksomhet må rettes mot evnen til å hindre alvorlig internasjonal terrorisme.

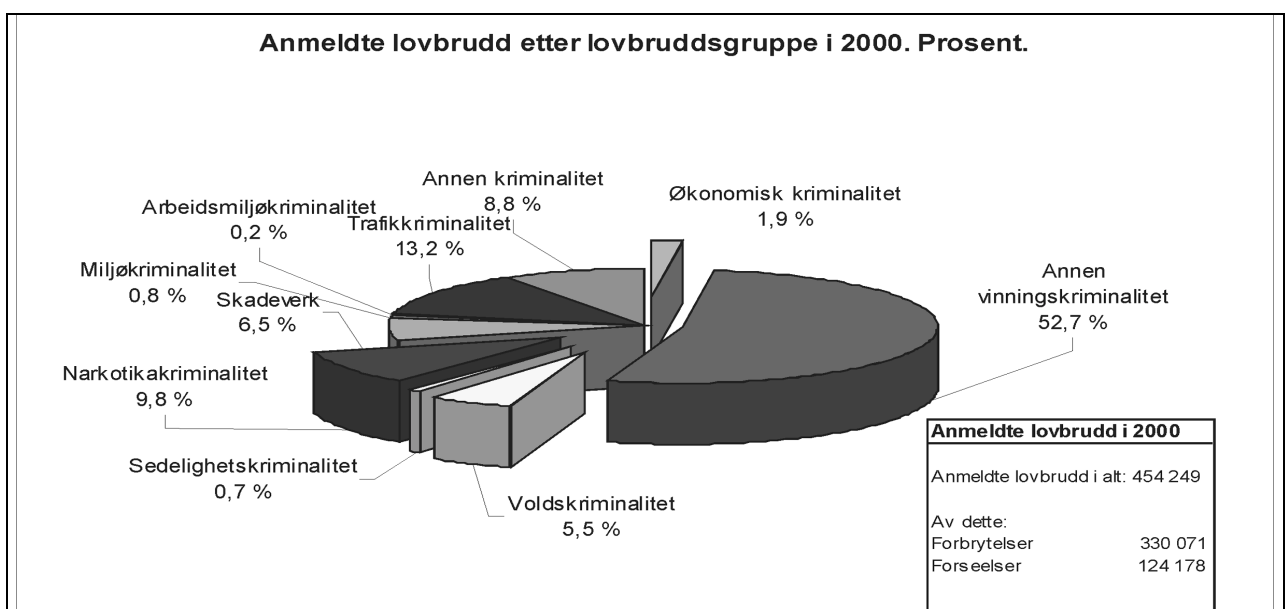
For å hindre ny kriminalitet og å ivareta ofrene for kriminalitet er de tiltak som iverksettes etter at en straffbar handling er begått sentrale. Det er viktig å sørge for både en høyere oppdagelsesrisiko og en raskere reaksjon på lovbrudd. En hurtig reaksjon fra samfunnets side forutsetter at alle etater som er involvert i straffeforfølgning virker etter sin hensikt. Hvor nært de ulike elementene henger sammen, kan illustreres som vist i figur 1.1.

For at straffesakskjeden skal fungere godt, må det sørges for en balansert og fleksibel ressurstilførsel til de ulike ledd. Dersom dette ikke avstem-

mes, vil ressurstilførsel ett sted kunne føre til opphopninger av saker i et annet ledd.

Regjeringen er opptatt av å styrke samfunnsikkerheten og skape trygghet for liv, helse, miljø og materielle verdier. Justisdepartementet har samordningsansvar for sikkerhets- og beredskapsarbeidet og er i ferd med å vurdere dagens beredskapsordninger etter det bildet vi i dag har av samfunnets sårbarhet.

Regjeringen har igangsatt et omfattende arbeid for å fornye og effektivisere justissektoren. Det er allerede gjennomført en rekke organisatoriske endringer i Justisdepartementet og justissektoren, og det vil arbeides videre med å gjennomføre reformene innen politiet og domstolene. Til tross for store organisatoriske endringer, har Justisdepartementet fremdeles et omfattende ansvarsområde. Dette framgår av oversikten over hovedmål og delmål for justissektoren, jf. pkt. 1.3 nedenfor. For Svalbard fremmes en egen proposisjon hvor utfordringene blir nærmere omtalt.

Figur 1.2 Anmeldte forbrytelser og forsøelser, 2000

Kilde: NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.2 Hovedtrekk i kriminalitetsutviklingen

I 2000 ble det anmeldt 454 249 forbrytelser og forseelser i Norge. Anmeldelsene fordelte seg etter lovbruddsgrupper som vist i figur 1.2.

Den registrerte kriminaliteten har steget med 10 prosent fra 1996 til 2000. Dette skyldes i hovedsak flere anmeldte narkotikaforbrytelser og tradisjonelle vinningslovbrudd.

1.2.1 Størst økning i narkotika og vinningskriminaliteten

Den registrerte narkotikakriminaliteten har steget med drøyt 60 prosent i perioden fra 1996 til 2000. Styrket politiinnsats og høyere oppdagelsesrisiko kan forklare noe av utviklingen, men stigningen skyldes trolig også økende faktisk kriminalitet. Undersøkelser fra Statens institutt for rusmiddelforskning viser at andelen unge som har brukt ulike narkotiske stoffer har vært økende de siste årene. I 1986 hadde 8 prosent av de unge mellom 15 og 20 år prøvd cannabis. I 1998 hadde andelen økt til 18 prosent. Fra de samme undersøkelsene har man sett at det er nær sammenheng mellom bruk av hasj og stoffer som ecstasy og amfetamin. Bruken av tyngre stoffer er også økende. Ved at flere eksperimenterer med ulike narkotiske stoffer, er det grunn til å frykte at det også kan bli flere som etter hvert rekrutteres til tyngre misbruk.

Utviklingen i narkotikakriminaliteten har noen forbindelseslinjer til vinningskriminaliteten som på sin side har steget med 7 prosent fra 1996 til 2000. Det er tyveriene som dominerer mens den registrerte, økonomiske kriminaliteten utgjør en relativt liten andel av hele bildet. Et viktig utviklingstrekk er det stigende antall tilfeller av ran, trusler og grove tyverier fra person på offentlig sted. Det er også store kompetanse- og metode-messige utfordringer knyttet til utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet og IKT-kriminalitet og en voksende andel av kriminaliteten som avdekkes har forgreninger ut over Norges grenser. Ved hjelp av ny informasjons- og kommunikasjonteknologi er det mulig å iverksette kriminelle handlinger i ett land mens virkningene inntreffer i et annet, noe som kan utnyttes strategisk av organiserte kriminelle for å vanskeliggjøre straffefølgning.

Boks 1.1 Om statistikken

I figur 1.2 inngår både forbrytelser og forseelser. Forseelsene er utelatt i den senere omtalen av utviklingen blant siktede for forbrytelser.

Kriminalstatistikken tar utgangspunkt i anmeldte, straffbare handlinger, ofte omtalt som registrert kriminalitet. Når ikke annet er nevnt, er det Kriminalstatistikken fra Statistisk sentralbyrå som det refereres til.

Mørketall er handlinger som ikke har blitt anmeldt til politiet. Den faktiske kriminaliteten er derfor langt høyere enn den registrerte og mørketallene er høyere for voldskriminalitet enn for mange typer vinningskriminalitet. Flere forhold er avgjørende for om et lovbrudd anmeldes eller ikke: Lovbruddets grovhet og synlighet, offerets situasjon og forhold til gjerningsperson, graden av krenkelse og hvor belastende eller nyttig det oppleves å anmelde forholdet. Når offer og gjerningsperson kjenner hverandre, skal det mer til for å anmelde forholdet enn om det har oppstått mellom ukjente.

Det refereres til tall fra Levekårsundersøkelsene til Statistisk sentralbyrå i forbindelse med selvrapportert utsatthet for tyveri, skadeverk og vold. Resultatene belyser mørketallsproblematikken i kriminalstatistikken og gjør offerbildet tydeligere. De nyeste tallene er fra 1997.

1.2.2 Utviklingen i voldskriminaliteten

Det er særlig den økende voldskriminaliteten som vekker bekymring. Anmeldelsene har steget med nesten 23 prosent fra 1996 til 2000. Noe av økningen har tilknytning til vold innenfor sosialt avgrensede, kriminelle miljøer. Dette modifierer bildet av at volden blir mer utbredt, men forsterker inntrykket av at den har blitt mer alvorlig. I tillegg til den reelle økningen i voldskriminaliteten, kan det også tenkes at stadig flere handlinger blir oppfattet som overgrep og at flere forbrytelser blir anmeldt til politiet. Økt oppmerksomhet og samfunnsdebatt rundt enkelte voldshandlinger har sannsynligvis også bidratt til at flere hendelser har blitt anmeldt.

Med utgangspunkt i WHO's dødsårsaksstatistikk, er det likevel grunnlag for å si at det fortsatt er lite grov vold i Norge sammenliknet med 20

andre europeiske land. Drap defineres nokså likt i de ulike landene og kan brukes som illustrasjon: I Norge ble det i 1996 begått 1,0 drap pr. 100.000 innbyggere, mens tallene for Finland var 3,7, for Danmark 1,3 og Sverige 1,2. For England og Wales var antallet 1,3. I USA ble det begått 6,3 drap pr. 100 000 innbyggere.

1.2.3 Voldsofre

I Levekårsundersøkelsen (1997) har bare 13 prosent av voldsofrene gått til politianmeldelse til tross for fysisk skade. Andelen anmeldelser synker med antall ganger man blir utsatt for vold. Bare 4,8 prosent anmeldte den fjerde voldsepisoden som de hadde opplevd i løpet av ett år. Det er i særlig grad kvinner som opplever gjentatte voldsepisoder, enten på arbeidsplassen eller i hjemmet. Tall fra Oslo politidistrikt viser at en tredjedel av alle anmeldte voldsepisoder mot kvinner har hjemmet som gjerningssted. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til hva som skjuler seg bak de høye mørketallene for vold.

Frykten for vold er mest utbredt blant kvinner. I Levekårsundersøkelsen 1997 oppga 17 prosent av kvinnene at de var urolige for vold eller trusler om vold i hjemmet. Til sammenligning fryktet 5 prosent av mennene det samme. For mange er frykten for vold og trusler hemmende for livsutfoldelse og deltakelse. Mye av volden som skjer på offentlig sted er slagsmål mellom relativt jevnbyrdige deltakere. Det er gjerne unge menn som er alkoholpåvirket. Ofte er det slik at begge parter deltar, og det kan være relativt tilfeldig hvem som ender som offer, og registreres som dette, og

hvem som registreres som gjerningsperson. Tall fra Oslo politidistrikt (1998) viser at om lag 75 prosent av de involverte i gatevold i sentrum var påvirket av rusmidler. Personer fra grupper med lav utdanning, lav inntekt, høy arbeidsledighet og dårlige boforhold er overrepresentert både blant registrerte voldsutøvere og voldsofre. Samvariasjonen mellom dårlige levekår og kriminalitet gjør seg også gjeldende for deler av befolkningen med etnisk minoritetsbakgrunn. Tidligere undersøkelser viser at voldsutøvere dømt til 3 års fengsel eller mer har et lavere utdanningsnivå enn for fangebefolkningen sett under ett. De fleste var uten arbeid og bolig, så og si alle hadde rusproblemer og de hadde en tidlig kriminell debut. Flertallet av de domfelte er tilbakefallsforbrytere, og deres lovbruddsprofil vitner om at lovbruddene og rusmiddelkonsumet er vevd inn i hverandre over en årrekke.

1.2.4 Kriminalitet blant barn og unge

Tabell 1.1 viser utviklingen i siktede over femårsperioden 1995 til 1999, sett i forhold til folketallet i de ulike aldersklassene.

For hele befolkningen sett under ett, var det 7,5 siktede pr. 1000 innbyggere i 1999. Blant 14-åringene var antallet siktede derimot langt høyere enn dette, med 20 siktede pr. 1000 innbyggere i 1999. Disse er under kriminell lavalder men omtales som siktet i statistikken fra Statistisk sentralbyrå. Blant unge mellom 15 og 17 var det 22,6 siktede pr. 1000 innbyggere. Høyest var imidlertid frekvensen blant siktede i alderen 18 til 20 år med 28,1 siktede pr. 1000 innbyggere i 1999.

Tabell 1.1 Siktede for forbrytelser etter alder. Pr. 1000 innbygger. 1995- 1999

	1995	1996	1997	1998	1999
I alt	6,2	6,5	6,6	6,9	7,5
5-13 år	1,8	2,0	1,8	1,9	2,2
14 år	15,9	17,7	17,3	16,3	20,0
15-17	17,6	19,7	19,3	20,0	22,6
18-20	21,7	22,1	21,6	23,6	28,1
21-24	15,8	16,4	16,9	17,5	20,0
25-29	11,8	12,7	12,8	13,4	15,0
30-39	8,2	8,7	9,4	10,1	10,3

Tabell 1.1 Siktede for forbrytelser etter alder. Pr. 1000 innbygger. 1995- 1999

	1995	1996	1997	1998	1999
40-59	3,0	3,0	3,5	3,6	3,7
60-	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Statistikken viser at det over tid har blitt flere siktede for forbrytelser blant 14-åringene. Det er nær sammenheng mellom tidlig problematferd og senere kriminalitet, og av statistikken ser vi at antall siktede også har økt for de som har nådd kriminell lavalder. Siktede mellom 15 og 17 år har steget relativt mye og det ser ut til at stadig flere har begynt en uheldig utvikling før fylte 15 år. Statistikken viser en reell økning i antall barn og unge i kontakt med politiet i forbindelse med en forbrytelse. Den stigende barne og ungdomskriminaliteten er trolig reell, selv om noe av økningen også kan skyldes stadig raskere påtaleavgjørelse i slike saker. Raskere påtaleavgjørelse bidrar til enda flere siktede i statistikken.

Det er et gjennomgående trekk at forbrytelsene blir mer alvorlige og at fremgangsmåten endres med økende alder. De yngste er sjelden alene om forbrytelsen, men ofte sammen med kamerater eller jevnaldrende. Først blant siktede over 18 år er det flere siktede uten medskyldige enn med.

Forskning har entydig vist at barn og unge som ikke opplever tydelig grensesetting, klarer seg markert dårligere enn de som blir møtt med grenser. Å sette tydelige grenser for rett og galt, også lovbrudd, er derfor til barns og unges beste. Dette er i første rekke foreldrenes ansvar, men også samfunnet må ha midler til å markere grensesetting.

1.2.5 Gjengkriminalitet

Barn og unge søker tilhørighet, trygghet, spenning og bekreftelse der den finnes, enten hos foreldre og i nærmiljøet eller i andre sosiale nettverk. Noen finner tilknytning i gjenger, ofte i kombinasjon med søken etter spenning. Som oftest er tilkynningsforhold og sosial tilhørighet viktigere enn uttrykksform. Noen unge går inn i ekstreme og voldelige grupper fordi disse gruppene oppfyller en del grunnleggende behov for dem – som trygghet, tilhørighet, spenning og bekreftelse –

behov som ikke blir tilfredsstilt i andre sammenhenger. Sosial utstøting av gruppen og den enkelte deltaker virker ofte forsterkende på voldelige handlingsmønstre. Det er ofte lettere å bli inkludert i ekstreme og voldelige grupper enn å komme ut av dem.

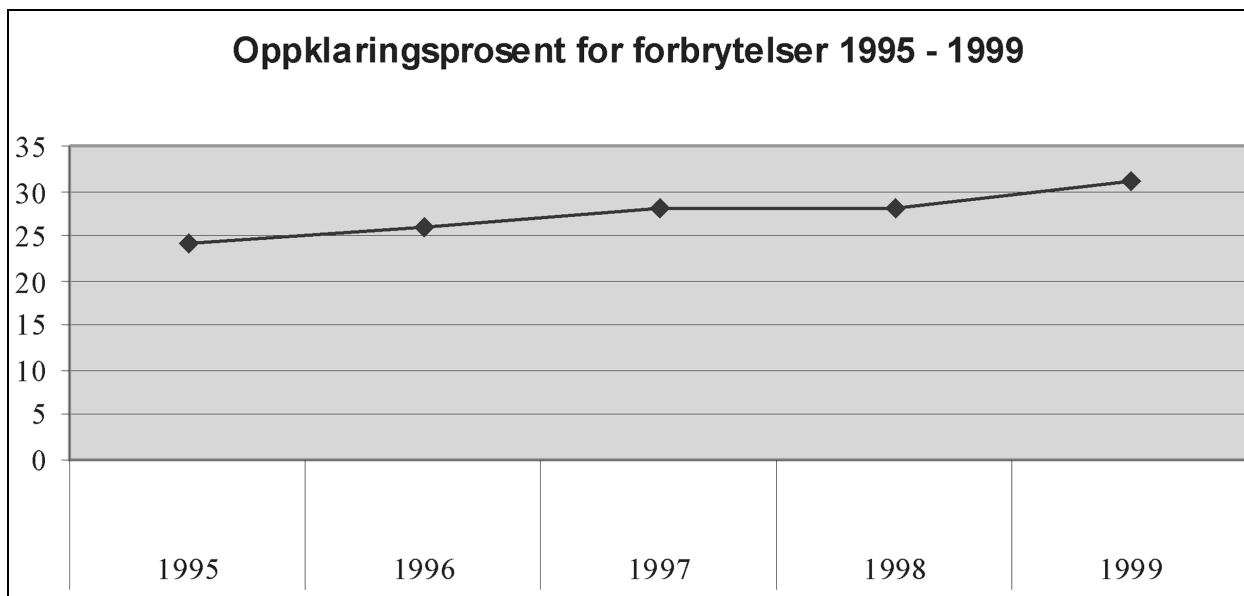
Oslo har også registrert fremvekst av ungdomsgjenger dannet med utgangspunkt i ulike etniske grupperinger. Dette må trolig sees i sammenheng med at gjengene særlig vokser fram i de relativt fattige bydelene. På bakgrunn av amerikanske erfaringer om framveksten av gjenger, gir sammenfallet mellom sosial lagdeling, etnisk minoritet og konsentrasjon i belastede bydeler grunnlag for bekymring. Det å bli medlem av en gjeng fører vanligvis til en økning i egen voldsaktivitet, mens det å forlate miljøet som regel medfører reduksjon i egen voldsutøvelse.

1.2.6 Kriminalitet og kjønnsforskjeller

I 1999 var kvinneandelen av de siktede for forbrytelser på 14,6 prosent. Kvinners kriminalitet er gjennomgående mindre alvorlig enn mennenes. Tyveri, bedrageri og økonomisk utroskap er de mest dominerende forbrytelsene, mens kvinneandelen også er relativt høy for narkotikaforbrytelser. Når det gjelder vold, utgjør kvinnene en tidel av alle siktede. Blant siktede for sedelighetskriminalitet er kvinnene nærmest fraværende.

1.2.7 Tilbakefall

Hele 55,5 prosent av de siktede for forbrytelser i 1994 ble siktet for en ny forbrytelse i løpet av den etterfølgende femårsperioden. Tilbakefallet er størst blant siktede for narkotikakriminalitet (61 prosent), men også for dem som ble siktet for tradisjonell vinningskriminalitet, skadeverk og volds-kriminalitet var tilbakefallet betydelig (mellom 48 og 55 prosent). Blant siktede for sedelighetskriminalitet var tilbakefallsprosenten til ny forbrytelse på 21,5 prosent i løpet av femårsperioden.

Figur 1.3 Oppklaringsprosent, forbrytelser 1995-99

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.2.8 Høyere oppklaringsprosent og lavere saksbehandlingstid

Figur 1.3 viser oppklaringsprosenten for forbrytelser fra 1995 til 1999.

Tallene viser at oppklaringsprosenten steg fra 24 prosent i 1995 til 31 i 1999. Generelt er oppklaringsprosenten høyere jo mer alvorlig lovbruddet er. Oppklaringsprosenten er imidlertid lav for voldtekt og voldtektsforsøk, henholdsvis 22 og 27 prosent, noe som blant annet skyldes vansker med å sikre tilstrekkelige bevis i slike saker.

Hurtig straffesaksbehandling sikrer bevis, gjør at vitner husker bedre og gir dermed et godt grunnlag for en høyere oppklaringsprosent. Politets saksbehandlingstid fra anmeldelse til positiv påtaleavgjørelse har i de senere årene i gjennomsnitt ligget på om lag 200 dager, men viste i 2000 en markert nedgang til 176 dager.

Når det gjelder straffesaker i herreds- og byrettene, økte antallet innkomne saker med 6 prosent fra 1999 til 2000. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var 3,1 måneder, den samme som året før. Dette er marginalt utenfor normen for saksbehandlingstid for straffesaker,

som er 3 måneder. I forhørsrettssaker var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 0,5 måneder mot 0,6 måneder i 1999. Dette er innenfor normen som er en saksbehandlingstid på en måned. For straffesaker behandlet med lagrette var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 6,8 måneder mot 6,9 i 1999. Til tross for positiv utvikling i saksbehandlingstiden for Borgarting og Gulatings lagmannsrett, var det likevel disse som trakk opp gjennomsnittet. Saksbehandlingstiden er utenfor normen om 3 måneders gjennomsnittlig saksbehandlingstid. For kriminalomsorgen økte soningskøen i 2000. Per 08.08.2001 var det 1599 dommer hvor domfelte ikke hadde påbegynt soning innen 2 måneder etter at de var mottatt av kriminalomsorgen. Til sammenlikning var antallet 1358 dommer pr. 31.08.2000.

1.3 Prioriterte mål og tiltak

Justisdepartementet har et vidt ansvarsområde og en stor sektor. Tabell 1.2 gir oversikt over de mest sentrale arbeidsområder for Justisdepartementet og sektor. Til disse er det knyttet prioriterte hovedmål og delmål, som gjelder alle deler av justissektoren.

Tabell 1.2 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
1. Redusert kriminalitet	1. Sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning 2. Styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet 3. Redusere voldskriminaliteten 4. Redusere narkotikakriminaliteten 5. Redusere sedelighetskriminaliteten 6. Bidra til reduksjon av den internasjonale og den grenseoverskridende kriminaliteten 7. Redusere økonomisk kriminalitet 8. Redusere IKT-relatert kriminalitet 9. Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller beslattes av domstol straks de er rettkraftige 10. Legge forholdene til rette for at lovbryteren skal kunne gjøre en egeninnsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster 11. En moderne, effektiv og velfungerende overvåkningstjeneste
2. God og effektiv konfliktløsning og -forebygging	1. Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger 2. God struktur og organisering i rettspleien
3. Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	1. Styrke kriminalitetsofrenes stilling 2. Sikre rettssikkerheten under etterforskning og i straffesaker 3. Sikre den enkeltes personvern 4. Forsvarlig og effektiv saksavvikling i domstolene 5. Sikre hjelpe- og støtteordningene for enkeltindivider 6. Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
4. Et godt og tilgjengelig regelverk	1. Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk regelverk 2. Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett 3. Utvikle god rammelovgivning for næringslivet og det sivile samfunn
5. Redusert sårbarhet i samfunnet	1. Sikre effektiv organisering og utnyttelse av rednings- og beredskapsressursene 2. Effektivisere produksjonen i siviltenesteadministrasjonen
6. Helhetlig forvaltning av norske interesser i polarområdene	1. Samordne departementenes politikk i polarområdene 2. Utvikle et godt lokaldemokrati i Longyearbyen

Tabell 1.2 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
7. En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning	1. Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser 2. Bedre kunnskap om justispolitiske sammenhenger og årsaksforhold 3. Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning 4. Styrke gjennomføringen av offentlighetsprinsippet 5. God kjennskap til regelverk og rettigheter blant publikum

1.3.1 Redusert kriminalitet

1.3.1.1 Rask reaksjon

Regjeringen vil legge til rette for at det skal reageres raskere på kriminelle handlinger. Effektiv straffegjennomføring styrker reaksjonens preventive virkninger og hindrer ny kriminalitet i påvente av straffereaksjon. Det er særlig viktig å redusere tiden som går med uten at saker blir behandlet, den såkalte «liggetiden» i straffesaker. Målsettingen skal nås gjennom kvalitetssikring av instruks og arbeidsrutiner, regelendringer og kompetansehevende tiltak. Regjeringen ser det som viktig å ha god balanse mellom etterforsknings- og påtalekapasitet. Nye IKT-løsninger, som gir bedre samhandling og oversikt over gjennomstrømningen av saker i straffesakskjeden, gir mulighet for en mer balansert ressurstilførsel. Regjeringen ser det som viktig å følge opp prosjektet for hurtigere straffesaksbehandling, og i den forbindelse er det blant annet utformet en sentral straffesaksinstruks. Denne instruksjonen er en rammeinstruks som skal ligge til grunn for de lokale instruksene i politidistriktene, og formålet er å få en raskere behandling av straffesaker. En arbeidsgruppe oppnevnt av Justisdepartementet har også utredet behovet for ulike kompetansehevende tiltak i politiet, både for etterforskere og tjenestemenn i påtalemyndigheten. Hensikten med tiltakene er å øke politiets og påtalemyndighetens kompetanse slik at sakene kan håndteres raskere. Det vil også legges vekt på å etablere tekniske støttesystemer som legger til rette for raskere saksbehandling. I tillegg tar departementet sikte på å fremlegge en lovproposisjon ved årsskiftet 2001/2002, som del av oppfølgingen av prosjektet hurtigere straffesaksbehandling. Proposisjonen vil inneholde forslag til endringer i straffeprosessloven, for å sikre en hurtigere straffesakbehandling. Endringene vil bygge på en del av de forslag som Justisdepartementet sendte på høring

desember 2000. I dette høringsbrevet ble det blant annet foreslått fristregler, begrensninger i det frie forsvarervalg og endrede regler i forhold til bevisavskjæring.

1.3.1.2 Tiltak mot vold

For å sikre individets og fellesskapets grunnleggende rett til trygghet, skal arbeidet med å redusere den faktiske volden ha høy prioritet. I forbindelse med gjennomføringen av politireformen har Regjeringen ønsket å sikre etaten rammebetingelser som gjør at den mer effektivt kan forebygge og bekjempe kriminalitet. Reduksjonen av antall politidistrikter vil frigjøre administrativt personale til operativ polititjeneste. Et mer synlig politi vil kunne bidra til å skape trygghet og forhindre kriminalitet. Arbeidet mot voldelig gjengkriminalitet skal prioriteres. I 1999 ble det foretatt en lovendring som ga politiet større fullmakter til visitasjon av personer for å avdekke våpen. Justisdepartementet har nå iverksatt en evaluering av praktisering og virkninger av lovbestemmelsen, for å vurdere om den fungerer etter hensikten. Det er dessuten igangsatt et arbeid med sikte på å sikre tilstrekkelig visitasjonsadgang også av kjøretøyer på offentlig sted. Man har i større grad kriminalisert det å bære kniv eller våpen på offentlig sted uten aktverdig grunn. Regjeringen har bidratt til å igangsette arbeidet med et felles nordisk register for stjalne våpen og våpentekniske spor. Sivile vernepliktige blir brukt i voldsforebyggende prosjekter blant barn og ungdom. Erfaringene så langt er positive.

I tillegg til tiltak mot gatevold, vil Regjeringen prioritere tiltak mot den vold som skjer i hjemmet og som i all hovedsak rammer kvinner. Volden i hjemmet er preget av gjentakelse og tidlig inngripen fra politiet og hjelpeapparatets side vil derfor ha et stort forebyggende potensiale. Som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen «Vold mot kvinner II 2000-2003» er det etablert tre lokale prosjek-

ter, i Molde, Tana og Tønsberg. I prosjektperioden skal det utvikles modeller for forebygging av vold, samarbeid mellom aktuelle instanser og bistand til ofre og overgripere. Bedre rutiner og samarbeid bidrar til en mer effektiv innsats for å hindre vold og overgrep og sikrer en tidligere og mer målrettet innsats overfor både offer og overgriper. Rådgivingskontorene for kriminalitetsofre er opprettet i samarbeid med politiet, og bistår ofre for kriminelle handlinger med råd og veiledning og videreformidler behov for juridisk- og helsemessig hjelp. Utviklingsarbeidet med voldsalarmer for trusselutsatte kvinner vil fortsette. Det er opprettet et kvinnevoldsutvalg som skal utrede stillingen for kvinner som utsettes for fysisk og psykisk vold, trusler og overgrep av nåværende eller tidligere samlivspartner. Utvalgets arbeid skal styrke stillingen til kvinner utsatt for vold og overgrep gjennom å foreslå forbedringer og innskjerpinger av lovverket, iverksettelse av forbedrede forebyggende tiltak og utvikling av tiltak som bidrar til at ofrene kan bli møtt av offentlige instanser på en bedre måte enn i dag. Ved Oslo og Bergen politidistrikt er det igangsatt arbeid for å bedre politiets behandling av saker angående familievold. Dette innebærer at familievoldssaker gis høyere prioritet enn de tidligere har fått, og at det er utpekt en egen familievoldskoordinator som har hovedansvaret for disse sakene. Det vil bli tatt initiativ til at samtlige politidistrikter utpeker en egen koordinator for dette arbeidet. Justisdepartementet har nedsatt en hurtigarbeidende gruppe som skal utarbeide standardiserte sikkerhetsplaner for volds- og trusselutsatte kvinner. Sikkerhetsplanen vil bli utformet som en instruks eller rutinebeskrivelse for politiet, der praktiske beskyttelsestiltak skal sees i sammenheng og iverksettes suksessivt etter en konkret vurdering av den enkelte sak.

Omtrent 500 kvinner bor i dag på skjulte adresser etter å ha blitt trakassert eller truet av tidligere samlivspartnere. Regjeringen har sendt på høring et lovforslag om adgang til å innvilge truede personer endret personnummer. Erfaringsvis hjelper ikke hemmelig adresse så lenge tidligere partner kjenner vedkommendes personnummer. Det er allerede vedtatt regler som utvider adgangen til å pågripe og fengsle personer som bryter besøksforbud. Det blir sendt på høring et forslag for å presisere bestemmelsene om besøksforbud ytterligere for dermed å gjøre dem mer effektive, samtidig som man foreslår klarere hjemmel for besøksforbud i eget hjem. Regjeringen finansierer også et prosjekt for å belyse fornærmedes stilling i straffeprosessen. Formå-

let er å framskaffe et grunnlag for å gjennomføre lovendringer som styrker fornærmedes stilling. I mandatet for prosjektet er det framhevet at man spesielt skal ha for øye den straffeprosessuelle stilling for ofre for vold- og seksuallovbrudd.

I 2001 er det innført en egen lov om voldsoffererstatning. Det er nå lovfestet at den som har fått en personskade etter en straffbar handling som bærer preg av vold eller tvang, får et rettskrav på erstatning fra staten. Den maksimale voldsoffererstatningen ble samtidig hevet fra kr 200 000 til 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden, som nå utgjør kr 1 000 000.

1.3.1.3 Tiltak mot barne og ungdomskriminalitet

Justisdepartementet har sendt ut på høring en rekke forslag til tiltak for bekjempelse av barne og ungdomskriminalitet. I høringsbrevet foreslås en lovpålagt samordning og koordinering av innsatsen som i dag gjøres av politiet, barnevernet, skoler, helse- og sosialpersonell. Det foreslås derfor at det opprettes et kommunalt oppfølgingsteam som arbeider parallelt med politiet. Samarbeidet skal gjøres enklere ved å endre reglene for taushetsplikt. Videre skal politiet være pliktig til å etterforske lovbrudd som er begått av barn under 15 år. Det foreslås også endringer i straffeprosessloven slik at politiets etterforskning skal kunne gi bedre grunnlag også for arbeidet i andre etater. For å sikre effektiv etterforskning i saker med mindreårige, har Justisdepartementet foreslått prinsipper for politiets organisering av arbeidet med barne- og ungdomskriminalitet og lagt fram forslag om at det utvikles nye, felles saksbehandlingsrutiner. Videre skal politiet kunne pålegge personer under 15 år og deres verge å møte for politiet til samtale. Det blir også foreslått et begrenset oppholdsforbud for personer under 15 år, noe som gjør det lettere for politiet å kjøre barn hjem. Det skal arbeides videre med å etablere faste rutiner for hvordan man skal forholde seg til kriminalitet i skolehverdagen. Det vil også bli foreslått et eget straffebud mot personer som bruker mindreårige til å begå kriminelle handlinger. Høringsfristen for disse forslag er satt til 01.11.2001, og oppfølging av dette arbeidet vil bli gitt høy prioritet.

I samarbeid med BFD og KUF er det til sammen avsatt 15 mill. kr for utvikling av foreldretreningsprogram mot mobbing, tiltak for barn og unge med adferdsproblemer, prosjekt mot gjengkriminalitet, barn og unge med krigsopplevelser og kontrakter for unge lovbrutere. Det er også utarbeidet en egen strategi for å forebygge IKT-

kriminalitet blant barn og unge. Strategien utgjør en del av Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet.

1.3.1.4 Tiltak mot organisert kriminalitet

Organisert, internasjonal kriminalitet øker behovet for et langt tettere og mer effektivt samarbeid mellom de ulike lands justismyndigheter. Fra Regjeringens side har det vært vurdert som svært viktig å knytte Norge tett opp mot det mellomstatlige samarbeidet i EU for å bekjempe kriminalitet og andre former for trusler mot samfunnets stabilitet og sikkerhet. Samtidig er det nære, nordiske politisamarbeidet viktig for kriminalitetsbekjempelsen i nærområdene. Bekjempelse av grenseoverskridende kriminalitet må sees i sammenheng særlig med bekjempelsen av økonomisk kriminalitet, IKT-relatert kriminalitet og alvorlig internasjonal terrorisme. Regjeringen har opprettet Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK), som består av representanter fra Politidirektoratet, den høyere påtalemyndighet, politimestrene, ØKOKRIM, Kripas, og Oslo politidistrikt. ROK skal ikke være et nytt særorgan, men tilrettelegge konkrete etterforskningsprosjekter med lokal påtalemessig styring. Det tildeles etterretnings- og etterforskningsressurser fra ØKOKRIM, Kripas og Oslo politidistrikt innen prioriterte saksområder som bl. a. narkotika, illegal spritinnførsel, menneskesmugling og omfattende vinningskriminalitet. Politidirektoratet skal foreta en gjennomgang av særorganenes oppgaver med sikte på å klarlegge særorganenes fremtidige oppgaveporteføljer, herunder ansvar, oppgavefordeling mellom særorganene, politidistriktenes og Politidirektoratet. Målet er å etablere en klarere ansvarsfordeling og sikre rasjonelle, effektive operative og administrative løsninger. Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet skal følges opp. I 2001 er det igangsatt et eget prosjekt for forebyggende arbeid i forhold til næringsdrivende i risikosonen. Det er under opprettelse et eget datakriminalitetsenter under ØKOKRIM, som skal styrke beredskapen i forhold til nyere kriminalitetsformer over internett. Regjeringen har nedsatt et tverrdepartementalt embetsmannsutvalg som i 2002 blant annet skal fokusere på svart økonomi i restaurantbransjen. I tråd med Stortingets forutsetninger er det fra 01.10.2001 etablert et prosjekt for å bekjempe bakmennene i alvorlig narkotikakriminalitet, smugling og tilhørende hvitvasking av penger. Prosjektet er administrativt underlagt Politidirektoratet. Faglig ligger prosjektet under Rådet for

bekjempelse av organisert kriminalitet som avgjør hvilke saker som skal behandles under rådet.

1.3.1.5 Redusert tilbakefall etter soning

Den nye straffegjennomføringsloven gir rammer for et bedre innhold i soningen til den enkelte. Den innsatte skal kunne komme ut av en kriminell livsførsel etter løslatelse. Regjeringen vil styrke kontrollvirksomheten og forandringsarbeidet i kriminalomsorgen. Bruk av soningsplaner, kontaktbetjenter og påvirkningsprogrammer er sentrale virkemidler for å motvirke ny kriminalitet eller en forverret sosial situasjon etter at straffen er fullbyrdet. Bruken av kontrolltiltak og forandringsarbeid skal baseres på individuelle vurderinger og tilgjengelige risiko- og behovsvurderinger. Raske reaksjoner på brudd på soningsvilkårene og tettere oppfølging antas å påvirke tilbakefallet i positiv retning. Det arbeides med å utforme en plattform for kriminalomsorgens videre utbygging av faglige tiltak.

1.3.1.6 Null-toleranse mot rasisme

Regjeringen legger prinsippet om null-toleranse til grunn for arbeidet mot rasisme og vold. Det er mulig å bryte opp destruktive miljøer og begrense rekrutteringen av nye gjengmedlemmer gjennom samarbeid mellom politiet, skolen og sosialvesenet. Det skal arbeides for å få unge ut av voldelige grupper og gjenger ved å involvere de unges familier gjennom programmet EXIT. Målet med programmet er å forebygge rekruttering av barn og unge til voldelige grupper og hjelpe barn og unge ut av slike grupper så raskt som mulig.

Arbeidet for å bedre saksbehandlingen i saker vedrørende rasisme og etnisk diskriminering skal styrkes. Politiet og påtalemyndigheten skal nøye vurdere om overgrep eller liknende har rasistiske motiver. Riksadvokaten vil følge behandlingen av saker om rasistisk adferd og rasistisk motiverte handlinger med særlig stor oppmerksomhet, og det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal se nærmere på henleggelsespraksis i saker som gjelder etnisk diskriminering. Gruppen skal innhente og gjennomgå samtlige saker hvor det foreligger anmeldelse etter straffelovens §§ 135a og 349a. over en passende periode, for eksempel årene 1997, 1998 og 1999. Gruppen skal søke å finne fram til og beskrive generelle kriterier for vurdering av kvaliteten på etterforskning og påtaleavgjørelser i denne type saker. Arbeidsgruppen skal avslutte sitt arbeid i løpet av første halvår 2002. Regjeringen har satt i gang arbeidet med å utarbeide en ny handlingsplan mot rasisme og diskri-

minering. Denne planen skal avløse nåværende plan, som går ut 2001.

Det er sendt ut et nytt rundskriv til politidistriktene om etnisk diskriminering ved utesteder, med sikte på å hindre forskjellsbehandling ved adgang til restauranter, skjenkesteder og lignende.

Arbeidet for å bekjempe mulige rasistiske overgrep og diskriminering fra politiets side skal styrkes. Justisdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide en tiltaksplan for å øke forståelsen for – og kunnskapen om – et flerkulturelt samfunn, menneskerettskonvensjonene, samt om lovverket som gjelder rasisme og diskriminering. Det er satt i gang et større arbeid mot vold, gjengriminalitet, mobbing og diskriminering blant barn og unge i skolene, spesielt i en del større byer. Tiltak mot diskriminering skal være en del av dette forebyggende arbeidet. For Oslos del skjer dette arbeidet i et nært samarbeid mellom Oslo kommune, Justisdepartementet og politiet i Oslo.

Det er også satt ned et utvalg som skal legge fram forslag om ny lov om etnisk diskriminering i løpet av våren 2002. På bakgrunn av utvalgets arbeid vil Regjeringen legge fram en odelstingsproposisjon.

Regjeringen tar sikte på å fremme en proposisjon om endring av straffeloven § 135a våren 2002. Formålet med endringen er å gjøre det lettere å strafforfølge rasistiske ytringer, særlig bruk av symboler. Behovet for en slik innstramning gjelder spesielt ytringer som har preg av hets og trakassering.

1.3.2 God og effektiv konfliktløsning og forebygging

Regjeringen vil følge opp konfliktrådsordningen og prosjekter som på tilsvarende måte prøver ut alternativer til ordinær strafferettslig behandling. Regjeringens satsing har resultert i en ny nasjonal opplæringsplan for konfliktrådsmedglere. Ulike former for nettverksmegling og frivillig megling mellom straffedømte og ofre for alvorlig voldskriminalitet har blitt til ut fra positive erfaringer med ordinær konfliktrådsmegling. Prosjektene som prøves ut har til formål å ansvarliggjøre gjerningspersonene samtidig som man søker å forhindre langvarig identifisering med offerrollen.

Regjeringen vil gjennomføre reformen om ny domstolsstruktur. Antall domstoler vil bli redusert uten at publikums reiseavstand blir for lang. Sammenslåingen skal tilrettelegge for et bredere faglig miljø, redusere sårbarheten og sikre god

rekruttering til domstolene. Den enkelte domstol vil også lettere kunne håndtere mer komplekse og langvarige saker. Det er også en målsetting at domstolene i framtiden i større grad skal kunne konsentrere virksomheten om de dømmende og tvisteløsende oppgaver. Dette må også ses i sammenheng med at Regjeringen utreder hvor tinglysingsoppgavene skal plasseres i fremtiden.

Regjeringen vil følge opp Tvistemålsutvalgets innstilling med en egen odelstingsproposisjon. Bakgrunnen for arbeidet er behovet for en fullstendig gjennomgang av den nåværende tvistemålslov. Det er ønskelig å legge grunnlaget for en lov som gir mulighet for enklere og billigere konfliktløsning i saker som er egnet for det. Departementet arbeider med hvordan den sivile rettspleie på grunnplanet (forliksrådene, namsmannsfunksjonen, stevnevitnefunksjonen med mer) og konfliktrådene bør organiseres i framtiden. Det vil bli lagt fram et forslag til ny organisering for Stortinget i løpet av 2002. Det er et komplekst arbeid, og departementets oppfølging av tidligere evalueringer og utredninger på dette området måtte utstå til de andre store reformene i justissektoren var vedtatt.

1.3.3 Sikre rettssikkerhet for individer og grupper

På bakgrunn av forslag fra Regjeringen vedtok Stortinget våren 2001 at det skal opprettes en egen kommisjon for å behandle begjæringer om gjenopptakelse av straffesaker. Kommisjonen skal selv ha ansvaret for å klarlegge sakens faktiske og rettslige sider, og avgjør om begjæringen skal tas til følge. Dersom begjæringen tas til følge, skal saken behandles på nytt av en annen domstol enn den domstolen som avsa den angrepne dommen. Opprettelse av kommisjonen krever administrative forberedelser, og Regjeringen tar sikte på å sette den nye ordningen i kraft våren 2003.

Regjeringen har lagt fram forslag om opprettelse av en egen enhet innen politiet som kun skal jobbe med overgrepssaker mot barn («Barnekripos»). Kompetansen må styrkes både lokalt og sentralt innen politiet og bygge på den kunnskapen som allerede finnes på området.

Ordningen med fri rettshjelp sikrer at mange som har rett, også får rett. Fri rettshjelp ytes hovedsakelig av advokater, men staten støtter også mange særskilte rettshjelpstiltak. Dessuten yter mange offentlige organer juridisk bistand og veiledning. Det er et hovedmål for Regjeringen å forsterke det samlede rettshjelpstilbudet. Det er blant annet aktuelt å utvikle offentlig rettshjelpstilbud for eksempel i tilknytning til offentlig servi-

cekontorer, og å øke lokal rettshjelp ytt av juss-studenter. Reglene for fri rettshjelp skal gjøres enklere, og egenandelsordningen skal legges om og forenkles.

Regjeringen er bekymret for det høye prisnivået på private advokattjenester og har derfor satt ned et utvalg som skal utrede og foreslå tiltak som bedrer konkurransen i advokatmarkedet. Utvalget skal også se på advokatlovgivningen og muligheten for andre enn advokater til å yte juridisk bistand.

1.3.4 Redusert sårbarhet i samfunnet

Regjeringen er opptatt av å styrke samfunnets sikkerhet i sivil sektor. Det skal i løpet av 2001 fremmes en egen Stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap om innrettingen av sikkerhets- og beredskapsarbeidet i årene framover. De terrorhandlinger som ble rettet mot USA 11.09.2001 varslers et tidsskille i sikkerhets- og beredskapsarbeidet nasjonalt og internasjonalt. Konsekvensene av terroranslaget for Norges sikkerhets- og beredskapsarbeid vil bli drøftet i meldingen. Meldingen vil behandle oppfølging av Sårbarhetsutvalget, NOU 2000:24. Regjeringen vil særlig fokusere på tiltak for å redusere samfunnets sårbarhet på samfunnskritiske områder hvor konsekvensene for liv, helse miljø og materielle verdier kan bli svært alvorlige. Regjeringen vil også foreta en kritisk vurdering av beredskapsordninger som ble etablert i en annen sikkerhetspolitisk situasjon opp mot de risikovurderinger som gjøres i dag. Regjeringen har fremmet en stortingsmelding «Om redningshelikoptertjenesten i fremtiden.» Denne legger opp til vesentlige opprustninger i forhold til de operative og organisatoriske sider ved tjenesten.

Samordning av tilsyn er et av tiltaksområdene i Regjeringens program for fornyelse av offentlig sektor. Regjeringen vil derfor arbeide videre med samordningstiltak på sikkerhetområdet, herunder eventuell sammenslåing av etater som har likeartede faglige funksjoner.

Dagens kommunikasjonssystem mellom brann- og redningsetaten, politiet og helsevesenet må skiftes ut. Arbeidet med å utvikle et TETRA-kommunikasjonssystem skal videreføres. Det er iverksatt et interdepartementalt arbeide for å utrede ett nødnummer for nødetatene.

1.3.5 En åpen og kvalitetsbevisst forvaltning

Regjeringen er opptatt av best mulig ressursutnyttelse i justissektoren og har i det siste året nedlagt

mye arbeid i å effektivisere og fornye justissektoren. Blant annet ble det med virkning fra 01.01.2001 gjennomført en rekke organisatoriske endringer. Hensikten med omorganiseringen har vært å bedre servicen til brukerne, en bedre og mer effektiv styring av underliggende virksomheter, større rom for langsiktig, overordnet planlegging og bedre samordning på tvers av departementets ulike sektorer. Funksjonen som sekretariat for politisk ledelse har fått høyere prioritet. Arbeidet med å redusere antallet enkeltsaker som behandles i Justisdepartementet vil bli videreført. Prosjektet IT-motorvei i straffesakskjeden, som ble igangsatt i 2000, har som mål å tilby elektronisk overføring av meldinger og saksdokumenter som et første trinn på veien mot elektronisk samhandling i straffesakskjeden. Gevinstene ved etablering av IT-motorvei vil i første omgang være gjenbruk av informasjon i elektroniske saksdokumenter, raskere tilgang til informasjon og saksopplysninger samt bedre kvalitet på informasjonen. Mer oppdatert styringsinformasjon vil også kunne forebygge nye flaskehalser. Parallelt arbeides det med harmonisering av kodeverk og fornyelse og utvikling av nye fagsystemer og elektronisk informasjonsutveksling mellom disse. Elektronisk samhandling mellom leddene i straffesakskjeden forutsetter også aktiviteter for å tilrettelegge IKT innen de enkelte delsektorer.

Det er utarbeidet strategier og tiltaksplaner for justissektoren i forbindelse med å nå Regjeringens mål om døgnåpen forvaltning. Det er spesielt sett på bruk av IKT innenfor politiet, domstolene, kriminalomsorgen og virksomheter på rednings- og beredskapsområdet. Implementering av tiltakene vil strekke seg over flere år. I første omgang omfatter tilbudet informasjon om etatene og enkelte publikumstjenester. Når det gjelder politiet, er målsettingen å gjøre forvaltningstjenester som pass-, våpen- og lotterisøknader elektronisk tilgjengelige for publikum, samt å opprette en toveis kommunikasjonskanal for samhandling mellom politi og publikum i forbindelse med anmeldelser, beslaglagt hittegods, tips fra publikum etc. Politidirektoratet har tatt initiativ til et prøveprosjekt i Trondheim for å få fram erfaringer med elektroniske anmeldelser. Prosjektet skal vurdere tekniske, sikkerhetsmessige, juridiske og organisasjonsmessige sider ved publikums adgang til å anmelde enklere forhold over internett/epost. Politiet har også startet et prosjekt for å ta i bruk e-handel i forbindelse med egne innkjøp. I domstolene vil brukerne gis muligheter for utfylling og innsending av skjema elektronisk via internett.

Som del av et prøveprosjekt blir det nå utstedt maskinlesbare pass i Oslo, Asker og Bærum, Romerike og Drammen politidistrikter. Dette utgjør en femtedel av alle passutstedelser. I første halvår 2002 starter implementeringen av maskinlesbare pass for hele landet. Regjeringen vil også legge til rette for at informasjon og tjenester innenfor justissektorens område blir tilgjengelige i offentlige servicekontorer i kommunene. Det er også igangsatt et arbeid med å utarbeide serviceerklæringer for virksomhetene i justissektoren.

1.4 Budsjettmessige hovedprioriteringer

Budsjettforslaget for 2002 innebærer en satsing på justissektoren. Omorganisering og fornyelse av sektoren er prioritert, samtidig som det er lagt vekt på å opprettholde et balansert og høyt aktivitetsnivå og rask saksbehandling i hele straffesakskjeden. Budsjettforslaget for Justisdepartementets ansvarsområde innebærer en nominell vekst på 9,1 pst sammenlignet med saldert budsjett 2001. Veksten inkluderer bl.a. helårsvirkning av merverdiavgiftsreformen, opptrappingen av den offentlige advokatsalærsatsen og hevingen av inntektsgrensen for fri rettshjelp fra 150 000 – 170 000 til 200 000 – 210 000 kr.

Bevilgningen og antall årsverk i politi- og lensmannsetaten har økt kraftig de siste årene. I budsjettforslaget for 2002 er det lagt inn 75 mill. kr i helårseffekt av de ca. 90 nye politistillingene og ressurser til et langvarig prosjekt underlagt Rådet for bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) som ble opprettet i tilknytning til revidert nasjonalbudsjett 2001. Videre er det lagt inn 20 mill. kr til IKT-omstillingskostnader ifm. politireformen og arbeidet med å redusere antall politidistrikter fra 54 til 27. Det er også lagt inn 48 mill. kr for å dekke politiets anslåtte merutgifter til registrering og uttransportering på bakgrunn av nye prognoser som tilsier 12000 asylankomster i 2002.

Regjeringen legger betydelig vekt på å få til en reduksjon av soningskøene til fengslene. Bevilgningen til kriminalomsorgen er foreslått økt med 35 mill. kr for å kunne videreføre det høye aktivitetsnivået og kapasitetsutnyttelsen fra 2001, inkludert tilleggsbevilgningen som ble gitt i revidert nasjonalbudsjett. Samtidig skal dette gi rom for å videreutvikle programvirksomheten og det individuelt tilpassede soningsopplegget. Bevilgningen til Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) er foreslått styrket med 12 mill. kr for å kunne ta opp 150 nye aspiranter også i 2002. I tillegg er det lagt inn 17 mill. kr til den nye forvaringsordningen ved Ila fengsel som trer i kraft fra 01.01.2002.

Regjeringen foreslår også bevilgninger til nytt fengsel i Østfold (prosjektering og tomte kjøp) og til Oslo fengsel (nødvendig opprustning)

Innenfor domstolene er bevilgningen foreslått økt med 80,5 mill. kr. Dette skal sikre et fortsatt høyt aktivitetsnivå i 2002. Videre skal styrkingen dekke etableringsutgiftene ifm. opprettelse av Domstoladministrasjon i Trondheim i løpet av andre halvår 2002, igangsetting av arbeidet med omorganisering og sammenslåing av domstolene i første instans, samt nytt saksbehandlingssystem (LOVISA).

Bevilgningen til påtalemyndigheten og konfliktrådene er også foreslått styrket noe.

Regjeringen foreslår å bevilge 30 mill. kr til å videreføre forsøksprosjektet i Trondheimsområdet og utarbeide spesifikasjon for utbygging av et nasjonalt felles radionett (TETRA) for nødetatene.

Regjeringen foreslår også å bevilge 46 mill. kr til erstatningsoppgjør til norske fanger som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig, evt. til etterlatte ektefelle eller barn av avdøde tidligere fange.

Terroranslaget mot USA, og de internasjonale følgene av dette, har av tidsmessige årsaker ikke vært vurdert i budsjettssammenheng. Dersom den videre utvikling skulle tilsi behov for særlige tiltak for Norges del, utover det som dekkes innenfor gjeldende budsjetttrammer, vil Regjeringen komme tilbake til dette.

1.5 Oversikt over programkategorier under Justisdepartementets ansvarsområde

1.5.1 Kategori 06.10 Administrasjon

Kategorien omfatter bevilgninger til Justisdepartementets drift og kommisjonsbudsjettet. Hovedmål for Justisdepartementet er å sørge for opprettholdelse av de grunnleggende garantiene for rettssikkerhet og sikre tryggheten til det enkelte mennesket og samfunn. Justisdepartementets oppgave er først og fremst å konkretisere og sette mål innenfor de enkelte hovedmålene i justissektoren, tildele ressurser, utarbeide resultatkrav og føre kontroll med at de krav som er satt blir nådd.

Totalt foreslås bevilget ca. 210,4 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 1,3 % i forhold til saldert budsjett 2001.

1.5.2 Kategori 06.20 Rettsvesen

Kategorien omfatter bevilgninger til Høyesterett, lagmannsrettene og herreds- og byrettene. I tillegg kommer bevilgninger til dekning av utgifter i

forbindelse med domstolenes behandling av straffesaker. Kategorien omfatter dessuten gebyrinn-tekter som kreves inn i medhold av rettsgebyrloven. Følgende hovedmål for justissektoren gjelder for domstolene i 2002:

- God og effektiv konfliktløsning og –forebygging
- Sikre rettssikkerhet for individer og grupper
- En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

Totalt foreslås bevilget 1 278,6 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 10,1 % i forhold til saldert budsjett 2001. Økningen skal bidra til et fortsatt høyt aktivitetsnivå i domstolene. I tillegg skal økningen dekke etableringsutgifter ved opprettelse av Domstolsadministrasjon i Trondheim i løpet av 2. halvår 2002, igangsetting av arbeidet med omorganisering og sammenslåing av domstolene i første instans, samt utvikling av et nytt saksbehandlingssystem (LOVISA).

1.5.3 Kategori 06.30 Kriminalomsorg

Kategorien omfatter bevilgninger til kriminalomsorg i anstalt, kriminalomsorg i frihet, kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) kriminalomsorgens IT-tjenester (KITT).

Følgende hovedmål for justissektoren gjelder kriminalomsorgen:

- Redusert kriminalitet
- En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning
- Totalt foreslås bevilget 1 658,5 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 7,1 % i forhold til saldert budsjett 2001. Økningen skyldes bl.a. at det er satt av midler til den nye forvaringsordningen fra 01.01.2002, et fortsatt høyt aspirantopptak ved KRUS, nødvendig opprusting av Oslo fengsel og en videreføring av det meget høye aktivitetsnivået fra 2001.

1.5.4 Kategori 06.40 Politi- og påtalemyndighet

Kategorien omfatter i hovedsak bevilgninger til Politidirektoratet, politi- og lensmannsetaten, sentrale særorganer, den høyere påtalemyndighet, generaladvokaten og grensekommissæren.

Hovedmålene for politi og påtalemyndighet er:

- Redusert kriminalitet
- God og effektiv konfliktløsning og –forebygging
- Sikre rettssikkerhet for individer og grupper
- En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

Totalt foreslås bevilget 6 632,3 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 4,4 % i forhold til saldert budsjett for 2001.

1.5.5 Kategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Kategorien omfatter bevilgning til bl.a. forvaltningen av siviltjensteordningen i Norge, Direktoratet for sivilt beredskap, herunder sivilforsvarskretsene, sivilforsvarets leire og etatens undervisningsenheter, drift av redningstjenestens ledelsesfunksjoner i landets to hovedredningssentraler, kompensasjon for nød og sikkerhetstjenester og prosjekt for innføring av felles radiosamband for nødetatene (TETRA-prosjektet). Følgende hovedmål for justissektoren gjelder for kategorien:

- Redusert sårbarhet i samfunnet

Siviltjenesteforvaltningens oppgave er å opprettholde og utvikle siviltjenesten som erstatningstjeneste, og dermed støtte opp under den ordinære verneplikt. Redningstjenestens oppgave er å samordne og utnytte tilgjengelige ressurser for i størst mulig utstrekning å redde liv å begrense helseskade ved ulykker. Det sivile beredskap skal bidra til trygghet for at nødvendige forberedelser er gjort for at landet står rustet når ulykker, katastrofer eller krig truer. TERA-prosjektets utfordring er å bidra til et tryggere samfunn gjennom å arbeide for innføring av et felles radiosamband som letter operativ samhandling, og gir bedre ressursutnyttelse og godt internt samarbeid mellom aktører med oppgaver i nød- og beredskapssituasjoner.

Totalt foreslås bevilget 633,7 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 4,8 % i forhold til saldert budsjett 2001. Økningen skyldes at det er lagt inn midler til å videreføre forsøksprosjektet i Trondheimsområdet og utarbeide spesifikasjon for utbygging av et nasjonalt felles radionett (TETRA) for nødetatene.

1.5.6 Kategori 06.60 Andre virksomheter

Kategorien omfatter bevilgninger til De særskilte etterforskningsorganene (SEFO), Særskilte straffesaksutgifter m.m. og Norsk Lovtidend.

Følgende hovedmål for justissektoren gjelder for kategorien:

- Sikre rettssikkerhet for individer og grupper

Totalt foreslås bevilget 502,6 mill. kr. i 2002. Dette er en økning på 52,6% i forhold til saldert budsjett for 2001. Økningen skyldes at det er lagt inn midler til helårsvirking av merverdiavgiftsreformen og moms på advokattjenester, opptrappingen av den offentlige advokatsalærsatsen og oppjusteringer på bakgrunn av erfaringstall.

1.5.7 Kategori 06.70 Erstatninger, tilskudd m.m

Kategorien omfatter bevilgninger til tilskudd til fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, konfliktråd, bobehandling og erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig. Ordningene retter seg i hovedsak mot å sikre enkeltindividets rettigheter.

Følgende hovedmål for justissektoren gjelder for kategorien:

- Sikre rettssikkerhet for individer og grupper
- Redusert kriminalitet
- God og effektiv konfliktløsning og –forebygging

Totalt foreslås bevilget 757,8 mill. kr. i 2002. Dette er en økning på 44,4 % i forhold til saldert budsjett 2001. Økningen skyldes i hovedsak at det er lagt inn midler til helårsvirking av merverdiavgiftsreformen og moms på advokattjenester, opptrappingen av den offentlige advokatsalærsatsen og hevingen av inntektsgrensen for fri rettshjelp til 200 000 – 210 000 kr. I tillegg er det bevilget midler i forbindelse med erstatning til norske fanger som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig, evt. til etterlatte av avdøde tidligere fanger.

1.5.8 Kategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Svalbardbudsjettet legges frem av Justisdepartementet som et eget budsjett, samtidig med og som en del av statsbudsjettet, og dekker utgiftene til administrasjonen av Svalbard. Den foreslåtte bevilgningen på programkategori 06.80 skal dekke forventet underskudd på Svalbardbudsjettet. Svalbardbudsjettet har for 2001 en total ramme på 137 mill. kr. Totalt foreslås bevilget 101 mill. kr i 2002. Dette er en økning på 64,9 % i forhold til saldert budsjett for 2001. Den store økningen i bevilgningen på kategori 06.80 skyldes at Justisdepartementet fra 01.01.2002 har bevilgningsansvaret for Longyearbyen lokalstyre inkludert Svalbard Samfunnsdrift A/S. Svalbard Samfunnsdrift A/S lå tidligere under Nærings- og handelsdepartementet.

Øvrige inntekter kommer i hovedsak fra skatter og avgifter fra Svalbard.

Målene for norsk Svalbardpolitikk er omtalt i St. prp. nr. 1 (2001-2002) Svalbardbudsjettet.

Følgende hovedmål for justissektoren gjelder for kategorien:

- Helhetlig forvaltning av norske interesser i polarområdene

1.6 Justis- og politidepartementets miljøtiltak

Justisdepartementet vil samtidig med fremleggelsen av St.prp. nr. 1 (2001-2002) legge fram en egen miljøhandlingsplan for justissektoren for perioden 2002-2006.

1.6.1 Politi- og lensmannsetaten

De viktigste tiltakene innen politi- og lensmannsetaten vil være:

- Videreføre arbeidet med å identifisere oppsynsobjekter i politidistriktene gjennom utarbeidelse og revisjon av sårbarhetsanalyser
- Fastsette mål knyttet til bekjempelse av miljøkriminalitet i politidistriktenes virksomhetsplaner
- Samarbeid med Statens naturoppsyn vedrørende kontrollvirksomhet
- Kompetanseoppbygging og oppbygging av gode fagmiljøer i de nye politidistriktene

1.6.2 Svalbard

I St. meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard og ved Stortingets behandling av denne, Innst. S nr. 196 (1999-2000) ble det bekreftet at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard. Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) ble vedtatt av Stortinget 05.06.2001. Loven samler reguleringen av natur- og kulturmiljøet på Svalbard i en lov. Loven med tilhørende forskrifter ventes å tre i kraft i løpet av 2002. En vesentlig del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljørelatert arbeid. Politifaglig og miljøfaglig ekspertise er samlet i sysselmannens organisasjon og dette gir gode muligheter til godt faglig informasjonsoppbygg og effektiv etterforskning av miljøkriminalitet.

Justisdepartementets viktigste tiltak vil være:

- Revisjon av turistforskriften
- Videreføre Sysselmannen på Svalbards sin oppsyns- og kontrollvirksomhet.
- Bidra til å gi informasjon om naturmiljøet på Svalbard generelt og miljøvernregelverket spesielt.

1.6.3 Sivilt beredskap

Direktoratet for sivilt beredskap har ikke noe selvstendig ansvar for miljøtiltak, men fungerer som støtteressurs for ansvarlige myndigheter med primæransvar. Det blir ikke iverksatt noen nye tiltak. Målet er å opprettholde den stående miljøberedskap relatert til oljevern, radioaktivt nedfall, farlige gasser, samt generell miljø- og ulykkesberedskap.

1.6.4 Lovarbeid

I 2002 vil miljøspørsmål stå særlig sentralt i følgende av Justisdepartementets lovgivningsarbeider:

- Norsk oppfølging av EUs hvitbok om miljøansvar («White paper on environmental liability» COM (2000) 66 final). Kommisjonens forslag til direktiv ventes i slutten av 2001. Arbeidet må sees i sammenheng med norsk oppfølging av Europarådets konvensjon nr. 150 om erstatningsansvar for miljøfarlig virksomhet
- En rekke større og mindre prosjekter knyttet til arbeidet i International Maritime Organization (IMO), herunder gjennomføring av IMOs konvensjoner om oljesølansvar

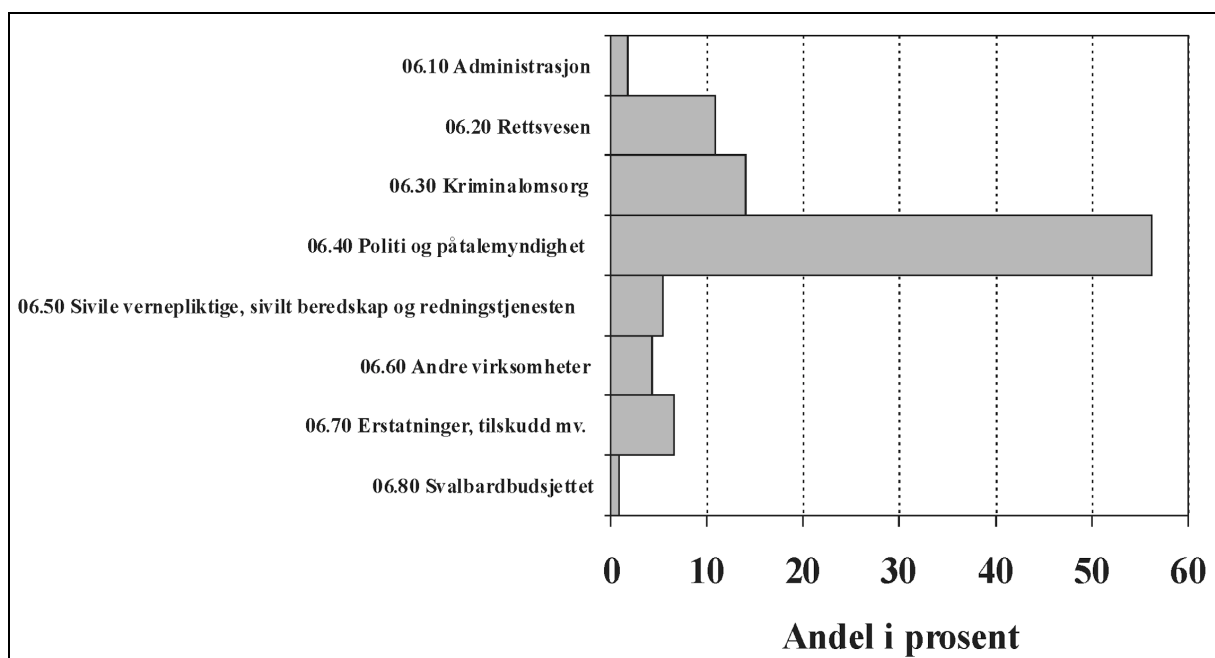
- Norsk gjennomføring av Den internasjonale konvensjon 1996 om ansvar og erstatning for skade voldt ved transport av farlige og skadelige stoffer til sjøs («HNS-konvensjonen»). Arbeidet vil pågå i Sjølovkomiteen
- Norsk gjennomføring av «Protocol on Liability and Compensation for Damage Resulting from Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal» til Baselkonvensjonen

Norsk gjennomføring av Europarådets konvensjon nr. 172 om beskyttelse av miljøet gjennom straffelovgivning.

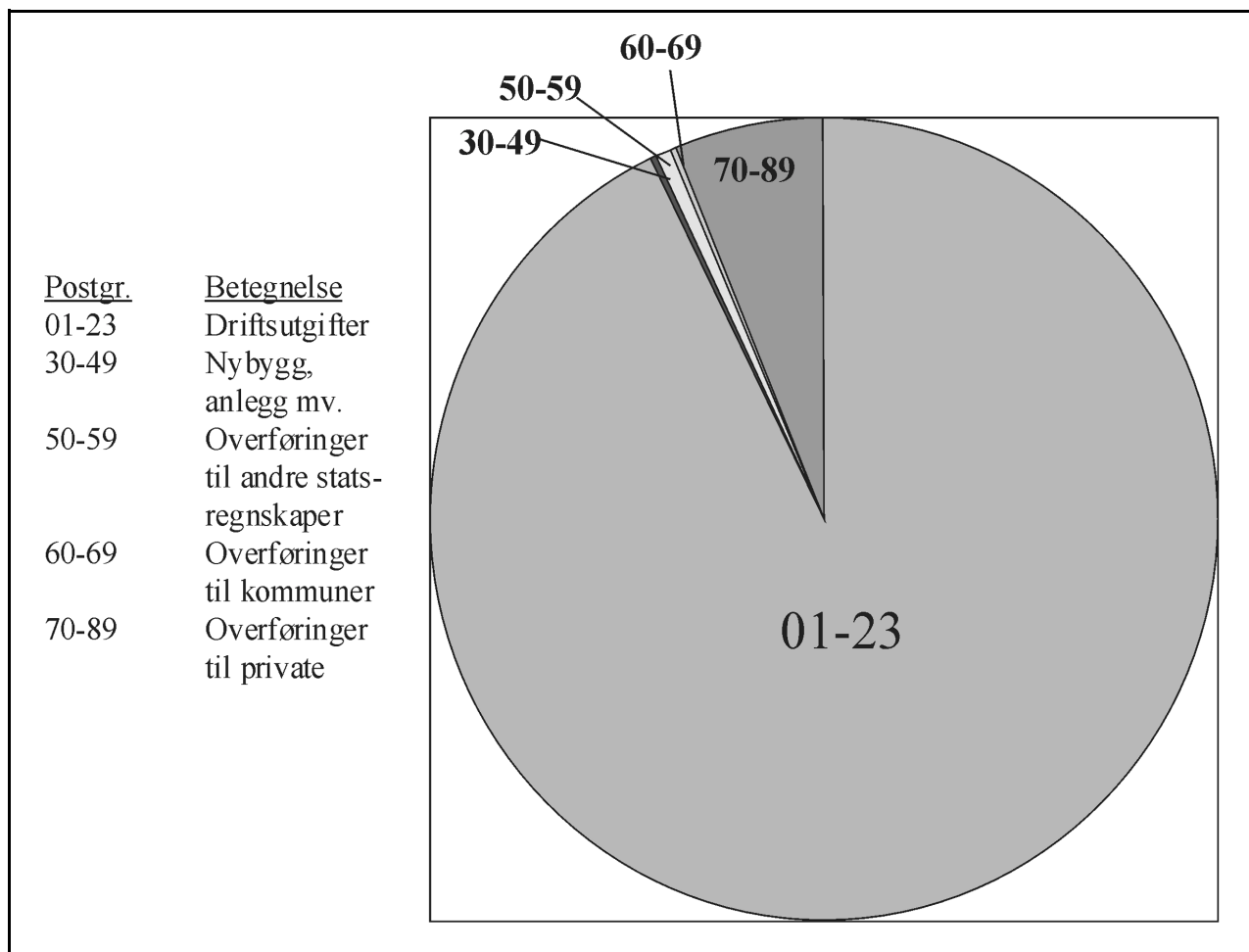
1.7 Hovedtrekk i budsjett- og regnskapsutviklingen for justissektoren

I dette avsnittet redegjøres det for hovedtrekk i budsjettet og regnskapet for justissektoren og utviklingstrekk over tid.

Det vesentligste av forslaget til statsbudsjett for justissektoren 2002, går til straffesakskjeden. Mer enn 4/5 går til rettsvesen, kriminalomsorg og politi og påtalemyndighet. I underkant av 3/5 går til politi og påtalemyndighet. Offentlige utgif-

Figur 1.4 Utgifter per kategori, forslag 2002

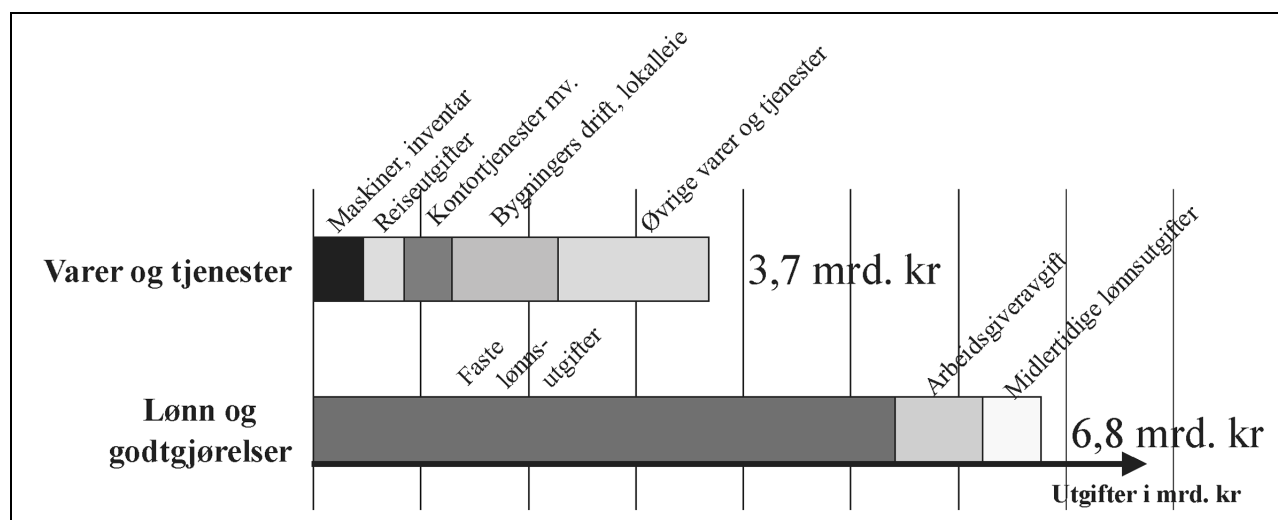

Figur 1.5 Utgifter fordelt på postgrupper, relative andeler i forslag 2002

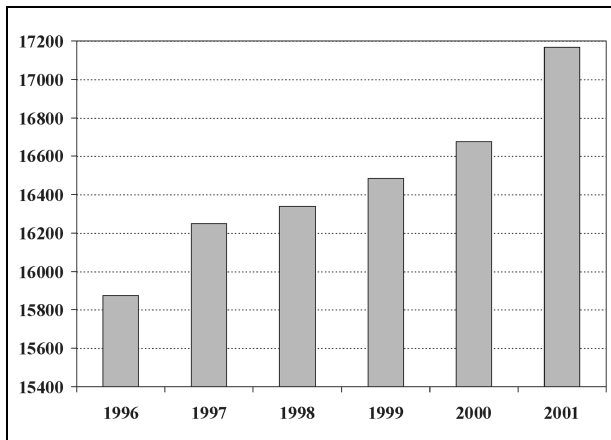
ter til dekning av salærer og reiseutgifter til advokater, samt fri rettshjelp utgjør om lag 1/10.

Justisdepartementets bevilgninger nyttes i hovedsak til driftsutgifter. I budsjettforslaget for

2002 utgjør driftsutgiftene ca. 92 %, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold ca. 0,5 % og overføringer ca. 7,5 % av de totale utgifter. Statsregnskapet for 2000 gir grunnlag for ytterligere

Figur 1.6 Driftsutgifter etter art, regnskap 2000

Figur 1.7 Antall årsverk i justissektoren

nedbryting av tallgrunnlaget: Lønn og godtgjørelser utgjorde i underkant av 59 % av justissektorens forbruk i 2000. Utgifter til faste stillinger og arbeidsgiveravgift beløp seg til om lag 47 og 7 % av samlede utgifter i 2000, og forklarer det meste av forbruket av lønn og godtgjørelse. Varer og tjenester utgjorde i overkant av 32 % av justissektorens forbruk i 2000. De viktigste utgiftsgruppene er bygningers drift og lokalleie (9 %), maskiner og inventar (4 %), kontortjenester (4 %) samt reiseutgifter (3 %).

Det var store variasjoner i forbruksmønsteret mellom Justisdepartementets ulike programkategorier i 2000. For de kategoriene som er en del av

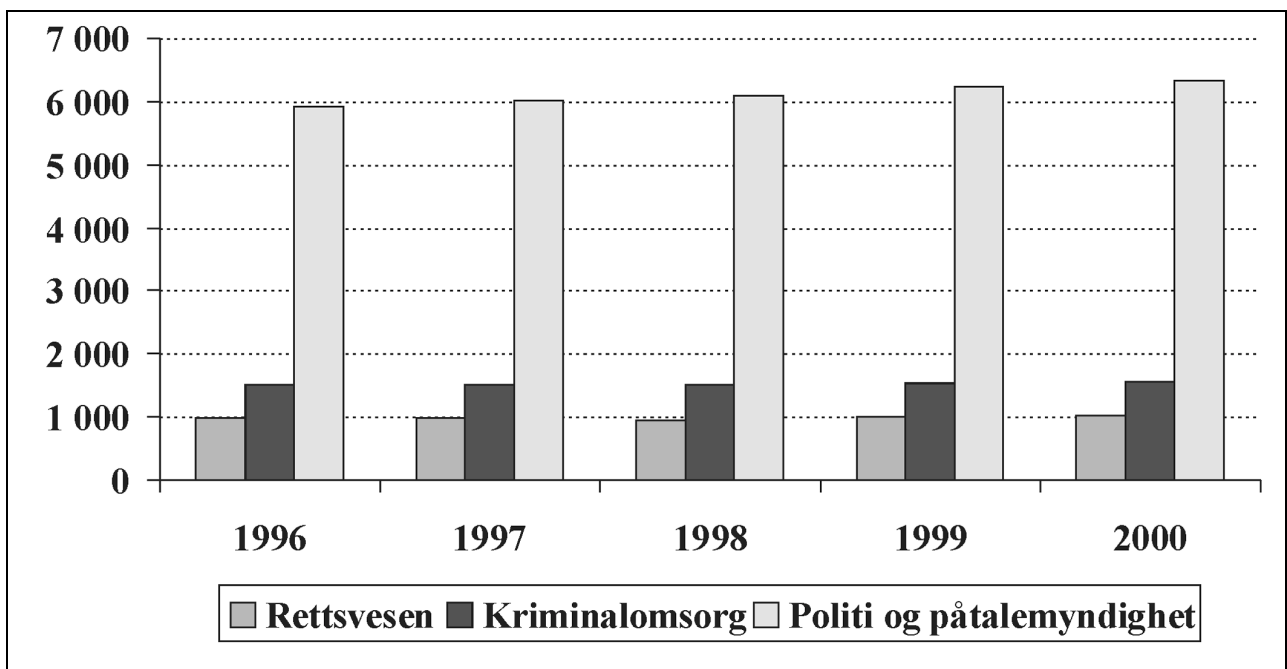
straffesakskjeden ble minst halvannen gang så mye brukt til lønn og godtgjørelser som til varer og tjenester. For kat. 06.60 Andre virksomheter ble nesten tre ganger så mye brukt til varer og tjenester, som til lønn og godtgjørelser. Advokatsalærer til forsvarere og bistandsadvokater under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. utgjorde det vesentlige av forbruket for kategorien, og er definert som en tjeneste.

1.7.1 Utviklingstrekk i justissektoren

Figur 1.7 viser antall årsverk i perioden 1996 – 2001 for justissektoren, eksklusive tilsatte i lederstillinger, som ble tatt ut av lønnsregulativet i 1990. Kilde er Gul bok og lønnsstatistikk fra AAD. Bare årsverkene i de kapitler Justisdepartementet har ansvar for pr. 01.01.2001 er med i figuren.

Personell er den desidert viktigste innsatsfaktor i justissektoren. Fra og med 1996 til og med 2001 økte antall årsverk i justissektoren med ca. 1 300 årsverk (8 %) til 17 166. Den største økningen hadde politi og påtalemyndighet med ca. 1 070 årsverk (ca. 10 %), fulgt av og kriminalomsorgen med ca. 190 årsverk (ca. 6 %) og rettsvesenet med ca. 120 årsverk (ca. 8 %).

Figur 1.8 viser regnskap for drifts- og investeringsposter basert på Justisdepartementets ansvarsområde pr. 01.01.2001. Regelstyrte utgifter er holdt utenom med unntak av kap. 440 Politi og påtalemyndighet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Figur 1.8 Utvikling i regnskap i mill. kr for rettsvesen, kriminalomsorg og politi og påtalemyndighet i perioden 1996-2000. Tall i faste 2000-kr.

Pga. endringer i kontoplanen er det nødvendig å ta med denne posten for å gi sammenlignbare tall. Regnskapstallene er omregnet til faste 2000-kr ut fra utviklingen for statens kjøp av varer og tjenester.

Figur 1.8 viser ressursbruk, ikke resultat av politikken. For måloppnåelsen er målstyring og prioritering også viktig. På enkelte områder kan det skje forbedringer uten økt ressursbruk, mens det på andre områder kan være motsatt.

Forbruket økte reelt i perioden 1996-2000 for rettsvesen, kriminalomsorg og politi og påtalemyndighet i sum med ca. 6 % (ca. 475 mill. kr).

Regnskapstallene for politi og påtalemyndighet økte med ca. 7 % (ca. 400 mill. kr), for rettsvesenet med ca. 4 % (ca. 40 mill. kr) og for kriminalomsorgen med ca. 2 % (ca. 35 mill. kr).

Årsaker til økningen i forbruket skyldes dels økt antall ansatte i justissektoren, økte faste utgifter (som husleie) og andre prioriteringer.

Selv om det har vært en betydelig realvekst for rettsvesen, kriminalomsorg og politi og påtalemyndighet, har forbruket vært relativt stabilt målt i forhold til utviklingen i BNP for fastlands-Norge i perioden 1996-2000.

1.8 Oversikt

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Administrasjon					
400	Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	271 450	207 792	210 396	1,3
	Sum kategori 06.10	271 450	207 792	210 396	1,3
Rettsvesen					
061	Høyesterett (jf. kap. 3061)	46 596	45 994	48 734	6,0
405	Lagmannsrettene (jf. kap. 3405)	133 537	138 301	142 363	2,9
410	Herreds- og byrettene (jf. kap. 3410)	931 562	918 351	1 017 181	10,8
414	Domsutgifter	58 074	58 855	70 278	19,4
	Sum kategori 06.20	1 169 769	1 161 501	1 278 556	10,1
Kriminalomsorg					
430	Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)	1 511 552	1 455 009	1 550 415	6,6
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) (jf. kap. 3432)	82 076	93 915	108 047	15,0
	Sum kategori 06.30	1 593 629	1 548 924	1 658 462	7,1
Politi og påtalemyndighet					
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	5 077 086	5 079 900	5 321 623	4,8
441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)	1 026 476	1 029 500	1 059 666	2,9
442	Politi høgskolen (jf. kap. 3442)	154 271	158 196	161 234	1,9
443	Oppfølging av innsynsloven	3 398	8 656	7 112	-17,8

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)	63 818	65 465	74 518	13,8
446	Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet (jf. kap. 3446)	4 055	3 948	4 365	10,6
447	Politiberedskap		4 992		-100,0
448	Grensekommissæren	3 691	3 727	3 829	2,7
449	Statens innkrevingssentral (jf. kap. 3449)	138 917			
	Sum kategori 06.40	6 471 712	6 354 384	6 632 347	4,4
Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap					
450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	233 974	231 510	230 883	-0,3
451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)		269 557	266 231	-1,2
455	Redningstjenesten (jf. kap. 3455)	104 099	103 727	106 544	2,7
456	TETRA – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)			30 000	
	Sum kategori 06.50	338 073	604 794	633 658	4,8
Andre virksomheter					
460	De særskilte etterforskningsorganene	7 846	6 703	6 706	0,0
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	29 862			
462	Registerenheten i Brønnøysund (jf. kap. 3462)	152 414			
463	Datatilsynet (jf. kap. 3463)	15 706			
464	Statens Lotteritilsyn (jf. kap. 3464)	9 293			
465	Regjeringsadvokaten (jf. kap. 3465)	29 641			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	319 119	319 687	493 600	54,4
467	Norsk Lovtidend	4 834	3 056	2 332	-23,7
	Sum kategori 06.60	568 716	329 446	502 638	52,6
Erstatninger, tilskudd mv.					
470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)	304 365	339 434	490 149	44,4
471	Statens erstatningsansvar	132 660	112 402	120 495	7,2
474	Konfliktråd	27 515	27 393	29 977	9,4

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
475	Bobehandling	64 374	45 730	71 166	55,6
476	Et historisk og moralsk oppgjør med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under den 2. verdenskrigen	83 453			
477	Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig			46 000	
	Sum kategori 06.70	612 367	524 959	757 787	44,4
Svalbardbudsjettet					
480	Svalbardbudsjettet	69 028	61 230	100 993	64,9
	Sum kategori 06.80	69 028	61 230	100 993	64,9
Klagenemnd for utlendingssaker					
490	Klagenemnd for utlendingssaker (jf. kap. 3490)	24 228			
	Sum kategori 06.90	24 228			
	Sum programområde 06	11 118 972	10 793 030	11 774 837	9,1
	Sum utgifter	11 427 952	10 793 030	11 774 837	9,1

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Administrasjon					
3400	Justisdepartementet (jf. kap. 400)	14 905	921	949	3,0
	Sum kategori 06.10	14 905	921	949	3,0
Rettsvesen					
3061	Høyesterett (jf. kap. 61)	921			
3405	Lagmannsrettene (jf. kap. 405)	2 584			
3410	Rettsgebyr (jf. kap. 410)	869 318	821 500	945 800	15,1
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	7 200	19 000	5 000	-73,7
	Sum kategori 06.20	880 023	840 500	950 800	13,1

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Kriminalomsorg					
3430	Kriminalomsorg (jf. kap. 430)	132 052	65 879	48 993	-25,6
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 432)	1 792	156	365	134,0
	Sum kategori 06.30	133 844	66 035	49 358	-25,3
Politi og påtalemyndighet					
3440	Politidirektoratet – Politi- og lens- mannsetaten (jf. kap. 440)	372 779	202 799	194 122	-4,3
3441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 441)	50 413	3 014	3 105	3,0
3442	Politihøgskolen (jf. kap. 442)	6 414	4 891	5 038	3,0
3445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445)	939			
3446	Kontrollen med den militære disi- plinæmyndighet (jf. kap. 446)	3			
3448	Grensekommissæren	92			
3449	Statens innkrevingssentral (jf. kap. 449)	792 512			
	Sum kategori 06.40	1 223 151	210 704	202 265	-4,0
Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap					
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)	60 418	57 313	56 324	-1,7
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)		9 270	15 548	67,7
3455	Redningstjenesten (jf. kap. 455)	166			
	Sum kategori 06.50	60 584	66 583	71 872	7,9
Andre virksomheter					
3462	Registerenheten i Brønnøysund (jf. kap. 462)	380 786			
3463	Datatilsynet (jf. kap. 463)	2 133			
3465	Regjeringsadvokaten (jf. kap. 465)	4 482			
	Sum kategori 06.60	387 402			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
Erstatninger, tilskudd mv.					
3470	Fri rettshjelp (jf. kap. 470)	13 311	17 469	24 493	40,2
	Sum kategori 06.70	13 311	17 469	24 493	40,2
	Sum programområde 06	2 713 221	1 202 212	1 299 737	8,1
	Sum inntekter	2 739 040	1 202 212	1 299 737	8,1

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	10 442 348	9 881 721	10 850 695	9,8
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	300 968	296 406	62 313	-79,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	69 028	61 230	100 993	64,9
60-69	Overføringer til kommuner	25 197	24 700	26 873	8,8
70-89	Overføringer til private	590 413	528 973	733 963	38,8
	Sum under departementet	11 427 952	10 793 030	11 774 837	9,1

1.9 Tekniske endringer i budsjettproposisjonen for 2002

Justisdepartementet foreslår enkelte endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett for 2001. Under kap. 410 Herreds- og byrettene og kap. 440 Politi- og lensmannsetaten foreslås det å nedlegge post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold og overføre bevilgningen til post 01 Driftsutgifter. Videre foreslås det å nedlegge kap. 400, post 70 Tilskudd, og å overføre bevilgningen til kap. 440, ny post 70 Tilskudd. Det foreslås også å nedlegge kap. 430, post 71 Tilskudd til Frelsesarmeens institusjon Elevator og post 72 Tilskudd til Foreningen for fangers pårørende og å overføre bevilgningen på postene til kap. 430, post 70 Tilskudd. Videre foreslås det å nedlegge kap. 447 Politiberedskap og overføre bevilgningen til kap. 440 Politi- og lensmannsetaten. Det foreslås å opprette et nytt kap. 456 TETRA – felles radiosam-

band for nødetatene, ny post 01 Driftsutgifter og ny post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres.

Samtidig foreslås å endre benevnelsen på kap. 440 fra «Politi- og lensmannsetaten» til «Politidirektoratet-politi- og lensmannsetaten». Benevnelsen på kap. 451/3451 foreslås endret fra «Sivilt beredskap» til «Samfunnssikkerhet og beredskap». Benevnelsen på kap. 455 Redningstjenesten, post 72 foreslås endret fra «Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten ved kystradioene» til «Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester». Benevnelsen på kap. 466 foreslås endret fra «Advokatutgifter m.m.» til «Særskilte straffesaksutgifter m.m.». Videre foreslås å endre benevnelsen for kat. 06.50 fra «Sivile vernepliktige, sivilt beredskap og redningstjenesten» til «Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap». Nærmere omtale av endringene gis under den enkelte kategori, kapittel og post.

1.10 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Justisdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2001	Forslag 2002	Begrun- nelse for stikkordet
0440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	5 879	14 594	1)
0461	01	Driftsutgifter	199		2)
0474	60	Overføringer til kommunene		26 873	3)
0475	21	Spesielle driftsutgifter	3 747	32 528	4)
0477	01	Driftsutgifter		1 000	5)
0477	70	Erkjentlighetsbeløp		45 000	6)

- 1) Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten siden dette avhenger av antall og omfang av ulykker med omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Siden det er vanskelig å lage en prognose for dette, er bevilgningen gjort overførbar.
- 2) Bevilgningen dekket utgifter til de to utavhengige ulykkeskommisjonene i forbindelse med MS Sleipners forlis og togulykene på Rørosbanen og Lillestrøm stasjon. Det var usikkert når kommisjonene ville avslutte sitt arbeid, og bevilgningene fikk derfor stikkordet «kan overføres».
- 3) Tilskuddet utbetales bl.a. på grunnlag av saksmengde. For saker som blir behandlet mot slutten av året, får man ikke total oversikt over disse innen årsskiftet. Det er usikkert i hvilket budsjettår deler av tilskuddet kommer til utbetaling.
- 4) Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten med bakgrunn i Jahre-sakens karakter. Belastningen på posten avhenger av fremdriften i saken, og bevilgningen er av den grunn gjort overførbar.
- 5) Bevilgningen dekker utgifter i forbindelse med erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig, eller deres etterlatte. Utbetalinger på posten avhenger av antall saker, hvor kompliserte de viser seg å være og om ev. avslag påklages. Bevilgningen er av den grunn gjort overførbar.
- 6) Se tabellnote 5.

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 06 Justissektoren

Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	261 324	198 330	200 862	1,3
70-89	Overføringer til private	10 126	9 462	9 534	0,8
	Sum kategori 06.10	271 450	207 792	210 396	1,3

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
400	Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	271 450	207 792	210 396	1,3
	Sum kategori 06.10	271 450	207 792	210 396	1,3

1 Innledning

Justisdepartementet har både ordinære departementsfunksjoner og den direkte administrasjonen av domstolene og ytre etater. Det vil si at departementet ivaretar rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, rollen som administrativt ansvarlig overfor domstolene, rollen som etatsleder i forhold til en rekke etater og rollen som forvaltningsorgan.

Administrasjonen og oppfølgingen av domstolene og etatene innebærer en omfattende oppgave for departementet. 99 domstoler og omlag 25 andre virksomheter rapporterer direkte til departementet pr. 01.03.2001 etter omorganisering i sektor. I justissektoren er det ca. 17 200 årsverk fordelt på ulike typer virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets ledelse. Som en del av departementets etatslederrolle ligger også et ansvar for å ta initiativ til utviklings- og effektiviseringstiltak, og et ansvar for den faglige gjennomføringen og oppfølgingen av de samme

tiltakene. Gjennomføringen av denne typen tiltak betyr mye for muligheten til å realisere de mål som Regjeringen og Stortinget har satt for domstolene og etatene. Dette er igjen viktig for en effektiv utnyttelse av ressursene i justissektoren, og dermed også for de tjenester sektoren skal yte samfunnet.

Departementets rolle som forvaltningsorgan er todelt. For det første har departementet et forvaltningsansvar for om lag 170 lover. I et samfunn i stadig utvikling er det viktig at lovverket til enhver tid er oppdatert for å sikre at ønsket effekt blir oppnådd og sentrale hensyn ivaretatt. Som forvaltningsorgan er departementet for det andre overordnet klageorgan i forvaltningssaker.

Departementet er organisert med 8 avdelinger og en informasjonsenhet. I 2000 journalførte departementet ca. 118 000 dokumenter. Justisdepartementet fikk i 2000 innsynsbegjæringer i 6 455 dokumenter.

Justisdepartementet har ansvaret for samordningen av redningstjenesten, samfunnssikkerhet

og beredskap. Gjennom politiet, redningstjenesten og det sivile beredskap har departementet et ansvar som krisehåndteringsdepartement. Utover dette har departementet også ansvaret for samordningen av forvaltningen av polarområdene. Justisdepartementet har ansvaret for lovteknisk gjennomgåelse av lovutkast og traktatutkast fra andre departementer.

2 Hovedutfordringer

For departementet er hovedutfordringen å legge til rette for at justissektoren kan realisere hoved-

målene for 2002, jf. omtale under hovedinnledningen.

Departementets oppgave vil først og fremst være å konkretisere og sette mål innenfor de enkelte hovedmålene, tildele ressurser, utarbeide resultatkrav og føre kontroll med at de krav som er satt blir oppnådd, jf. pkt. 3.

Under omtalen av de øvrige programkategoriene og i hovedinnledningen redegjøres det nærmere for det arbeidet departementet utfører. Under denne kategorien utdypes enkelte viktige områder som lovarbeid, internasjonalt engasjement og utviklings- og effektiviseringsarbeid.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	1. Sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning
Et godt og tilgjengelig regelverk	1. Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk regelverk 2. Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett 3. Utvikle god rammelovgivning for næringslivet og det sivile samfunn
En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning	1. Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser 2. Bedre kunnskap om justispolitiske sammenhenger og årsaksforhold 3. Styrke gjennomføringen av offentlighetsprinsippet

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning

Lovarbeid

Justisdepartementet har i flere år arbeidet for å effektivisere straffesaksbehandlingen. Viktige lovendringer er gjennomført. Departementet vil arbeide videre med de spørsmålene som ikke allerede er behandlet. Også andre straffeprosessuelle spørsmål vil bli vurdert: Utredningen i NOU 2000:33 Erstatning til ofrene hvor tiltalte frifinnes for straff, har vært på høring. Departementet vil vurdere anbefalingene i utredningen på bakgrunn av høringsinstansenes syn. Et utvalg som skal utrede alternativer til straff som reaksjon mot lovbrudd, er bedt om å avgi sin utredning innen

01.08.2002. Utredningen vil deretter bli sendt på høring. Det er også satt ned et utvalg som skal utrede og fremme forslag til regler om politiets bruk av metoder for å forebygge kriminalitet. Dette utvalget har frist 31.12.2002. Departementet tar ellers sikte på å fremme proposisjoner om endrede saksbehandlingsregler ved inndragning av førerkort og om besøksforbud.

Innenfor strafferetten vil det blant annet bli arbeidet med lovsaker om økonomisk kriminalitet. Straffelovrådets utredning om forbrytelser i gjeldsforhold har vært på høring og vil bli arbeidet videre med i departementet. Straffelovrådet har nå i oppdrag å utrede nye regler om korrupsjon. Rådet er bedt om å avgi sin utredning innen 01.10.2002.

Som et ledd i arbeidet med å styrke vernet for vitner og nærstående personer som er utsatt for

vold, jf. blant annet Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) og Innst. O. nr. 78 (1999-2000), sendte Justisdepartementet i mai 2001 på høring forslag om lovendringer. Forslaget skal styrke beskyttelsen av personopplysninger som for eksempel adresse og personnummer, og – i de mest alvorlige tilfellene – endre personnummer. Det arbeides med forslag om regelendringer på bakgrunn av høringen. Det er i tillegg igangsatt arbeid med sikte på mulige lovendringer når det gjelder skjerping av straffereaksjoner mot trusler, herunder øvrige tiltak for beskyttelse av trusselutsatte.

Departementet tar sikte på å foreslå en endring av straffeloven § 232, slik at vold motivert av offerets homofile legning, leveform eller orientering kan være en straffeskjerpende omstendighet tilsvarende det som gjelder for rasistisk motivert vold. Departementet tar også sikte på en tilsvarende endring av straffeloven § 292 (grovt skadeverk).

Schengensamarbeidet

Schengenregelverket ble satt operativt i kraft fra 25.03.2001. Dette skjedde samtidig for alle de nordiske land. Både gjennom den harmoniserte yttergrensekontrollen, visumsamarbeidet og det internasjonale politisamarbeidet som utgjør grunnelementer i Schengensystemet, har Norge ytterligere muligheter for å delta i og bidra til reduksjon av den internasjonale, organiserte kriminaliteten. Samtidig videreføres den nordiske passfrihetsavtalen som nå inngår i et større europeisk reisefrihetsområde. Justisdepartementet deltar også i det rettslige samarbeidet i straffesaker i EU, der det blant annet utarbeides nye konvensjoner som bidrar til å effektivisere samarbeidet ytterligere.

Europol

Ved behandlingen av St.meld. nr. 18 (1999-2000) om Norges deltakelse i internasjonalt politisamarbeid sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om å inngå en avtale med Europol om adgang for norsk politi til å innlede et formelt samarbeid. Det vil gi oss forbedrede muligheter til å være med i bekjempelsen av den internasjonale kriminaliteten. Etter slutføring av forhandlingene ble samarbeidsavtalen inngått i mai 2001. Avtalen åpner for utstasjonering av en norsk polititjenestemann i Europolis hovedkvarter i Haag, samt deltakelse i utveksling av relevant informasjon mellom Europol-landenes politimyndigheter.

Annet internasjonalt engasjement

I bekjempelsen av den internasjonale organiserte kriminaliteten, vil Regjeringen også satse på engasjement i andre flernasjonale fora for justis- og politisamarbeid.

På politisiden vil vår innsats i Interpol bli videreført. Vi har et operativt og praktisk samarbeid med politimyndigheter i mer enn 170 land rundt om i verden. Dette gir muligheter for direkte kontakt og felles innsats for å oppklare vanskelige saker med internasjonale forbindelser. I vårt nærområde gir både det nordiske politisamarbeidet og Østersjøamarbeidet adgang til tilsvarende samarbeid med våre nærmeste naboland.

Regjeringen vil fortsatt være aktiv deltaker i det internasjonale arbeidet som FN driver innenfor kriminalitetsforebyggende virksomhet. Gjennom deltakelse i møtene som arrangeres av henholdsvis kriminalitetskommisjonen og narkotikakommisjonen, kan Norge bidra til å utforme strategier for å redusere den internasjonale kriminaliteten.

Europarådet har flere prosesser gående for stadig å forsterke og forbedre det rettslige samarbeidet innenfor kriminalitetsbekjempelsen. Det tas sikte på at Norge stadig skal være med i utviklingen av Europarådets ulike rettsakter som er et viktig element i dette arbeidet. Norge har deltatt aktivt i forhandlingene om annen tilleggsprotokoll til den europeiske konvensjon om gjensidig hjelp i straffesaker, som nå er slutført.

Det bilaterale, uformelle samarbeidet som Norge i dag har med en rekke land når det gjelder innsatsen mot grenseoverskridende kriminalitet, ansees som et verdifullt bidrag både til å løse enkeltstående saker og til å bedre den generelle internasjonale kontakten mellom egne og andre lands politimyndigheter.

Justisdepartementet er sentralmyndighet for behandling av saker som gjelder rettsanmodninger i sivile saker, gjensidig hjelp i straffesaker og utlevering av lovbrytere. I 2000 behandlet departementet 655 rettsanmodninger i sivile saker, 340 rettsanmodninger i straffesaker og 36 utleveringssaker. Første halvår 2001 er det registrert 70 utleveringssaker til og fra Norge. Antallet utleveringssaker er økende, noe som skyldes at flere lovbrytere pågripes og utleveres på bakgrunn av Schengensamarbeidet. Schengenkonvensjonen effektiviserer det europeiske rettslige samarbeidet ved at rettsanmodninger i straffesaker nå kan sendes direkte mellom de judicielle myndigheter (domstoler og påtalemyndighet) i de ulike land.

Justisdepartementet er sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring. Det innebærer at departementet i samarbeid med sentralmyndighetene i andre land aktivt skal medvirke til å løse denne typen saker. Det lykkes også i de aller fleste tilfelle. I regelen er barnet tilbakeført eller minnelig avtale inngått mellom foreldrene innen få måneder etter at den ulovlige bortføringen fant sted og uten at det er nødvendig å koble inn politiet. Antallet saker etter Haagkonvensjonen varierer en del fra år til år, men har de siste fem årene ligget på mellom 30 og 50 pr. år. Som oftest er det barnets mor som står bak bortføringen. Gjennomgående er det noen flere bortføringer fra Norge enn til Norge. Ca. 60 land har sluttet seg til Haagkonvensjonen. Utfordringen er å få flere land til å slutte seg til konvensjonen. Norge deltar aktivt i internasjonale fora for å utvikle og forbedre konvensjonen.

4.2 Et godt og tilgjengelig regelverk

Justisdepartementet forbereder lovforslag på en rekke sentrale rettsområder innenfor privatrett, alminnelig forvaltningsrett, strafferett og lovgivningsprosess. Justisdepartementet har lovgivningsansvar for en vesentlig del av den alminnelige lovgivningen som håndheves ved domstolene. I tillegg kommer den lovgivningen som spesielt knytter seg til Justisdepartementets sektoroppgaver. Prioritering av lovforslag innenfor Justisdepartementets område vil også bero på antallet forslag som fremmes i Stortinget som Dokument 8-forslag. En rekke lovgivningsprosjekter bygger på internasjonale forpliktelser, og særlig når det er tale om å gjennomføre EU-direktiver, må lovarbeidet skje under til dels meget stramme tidsfrister.

4.2.1 Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk regelverk

Justisdepartementet har det overordnede ansvaret for å bidra til et enkelt, oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt for Justisdepartementet til lovteknisk gjennomgåelse. Departementet gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelser. Departementet har utarbeidet en veiledning om lovteknikk og lovforberedelse, som er en viktig del av

dette veiledningsarbeidet. I tillegg til konkret veiledning søker Justisdepartementet i samarbeid med Statskonsult å gi generell opplæring i god lovteknikk. Departementet deltar også aktivt i ledelsen av prosjektet om gjennomgåelse av forskriftsverket, som er et viktig ledd i Regjeringens program for fornyelse av offentlig forvaltning. I enkelte tilfelle forestår Justisdepartementet utarbeiding av lovforslag for å bedre lovstrukturen på områder med tilknytning til flere departementer.

4.2.2 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Justisdepartementet deltar i ulike internasjonale fora hvor lovkonvensjoner utarbeides. Departementet spiller også en aktiv rolle ved vurderingen av hvordan nye og enkelte eldre konvensjoner bør gjennomføres i norsk rett. Rådgivning og vurdering av forholdet til menneskerettighetene, særlig Den europeiske menneskerettskonvensjonen, er også en viktig oppgave for Justisdepartementet, både på departementets egne ansvarsområder og i forhold til andre departementer. Sammen med Utenriksdepartementet har Justisdepartementet ansvar for en stor del av rapportering til internasjonale konvensjonsorganer om norsk rett i forhold til menneskerettighetene.

4.2.3 Utvikle god rammelovgivning for næringslivet og det sivile samfunn

Justisdepartementet ser det som ønskelig å foreta en bred og prinsipiell vurdering av erstatningsrettslige ordninger og av erstatningsplikstens funksjoner i samfunnet. I første omgang tar departementet sikte på å følge opp problemstillinger som er vurdert i NOU 1994:20 Personskadeerstatning.

Justisdepartementet vil arbeide med spørsmålet om lovregulering av samvirkelag på grunnlag av Samvirkelovutvalgets utredning, som skal avgis innen utgangen av 2001. Departementet vil arbeide med sikte på at den nye stiftelsesloven kan tre i kraft 01.01.2003.

Høringen av Samerettsutvalgets utredning NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur ble avsluttet høsten 1999. Justisdepartementet arbeider nå – sammen med andre berørte departementer – med sikte på å kunne legge frem en proposisjon i 2002.

4.3 En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

4.3.1 Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser

Omorganisering

Gjennom det seneste året har Justisdepartementet og justissektoren gjennomgått store og viktige strukturelle endringer. Overføring av saksområder til andre departementer og etablering av nye institusjoner og strukturer har muliggjort en langt sterkere delegering av saker fra departementet, slik at Justisdepartementet kan konsentrere oppmerksomheten mer om departementale oppgaver og kjerneoppgaver i justissektoren. Justisdepartementet er blitt mindre, har fått en enklere struktur og antall ansatte er redusert. Det vises for øvrig til omtale av planlagte endringer i St.prp. nr. 1 (1999-2000) og St.prp. nr. 1 (2000-2001).

Det skal etableres en selvstendig administrasjon for domstolene i Trondheim med virkning fra annet halvår 2002. Dette innebærer at Justisdepartementets oppgaver mht. administrasjon av domstolene i det alt vesentlige avvikles og at Doms- tolavdelingen opphører å eksistere som egen avdeling.

Det er fortsatt behov for å avlaste Justisdepartementet for arbeid med enkeltsaker, både slik at oppgaveløsningen kan legges nærmest mulig brukerne og for at departementet skal kunne konsentrere seg om å være faglig sekretariat for statsråden. En organisatorisk løsning på dette området vil bli sett i sammenheng med andre organisatoriske endringer i offentlig sektor.

Det pågår en utredning av samfunnssikkerhet og beredskapsområdet, som kan få betydning for hvilke organisatoriske løsninger som vil finnes i justissektoren i fremtiden.

Innen utgangen av 2001 slås Sivilavdelingen og Polaravdelingen sammen som en administrativ forenkling av Justisdepartementet.

Personalpolitikk og likestilling

Departementet og justissektoren har gjennomgått store organisatoriske endringer i 2001. Arbeidet vil fortsette også i 2002. Departementet vil i denne forbindelse legge vekt på å gi god informasjon, ha et godt samarbeid med de ansattes representanter og ivareta et godt arbeidsmiljø.

Det er et overordnet mål å sikre at Justisdepartementet og underliggende virksomheter til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse slik at oppgavene blir utført på en best mulig måte. Kompetanseutvikling av de ansatte og et

aktivt rekrutteringsarbeid blir i denne sammenheng vektlagt.

Departementets personalpolitikk skal bidra til en god oppgaveløsning innenfor de strategiske mål og resultatkrav som til enhver tid gjelder for departementet. Departementet ønsker å fremme helhetstenkning, samarbeid på tvers, større iderikdom og nye arbeidsmåter for å kunne bli et bedre faglig sekretariat for politisk ledelse.

I dag er 41 % av lederne med personalansvar i Justisdepartementet kvinner. Justisdepartementet tilstreber en aktiv likestillingspolitikk. Det skal fokuseres mer på aktiv rekruttering og ansettelse av kvinnelige søkere i lederstillinger i Justisdepartementet.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra departementet og justissektoren som skal arbeide med felles tiltak for å fremme likestilling. Departementet skal sette fokus på kvinners deltakelse i råd, utvalg, arbeidsgrupper og prosjekter.

Justisdepartementet tilstreber et kjønnsnøytralt lovverk, og arbeider for å gjennomføre kjønnsnøytrale betegnelser i internasjonale konvensjoner.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Departementets overordnede mål for helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et godt arbeidsmiljø. Departementet vil fremme et arbeidsmiljø som gir større rom for mer fleksible arbeidsformer. Nye arbeidsformer skal utnyttes for å bedre både produktivitet og arbeidsmiljø. Personlig utvikling, resultater, mulighet for å utøve initiativ og selvstendighet vil være med på å øke trivsel og trygghet på arbeidsplassen.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Regjeringen har som mål at elektronisk kommunikasjon, så langt det er mulig, likestilles med papirbasert kommunikasjon. e-Regelprosjektet i Nærings- og handelsdepartementet har som mål å fjerne unødige rettslige hindringer for elektronisk kommunikasjon og dokumentasjon. I denne sammenheng har alle departementer kartlagt sitt lov- og forskriftsverk for å påvise eventuelle hindringer for bruk av elektronisk kommunikasjon. Justisdepartementet har gitt omfattende bidrag til den samleproposisjon med forslag til lovendringer som Nærings- og handelsdepartementet har fremmet som Ot.prp. nr. 108 (2000-2001).

Lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger regulerer elektronisk behandling av personopplysninger og skal bl.a. sikre at personvernet ivaretas ved elektronisk kommunikasjon. Loven med forskrifter ble satt i kraft 01.01.2001.

I IT-strategi for justissektoren 1999-2003 er organisering av IT-funksjonen i justissektoren definert som ett satsingsområde. Første fase som dekket utarbeiding av en styringsmodell, samt avklaringer rundt styrerrollen i departementet, ble utarbeidet i 2000 og implementert i 2001. Departementet har fått utredet muligheten for et tettere samarbeid mellom IT-enhetene i justissektoren. Utredningen konkluderer med at det er flere IT-funksjoner justissektoren vil være tjent med at organiseres i en felles enhet. Departementet vil søke å ta stilling til fremtidig organisering så snart som mulig.

4.3.2 Bedre kunnskap om justispolitiske sammenhenger og årsaksforhold

En forutsetning for å kunne utforme en god justispolitikk er kunnskap om en rekke komplekse og kompliserte samfunnsforhold og sammenhenger. Justisdepartementet finansierer ulike prosjekter for å vinne kunnskap, blant annet om økonomisk kriminalitet, vold, samiske sedvaner og rettsoppfatninger og praktiseringen av offentlighetsloven.

Sektoransvaret for forskning på spørsmål av relevans for justissektoren innebærer både produksjon av oppdatert kunnskap som underlag for politiske beslutninger og en mer generell og langsiktig kunnskapsutvikling. Justisdepartementet vil også øke egen analysekapasitet.

4.3.3 Styrke gjennomføringen av offentlighetsprinsippet

Regjeringen legger stor vekt på å styrke gjennomføringen av offentlighetsprinsippet. Som ansvarlig for lovgivningen har Justisdepartementet et særlig ansvar på dette området.

Departementet legger vekt på opplæring og holdningskapende arbeid både i og utenfor departementet og har gjennomført en rekke kurs for departementets ansatte og for andre forvaltningsorganer på sentralt og regionalt nivå.

Ved lov av 15. desember 2000 nr. 98 ble det vedtatt endringer i offentlighetsloven, bl.a. ble dokumentbegrepet gjort teknologinøytralt. Justisdepartementet har sendt ut et rundskriv til alle forvaltningsorganer hvor det blir gjort nærmere rede for endringene. Lovutvalget som ble oppnevnt for å følge opp forslagene i St.meld. nr. 32 (1997-98) om offentlighetsprinsippet i forvaltningen, ventes å avgi sin første delutredning i oktober 2001.

Kap. 400 Justisdepartementet (jf. kap. 3400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	261 324	198 330	200 862
70	Tilskudd	202	206	
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	9 924	9 256	9 534
	Sum kap 400	271 450	207 792	210 396

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal i hovedsak dekke lønnsutgifter til ansatte i departementet, lønns- og driftsutgifter til medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg og dessuten midler til engasjement og ekstrahjelp. Videre skal posten dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til at den er en investerings- og utviklingspost for departementet. Unntaksvis benyttes posten til investeringer i domstolene og ytre etat. Pos-

ten omfatter videre investeringer i IT-utstyr og finansiering av forskningsprosjekter. Stortinget har vedtatt å etablere en ny sentral domstoladministrasjon utenfor Justisdepartementet, lokalisert til Trondheim, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m.

Bemanningen i Justisdepartementet utgjorde 285 årsverk pr. 01.03.2001, en reduksjon med 171 årsverk sammenlignet med året før (jf. pkt. 4.3.1).

Kommisjonsbudsjettet

Justisdepartementet administrerer en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker.

Kommisjonsbudsjettet dekkes over post 01 Driftsutgifter. Nedenfor er det laget en liste over permanente råd og utvalg og tidsbegrensede utvalg.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer
Sjølovkomiteen	11
Straffelovrådet	4
Det interdepartementale polarutvalg	7
Rådet for taushetsplikt og forskning	4
Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)	16
Den faste ulykkeskommisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten	3
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	3

Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen ventes fremlagt
Samvirkelovutvalget	9	2001
Straffelovkommisjonen	5	2001*
Tvistemålsutvalget	7	2001
Offentlighetslovutvalget	10	2002
Utvalg som skal vurdere alternative sanksjoner til straff	6	2002
Politiregisterutvalget	9	2002
Vergemållovutvalget	8	2003
Rednings- og beredskapsutvalget	11	2001
Lekdommerutvalget	4	2002
Utvalg som skal foreslå metoder for å forebygge kriminalitet	6	2002
Ekspropriasjonserstatningsutvalget	8	2003
Samerettsutvalget	16	2005
Advokatkonkurranseutvalget	7	2002
Kvinnevoldsutvalget	12	2003
Utvalg som skal vurdere endringer i regelverket for granskingskommisjoner	5	2003

* Delinnstilling blir ferdig i 2001.

Følgende utvalg m.m. har avgitt innstilling i løpet av 2000/2001:

- Statsborgerlovutvalget: Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap (NOU 2000:32)
- Utvalg som skal gjennomgå rettsmedisinsk kvalitetssikring og kontroll i straffesakene: Rettsmedisinsk sakkyndighet i straffesaker NOU 2001:12
- Utvalg for gjennomgang av den høyere påtalemyndighets organisasjon og arbeidsoppgaver (Rapport av 4. april 2001)
- Enmannsutredning fra professor dr.juris Jon T. Johnsen: Erstatning til ofrene hvor tiltalte frifinnes for straff NOU 2000:33
- Navnelovsarbeidsgruppen: Lov om personnavn- tradisjon, liberalisering og forenkling (NOU 2001:1)

KRÅD er et regjeringsoppnevnt råd for forebygging av kriminalitet. KRÅDs rolle er å stimulere til engasjement for kriminalitetsforebyggende arbeid. KRÅD har en rådgivende og samordnende funksjon overfor offentlige og private virksomheter og skal initiere, etablere og følge opp kriminalitetsforebyggende tiltak. Justissektoren har gjennomgått en omfattende omorganisering. I denne sammenheng har det også vært naturlig å se på organiseringen av det kriminalitetsforebyggende arbeid i Justisdepartementet og sektor. Dette inkluderer også en vurdering av KRÅDs funksjon og organisering. Denne vurderingen er foreløpig ikke avsluttet. Inneværende rådsperiode for KRÅD utløper 31.01.2001. Denne perioden vil muligens bli prolongert noe utover i 2002, inntil det er besluttet om KRÅD vil bli opprettholdt i sin nåværende form.

Nye utvalg

Regjeringen har nedsatt et utvalg til å gjennomgå landets samlede operative rednings- og beredskapsressurser. Rednings- og beredskapsutvalget er nærmere omtalt under kategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap.

Det er oppnevnt et utvalg som skal vurdere alternative sanksjoner til straff.

Det er oppnevnt et utvalg til å utrede revisjon av umyndiggjøringsloven og vergemålsloven.

Samerettsutvalget er nedsatt for å utrede bruk og forvaltning av grunn og naturgoder i samiske bruksområder utenfor Finnmark fylke.

Det er nedsatt et utvalg som skal gjennomgå reglene for valg og oppnevning av lekdommere.

giving eller der det antas å være behov for ny,

Justisdepartementet har nedsatt et utvalg for å utrede en endring av ekspropriasjonserstatningsloven.

Advokatkonkurranseutvalget er nedsatt for å foreta en gjennomgang av konkurransesituasjonen i advokatmarkedet med sikte på å gjøre juridiske tjenester rimeligere og lettere tilgjengelig.

Det er nedsatt et utvalg som skal utrede og fremme forslag til regler om politiets bruk av metoder for å forebygge og avverge kriminalitet. Den senere tids hendelser i USA har ytterligere aktualisert behovet for dette arbeidet.

Det er nedsatt et kvinnevoldsutvalg som gjennom forslag til forbedringer både i lovverket, i det forebyggende arbeidet og behandlingsapparatet skal styrke stillingen til kvinner som utsettes for fysisk og psykisk vold, trusler og overgrep fra nåværende eller tidligere samlivspartner.

Justisdepartementet tar sikte på å nedsette et utvalg som skal vurdere endringer i regelverket for granskningskommisjoner.

Det tas sikte på å nedsette et underutvalg under Straffelovkommisjonen som skal komme med forslag til nye regler om forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet og mot Norges statsforfatning og statsoverhode.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen foreslås overført til kap. 440 post 70 som en administrativ forenkling. Departementet ønsker med dette å samle tilskuddene under kap. 440.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Post 71 skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justisdepartementets saksområde.

Den internasjonale domstolen i Haag har som formål å bilegge rettslige tvister mellom stater på fredelig vis.

Norge deltar i Haagkonferansen for internasjonal privatrett med den målsetting å bidra til en klargjøring og forbedring av interlegale regler, særlig på områder der det finnes norsk lovgivning eller der det antas å være behov for ny, norsk lovgivning.

World Intellectual Property Organization (WIPO) er FNs fagorganisasjon for immaterialrett og har som hovedformål å arbeide for å videreutvikle internasjonalt samarbeid innen immaterialretten, særlig på områder der det finnes norsk lov- norsk lovgivning.

Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT) har som formål å arbeide for harmonisering og koordinering av privatretten i de enkelte stater og i grupper av stater, og å legge forholdene til rette for felles privatrettslige regler.

Europarådets ministerkomité vedtok 05.05.1998 Agreement Establishing The Group of States Against Corruption (GRECO), jf. resolusjon (98) 7. Formålet med avtalen er å åpne for en gjensidig evaluering av medlemslandenes etterlevelse av Europarådets korrupsjonsinstrumenter. GRECO er betegnelsen på det organet som skal forestå denne evalueringen. Norges andel av utgiftene til GRECO dekkes over denne posten.

Over kapitlet dekkes også Norges utgifter til EU i forbindelse med deltakelse i Schengensamarbeidet. Etter at Schengensamarbeidet ble integrert i EU, er det tidligere tilskuddet til drift av Schengensekretariatet erstattet av et tilsvarende tilskudd til Rådssekretariatet.

Norge betaler dessuten et årlig tilskudd til EU for deltakelse i Fellesorganet hvor Norge og Island drøfter spørsmål som gjelder videreutvikling av Schengenregelverket med EU.

Tilskuddene til de ovenfor nevnte internasjonale organisasjoner m.m. har preg av kontingent. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilsagnsbrev kommer derfor ikke til anvendelse.

Kap. 3400 Justisdepartementet (jf. kap. 400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Diverse inntekter	8 101	921	949
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 654		
18	Refusjon av sykepenger	3 150		
	Sum kap. 3400	14 905	921	949

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på 30 prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente

utgifter er utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp.

Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med noe beløp.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	1 140 711	1 135 140	1 278 556	12,6
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	29 058	26 361		-100,0
	Sum kategori 06.20	1 169 769	1 161 501	1 278 556	10,1

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
061	Høyesterett (jf. kap. 3061)	46 596	45 994	48 734	6,0
405	Lagmannsrettene (jf. kap. 3405)	133 537	138 301	142 363	2,9
410	Herreds- og byrettene (jf. kap 3410)	931 562	918 351	1 017 181	10,8
414	Domsutgifter	58 074	58 855	70 278	19,4
	Sum kategori 06.20	1 169 769	1 161 501	1 278 556	10,1

Forslaget til bevilgningsøkning under programkategorien skal bidra til et fortsatt høyt aktivitetsnivå i domstolene. I tillegg skal økningen dekke etableringsutgifter ved opprettelse av Domstoladministrasjon i Trondheim i løpet av 2. halvår 2002, igangsettning av arbeidet med omorganisering og sammenslåing av domstolene i første instans, samt utvikling av et nytt saksbehandlingssystem.

1 Innledning

1.1 Domstolenes organisering

Kategori 06.20 omfatter Høyesterett, lagmannsrettene og herreds- og byrettene. Domstolene skal behandle de straffesaker og sivile saker som bringes inn for avgjørelse. I tillegg til den dømmende virksomhet utfører domstolene flere forvaltningsoppgaver. Domstolene er uavhengige i sin dømmende virksomhet, men er administrativt underlagt Justisdepartementet.

Høyesterett

Høyesterett er landets øverste domstol og består av to avdelinger og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Høyesterett ledes av høyesterettsjustitiarius.

Lagmannsrettene

Lagmannsrettene er inndelt i seks lagdømmer som til sammen dekker hele landet. Hver lagmannsrett ledes av en førstelagmann.

Herreds- og byrettene

Herreds- og byrettene er i dag delt inn i 87 herreds- og byretter, fire byfogdembeter og et skifterett- og byskriverembete. I landdistriktene brukes også benevnelsen sorenskriverembete. Herreds- og byrettene varierer i størrelse fra enedomme-rembeter med én fast dommer og én dommerfullmektig til store kollegiale domstoler, hvor Oslo byrett er den største.

2 Hovedutfordringer

2.1 Domstolene som samfunnets viktigste konfliktløser

Et demokrati og et rettssamfunn er avhengig av godt fungerende domstoler. Dette forutsetter at domstolene holder høy kvalitet på arbeidet, yter god service overfor publikum og utnytter tildelte ressurser på en effektiv måte.

Domstolene er og bør være samfunnets viktigste konfliktløser. Det er også den institusjon som er best egnet til å løse de konflikter som oppstår. Det er derfor viktig at domstolene har bred tillit i befolkningen og i samfunnet. For å oppnå dette er det ikke nok at domstolene fungerer tilfredsstillende, men at både brukere og publikum opplever at dette er tilfelle. Tilliten til domstolene er bl.a. helt avhengig av at dommerne har de nødvendige faglige og menneskelige kvalifikasjoner. God rekruttering til dommeryrket er nødvendig hvis domstolene skal beholde og videreutvikle sin rolle i det norske samfunn.

2.2 Forsvarlig og effektiv saksavvikling

Forsvarlig og effektiv saksavvikling forutsetter gode arbeidsrutiner og gode administrative systemer i domstolene. Det er også viktig at organisasjonsstruktur og arbeidsform reflekterer den sosiale og samfunnsmessige utvikling.

Rettssikkerhet er en viktig forutsetning for et stabilt samfunn. Dette innebærer både å få et riktig resultat etter en grundig prøving av alle sider ved saken, og å få en forholdsvis rask avgjørelse. Det er særlig viktig med en rask saksavvikling i straffesaker hvor siktede sitter i varetekt og i saker hvor barn og ungdom er involvert.

Statistikken viser at sakstilfanget har økt både i herreds- og byrettene og lagmannsrettene. Selv om restansene har økt noe, viser statistikken at produktiviteten i domstolene også har økt det siste året. Økt saksmengde gjør at det vil være en

utfordring også i 2002 å opprettholde saksavviklingstiden.

Økte ressurser er kun ett av flere virkemidler for å bidra til en raskere saksavvikling. Også regelverksutvikling, rutineendringer og nye arbeidsmetoder i domstolene, samt krav til samspill og samarbeid mellom de forskjellige leddene i straffesakskjeden kan bidra positivt. Regjeringen arbeider med disse utfordringene på ulikt vis, bl.a. gjennom ulike prosjekter for hurtigere straffesaksavvikling. Det vises for øvrig til pkt. 4.1.1 for en nærmere omtale av regelverksarbeidet.

2.3 God struktur og organisering i rettspleien

Det er i 2001 besluttet viktige og omfattende endringer i organiseringen av rettsvesenet. Stortinget behandlet i mai Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) Om lov om endringer i domstoloven m.m. og St.meld. nr. 23 (2000-2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden. En ny sentral domstoladministrasjon vil bli skilt ut fra Justisdepartementet og etablert som en egen virksomhet med stor grad av selvstendighet fra regjeringen. Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 1, etter forslag fra regjeringen, gis sentralt fastsatte retningslinjer for de spørsmål og ansvarsområder som er lagt til Domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonen skal ligge i Trondheim.

Det er også besluttet endringer i dommernes arbeidsrettslige forhold. Det skal etableres et innstillingsråd for utnevning av dommere og et tilsynsutvalg for disiplinærsaker for dommere. Det skal i tillegg innføres nye regler om dommers adgang til å ha bierverv m.m., jf. pkt. 4.3. Av særlig betydning for domstolene og det rettssøkende publikum er beslutningen om å redusere antall domstoler i første instans fra 92 til 66, jf. pkt. 4.3.2. Det er videre bestemt at alle domstolene i første instans skal endre navn til tingrett. Det tas sikte på at navneendringene gjennomføres i 2002.

Regjeringen foreslo i St.meld. nr. 23 (2000-2001) også å ta tinglysingen ut av domstolene og overføre den til de 18 fylkeskartkontorene under Statens Kartverk. Det var tilslutning til at tinglysingen på sikt bør tas ut av domstolene, men det var ønsket en nærmere utredning av alternativer til Statens Kartverk, jf. Innst. S. nr. 242 (2000-2001) Innstilling fra Justiskomiteen om førsteinstansdomstolene i fremtiden. Regjeringen tar sikte på å legge frem en ny stortingsmelding om spørsmålet ved årsskiftet 2001-2002, jf. pkt. 4.3.2.

Det vil være en stor utfordring å gjennomføre disse omleggingene av rettsvesenet uten at det går ut over domstolenes løpende virksomhet. Eta-

bleringen av Domstoladministrasjonen vil gi merarbeid for Justisdepartementet og Rettsvesenets IT- og fagtjeneste (RIFT). Særlig er det en utfordring å beholde personale frem til flyttingen til Trondheim Når det gjelder sammenslåing av domstoler, vil planleggingsarbeidet starte allerede

høsten 2001. Det vil imidlertid ta flere år før sammenslåingene er fullt ut gjennomført over hele landet. Sammenslåing av domstoler krever betydelig medvirkning fra de berørte, og vil i perioder kunne gå ut over effektiviteten ved de domstoler det gjelder.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God og effektiv konfliktløsning og –forebygging	1. Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger 2. God struktur og organisering i rettspleien
Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	1. Forsvarlig og effektiv saksavvikling i domstolene 2. Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning	1. Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser 2. Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning 3. God kjennskap til regelverk og rettigheter blant publikum

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Sikre rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Forsvarlig og effektiv saksavvikling i domstolene

Det vil nedenfor redegjøres for antall innkomne saker, domstolenes saksavviklingstid og de mål Justisdepartementet har for enkelte saks kategorier. Målene er uttrykt i gjennomsnittstall fordi omfang og kompleksitet i sakene varierer og målene er derfor lite relevante i forhold til den enkelte sak. Videre må det tas i betraktning at prosessuelle og praktiske forhold påvirker saksavviklingstiden, noe som helt eller delvis ligger utenfor domstolenes kontroll. En del saker tar lang tid på grunn av langvarig og omfattende bevisførsel. Videre avhenger saksavviklingen bl.a. av hvor godt forberedt en sak er før den fremmes for domstolene, at parter, partsrepresentanter, vitner, meddommere, sakkyndige m.fl. både kan møte og at de faktisk møter.

Det høye aktivitetsnivået i domstolene i 2001 skal videreføres i 2002. I 2000 og 2001 er det lagt frem en rekke forslag om lov- og regelverksendringer som for straffesakskjeden samlet sett vil bidra til en vesentlig reduksjon i den samlede saksbehandlingstiden fra anmeldelse til dom og

soning, jf. punktet Regelverksutvikling for raskere saksavvikling.

Høyesterett

Høyesterett har ingen fastsatte mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid. For sivile ankesaker i Høyesterett (fra henvisning i kjæremålsutvalget) var den gjennomsnittlige saksavviklingstiden på 8 måneder i 2000. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for anker i straffesaker (fra henvisning i kjæremålsutvalget) var på 4,1 måneder i 2000.

Antallet innkomne sivile saker er redusert fra 827 i 1999 til 803 i 2000 (3 %). Straffesakene har hatt en nedgang på 6 %, fra 761 saker i 1999 til 716 saker i 2000. For begge sakstyper melder Høyesterett at sakskompleksiteten har økt i de senere år. En av årsakene til økt sakskompleksitet er en økning i bruk av internasjonale rettskilder i ankesakene.

Høyesteretts virksomhet og forretningsstatistikk er nærmere omtalt under kap. 61, punkt 2.

Lagmannsrettene

I lagmannsrettene har det vært en nedgang i gjennomsnittlig saksavviklingstid for sivile ankesaker

siden 1996. Saksavviklingstiden for sivile ankesaker avsluttet i 2000 var 8,4 måneder. For straffesaker behandlet med meddomsrett er saksavviklingstiden redusert fra 5,9 måneder i 1999 til 5,1 måneder i 2000. Saksbehandlingstiden for straffesaker som behandles med lagrette (jury) har sunket fra 6,9 måneder til 6,8 måneder i samme periode. Tall for første halvår 2001 viser en ytterligere nedgang i saksavviklingstiden for alle de nevnte sakstyper. Selv om den gjennomsnittlige saksavviklingstiden har gått ned, er den likevel over de fastsatte mål. Variasjonen domstolene i mellom er også stor.

Flere av lagmannsrettene har fått tildelt faste vikarlagdommerembeter for å redusere bruken av konstitusjoner ved fravær og kortere permisjoner. Dette vil sikre større kontinuitet i saksavviklingen for den enkelte domstol. I Gulating har det i lengre tid vært problemer med dommerrekrutteringen, men det har nå lyktes å besette samtlige stillinger. I kgl.res. av 28.07.2000 ble det vedtatt en omorganisering av Gulating lagmannsrett. Omorganiseringen ble sluttført 01.04.2001 og lagmannsretten er nå organisert i to avdelinger. Overgangen til en avdelingsordning vil innebære en mer rasjonell organisering av domstolen. Sammen med en bedret dommerrekruttering vil dette legge til rette for en raskere og mer effektiv saksavvikling.

I lagmannsrettene kom det inn 1 971 sivile ankesaker i 2000. Dette er en økning på 17 % i forhold til 1999. Det er Borgarting, Frostating og Gulating lagmannsrett som har opplevd den stør-

ste økningen. Noe av økningen er knyttet til endringer i ankefristen for sivile saker. Med virkning fra 01.07.2000 ble ankefristen redusert fra to til en måned. Dette innebar at lagmannsrettene, som et overgangsfenomen, fikk et sakstilfang tilsvarende 13 måneder i 2000. Dette forklarer likevel ikke hele veksten.

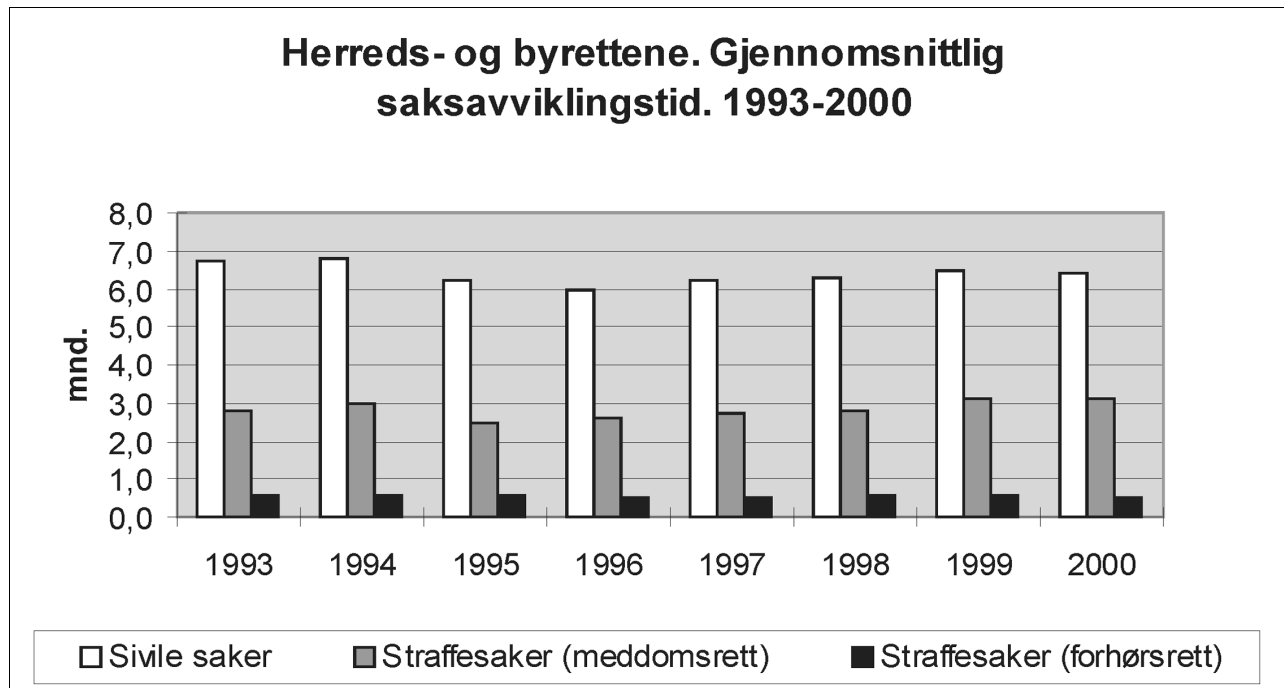
Antall straffesaker besluttet fremmet for lagmannsrettene var 1 074 saker i 2000. Tallet har ligget stabilt på rundt 1 000 saker årlig etter innføringen av toinstansreformen i 1995.

Herreds- og byrettene

Siden 1992 har gjennomsnittlig saksavviklingstid for sivile saker vært over det fastsatte målet på 6 måneder. For straffesaker derimot har den gjennomsnittlige saksavviklingstiden, med unntak av 1999 og 2000, ligget innenfor målene. Det er imidlertid store forskjeller mellom domstolene, og det er spesielt de større domstolene som ikke greier å nå de fastsatte målene. Justisdepartementet gjør særlig oppmerksom på at Oslo byrett har endret enkelte rutiner og statistikkføring for straffesaker med virkning fra 01.01.2000. Endringen er et ledd i å sikre en enhetlig og sammenlignbar rapportering for samtlige domstoler. Omleggingen innebærer at antall rapporterte innkomne saker er redusert, ved at utsatte saker ikke lenger registreres som nye saker når de kommer tilbake til domstolen fra politi- og påtalemyndighet. At den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i domstoen har økt skyldes dels at utsatte saker inngår i

Tabell 2.1 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i 2000

	(tall i md.)		
	Sivile ankesaker	Straffesaker meddomsrett	Straffesaker lagrette
Agder lagmannsrett	6,9	3,2	4,6
Borgarting lagmannsrett	8,9	7,1	8,1
Eidsivating lagmannsrett	7,2	3,5	3,7
Frostating lagmannsrett	5,6	2,9	4,2
Gulating lagmannsrett	11,1	6,7	7,4
Hålogaland lagmannsrett	6,8	3,8	4,5
Veid gjennomsnitt	8,4	5,1	6,8

Figur 2.1 Herreds- og byrettene. Gjennomsnittlig saksavviklingstid

behandlingstiden, men også at det er en årlig økning i antall nye saker.

Målene for gjennomsnittlig saksavviklingstid for herreds- og byrettene vil også gjelde i 2002. Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid, faktisk gjennomsnitt og variasjoner fremkommer av tabellen nedenfor.

Forretningsstatistikken viser at antall innkomne straffesaker har vist jevn stigning gjennom hele 1990-tallet. For meddomsrettssaker var økningen på 6 % fra 1999 til 2000 (14 859 saker i 1999 og 15 694 saker i 2000). Forhørsrettssakene viser en økning på 4 % i samme tidsrom (fra 31 530 til 32 941). Selv om produktiviteten har økt, har domstolene ikke fullt ut klart å avvikle saker i takt med saksøkningen i straffesaker. Beholdningen har derfor økt det siste året. Bortsett fra 1998, har vi på 1990-tallet sett en tendens til en nedgang i

antall innkomne sivile saker. Dette var også tilfellet for 2000 hvor antallet innkomne sivile saker ble redusert med 3 % sammenlignet med 1999 (fra 12 665 til 12 314 saker).

Regelverksutvikling for raskere saksavvikling

Regjeringen vil arbeide videre med å legge til rette for at det skal reageres raskere på kriminelle handlinger. Effektiv straffegjennomføring styrker reaksjonens preventive virkninger og hindrer ny kriminalitet i påvente av straffereaksjonen. Det ble i 1999 nedsatt to arbeidsgrupper for å se på saksbehandlingstiden i straffesakskjeden og komme med konkrete forslag til hvordan saksbehandlingstiden kan reduseres. Arbeidsgruppene leverte sine rapporter i juni 2000 med ulike forslag til tiltak.

Tabell 2.2 Mål, gjennomsnittlig saksavviklingstid og variasjoner i 2000

(tall i md.)

	Mål	Saksavviklingstid i gjennomsnitt	Variasjoner ¹⁾
Sivile saker (tvistemål)	6	6,5	2,6-9,6
Straffesaker (meddomsrett)	3	3,1	0,9-4,7
Straffesaker (forhørsrett)	1	0,6	0,2-1,1

1) Intervallene viser differansen mellom korteste og lengste gjennomsnittlig saksavviklingstid domstolene imellom. Saksavviklingstiden i den enkelte sak vil kunne variere i større grad. Avhengig av domstolenes størrelse vil et lite antall saker kunne få stor innvirkning på den gjennomsnittlige saksavviklingstiden i den enkelte domstol.

Flere av de tiltak arbeidsgruppene vurderte, er fulgt opp. Straffeprosessloven er endret slik at det ikke lenger gis noe pålegg om forening av saker. Det er også vedtatt at det skal legges større vekt på tilståelser ved straffeutmålingen. Endring av reglene om forkynnelse av dommer i straffesaker er vedtatt og trådte i kraft 01.07.2001. Dette fører til at siktede som regel innkalles til såkalt domsavsigelse eller fremmøteforkynnelse, og ankefristen begynner å løpe selv om siktede ikke møter frem. Endringen innebærer at dommer raskere blir rettskraftige.

Det er de senere år fremmet flere forslag om å endre juryordningen. Dette har vært drøftet i NOU 2000: 33 Erstatning til ofrene hvor tiltalte blir frifunnet for straff, av Arbeidsgruppe II i Prosjekt hurtigere straffesaksbehandling side 39, samt i Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse), jf. Innst. O. nr. 114 (2000-2001). På innstillingens side 13 står det følgende: "Komiteens flertall... ber Regjeringen vurdere om det er mulig å endre straffeprosessloven slik at det gjennom regler innenfor dagens juryssystem, ved bruk av meddomsrett eller på annen måte, kommer klarere frem enn i dag hvilke rettslige og faktiske forhold avgjørelsen av skyldspørsmålet blir basert på." Justisdepartementet mener de ulike reformspørsmålene bør ses i sammenheng, og vil foreta en samlet vurdering av om juryordningen bør endres.

Videre vurderer departementet å foreslå frister for å treffe påtaleavgjørelse i saker mot lovbr-

tere under 18 år, og for å påbegynne hovedforhandling og ankeforhandling der siktede er under 18 år eller er varetektsfengslet. Det arbeides også med flere andre forslag til tiltak.

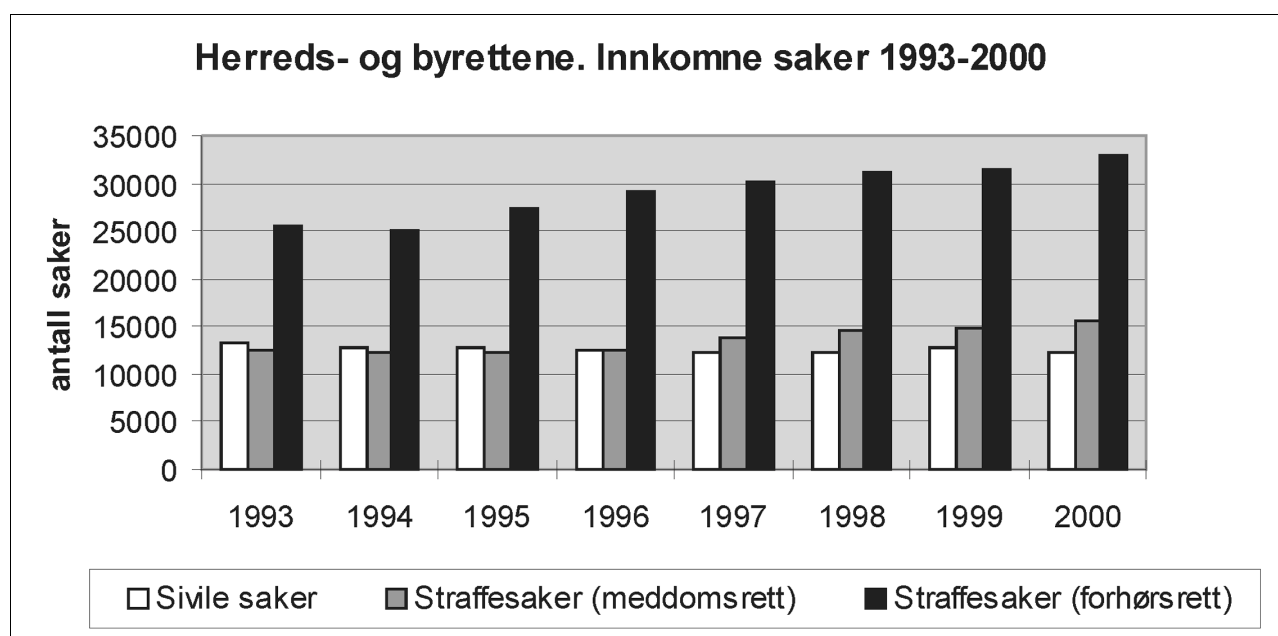
Notarius publicus

Justisdepartementet fremmet i april 2001 Ot.prp. nr. 81 (2000-2001) Om lov om notarius publicus. Formålet med lovreguleringen var å avhjelpe usikkerheten om hvilke oppgaver notarius publicus har og hvordan oppgavene skal utføres. Dette ble gjort ved å samle de grunnleggende kompetanseregler og saksbehandlingsregler i en ny lov om notarius publicus med tilhørende forskrift. Lovforslaget ble ikke behandlet av Stortinget i vårsesjonen, og proposisjonen vil fremmes på ny høsten 2001.

Lydopptak av hovedforhandling i straffesaker

Prøveordningen med lydopptak av hovedforhandling i straffesaker er evaluert av ekstern konsulent. I evalueringsrapporten anbefales det å innføre lydopptak som en permanent ordning, men uten at det går inn på kostnadene ved investeringer og drift. Det fremgår av rapporten at lydopptakene blir lite brukt. Det fremgår også at lydopptak som en generell ordning vil generere vesentlig merarbeid for domstolene, særlig dersom det åpnes for rett til å rekvirere utskrift av lydopptak.

Tvistemålsutvalget som er nedsatt for å fremme forslag til ny tvistemålslov har et omfat-

Figur 2.2 Herreds- og byrettene. Innkomne saker.

tende mandat, som blant annet omhandler dokumentasjon av innholdet i rettsforhandlingene i sivile saker ved lyd- eller videoopptak eller på annen måte. Utvalgets utredning ventes å foreligge ved årsskiftet 2001–2002. Justisdepartementet vil komme tilbake til om lydopptak, eventuelt opptak av lyd og bilde, skal innføres som en permanent ordning når evalueringsrapporten er behandlet og Twistemålsutvalgets utredning foreligger.

Lekdommerutvalget

Lekdommere spiller en viktig rolle i rettssystemet. Hvem som skal være lekdommere og hvordan lekdommere skal velges er derfor spørsmål av vesentlig betydning for rettspleien.

Det er et klart behov for å forenkle og modernisere de gjeldende reglene for valg og uttaking av lekdommere. I 1999 ble spørsmål knyttet til lekdommerordningen flere ganger tatt opp i Stortinget. I april 1999 fattet Stortinget vedtak der regjeringen ble bedt om å foreta en gjennomgang av praksis ved utvelging av lekdommere til herreds-, by- og lagmannsrettene.

I år ble det oppnevnt et utvalg som skal gjennomgå reglene for valg og oppnevning av lekdommere, herunder utrede fremgangsmåter for å sikre et representativt antall lekdommere med annen etnisk bakgrunn. Utvalgets arbeid skal være avsluttet innen 01.07.2002. Eventuelle lovendringer som følge av utvalgets arbeid skal være gjennomført før kommune- og fylkestingsvalget i 2003.

4.1.2 Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering

Tolkeregister ved Oslo byrett

Rapporten «Kommunikasjon og rettssikkerhet – utlendingers og språklige minoriteters møte med politi og domstoler» ble offentliggjort 21.06.2000. En vesentlig del av rapporten omhandler tolker. Rapporten foreslår en rekke tiltak, bl.a. utbygging av tolkeutdanningen og sikring av at de kvalifiserte tolkene brukes. I rapporten «Norge en rettstat for alle?», utgitt av Senter mot etnisk diskriminering (SMED) og Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD) i fellesskap, dokumenteres et utvalg advokaters syn på bl.a. bruk av tolker i domstolene. Et flertall av de advokatene som svarte på spørsmålene om tolkebruk og tolker, opplyste at de hadde opplevd problemer ved manglende bruk av tolk og at varierende kvalitet på tolkingen var et rettssikkerhetsproblem.

I domstolene i dag finnes få rutiner for kvalitetssikring av de tolker som benyttes. Det eksisterer heller ingen ordning for systematisk tilbakemelding om hvordan tolkene fungerer. Justisdepartementet har i samarbeid med Oslo byrett lagt til rette for opprettelse av et tolkeregister for domstolene. Tolkeregisteret skal gjøre det lettere å velge ut de tolkene som er best kvalifiserte. Registeret skal etter planen utvides og danne mønster for andre domstoler, og etter hvert utgjøre en del av et landsdekkende tolkeregister ved domstolene.

4.2 En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

4.2.1 Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Den eksisterende IT-strategien for domstolene utløper i 2001, og en ny IKT-strategi blir utarbeidet i løpet av året. Flere tiltak videreføres, og det fokuseres i tillegg på elektronisk kommunikasjon, informasjon til publikum, samt at den mer eksplisitt understøtter IT-strategien for justissektoren.

Det er inngått en avtale om utvikling av et nytt saksbehandlingssystem for første og annen instans. Dette systemet skal gi støtte til de aller fleste arbeidsprosesser i domstolene, samt åpne for elektronisk kommunikasjon med andre aktører. I tillegg vil det bli en integrasjon mot andre systemer i domstolene. Det nye systemet skal være utplassert i alle domstolene i 2004.

I januar 2001 ble det inngått avtale mellom Justisdepartementet og Norsk Eiendomsinformasjon AS om finansiering og utvikling av et nytt tinglysingssystem for fast eiendom. Nytt tinglysingssystem er planlagt ferdig i 2004.

Det er innført et nytt økonomisystem i domstolene, som skal være utplassert i alle domstolene i løpet av 2001.

Dagens maskinvareløsninger er foreldet, og skiftes ut med en moderne plattform. Samtidig vil domstolene få tilgang til e-post og Internett.

Saksbehandlingssystemet for Høyesterett ble i 2000 videreutviklet, slik at dommer og kjennelser oversendes automatisk til stiftelsen Lovdata.

Funksjonelle lokaler

I forbindelse med gjennomføringen av strukturendringene i domstolene, vil det være nødvendig med nye eller utvidede lokaler for flere domstoler. Justisdepartementet vil utarbeide en fremdriftsplan i løpet av 2001. Andre behov vil måtte prioriteres etter domstoler som har endrede lokal-

behov på grunn av strukturendringene, dersom ikke helt spesielle forhold tilsier noe annet.

Det arbeides med anskaffelse av lokaler for Domstoladministrasjonen i Trondheim. Innflytting vil være avhengig av framdriften i forhold til oppbygging av Domstoladministrasjonen.

Privatfinansierte leieprosjekter

Forespørsel om tilbud på leie av nye lokaler for Moss byrett og Moss politidistrikt ble sendt ut i månedsskiftet februar/mars med frist september 2001. Beslutning om hvorvidt byrettens lokaler skal ferdigstilles samtidig med politiets lokaler vil bli tatt etter at tilbudene er kommet inn og vurdert.

Justisdepartementet følger utviklingen vedrørende lokalsituasjonen for domstolene i Oslo og arbeider videre med løsninger som tar hensyn til en forventet bemanningsøkning i årene fremover. Selv om domstolene på nåværende tidspunkt har behov for flere store saler, er både kontor og rettsalskapasiteten økt vesentlig etter at Oslo byfogdembete flyttet inn i nye lokaler høsten 2000. Justisdepartementet er i forhandlinger om eventuelle nye lokaler for Borgarting lagmannsrett i Munchkvartalet.

Statsbyggprosjekter

Bygging av nytt tinghus i Tromsø er igangsatt høsten 2001 med forventet ferdigstillelse våren 2003. Det må imidlertid tas forbehold om forsinkelse på grunn av et presset byggemarked i Tromsø.

Arbeidet med rehabilitering og utvidelse av lokalene til Kristiansand byrett ble igangsatt i 2001 og lokalene forventes ferdigstilt høsten 2002.

For å bedre lokalsituasjonen for domstolene i Bergen, har Statsbygg inngått en avtale med Bergen kommune om kjøp av en tomt for oppføring av tinghus for Gulating lagmannsrett. Statsbygg vil på oppdrag fra Justisdepartementet utføre et forprosjekt knyttet til bygging av nytt tinghus for Gulating lagmannsrett. Dersom prosjektet videreføres og lagmannsrettene flytter inn i nye lokaler, planlegges det rehabilitering av det eksisterende tinghuset i Bergen for førsteinstansdomstolene i Bergen.

Personalpolitikk

På bakgrunn av organisatoriske og administrative endringer de neste årene, står domstolene over-

for flere utfordringer på det personalpolitiske området. Det er et overordnet mål å sikre at domstolene til enhver tid har nødvendig bemanning og kompetanse i forhold til oppgavene som skal utføres. Hensynet til likestilling, eldre arbeidstakere, et godt og sikkert arbeidsmiljø, gode arbeidsbetingelser og domstolenes behov for et høyt og stabilt kompetansenivå, vil derfor fortsatt være sentrale elementer i personalpolitikken. Det er også et mål at rekrutteringen til stillinger i domstolene kan bidra til en integrering av personer med flerkulturell bakgrunn. Justiskomiteen har i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2000-2001) pekt på at den nye ordningen med lønnsfastsettelse for dommere bør evalueres årlig i forhold til effekten på dommerrekruttering. En slik evaluering må ta hensyn til at også andre faktorer enn lønn kan påvirke rekrutteringen. Justisdepartementet arbeider i første omgang med en løpende registrering av data om dommerrekrutteringen for å kunne vurdere utviklingen, og da særlig med fokus på lønn som rekrutteringsfaktor.

Likestilling

Målsettingen er å få en balansert kjønnsfordeling på alle nivåer i domstolene. Dette innebærer bl.a. behov for flere kvinnelige dommere. Som dommerfullmektiger har det vært tilsatt omtrent like mange kvinner som menn de siste fem årene.

Blant saksbehandlerne i domstolene er kvinner overrepresentert. For administrative lederstillinger er det imidlertid en overrepresentasjon av menn. Justisdepartementet ser det som en viktig målsetting å endre denne balansen. Erfaringene viser at for å kunne nå de aktuelle gruppene må det ses på grunnlaget for rekruttering til disse stillingsgruppene, bl.a. ved å vurdere lønns- og arbeidsbetingelser og stillingsbenevnelser. Fordi utskiftningen på funksjonærsiden er lav må det imidlertid påregnes at det vil ta noe tid før man får synlige endringer i kjønnsfordelingen. Departementet har påbegynt et arbeid med å utforme en særavtale om likestilling i domstolene.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Helse, miljø og sikkerhet i domstolene ivaretas bl.a. av domstolenes Hovedarbeidsmiljøutvalg som samles fast fire ganger i året.

Oppfølgingen av St.meld. nr. 23 (2000-2001) vil by på store utfordringer for de berørte domstoler. Av den grunn vil departementet vurdere tiltak for å fange opp og redusere eventuelle uheldige virk-

ninger av prosessen. Dette arbeidet må forutsettes videreført av Domstoladministrasjonen.

Livsfasepolitikk

Gjennomsnittsalderen blant saksbehandlere i domstolene er høy, og enkelte domstoler står i fare for å miste betydelig kompetanse i løpet av kort tid. Det vil i årene fremover derfor være særlig viktig å se på virkemidler som tar hensyn til domstolenes behov for faglig kontinuitet.

Justisdepartementet vil utforme en helhetlig personalpolitikk som tar hensyn til at tilsatte går gjennom ulike livsfaser med ulike behov i løpet av sin yrkesaktive karriere. Arbeid med utforming av en særavtale om seniorpolitikk i domstolene er påbegynt, og forventes videreført av Domstoladministrasjonen.

4.2.2 Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

Justisdepartementet forventer at herreds- og byrettene utarbeider serviceerklæring til sine brukere. I en tid hvor store omstillinger står sentralt er det viktig å klargjøre for såvel tilsatte som for brukerne hva som kan forventes av tjenester. Dette må følges opp videre av Domstoladministrasjonen.

Døgnåpen forvaltning

Regjeringen har pålagt alle statlige virksomheter å utarbeide en strategi og tiltaksplan for døgnåpne forvaltningstjenester. Det ble i 2000 laget strategi for døgnåpne domstoler. Justisdepartementet ser denne strategien i sammenheng med prosjektet «Ny IKT-strategi for domstolene 2002-2005», og døgnåpen forvaltning vil utgjøre en delstrategi i denne som det vil arbeides videre med.

4.2.3 God kjennskap til regelverk og rettigheter blant publikum

En portal for domstolene på Internett (www.domstol.no) ble lansert i september 2001. Det er utviklet maler for domstoler som ønsker å lage egne nettsteder under denne portalen. I dag har 12 domstoler nettsteder basert på ulik grafisk utforming.

4.3 God og effektiv konfliktløsning og -forebygging

4.3.1 Styrke alternative konfliktløsningsordninger

Et begrenset antall domstoler har siden 1997 deltatt i en forsøksordning med rettsmekling. Ordningen omfatter i dag ti domstoler og ble i 1999 forlenget til 31.12.2002. Rettsmekling er en alternativ tvisteløsningsmetode i sivile saker hvor partene deltar aktivt for å finne en løsning på tvisten.

Forsøksordningen er evaluert. Evalueringsrapporten ble overlevert Justisdepartementet i mars 2001 og konkluderer med at rettsmekling i all hovedsak har fungert godt. Rapporten er forelagt Tvistemålsutvalget.

Regler om rettsmekling er en del av Tvistemålsutvalgets mandat. Det er hensiktsmessig at utvalget vurderer mekling i sin fulle bredde. Det fremmes derfor ikke særskilt lovforslag om permanent ordning med rettsmekling før utvalget har avgitt sin utredning. Utvalgets utredning ventes å foreligge ved årsskiftet 2001–2002.

Rettsmekling har hatt positiv innvirkning på saksbehandlingstiden, og det er derfor ønskelig å utvide ordningen, også før Tvistemålsutvalgets utredning legges frem. På bakgrunn av dette vil Justisdepartementet utvide ordningen med ytterligere fire domstoler senest fra 01.01.2002.

4.3.2 God struktur og organisering i rettspleien

Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000-2001)

På bakgrunn av NOU 1999: 22 Domstolene i første instans fremmet Regjeringen St.meld. nr. 23 (2000-2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden, som ble behandlet av Stortinget 21.05.2001. Med utgangspunkt i Innst. S. nr. 242 (2000-2001) har Stortinget sluttet seg til at dagens 92 domstoler i første instans skal reduseres til 66. Stortinget har også fattet en prinsipiell beslutning om at tinglysningen skal tas ut av domstolene. Justisdepartementet er bedt om å vurdere konsekvenser ved ulike organisatoriske løsningsalternativer for tinglysningens fremtid. Denne utredningen skal etter planen forelegges Stortinget i form av en stortingsmelding ved årsskiftet 2001–2002.

Regjeringen har nå vedtatt den nye strukturen for domstolene i fremtiden, og arbeidet med en fremdriftsplan for det videre arbeidet er påbegynt. Det praktiske arbeidet vil starte opp i 2002. Justisdepartementet tar sikte på snarest mulig å gjennomføre strukturendringene også for de domstolene hvor det i utgangspunktet ikke ligger til rette for fysiske sammenslåinger. Dette kan for eksempel innebære at domstoler formelt slås sammen,

mens personalet forblir på nåværende tjenestested.

Oppfølging av Ot.prp. nr. 44 (2000-2001)

På bakgrunn av NOU 1999: 19 Domstolene i samfunnet fremmet Regjeringen i mars 2001 Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) Om lov om endringer i domstol-

loven m.v. Stortinget ga sin tilslutning til reformen av den sentrale administrasjon av domstolene og dommernes arbeidsrettslige forhold. Justisdepartementet har satt i gang arbeidet med å etablere Domstoladministrasjonen i Trondheim. Domstoladministrasjonen antas å kunne være i drift i løpet av annet halvår 2002.

Kap. 61 Høyesterett (jf. kap. 3061)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	46 596	45 994	48 734
	Sum kap. 61	46 596	45 994	48 734

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedmål er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Dette innebærer en konsentrasjon om prinsipielle rettsproblemer og retningsgivende avgjørelser. Høyesterett

arbeider for å bli en mer utadrettet institusjon i samfunnet.

2 Høyesteretts virksomhet og forretningsstatistikk

De sivile sakene har vist en tendens til å øke noe i kompleksitet i de senere år, bl.a. som følge av mer bruk av internasjonale rettskilder i ankesakene.

	1999	2000
Høyesteretts kjæremålsutvalg		
<i>Sivile saker</i>		
Innkommet	827	803
Derav ankesaker	415	404
Derav kjæremål m.m.	412	399
Henvist til behandling i Høyesterett, ankesaker	77	78
Henvist til behandling i Høyesterett, kjæremål	12	7
<i>Straffesaker</i>		
Innkommet	761	716
Derav ankesaker	283	269
Derav kjæremål m.m.	478	447
Henvist til behandling i Høyesterett, ankesaker	69	72
Henvist til behandling i Høyesterett, kjæremål	4	2

	1999	2000
Høyesterett		
<i>Sivile saker</i>		
Innkomet	89	85
Avgjort ved dom eller kjennelse (inkl. hevete) ¹	90 (98)	75 (78)
<i>Straffesaker</i>		
Innkomet	73	74
Avgjort ved dom eller kjennelse (inkl. hevete) ¹	76 (76)	68 (69)

¹ Dette er saker som registreres under innkomne saker. De blir imidlertid hevet etter at de er henvist til avdeling, men før de kommer opp.

3 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Forslaget dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde 55 årsverk pr. 01.03.2001, det samme som året før. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet. Som meddelt i St.prp. nr. 1 (1999-2000) er prosjektet Høyesteretts historie forsinket i forhold til de opprinnelige

planer. Dette vil også kunne få konsekvenser for de økonomiske beregninger som er lagt til grunn for prosjektet. I løpet av høsten 2001 vil prosjektets endelige fremdriftsplan og Justisdepartementets videre økonomiske forpliktelser i prosjektet avklares. Tidligere års avsetninger videreføres inntil de nødvendige avklaringer har funnet sted. Forslaget om bevilgningsøkning vil gå til en økning i faste lønns- og driftsutgifter og husleie.

Kap. 3061 Høyesterett (jf. kap. 61)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
03	Diverse inntekter	298		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	30		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	164		
18	Refusjon av sykepenger	428		
	Sum kap. 3061	921		

Postomtale

Post 03 Diverse inntekter

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregninger.

Kap. 405 Lagmannsrettene (jf. kap. 3405)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	133 537	138 301	142 363
	Sum kap. 405	133 537	138 301	142 363

1 Innledning

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra herreds- og byrettene. Det er viktig med rask behandling av ankesaker av hensyn til partene, som allerede har hatt saken sin igjennom en instans.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde om lag 228 årsverk pr. 01.03.2001, en økning på 9 årsverk sammenlignet med året før. Posten dekker videre alle øvrige utgifter til drift av lagmannsrettene.

Kap. 3405 Lagmannsrettene (jf. kap. 405)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 158		
18	Refusjon av sykepenger	1 426		
	Sum kap. 3405	2 584		

Kap. 410 Herreds- og byrettene (jf. kap 3410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	807 789	800 320	920 961
21	Spesielle driftsutgifter	94 715	91 670	96 220
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	29 058	26 361	
	Sum kap. 410	931 562	918 351	1 017 181

1 Innledning

Herreds- og byrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten utfører herreds- og byrettene forvaltningsoppgaver som tinglysing (jf. pkt. 4.3.2), skifte, konkurssaker, innkreving av dokumentavgift, borgerlig vigsel og partnerskap.

I tillegg til herreds- og byrettene omfatter kapitlet Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms. Dette er en særdomstol som har til oppgave å fastsette grenser mellom privat og statlig grunn i Nordland og Troms, og retten til bruken av området. Utmarkskommisjonens bevilgning skal gi grunnlag for behandling av minst to områder i året. Arbeidet forventes sluttført i 2003.

Av praktiske hensyn blir enkelte investeringer og sentrale utviklingstiltak/-oppgaver som går på tvers av rettsinstansene belastet kapitlet. I de tinghus hvor det er samlokalisering av både herreds- og byrett og lagmannsrett utgiftsføres enkelte fellesutgifter på kap. 410 herreds- og byrettene.

Kostnader knyttet til opprettelsen og drift av Domstoladministrasjonen i Trondheim vil bli belastet dette kapitlet i 2002.

Kapitlet omfatter også Rettsvesenets IT- og fag tjeneste (RIFT).

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Forslaget dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i herreds- og byrettene, inkludert RIFT, utgjorde omlag 1 443 årsverk pr. 01.03.2001, en økning på 16 årsverk sammenlignet med året før. Forslaget skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte domstoler. I tillegg skal lønns- og driftsutgifter knyttet til RIFT og Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms dekkes under denne posten.

Justisdepartementet mener at utgifter i forbindelse med nødvendig flytting, ombygging og større utvidelser av domstolenes lokaler, samt større investeringer ved utskifting av IT-utstyr og systemer i alle instanser, bør betraktes som driftsrelaterte innsatsfaktorer. På denne bakgrunn foreslår departementet at bevilgningen på post 45 overføres post 01. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides tilsvarende merinntektene under kap. 3410 post 03 Diverse refusjoner, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, f.eks. kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven og utgifter til rettsvitner. Bevilgningen er skønsmessig anslått.

Post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på post 45 foreslås overført til post 01, jf. omtale under post 01.

Kap. 3410 Rettsgebyr (jf. kap. 410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Rettsgebyr	730 064	698 100	808 800
03	Diverse refusjoner	3 423		
04	Lensmennenes gebyrinntekter	117 565	123 400	137 000
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	94		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	7 538		
18	Refusjon av sykepenger	10 441		
90	Lån	194		
	Sum kap. 3410	869 318	821 500	945 800

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven. Grunnsatsen for rettsgebyret er kr 655,-, og ble sist endret med virkning fra 01.01.2001. Justisdepartementet foreslår å øke rettsgebyret fra

01.01.2002 tilsvarende den faktiske prisstigningen. Dette tilsvarer et rettsgebyr på kr 670,-.

I St.prp. nr. 1 (2000-2001) ble det varslet at Justisdepartementet i løpet av høsten 2000 ville fremme et lovendringsforslag med sikte på en differensiering av rettsgebyr i sivile saker ut fra hovedforhandlingens varighet. Ot.prp. om lov om

endringer i lov om rettsgebyr (differensiering av rettsgebyret) vil fremmes sammen med St.prp. nr. 1 (2001-2002). De økonomiske konsekvensene av forslaget er innarbeidet i forslaget til bevilgning for 2002.

2 Postomtale

Post 01 Rettsgebyr

Posten dekker inntekter som er relatert til gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med sivile saker, tinglysing, skjønn, tvangsforretninger, skifte, konkurs, m.m. Bevilgningsforslaget er oppjustert på bakgrunn av det foreslåtte rettsgebyret og regnskapstall for de tre foregående år.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved herreds- og byrettene og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. På posten føres også inntekter fra oppdrag som RIFT utfører for andre. Det foreslås at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Lensmennenes gebyrinntekter

Posten dekker i første rekke gebyrene som lensmennene, i egenskap av namsmenn, innkrever i forbindelse med tvangsforretninger. Også inntekter i forbindelse med ordinære forkynnelser utgjør en betydelig del av posten.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
80	Utbytte	7 200	19 000	5 000
	Sum kap. 5630	7 200	19 000	5 000

1 Innledning

Norsk Eiendomsinformasjon as er et statlig aksjeselskap heleid av Justisdepartementet. Selskapet har i henhold til avtale med Justisdepartementet rett til distribusjon av informasjon fra Grunnboken. Selskapet har ansvaret for drift, systemforvaltning og vedlikehold av Grunnboken. Det er bare registrering i Grunnboken som gir rettsvern for rettigheter i fast eiendom. En troverdig Grunnbok er en forutsetning for privat og offentlig utnyttelse, regulering og kontroll av fast eiendom. Samfunnsinteressene knyttet til Grunnboken er derfor betydelige. For å ivareta kvaliteten i Grunnboken vil det være nødvendig med investeringer som sikrer en korrekt og enhetlig registrering, lagring og distribusjon av informasjonen i en moderne form.

Ved avtale med Miljøverndepartementet v/ Statens kartverk, har Norsk Eiendomsinformasjon AS tilsvarende ansvar for GAB-registeret (Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret), samt rett til distribusjon av informasjon fra GAB.

Informasjonen fra Grunnboken og GAB-registeret blir samordnet i Eiendomsregisteret (EDR). Informasjonen distribueres samlet til brukere av eiendomsinformasjon gjennom forhandlere. De viktigste brukergruppene er banker, finansieringsinstitusjoner og forsikring.

2 Resultatutvikling

Norsk Eiendomsinformasjon AS hadde i 2000 driftsinntekter på om lag 78 mill. kr. Årsoverskuddet var på om lag 12 mill. kr. Det ble for regnskapsåret 2000 utbetalt utbytte på om lag 19 mill. kr. Dette inkluderte et ekstraordinært utbytte på 10 mill. kr som ikke vil bli videreført i 2001.

3 Postomtale

Post 80 Utbytte

Det er besluttet en utbyttepolitikk for selskapet hvor utbyttet fastsettes til 80 % av årsoverskuddet. Ifølge prognose pr. 30.06.2001 anslås årsoverskuddet å bli om lag 6,3 mill. kr. Dette gir et forventet utbytte for regnskapsåret 2001 på om lag 5 mill.

kr. Endelig vedtak om utbytte for 2001 blir truffet på ordinær generalforsamling i 2002.

Kap. 414 Domsutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	58 074	58 855	70 278
	Sum kap. 414	58 074	58 855	70 278

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker. Utgiftene er i stor grad regelstyrte og påvirkes av saksmengden i domstolene, og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker i hovedsak godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrettemedlemmer, vitner og rettsvitner og reiseutgifter til disse. Utgiftene påvirkes av endringer i saksmengde, den generelle lønnsutviklingen og av de til en hver tid gjeldende satser for godtgjørelser for meddommere, lagrettemedlemmer m.m. Med utgangspunkt i antatt forbruk for 2001 er anslaget for 2002 oppjustert.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	1 515 656	1 502 169	1 603 055	6,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	69 909	38 449	46 852	21,9
70-89	Overføringer til private	8 064	8 306	8 555	3,0
Sum kategori 06.30		1 593 629	1 548 924	1 658 462	7,1

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
430	Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)	1 511 552	1 455 009	1 550 415	6,6
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) (jf. kap. 3432)	82 076	93 915	108 047	15,0
Sum kategori 06.30		1 593 629	1 548 924	1 658 462	7,1

Bevilgningen under kategori 06.30 er foreslått økt med 7,1%. Foruten tekniske endringer skyldes dette at det er lagt inn midler til å opprettholde kapasiteten i kriminalomsorgen, jf. tilleggsbevilgningen i revidert nasjonalbudsjett 2001, videreutvikle programvirksomheten, etablere den nye forvaringsordningen ved Ila fengsel og sikringsanstalt, sikre et fortsatt høyt aspirantopptak ved KRUS og nødvendig opprusting av Oslo fengsel.

1 Innledning

Den nye straffegjennomføringsloven, jf. Ot. prp. nr. 5 (2000-2001) Om lov om gjennomføring av straff mv. planlegges iverksatt høsten 2001. Den vil erstatte dagens fengselslov og gi grunnlag for friomsorgens arbeid med samfunnsstraffene.

I den nye loven går man bort fra begrepene «åpen» og «lukket» soning og går over til kategorisering etter sikkerhetsnivå. Videre vil «samfunnsstraff» erstatte «samfunnstjeneste» og «betinget dom med tilsyn». «Overgangsbolig» erstatter det gamle begrepet «Hybelhus». I teksten er de nye begrepene tatt i bruk.

Ved rapporteringen på resultater under pkt. 4 Tilstandsvurdering og mål benyttes noen av de gamle begrepene.

1.1 Kriminalomsorgens organisering

Kategorien omfatter kriminalomsorgen og består av Kriminalomsorg i anstalt, Kriminalomsorg i frihet, Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT).

1.1.1 Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen gjennomfører ubetinget fengselsstraff, sikring i anstalt og forvaring (fra 01.01.2002 når ordningen iverksettes). Kriminalomsorgen gjennomfører videre samfunnstjeneste, betinget fengselsstraff med promilleprogram og fører tilsyn med betinget dømte, personer som er sikret i frihet og prøveløslatte. Fra ikrafttreddelsen

av straffegjennomføringsloven vil samfunnstjeneste og betinget fengselsstraff med tilsyn bli erstattet av samfunnsstraff.

Fra 01.01.2001 er det innført seks regioner. Den enkelte region har ansvar for all straffegjennomføring innenfor regionens grenser. Ansvar for den daglige driften ligger på lokalt nivå. Den nye kriminalomsorgsstrukturen er således:

- Sentralt nivå, bestående av Justisdepartementet og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
- Regionalt nivå, bestående av seks regioner
- Lokalt nivå, bestående av dagens fengsler og fylkesenheter i friomsorgen

Med dette er kriminalomsorg i frihet og kriminalomsorg i anstalt samlet under en felles ledelse på regionalt nivå. Departementet forventer at dette vil gi en mer hensiktsmessig og effektiv organisasjons- og etatsstruktur.

1.1.2 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)

Kriminalomsorgens utdanningssenter skal gjennomføre etatsutdanning for tilsatte i sikkerhetstjenesten og verksdriften i kriminalomsorgen. Kriminalomsorgens utdanningssenter er videre ansvarlig for etter- og videreutdanningen for tilsatte i etaten og skal være et kompetansesenter for kriminalomsorgen. Enheten budsjetteres under kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings-senter.

1.1.3 Kriminalomsorgens IT-tjeneste

Kriminalomsorgens IT-tjeneste utvikler og vedlikeholder IT-systemer i kriminalomsorgen, og er lokalisert med hovedkontor i Oslo og en avdeling i Horten. Enheten budsjetteres under kap. 430 Kriminalomsorg. Det pågår et arbeid i Justisdepartementet når det gjelder organiseringen av IT-funksjonen generelt som vil kunne få betydning for hvordan kriminalomsorgens IT-funksjon organiseres i framtiden jf. omtale under kategori 06.10, pkt. 4.3.1.

1.2 Forvaltningssamarbeid – ytelser fra andre myndigheter

Kriminalomsorgen samarbeider med andre offentlige myndigheter for at løslatelsen skal bli best mulig. Andre myndigheter forutsettes å levere sine lovpålagte tjenester til kriminalomsorgens klientell på en tilfredsstillende måte. En slik organisering gir grunnlag for et forpliktende samarbeid og dermed best mulig disponering av ressursene, slik at den domfelte selv kan gjøre en innsats for å motvirke et kriminelt handlingsmønster. Denne organiseringen gir også best grunnlag for oppfølging etter løslatelsen.

Opplæringstilbud til kriminalomsorgens klientell er organisert under skoleverket, jf. kap. 231, post 61 i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets (KUF) budsjettproposisjon.

Fengselsprestetjenesten er også organisert under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, jf. KUFs budsjettproposisjon kap. 295 Prestskapet.

Fengselshelsetjenesten er integrert i hhv. kommunehelsetjenesten, fylkeskommunens tannhelsetjeneste og spesialisthelsetjenesten, jf. kap. 703 i Sosial- og helsedepartementets budsjettproposisjon, mens deler av sosialtjenestetilbudet til innsatte og tilsynsklientene blir gitt av det lokale sosialkontoret på hjemstedet til den straffedømte.

Kriminalomsorgen samarbeider med Aetat om å legge til rette for at domfelte og innsatte kan gjøre seg nytte av arbeidsformidling, arbeidsveiledning-/rådgivning og arbeidsmarkedstiltak fra Aetat innenfor rammen av straffegjennomføringen. En viktig del er å planlegge for tiltak i forbindelse med løslatelse fra fengsel. Kriminalomsorgen ønsker også å benytte Aetats kompetanse i utviklingen av arbeids- og opplæringstilbud i fengslene.

Hoveddelen av bibliotekstjenesten i fengslene dekkes av tilskudd fra bevilgningen på kap. 326 Språk, litteratur- og bibliotekformål, post 78 Ymse faste tiltak, jf. Kulturdepartementets budsjettproposisjon.

1.3 Sentrale begreper i kriminalomsorgen

Boks 2.1 Sentrale begreper i kriminalomsorgen

Kontaktbetjent – fengselsbetjent som skal støtte og motivere et bestemt antall innsatte til å arbeide målrettet med sitt opphold i fengslet, bl.a. ved utarbeidelse av framtidsplan og som bindeledd internt og til eksterne etater. Se nærmere omtale under pkt. 4.1.2.

Framtidsplan – en felles betegnelse på frivillig planarbeid i Kriminalomsorg i anstalt og Kriminalomsorg i frihet. Planen skal omfatte de tiltak som domfelte ønsker å gjennomføre under fengselsstraff og straffer under Kriminalomsorg i frihet (samfunnsstraff). Se nærmere omtale under pkt. 4.1.2.

Programmer – strukturerte tiltak i kriminalomsorgen som retter seg mot domfelte og varetektsinnsatte i form av undervisning, ferdighetstrening og/eller strukturerte samtaler. Programmer kan gjennomføres i grupper eller individuelt. Se nærmere omtale under pkt. 4.1.2.

2 Hovedutfordringer

2.1 Ytre utfordringer

2.1.1 Kapasitetsbehov

Kapasitetsprognosene ajourføres årlig og viser at det fortsatt vil være behov for økt fengselskapasitet dersom ikke vesentlige kriminalpolitiske forhold endres. Påtalemyndigheten ønsker økt bruk av kortvarig varetekt i straffesaker, noe som forventes å gi seg utslag i økt varetektsvolum. I tillegg er det en økning i domsrestansene og en vekst i behovet for soningsplasser som følge av at flere innsatte sitter utover 2/3 soningstid i tråd med den innskjerpingen som er foretatt. Dette medfører en utfordring for kriminalomsorgen. Basert på dagens analyser må det legges langsiktige planer for å etablere flere fengselsplasser i tillegg til de som følger av at et nytt stort fengsel etableres i Østfold. I tillegg kan det se ut til at antall behandlede saker i domstolsystemet nå er økende, noe som igjen vil kunne bety ytterligere vekst i domsvolumet.

Varetektssituasjonen har de siste årene vært svært presset. Det har medført et kontinuerlig press på lukkede fengselsplasser samtidig som det er store svingninger i behovet fra uke til uke. Kriminalomsorgen vil fortsette å utvikle opplegg for å gi tilfredsstillende tilbud til personer som sitter i varetekt med brev- og besøksforbud, jf. anbefalinger fra Europarådets torturovervåkningskomite CPT.

2.1.2 Løslatelseskvalitet og redusert tilbakefall

Et kjernepunkt er å ha et godt faglig innhold i straffegjennomføringen slik at de straffedømte etter løslatelsen har best mulig forutsetninger for å leve et kriminalitetsfritt liv. Det er derfor avgjørende at etaten arbeider godt med å sørge for god planlegging av løslatelsen for den enkelte. Å etablere sosiale nettverk og tilrettelegge for hensiktsmessige opplegg etter løslatelsen er sentrale målsetninger. Dette stiller store krav både til andre offentlige myndigheter og samarbeidet med disse. Det er en viktig utfordring å forbedre samarbeidet. Kriminalomsorgen må også følge nøye de alminnelige statistiske målinger av tilbakefallsomfanget for å se om bedre straffegjennomføring gir langsiktige samfunnsmessige virkninger ved redusert tilbakefall. Straffedømte med ulike personlighetsavvik, langvarig rusmisbruk og/eller «gjengangere» krever spesiell oppmerksomhet fra kriminalomsorgen.

2.1.3 Behovet for høyere sikkerhetsnivå

Generelle samfunnstrekk som utvikling av et hardere kriminelt miljø, økt bruk av rusmidler, større mobilitet og internasjonalisering har ført til en gradvis endring av klientellet. Større forskjeller i klientellets sammensetning utfordrer kriminalomsorgen både med hensyn til sikkerhet og innholdet i straffegjennomføringen. Det kan bli nødvendig med nye tiltak for å hindre overgrep, sikre beslutningsgjennomføring og motvirke ny kriminalitet.

Et begrenset antall innsatte fra forskjellige kriminelle miljøer representerer et endret og skjerpet trusselbilde for sikkerheten. I forhold til disse høyrisikoinnsatte må kontrollnivået heves blant annet ved å opprette egne avdelinger for denne gruppen. Det er etablert et samarbeid med Politidirektoratet om et informasjonssystem for å forbedre informasjonsflyten mellom politiet og kriminalomsorgen.

Narkotikabruk- og omsetning i fengslene kan ha sikkerhetsmessige konsekvenser. For å

bekjempe innsmugling, bruk og omsetning av narkotika er det iverksatt et prøveprosjekt med bruk av personsøk med narkotikahund.

2.2 Organisasjonsmessige utfordringer i kriminalomsorgen

Med ny lovgivning og ny struktur har kriminalomsorgen fått forutsetninger for å kunne ta ut gevinster i form av økt fagkvalitet i straffegjennomføringen og bedre utnyttelse av de ressursene som er tildelt. Særlig bør det kunne utvikles bedre ordninger for overgang fra fengsel til samfunn med sterkt fokus på løslatelseskvalitet.

Den nye strukturen forventes å bedre kapasitetsutnyttelsen ved at regionene i større utstrekning kan koordinere bruken av plasser med ulikt sikkerhets- og kontrollnivå. Justisdepartementet vil utvikle regelverk og retningslinjer og legge vekt på tiltak som sikrer at kriminalomsorgen opererer som en samlet enhet. Regionene forutsettes på selvstendig grunnlag å jobbe mot samme mål og ha et utstrakt samarbeid med hverandre og med departementet.

Driftsåret 2002 blir det første hele året med ny lovgivning som fundament for straffegjennomføringen. Det forutsetter utvikling av nye retningslinjer, instruksjer og reglementer og gir stort behov for opplæring i nytt regelverk i alle ledd av organisasjonen.

Den beskrevne utvikling i straffegjennomføringen nødvendiggjør en sterkere og annerledes involvering fra de ansatte og større bredde i kompetansen. Det vil bli tatt hensyn til dette i etatsutdanning og etter- og videreutdanning, jf. omtale under kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings-

senter. Det gjenstår fortsatt flere oppfølgingspunkter i forhold til St. meld. nr. 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen, som vil bli vurdert i den ordinære budsjettprosessen.

Forvaringsordningen iverksettes fra 01.01.2002. Ila fengsel og sikringsanstalt skal være hovedforvaringsanstalt. Departementet forventer en gradvis økning av antall forvaringsdømte etter at ordningen har trådt i kraft. Regjeringen har styrket kriminalomsorgen slik at ordningen kan etableres ved Ila i 2002.

2.3 Effektiv ressursutnyttelse

Kriminalomsorgen skal gjennomføre straffereaksjoner effektivt og under sikkerhetsmessig betryggende forhold. Kravene til effektivitet og sikkerhet må likevel balanseres mot hensynet til humanitet, likebehandling og rettssikkerhet.

Kriminalomsorgen har gjennom flere år rettet mye oppmerksomhet mot best mulig utnyttelse av tildelte ressurser. Sentrale virkemidler har vært streng utgiftskontroll, midlertidig stengning av avdelinger i perioder med lite tilgang av nye dommer, fleksibel bruk av tjenestemenn og streng vurdering av hvilke fravær som skal dekkes opp med vikarbruk. Ytterligere kostnadseffektivisering kan bare skje gjennom mer omfattende endringer i anstaltsstruktur og organisering av bemanningen.

Etatens utfordring blir å etablere fleksibilitet nok til å kunne tilpasse seg svingninger i ressurstilgangen. I 2002 forventes det ikke økning i programvirksomheten i form av nye tilbud, men det forventes en viss vekst i antall deltakere i eksisterende programvirksomhet.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	1. Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller besluttet av domstol straks de er rettskraftige a) iverksette straffereaksjoner straks de er motatt og senest innen to måneder, når ikke annet er bestemt b) fullbyrdingen av straffereaksjoner skal skje uten rømminger, og med færrest mulig svikt eller brudd på vilkår c) stille varetektsplasser til disposisjon for politiet innen 24 timer 2. Legge forholdene til rette for at lovbryteren skal kunne gjøre en egen innsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster a) flest mulig domfelte skal ha kontaktbetjent og framtidsplan b) tilby domfelte som har behov for det program eller ekstern behandling/terapi for å motvirke ny kriminalitet c) benytte frivillige organisasjoner og medarbeidere der dette er hensiktsmessig for å ivareta behov for kontroll, støtte og oppfølging
En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning	1. Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser

4 Tilstandsvurdering og mål**4.1 Redusert kriminalitet****4.1.1 Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller besluttet av domstol straks de er rettskraftige**

Kriminalomsorgen gjennomfører de straffereaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller idømmes av domstol.

Fullbyrdingsformer som brukes til gjennomføring av straffereaksjoner i tråd med den nye straffegjennomføringsloven er omtalt i boks 2.2 nedenfor.

Boks 2.2 Straffereaksjoner og fullbyrdingsformer

Straffegjennomføring i fengsel – ubetingede dommer

Det er straffens lengde som i utgangspunktet avgjør hvilket fengsel domfelte skal starte straffegjennomføringen i.

Fengsel med høyt sikkerhetsnivå

Hovedregelen er at domfelte skal settes i fengsel med høyt sikkerhetsnivå. I fengsel med høyt sikkerhetsnivå treffes særlige sikkerhetstiltak og føres særlig tilsyn med sikte på å hindre at de innsatte rømmer eller begår andre uregelmessigheter.

Fengsel med lavere sikkerhetsnivå

Fengsler med lavere sikkerhetsnivå er innrettet med lavere sikkerhetsforanstaltninger enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Domfelte som har kortere domslengde enn 2 år skal vurderes for direkte innsetting i fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Alle som starter soning i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal vurderes for overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå etter at en del av fengselsstraffen er utholdt.

Frigang

Frigang skjer primært fra selvstendige enheter beregnet på langtidssonere som har forholdsvis kort tid igjen til prøveløslatelse. De som overføres til frigang har fortrinnsvis arbeid eller skoletilbud utenfor fengslet. Frigang skal bidra til å bedre domfeltes tilpasningsevne, styrke, disiplin og utholdenhet, og ruste domfelte til tiden etter løslatelse.

Straffegjennomføring utenfor fengsel – herunder samfunnsstraffer

Samfunnsstraff

Samfunnsstraff erstatter og tar opp i seg tidligere betinget dom med tilsynsprogram og samfunnstjeneste.

Domstolen beslutter omfanget av straffen, i form av et timetall og en gjennomføringstid og kan sette vilkår om at den domfelte i gjennomføringstiden skal overholde bestemmelser om bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring, behandling eller forbys samkvem med bestemte personer. Retten fastsetter en subsidiær fengselsstraff. Kriminalomsorgen fastsetter innholdet i samfunnsstraffen innenfor de rammene retten har satt. Straffen settes sammen av ulike elementer som er relevante i forhold til den enkeltes kriminalitet. Ved brudd kan domfelte pålegges å møte til innskjerpingsamtale, gis nye vilkår eller saken kan bringes inn for retten med begjæring om gjeninnføring av subsidiær fengselsstraff.

Ved dom på samfunnsstraff kan det idømmes inntil 420 timer samfunnsstraff med inntil ett års gjennomføringstid. Samfunnsstraff kan idømmes i saker med strafferamme på inntil seks år.

Betinget dom med promilleprogram (prøveordning)

Domstolene kan idømme promilleprogram som alternativ til ubetinget fengselsstraff ved overtredelse av vegtrafikkloven § 31. Promilleprogram er hjemlet i straffeloven § 53, og kan fastsettes som særvilkår til betinget dom for personer med et erkjent alkoholproblem. Reaksjonen varer (som hovedregel) i ett år og består av samtaleorientert undervisning, kontakt med behandlingsapparatet, tilsyn og kontroll.

Prøveløslatelse fra fengselsstraff

Etter fengselsloven § 35 kan en innsatt som er dømt til fengselsstraff prøveløslates når denne, medregnet mulig varetektsopphold, har utholdt to tredjedeler av straffetiden, men minst to måneder. Praksis for prøveløslatelse ble innskjerpet ved rundskriv Fst. 4/99 om direktørenes skjønnsutøvelse ved beslutning om løslatelse på prøve ved 2/3 tid. Den nye praktiseringen av reglene om løslatelse er videreført i ny straffegjennomføringslov. Domfelte skal ikke løslates på prøve dersom omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig. Det skal særlig legges vekt på domfeltes adferd under straffegjennomføringen og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Det er en forutsetning for løslatelse på prøve at domfelte ikke begår nye straffbare handlinger i prøvetiden.

Prøveløslatelse er en integrert del av straffegjennomføringen. Det kan settes vilkår om møteplikt for kriminalomsorgen etter løslatelse og øvrige vilkår dersom det er nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen.

Ved brudd på vilkår kan domfelte pålegges å møte til innskjerpingsamtale, det kan fastsettes nye vilkår og saken kan bringes inn for retten med begjæring om gjeninnsettelse for fullbyrding av reststraffen.

Overgangsbolig

Straffegjennomføring skal skje ved en gradvis tilnærming til samfunnet og større ansvar. Overgangsbolig skal i første omgang omfatte kriminalomsorgens hybelhus og overføring til denne gjennomføringsformen skal besluttes etter de ordinære overføringsregler. Overgangsboligenes tilbud skal omfatte bo- og sosial trening. Det skal legges vekt på planleggingen av løslatelse, nettverksarbeid og samarbeid med øvrige forvaltningsorganer. Regimet i overgangsboligene skal være mindre restriktivt enn i fengsler med lavere sikkerhetsnivå. Overføring til overgangsbolig forutsetter at en del av straffen er gjennomført i fengsel med høyt eller lavere sikkerhetsnivå.

a) Iverksette straffereaksjoner straks de er mottatt og senest innen to måneder når ikke annet er bestemt

Målet er at kriminalomsorgen skal iverksette alle typer straffereaksjoner straks disse er mottatt og senest innen to måneder fra mottakelse, når ikke annet er særskilt bestemt. Dette betyr at soning skal være påbegynt innen to måneder etter at kri-

minalomsorgen har mottatt den rettskraftige dommen med mindre det er gitt soningsutsettelse. Også tilsynsoppdrag og dommer på samfunnstjeneste (dommer på samfunnsstraff etter ny lov) skal iverksettes så raskt som mulig, og senest innen to måneder. Departementet vil gjennomgå rutineene for telling av soningskøen og vurdere rapporteringssystemet for å sikre best mulig kvalitet på tallene.

Fengselsstraffer

	1999	2000
Antall dommer iverksatt senere enn to måneder	1 063	1 588

Utviklingen av «soningskøen» har vært som følger:

31.12.1999 – 1 063 dommer

31.12.2000 – 1 588 dommer

31.03.2001 – 1 555 dommer

08.08.2001 – 1 599 dommer

Hovedårsaken til at rettskraftige dommer iverksettes for sent, har vært den midlertidige kapasitetsreduksjonen ved at deler av Oslo fengsel og hele Stavanger fengsel i en periode har vært stengt på grunn av helt nødvendige bygningsarbeider. Oslo fengsel gjenåpnet våren 2001 og Stavanger fengsel starter mottak av innsatte 15.10.2001. Kapasitetsutnyttelsen første halvår i 2001 var 93,7 % og i juli hele 95 %. På tross av dette klarte ikke kriminalomsorgen å oppnå en forventet forsiktig nedarbeiding av domsrestansen etter gjenåpning av Oslo fengsel. En grundig analyse av situasjonen tegner et bilde av at den økte kapasiteten «oppheves» av faktorer som:

- Antall straffedommer er økende som følge av økt politiinnsats
- Mindre bruk av prøveløslatelser
- Forsiktig økning i omfanget av varetektsbruk.

Dette øker behovet for å utvide kriminalomsorgens kapasitet ved å etablere flere fengselsplasser både på kort og lang sikt. Etablering av et nytt

fengsel i Østfold er et viktig element i dette. I tillegg arbeider departementet fortløpende med å se på mulighetene for å øke kapasiteten ved eksisterende anstalter.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2001 ble bevilgningen til kriminalomsorgen økt for å kunne opprettholde kapasiteten. Denne styrkingen er videreført.

I 2002 vil Oslo fengsel igjen få noe redusert kapasitet fordi Oslo politidistrikt må låne et antall plasser for å etablere en midlertidig politiarrest som følge av omfattende bygningstiltak i den ordinære politiarresten.

I en situasjon med soningskø har departementet og etaten prioritert å først stille plasser til rådighet for varetekt, deretter lange dommer og så korte volds eller voldsrelaterte dommer. I tillegg skal aktive gjengmedlemmer, uansett domslengde alltid prioriteres høyt, og dommene iverksettes raskt når påtalemyndigheten angir gjengmedlemsskap eller annen særlig grunn og ber om rask iverksettelse.

Hurtig iverksettelse av straffereaksjoner forutsetter bl.a. tilstrekkelig soningskapasitet og gjennomsnittlig høy kapasitetsutnyttelse. Hovedtrekkene ved utviklingen i antall soningsplasser og plassutnyttelsen for årene 1996-2002 framgår av tabellen nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ordinær soningskapasitet ¹⁾	2 808	2 899	2 947	2 939	2 923	2 923 ³⁾	2 923 ⁴⁾
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet	2 679	2 801	2 801	2 818	2 701		
Kapasitetsutnyttelse % ²⁾	91,6	86,0	83,1	85,5	90,5		

¹⁾ Ordinær kapasitet representerer Kriminalomsorg i anstalts samlede cellekapasitet pr. 1. januar. Ordinær soningskapasitet kan utvides med 54 plasser i overgangsboliger (tidligere hybelhusplasser) når disse plassene tas i bruk.

²⁾ Kapasitetsutnyttelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig aktuell kapasitet, dvs. ordinær kapasitet justert for plasser som av ulike årsaker er midlertidig stengt eller som dubleres.

³⁾ Tallet avviker noe fra det som ble oppgitt i St.prp. nr. 1 (2000-2001). Avviket skyldes hovedsakelig Stortingets avgjørelse om å opprettholde skogsforlegningen i Arendal.

⁴⁾ Departementet må vurdere kapasiteten ved Ila fengsel og sikringsanstalt ved innføring av forvaringsordningen. Det kan medføre at ordinær kapasitet reduseres noe.

Skogsforlegningene i Skien og Arendal er slått sammen til en skogsforlegning under Arendal fengsel.

Gjennomsnittlig aktuell kapasitet vil variere i årene som kommer som følge av nødvendige oppgraderinger og ombygginger. Det er en utfordring for etaten å takle dette presset og samtidig fokusere på å opprettholde arbeidet med soningsinnhold.

Kapasitetsutnyttelsen i fengslene har i gjennomsnitt gått opp fra 85,5 % i 1999, til 90,5 % i 2000 og til 93,7 % første halvår 2001. Det har siden desember 1997 vært et mål at varetektsfengslede skal overføres til fengsel innen 24 timer etter at fengslingskjennelse er avsagt. Da direktørene må holde en viss plassberedskap for å kunne ta imot varetektsinnsatte har departementet akseptert et noe lavere inntak av domssonere. For øvrig har erfaring vist at en gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse omkring 90 % på årsbasis i fengslene gir rimelig gode muligheter for stabil og forutberegnelig gjennomføring av soningen. Kapasitetsutnyttelsen i fengsler som primært har en høy andel varetektsinnsatte kan ligge på et noe høyere nivå.

Samfunnsstraffer

I perioden 1996-2000 gjennomførte kriminalomsorgen tilsynsoppdrag og straffereaksjonen sam-

funnstjeneste. Betinget dom med tilsynsoppdrag og samfunnstjeneste vil bli tatt opp i og erstattet av den nye samfunnsstraffen.

Kriminalomsorg i frihet iverksatte 2 531 nye tilsyn og 589 nye samfunnstjenestedommer i 2000. Det har i perioden 1994 til og med 2000 vært en nedgang i antall samfunnstjenestedommer mottatt til fullbyrding. Ved utgangen av 2000 var 85 % av oppdragene iverksatt innen to måneder.

Det kan være flere årsaker til at samfunnstjenestedommer/tilsynsoppdrag ikke er iverksatt innen to måneder fra det tidspunkt dommen er rettskraftig. Den vanligste årsaken synes å være at det tar for lang tid fra dommene er rettskraftige til de blir oversendt Kriminalomsorg i frihet. Departementet går derfor inn for å overføre flere oppgaver knyttet til domsadministrasjon fra politiet til kriminalomsorgen, jf. også tilrådinger fra prosjektet «Raskere straffesaksbehandling». Dette vil bli foreslått i en Odelstingsproposisjon om lov om endringer i straffeprosessloven som vil bli fremmet ved årsskiftet 2001/2002.

Gjennomsnittlig antall under tilsyn og samfunnstjeneste i perioden 1996-2000 framgår av tabellen nedenfor. Tabellen sier også noe om arbeidsmengden i Kriminalomsorg i frihet.

	1996	1997	1998	1999	2000
Tilsyn	1 503	1 686	1 742	1 848	1 865
Samfunnstjeneste	340	335	336	347	337
Til sammen	1 843	2 021	2 078	2 195	2 202

Utviklingen fra 1999 til 2000 viser en forholdsvis stabil situasjon når det gjelder gjennomsnittlig antall under tilsyn og samfunnstjeneste.

Personundersøkelser

Kriminalomsorg i frihet gjennomfører, etter oppdrag fra påtalemyndigheten og domstolene, per-

sonundersøkelser for å bedre domstolenes grunnlag for å velge mellom ulike strafferettslige reaksjoner. Personundersøkelsene baseres på samtale med og innhenting av opplysninger om den siktede, herunder alminnelige, personlige og sosiale forhold. Utviklingen i antall rekvirerte personundersøkelser i perioden 1996-2000 framgår av tabellen nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000
Antall rekvirerte personundersøkelser	2 423	2 785	2 503	2 355	2 339

Det er en forholdsvis stabil utvikling når det gjelder antall rekvirerte personundersøkelser fra 1999 til 2000. Ved innføring av samfunnsstraff vil personundersøkelse ikke være obligatorisk grunnlag. Kriminalomsorgen vil utvikle et enklere verktøy som kan brukes når domstol eller påtalemyndighet finner det ønskelig.

samfunnet, tilsatte og domfelte trues. Ulike sikkerhetstiltak benyttes for å hindre overgrep, sikre beslutningsgjennomføring eller hindre ny kriminalitet. Virkemidlene kan inneholde materielle tiltak, regelbestemte tiltak eller ha utgangspunkt i mellommenneskelige relasjoner.

Følgende begreper er sentrale i forbindelse med brudd ved gjennomføring av straff:

b) Fullbyrding av straffereaksjoner skal skje uten rømninger, og med færrest mulig svikt eller brudd på vilkår

Sikkerhet i kriminalomsorgen tar sikte på å forebygge og håndtere situasjoner der tryggheten til

Boks 2.3 Sentrale begreper – sikker straffegjennomføring*Fengselsstraffer:**Rømning:*

De som bryter seg ut fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå

De som stikker av under fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

Unnvikelser:

De som stikker av fra åpent område i et fengsel med høyt sikkerhetsnivå

De som forlater tillatt område i et fengsel med lavere sikkerhetsnivå

De som stikker av under fremstilling fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå.

Svikt:

De som uteblir fra permisjon og frigang.

Fremstilling:

De som har fått tillatelse til utgang fra fengsel med pålagt følge av tjenestemann.

*Samfunnsstraff:**Brudd:*

De som bryter bestemmelser eller forutsetninger gitt i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 54 og 55

De som begår ny kriminalitet i samfunnsstraffperioden.

Fengselsstraffer

Rømninger, unnvikelser og svikt for perioden 1996-2000 framgår av tabellen nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000
Rømninger – utbryting fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	16	16	9	19	3
Rømninger – fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	23	30	28	39	13
Rømninger – samlet antall	39	46	37	58	16
Unnvikelser	124	85	57	113	89
Svikt	239	247	156	149	145

Det var få rømninger i 2000. Nivået på rømninger vurderes som meget beskjedent i forhold til antallet fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå, som i 2000 var 11 195. Fremstilling er et viktig virkemiddel i progresjonen fram mot løslatelse.

Nivået på unnvikelser og svikt vurderes også som beskjedent i forhold til antallet personer som i løpet av et år er inne til straffegjennomføring. Det ble til sammen innvilget 14 084 søknader om permisjon og frigang i 2000.

Samfunnsstraff

Målet med samfunnsstraff er nådd når den domfelte gjennomfører tjenesten uten å begå nye lov-

brudd. Andelen domfelte som ikke fullførte samfunnstjeneste i perioden 1996-2000 framgår av tabellen nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000
Brudd på samfunns-tjeneste %	13	18	19	22	20

Det var 615 domfelte som avsluttet samfunnstjeneste i 2000.

Frisikring

Kriminalomsorg i frihet skal føre tilsyn med lov- brytere som er ilagt sikring i frihet i medhold av straffeloven § 39 nr. 1 b. Tilsyn med sikrings-

dømte er en av Kriminalomsorg i frihets mest res- surskrevende enkeltoppgaver. Mange sikrings- dømte krever en tett oppfølging, ofte med strenge kontrolltiltak for å motvirke nye lovbrudd. Videre forutsettes en rask reaksjon ved brudd, herunder innsettelse i fengsel. Gjennomsnittlig antall tilsyn med sikringsdømte i perioden 1996-2000 framgår av tabellen nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000
Gjennomsnittlig antall tilsyn med sikrings- dømte	167	165	151	148	129

c) Stille varetektsplasser til disposisjon for politiet i løpet av 24 timer

Kriminalomsorg i anstalt skal stille varetektsplas- ser til disposisjon for politiet. Utviklingen i bruk

av varetekt for årene 1996-2000 framgår av tabel- len nedenfor.

	1996	1997	1998	1999	2000
Varetektsinnsattes andel av antall innsatte (%)	22	23	24	24	23
Varetektsdøgn	213 630	216 332	214 809	227 878	223 026
Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte	587	594	590	626	609
Gjennomsnittlig sittetid i dager	64	60	58	57	59
Nyinnsettelse	3 317	3 605	3 703	3 987	3 627

Varetektsinnsatte skal bare i påtrengende til- felle og for kortere tid anbringes i politiets arrest. Målet om at varetektsfengslede skal overføres til fengsel innen 24 timer etter at fengslingskjen- nelse er avsagt, er nådd i store deler av landet gjennom fleksibelt samarbeid mellom fengsler og politi, og ved en viss tilbakeholdenhet i forhold til inntak av domssonere. Departementet har i rund- skriv av 29.12.1997 om behandling av varetekts- innsatte bl.a. gitt retningslinjer for å avhjelpe ska-

delige følger av varetektsoppholdet. Dette rund- skrivet følger opp merknadene fra Europarådets torturovervåkningskomite. Europarådets komite for forebyggelse av tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (CPT) besøkte Norge i 1999 og 2000. I rapporten utarbei- det av komiteen ble det foreslått visse tiltak. Departementet arbeider kontinuerlig i samarbeid med direktørene for om mulig å omdisponere midler slik at denne gruppe innsatte kan gis et

bedret tilbud. Det vises for øvrig til omtale av varetekt under kategori 06.40 Politi og påtalemyndighet.

4.1.2 Legge forholdene til rette for at lovbryteren skal kunne gjøre en egen innsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster

Ingen skal gjennomføre straffen under forhold som er mer restriktive enn hva som er sikkerhetsmessig nødvendig for samfunnet, kriminalomsorgens tilsatte og øvrige domfelte. Straffegjennomføringen skal, i den grad det er praktisk mulig, bygge på den enkeltes individuelle behov og forutsetninger, og være egnet til å støtte domfeltes vilje til å bryte med kriminaliteten, jf. St.meld. nr. 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen, kap. 5 Fullbyrdingens innhold, og verdigrunnlaget som ble lagt der.

En viktig forutsetning for en god straffegjennomføring er at dagliglivet i kriminalomsorgen fungerer bra og bygger opp under motivasjons- og læringsprosesser, og den innsattes egne ressurser. Det viktigste bidraget for å nå målsettingen om at lovbryteren skal kunne gjøre en egen innsats for å motvirke et kriminelt handlingsmønster, skjer i det daglige samspillet mellom domfelte og ansatte. Det miljøskapende arbeidet som de ansatte utfører i sitt daglige virke, er av sentral betydning. Derfor er etablering av gode kontaktbetjentordninger svært viktig.

Målrettede framtidsplaner med tiltak som deltakelse i ulike programmer, skolegang, arbeid og fritidsaktiviteter er et av kriminalomsorgens virkemidler for å bidra til å forebygge nye straffbare handlinger. En gjennomtenkt og individuelt tilpasset straffegjennomføring vil øke samfunnets sikkerhet og kan gjøre det lettere for domfelte å tilpasse seg et kriminalitetsfritt liv. En slik straffegjennomføring er avhengig av at kriminalomsorgen kan tilby egnede straffegjennomføringsalternativer og programmer. Det forutsettes at flest mulig innsatte får en kontaktbetjent med et særlig oppfølgingsansvar.

Generelle tiltak som arbeid, opplæring, fritidsaktiviteter, kulturell og religiøs virksomhet skal opprettholdes og utvikles med vekt på å redusere skadevirkningene av frihetsberøvelsen og motvirke nye lovbrudd. Kriminalomsorgen vil legge til rette for et nærmere samarbeid mellom arbeidsdriften, programvirksomheten og undervisningsmyndighetene med tanke på å kombinere

ulike tiltak på en mer målrettet og fleksibel måte. Strukturen på de innsattes arbeidsdag bør være mest mulig fleksibel, slik at den kan fylles med kombinasjoner av arbeid, undervisning og programvirksomhet. Undervisning og arbeidsdrift skal tilføre de innsatte kunnskaper og ferdigheter som de kan nyttiggjøre seg også etter løslatelsen.

Hovedmålet med arbeidsdriften er å bidra til arbeidstrening og opplæring av innsatte. Justisdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal foreta en bred gjennomgang av arbeidsdriften.

Alle disse virkemidlene gjelder både mannlige og kvinnelige innsatte. Ressursinnsatsen bør imidlertid økes noe i forhold til kvinnelige innsatte. Denne gruppen har ofte særlige problemer knyttet til stigmatisering, rusmisbruk, overgrep og misbruk. Dette gjør rehabiliteringsarbeidet ekstra krevende. Kriminalomsorgen arbeider kontinuerlig for å gi soningstilbud som er best mulig tilpasset kvinnelige innsatte.

I straffegjennomføringsloven, jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001), presiseres det at barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføring av reaksjonen.

Bekjempelsen av narkotikaproblemet i fengslene krever satsing på et bredt spekter av virkemidler. Det er nødvendig med kontrolltiltak, men også viktig med tiltak som retter seg mot innsattes motivasjon for rusfrihet. Den kriminalomsorg som er beskrevet i St.meld. nr. 27 (1997-98) er en virksomhet som også vil håndtere narkotikaproblemene bedre, jf. bl.a. satsingen på framtidsplanlegging, kontaktbetjentordningen og programarbeid. Departementet har på bakgrunn av »Tiltak for å bekjempe narkotika i fengslene. Delplan om forsterket kontrollinnsats» av september 1998, iverksatt et prøveprosjekt om bruk av personsøk med narkotikahund. Det vil også arbeides videre for å få et tettere og mer formalisert samarbeid med politiet og tollvesenet når det gjelder utdanning og godkjenning av personell og hunder i narkotikahundetjenesten.

Justisdepartementet utarbeidet i 2000 et rundskriv om metadonassistert rehabilitering av rusmiddelmissbrukere i fengslene. Det skal tilrettelegges for at metadonassistert rehabilitering også kan finne sted overfor personer under straffegjennomføring. Rundskrivet bringer nærmere klarhet i tilretteleggingen og skal skape mest mulig likhet med hensyn til dette behandlingstilbudet. Rundskrivet synes fortsatt å fungere tilfredsstillende.

Boks 2.4 Resultatmål for 2002

- Opprettholde antallet innsatte som har kontaktbetjent
- Opprettholde antallet domfelte med en framtidsplan

a) Flest mulig domfelte skal ha kontaktbetjent og framtidsplan**Kontaktbetjentordningen**

Det er et mål at alle domfelte og varetektsinnsatte skal ha kontaktbetjent og at ordningen skal være en integrert del av fengselsdriften.

Framtidsplan

Målet er at flest mulig domfelte som gjennomfører straff i fengsel eller er under oppfølging av kriminalomsorg i frihet, skal ha en framtidsplan. Den skal være løsningsorientert og ta opp spørsmål i tilknytning til arbeid og utdanning under soning, deltakelse i program, fritidsaktiviteter m.m. I friomsorgen kan framtidsplanen inneholde forpliktelser om møter med sosialkontor, arbeidskontor, rusbehandlingsinstitusjoner m.m.

b) Tilby domfelte som har behov for det program eller ekstern behandling/terapi for å motvirke ny kriminalitet

Programvirksomheten kan i dag deles i to hovedkategorier av påvirkningsprogram. Den ene kategorien er generelle livsmestringsprogram som «Ny-start», som er etablert både i Kriminalomsorg i anstalt – og frihet. Spesifikke lovbruddsrelaterte programmer som promilleprogrammet i Kriminalomsorg i frihet og voldsprogrammer og sedelighetsprogrammer representerer den andre hovedgruppen.

Påvirkningsprogram forutsetter aktiv deltakelse fra domfelte og bygger (med unntak av promilleprogram) på frivillig deltakelse.

De fleste programmene gjennomføres i grupper. Det er imidlertid tilfeller der gruppebaserte programmer ikke lar seg gjennomføre, og det er derfor påbegynt et strukturert individuelt program kalt «Én til én-programmet».

I 2002 vil mye av etatens oppmerksomhet og ressurser naturlig måtte fokuseres på arbeidet med å redusere soningskøen. Programvirksom-

heten som i dag omfatter en svært liten andel innsatte vil ikke kunne utvides innenfor dagens ressursramme. Av denne grunn forventer ikke departementet vekst i antall programmer, men det forventes en liten vekst i antall deltakere innenfor eksisterende programvirksomhet i 2002. Arbeidet med å kvalitetssikre eksisterende programvirksomhet vil fortsette i 2002.

Ved en videreutvikling av programtilbudet i årene som kommer skal kvalitetssikring, forskning og empiri danne grunnlag for utvidelsen. Departementet kan gjennom internasjonal forskning innenfor fagområdet dokumentere effekter av programvirksomhet. All utvidelse vil skje i et samarbeid mellom regionene og departementet.

Nedenfor gis det en oversikt over programmene etaten har i dag.

«Ny-start»

Programmet er et kognitivt mestringsprogram, opprinnelig utviklet i Canada. Påvirkningsprogrammet tilbys i samtlige regioner og er etablert i de fleste enheter i Kriminalomsorg i anstalt og ved enkelte enheter i Kriminalomsorg i frihet. Departementet vil fortsatt prioritere samarbeid med Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Arbeidsdirektoratet om oppfølging av innsatte som har gjennomført «Ny-start».

Voldsprogrammer og sedelighetsprogrammer

Slike programmer er etablert både i Kriminalomsorg i anstalt – og frihet og ledes vanligvis av kriminalomsorgens egne tilsatte som får veiledning av kvalifisert fagpersonell. I samarbeid med Sosial- og helsedepartementet er det etablert et program for sedelighetsdømte i Bergen fengsel, der helsepersonell er direkte involvert i gjennomføringen.

På bakgrunn av St.meld. nr. 25 (1996-97) Åpenhet og helhet om psykiske lidelser og tjenestetilbudet, er det opprettet et tilbud til seksualovergrepere om frivillig hormonbehandling for dømte som er funnet skyldig i de mest alvorlige former for seksuelle overgrep. Tilbudet er lokalisert ved Trondheim fengsel. Behandlingen er underlagt Brøset Regional Sikkerhetsavdeling og kompetansesenter og finansieres av Sosial- og helsedepartementet.

Betinget dom med promilleprogram som særvilkår

Prøveordningen ble først iverksatt for to år ved kgl.res av 28.06.1996, for så å bli forlenget ved to

anledninger, sist ved kgl.res av 23.06.2000, til å gjelde ut 2001. I 2000 ble prøveordningen utvidet med to nye fylker, Nord-Trøndelag og Aust-Agder, og i 2001 utvidet med fylkene Sogn og Fjordane og Vest-Agder, slik at det nå til sammen er ni prøv fylker. Ordningen vil bli vurdert lagt inn i den nye samfunnsstraffen.

Rusbekjempelse i fengsel (RIF)

Justisdepartementet har i år 2001 prioritert rusrelaterte tiltak. Det er etablert forsøk med programmene «RIF» i fengselsanstalter og «Mitt valg» i Kriminalomsorg i frihet.

En til en programmet

Programmet en til en ble etablert i 1999 som et pilotprosjekt ved tre enheter i Kriminalomsorg i frihet og en enhet i Kriminalomsorg i anstalt. Gjennomføringen skjer ved 16 strukturerte samtaler. Målet med programmet er å forebygge ny kriminalitet og bevisstgjøre den straffedømte til å finne nye handlingsmønstre vedrørende sin kriminelle atferd.

Program for kvinnelige lovbrøyttere (PROK)

PROK er et kvinnerelatert livsmestringsprogram. Programmet har vært utprøvd i Fredrikstad fengsel siden 1999 og er under stadig utvikling og tilpasning til målgruppen kvinner.

Ekstern behandling/terapi

Fengslene skal så langt det er mulig legge til rette for at innsatte som har behov for det, kan benytte fremstilling til psykoterapeutisk eller medisinsk behandling mv. utenfor fengslet.

Etter straffegjennomføringsloven § 12 kan innsatte overføres til institusjon for å gjennomføre hele eller deler av straffen på ethvert tidspunkt.

Boks 2.5 Resultatmål for 2002

- Forsiktig vekst i antallet domfelte som får mulighet til å delta i eksisterende påvirkningsprogram

c) Benytte frivillige organisasjoner og medarbeidere der dette er hensiktsmessig for å ivareta behovet for kontroll, støtte og oppfølging

De frivillige organisasjonene representerer en verdifull impuls i de innsattes hverdag gjennom enkeltbesøk og velferdsarrangementer for grupper av innsatte. Det er viktig å videreføre dette samarbeidet.

Løslatelsesfasen er erfaringsmessig et meget kritisk tidspunkt. Særlig straffedømte med lang kriminell fortid vil kunne dra nytte av å få etablert et interessefellesskap med positive miljøer før løslatelsen.

De frivillige medarbeiderne i Kriminalomsorg i frihet er også en viktig ressurs. Dette er personer som representerer viktige brobyggere til samfunnet og som kan bidra til å lære domfelte sosialt aksepterte samværsformer. De frivillige organisasjonene ytes tilskudd over kap. 430 post 70. Det er etablert en særlig saksbehandling på området slik at midlene tildeles etter helhetlige prioriteringer.

4.2 En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

4.2.1 Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser

Kriminalomsorgens bygningsmasse rustes kontinuerlig opp gjennom en rekke prosjekter som finansieres over kap. 430, post 45 i tillegg til de konkrete prosjekter som omtales under punktet «Byggetiltak under Arbeids- og administrasjonsdepartementet».

Oslo fengsel – bygningsmessige investeringer

For å opprettholde kapasiteten og utbedre bygningsmassen har Oslo fengsel gjennomgått en betydelig oppgradering de siste årene. For å ivareta bygningsmassen og oppnå en mest mulig rasjonell drift, er det fortsatt behov for investeringer i anlegget, og departementet har sammen med Statsbygg utarbeidet en helhetsplan for oppgradering og fortsatt utbedring.

Delplan 1 omfatter tekniske og sikkerhetsmessige tiltak i bygninger og mur og har en kostnads-

ramme på 30,7 mill. kr. Regjeringen har foreslått å bevilge 10 mill. kr over kap 430, post 45 til å gjennomføre noen av tiltakene i delplanen.

Byggetiltak under Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Bevilgningen til bygg utenfor statens husleieordning hvor Statsbygg skal disponere bevilgningen er samlet på kap. 1580 Bygg utenfor huseleieordningen under Arbeids- og administrasjonsdepartementet. For kriminalomsorgen gjelder dette byggetiltak ved Ila fengsel og sikringsanstalt, Tromsø fengsel, og Nytt fengsel i Østfold, jf. omtale under kap. 1580.

Aktivitetsbygg ved Ila fengsel og sikringsanstalt

Fengslet opprustes med et nytt aktivitetsbygg. Bygget er under oppføring og vil bli ferdigstilt i 2002.

Tromsø fengsel- ombygging og utvidelse

Prosjektet for ombyggig og utvidelse av Tromsø fengsel med planlagt ferdigstillelse 2004, fikk startbevilgning i 2001 med 5 mill. kr. Arbeidet går etter planen. Kostnadsrammen er analysert på ny og har økt fra 148,3 mill. kr pr 01.07.2001 til 212,2 mill. kr pr 01.07.2002. Det vises til omtalen under kap. 1580 i AADs budsjettproposisjon for nærmere redegjørelse for den reviderte kostnadsrammen. Engangsutgiftene er beregnet til 13,6 mill. kr og økte driftsutgifter til areal og bemanning er beregnet til 16,1 mill. kr.

Nytt fengsel i Østfold

Det er utarbeidet byggeprogram og kostnadsestimat for et nytt fengsel i Østfold med kapasitet på 251 plasser. Et foreløpig kostnadsestimat for fengslet er på omlag 730 mill. kr. Prosjektet følger framdriftsplanen og forventes ferdig i 2005–2006. For å sikre framdriften foreslås en bevilgning på 40 mill. kr for 2002, jf. omtale under kap. 1580, post 32 i AADs budsjettproposisjon.

Personalpolitikk

Personalpolitikken vil være et viktig virkemiddel for en målrettet bruk av personalressursene til å gjennomføre kriminalomsorgens prioriterte opp-

gaver. Grunnlaget for dette skapes ved at personalet har en god forståelse for kriminalomsorgens utfordringer, mål og oppgaver, ved en bevisst utvikling og bruk av personalet og gjennom gode arbeidsbetingelser og et godt arbeidsmiljø. Områder som kriminalomsorgen vil fokusere særskilt på i 2002 vil være arbeidsmiljø, likestilling, rekruttering og kompetanseutvikling, en livsfaseorientert personalpolitikk, etikk og lønn.

Arbeidet med å føre en målrettet rekrutteringspolitikk vil bli videreført. Departementet har stilt krav om at det årlig skal rekrutteres minimum 10 aspiranter med annen kulturbakgrunn.

Ny organisasjonsstruktur i kriminalomsorgen, som innebærer en betydelig delegering av ansvar og myndighet, og ny straffegjennomføringslov stiller store krav til kompetanseutvikling blant de ansatte i etaten. Arbeidet med kompetanseutvikling videreføres. Som en videre oppfølging av St. meld. nr. 27 (1997-98) og Innst. S. nr. 6 (1998-99) nedsatte departementet en arbeidsgruppe som har vurdert grunnutdanningens framtidige organisering og innretning. Arbeidsgruppen la fram sin innstilling i juni 2001. Hovedpunktene i innstillingen er gjengitt under kap. 432. Innstillingen er under oppfølging i departementet.

Arbeidet med å utvikle en livsfaseorientert personalpolitikk for kriminalomsorgen videreføres. Det overordnede målet er å skape gode arbeidsvilkår for seniormedarbeidere i kriminalomsorgen.

Arbeidet med felles etisk plattform for kriminalomsorgen videreføres.

Bemanningsanalyse

Justiskomiteen ba i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2000-2001) om en analyse av bemanningssituasjonen i kriminalomsorgen. Arbeidet er påbegynt og det tas sikte på å avslutte arbeidet ved utgangen av året. Analysen omhandler utviklingen i etatens behov for ressurser på bemanningssiden og tar utgangspunkt i kriminalomsorgsmeldingen og de utviklingsambisjoner den inneholder. Videre omhandler analysen rekrutteringsutfordringer knyttet til blant annet turnover blant de etatsutdannede.

Helse, miljø og sikkerhet

Forandringene i kriminalomsorgen når det gjelder innhold, organisasjon og klientell, samt belastninger med turnusarbeid, gjør det ekstra viktig å ha fokus på arbeidsmiljøet. Av den grunn vil departementet løpende vurdere tiltak for å fange

opp eventuelle uheldige virkninger av prosessen. To sentrale forprosjekter er ferdigstilt og vil bli fulgt opp i 2002. Det ene prosjektet gjelder vold og trusler mot tilsatte. Mandatet for forskerne var å utrede konsekvenser av vold og trusler på kort og lang sikt, hvorfor slike hendelser finner sted, hvilke situasjoner utløser slike hendelser og foreslå tiltak. Det andre er et prosjekt om sykefravær hvor turnusproblematikken blir særskilt behandlet. Det er nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som dels skal kartlegge hva som tidligere er gjort når det gjelder volds- og trusselproblematikken og dels skal lage en handlingsplan for hvordan man skal kartlegge, forebygge, behandle og følge opp volds- og trusselsituasjoner. Arbeidsgruppen skal legge fram sin innstilling i løpet av 2002. Det er i 2001 utarbeidet sentrale retningslinjer for hygiene- og smittevern i kriminalomsorgen. Det følger også med et opplæringsprogram. Arbeidet med å bedre smitte- og hygieneforholdene for de tilsatte i tråd med de nye retningslinjene vil bli prioritert i 2002.

Likestilling

Arbeidet med å øke antall kvinnelige ledere i etaten og holdningsendrende arbeid videreføres. Departementet vektlegger at tildeling av arbeidsoppgaver må skje med utgangspunkt i kompetanse, ikke kjønn. Likestillingsutvalget har etter en prøveperiode på to år blitt evaluert og besluttet opprettet permanent.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Arbeid knyttet opp mot prosjektet «Døgnåpen forvaltning» vil fortsette. Departementet tar også sikte på å videreføre prosjekter knyttet til lønns- og personalsystem, intranett, internett og elektronisk journal, arkiv og saksbehandling.

Videre vil arbeidet med å utnytte eksisterende fagsystemer mer effektivt fortsette. Det vil bli forsøkt utarbeidet en bookingmodul for domsadministrasjon i løpet av 2002.

Endringer i både organisasjonsstruktur og arbeidsoppgaver i Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT) vil bli vurdert og gjennomført.

Arbeidet med å innføre administrative og tekniske sikkerhetstiltak vil bli videreført.

Departementet har innført nytt økonomi- og regnskapssystem i kriminalomsorgen. Samtlige regioner har tatt i bruk det nye systemet.

Forvaltningssamarbeid

Justiskomiteen ba i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2000-2001) om en enkel vurdering av forvaltningssamarbeidet og anbefaling ut fra de erfaringer som er gjort foregående år. Generelt har kriminalomsorgen hatt økt fokus på forvaltningssamarbeidet de siste årene. Det er blant annet initiert et arbeid for å lage overordnede samarbeidsavtaler med flere forvaltningssamarbeidspartnere. Dette for å klargjøre ansvarsfordeling og forventninger, samt å skape grunnlag for rutiner som sikrer en god ressursutnytting.

Samarbeidet mellom kriminalomsorgen og skolemyndighetene:

Kriminalomsorgen har et godt samarbeid med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) og Statens Utdanningskontor i Hordaland (SUH), som har et sentralt ansvar for opplæring innenfor kriminalomsorgen. Koordineringsgruppen for opplæring innenfor kriminalomsorgen har vært sammensatt av representanter for JD, KUF og SUH, og har jevnlig møter. På disse møtene diskuteres strategiske spørsmål, informasjon utveksles om hverandres virksomhet (bl.a. i forhold til opplæringslov og straffegjennomføringsloven), og en tar også opp spesifikke saker ved behov.

Representasjonen i koordineringsgruppa fra KUF sin side er fra 2001 delegert til Læringssenteret. Omorganiseringer både hos skolemyndighetene og kriminalomsorgen gir en utfordring i forhold til å videreføre dette samarbeidet.

Stortinget vedtok i 1998 at det skulle foretas en evaluering av fengselsundervisningen. Denne forventes ferdig i 2003. Dette vil kunne gi en nyttig tilbakemelding på hva som fungerer godt og hva som bør gjøres videre for å forbedre tilbudet og samarbeidet mellom skolen og kriminalomsorgen.

Det er under ledelse av SUH igangsatt flere prosjekter med sikte på å styrke oppfølgingsarbeidet ved løslatelse der både oppfølgingsklasser og skoler i fengsler deltar. Disse prosjektene har spesielt fokus på det tverretatlige samarbeidet. SUH har her en aktiv oppfølging, slik at gode erfaringer formidles videre ut i etaten.

Samarbeid mellom kriminalomsorgen og fengselsprestetjenesten

Ansvar for fengselsprestetjenesten ble overført til KUF i 2000. Den omorganiseringsprosessen

som har funnet sted har ikke ført til vanskeligheter i forhold til å gi de innsatte de nødvendige religiøse tjenestene.

Samarbeidet mellom kriminalomsorgen og helse- og sosial myndighetene

Justisdepartementet samarbeider med Sosial- og helsedepartementet for å bedre samspillet mellom helsetjenesten for innsatte og psykiatriske institusjoner slik at innsatte med psykiske lidelser får rask tilgang til nødvendig helsehjelp, herunder innleggelse i psykiatrisk institusjon.

Det er innført faste samarbeidsmøter mellom Justisdepartementet og Sosial- og helsedepartementet og Statens helsetilsyn. I tillegg er det kontakt og samarbeid i enkeltsaker. For eksempel har det vært og er en dialog i forhold til tilretteleggingen av helsetilbudet ved innføring av forvaringsordningen på Ila fengsel og sikringsanstalt.

Justisdepartementet og Sosial- og helsedepartementet er videre enige om behovet for å få mer kunnskap om hvordan samarbeidet mellom fengselsvesenet og helsetjenesten fungerer i praksis. Statens helsetilsyn gjennomfører i 2001 tilsyn med helsetjenesten for de fengselsinnsatte i hele landet. De to departementene vil følge opp det som kommer fram her om samarbeidet mellom

de to sektorene, både ved å se på gode samarbeidsmodeller og følge opp svakheter som måtte framkomme, og eventuelt gjennomføre ytterligere analyser av forvaltningssamarbeidet.

Samarbeidet mellom kriminalomsorgen og Aetat

Fram til 1998 var samarbeidet mellom kriminalomsorgen og Aetat noe varierende og for lite strukturert. De siste tre årene har det vært en jevn positiv utvikling i samarbeidet mellom kriminalomsorgen og Aetat.

Et målrettet og positivt samarbeid begynte i november 1998. Da satte kriminalomsorgen og Arbeidsdirektoratet igang fellesprosjektet «Ny Start i arbeidslivet». Prosjektet er et treårig opplegg der Aetat har satt inn egne tilretteleggere for innsatte som har gjennomgått kriminalomsorgens «Ny Start» for at de innsattes kunnskaper og ferdigheter som læres i programmet kan videreføres etter løslatelse i forbindelse med arbeid. Aetat Rådgivning har også en utprøving av yrkesvalg-rådgivningskurs i fengsel i forbindelse med dette prosjektet.

Som en videreføring av positive erfaringer fra dette samarbeidet, har Aetat fra 2001 styrket innsatsen overfor større fengsler.

Kap. 430 Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	1 395 425	1 368 513	1 450 910
21	Spesielle driftsutgifter	38 154	39 741	44 098
30	Nybygg – Tromsø kretsfengsel, <i>kan overføres</i>	2 453		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	67 456	38 449	46 852
70	Tilskudd	4 352	4 483	8 555
71	Tilskudd til Frelsesarmeens institusjon Elevator	3 275	3 373	
72	Tilskudd til Foreningen for fangers pårørende	437	450	
	Sum kap. 430	1 511 552	1 455 009	1 550 415

1 Innledning

Kriminalomsorgen gjennomfører de strafferettslige reaksjoner som blir fastsatt av påtalemyndighet eller idømt av domstol. Kriminalomsorgen

gjennomfører ubetinget fengselsstraff og sikring i anstalt og forvaring når dette iverksettes. Kriminalomsorgen gjennomfører videre samfunnstjeneste, betinget fengselsstraff med promilleprogram og fører tilsyn med betinget dømte, perso-

ner som er sikret i frihet og prøveløslatte. Fra ikrafttreddelsen av den nye straffegjennomføringsloven vil samfunnstjeneste og betinget fengselsstraff med tilsyn bli tatt opp i og erstattet av samfunnsstraff.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen pr. 01.03.2001 utgjorde 2 896 årsverk, mens bemanningen i kriminalomsorgens IT-tjeneste utgjorde 17 årsverk. Dette er en økning på 104 årsverk sammenlignet med pr. 01.03.2000.

Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige kostnader, daglig drift og vedlikehold av bygg og anlegg i Kriminalomsorg i anstalt, programvirksomhet, aktiviseringstiltak og godtgjørelser til innsatte samt utgifter knyttet til kosthold for de innsatte.

Posten dekker også statlig delbetaling, tilsvarende egenandelen for kommunale klienter, til oppholdsutgiftene forbundet med overføring av innsatte til institusjoner i henhold til straffegjennomføringsloven § 12.

Foruten noen justeringer i forhold til aktivitetsnivået i arbeidsdriften og noen tekniske endringer, så som pris- og lønnsjusteringer, kompensasjon ifm. momsreformen mv., er bevilgningen på posten økt med til sammen 52 mill. kr. Dette skal sikre en videreføring av det høye aktivitetsnivået og kapasitetsutnyttelsen fra 2001, jf. tilleggsbevilgningen som ble gitt i revidert nasjonalbudsjett. Økningen skal også dekke merutgiftene som følge av ikrafttreddelsen av forvaringsordningen fra 01.01.2002, og gi rom for en videreutvikling av programvirksomheten. I tillegg er bevilgningen noe oppjustert som følge av utvidelsen ved Stavanger fengsel.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av ansatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften, samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte. Posten er oppjustert noe som følge av forventet utvikling.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten omfatter større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. Enkelte mindre bygg kan også dekkes over denne posten. Posten skal videre dekke mindre utvidelser, ominnredninger og heving av standard på eksisterende bygg. Posten omfatter også bevilgning til IT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy. Bevilgningen er økt i forbindelse med gjennomføring av utbedringer ved Oslo fengsel.

Post 70 Tilskudd

For å oppnå en mer hensiktsmessig poststruktur på kapitlet er de tidligere postene 70 Tilskudd, post 71 Tilskudd til Frelsesarmeens institusjon Elevator og post 72 Tilskudd til Foreningen for fangers pårørende, slått sammen til en ny Post 70 Tilskudd. Dette er en ren administrativ forenkling som ikke rører ved intensjonen ved tilskuddene.

Justisdepartementet utbetalte i 2001 et tilskudd på 1 mill. kr til Industritjeneste as. Justisdepartementet, Oslo kommune, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Norsk Folkehjelp er eiere av bedriften. Industritjeneste as er en organisasjon som gir arbeidstrening og yrkesmessig tilrettelegging for bl.a. straffedømte personer. Organisasjonen er inne i en omfattende omstilling for å tilrettelegge for fortsatt drift og departementet fant det riktig å understøtte denne omstillingen.

Posten dekker bl.a. Norges tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsettinger. Ved driftsstøtte bør tilskuddet som hovedregel utgjøre mindre enn 50 % av organisasjonens årlige driftsbudsjett. Ved prosjektstøtte kan finansieringsandelen være høyere enn 50 %.

Posten dekker videre støtte til Elevator for mottak av innsatte etter straffegjennomføringsloven § 12. Tilskuddet gjør det mulig å reservere inntil 20 plasser ved institusjonen.

Regnskap for virksomheten	(1000 kr)
Salgsinntekter	81 143
Lønnsrefusjon/arbeidsplassstilskudd	18 937
Andre inntekter	2 560
Driftsinntekter	102 640
Driftsresultat	988
Årets resultat	1 405

Institusjonen mottok 52 innsatte i behandlingssituasjon i løpet av 2000, hvilket ga et belegg på 73 % mot 86,5 % i 1999. 73 % av de som ble løslatt på vanlig måte i 2000 hadde arbeids- eller skoletilbud å gå til på tidspunktet for løslatelse,

hvorav 32 % gikk til arbeid på det åpne arbeidsmarkedet.

Posten dekker også tilskudd til Foreningen for fangers pårørende som i 2002 er på 0,464 mill. kr.

Kap. 3430 Kriminalomsorg (jf. kap. 430)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
02	Arbeidsdriftens inntekter	35 175	37 200	40 631
03	Andre inntekter	40 749	28 679	8 362
14	Refusjon fra kommuner	30		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 407		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	15 610		
17	Refusjon lærlinger	169		
18	Refusjon av sykepenger	38 913		
Sum kap. 3430		132 052	65 879	48 993

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon. Bevilgningsforslaget er oppjustert noe på bakgrunn av forventet utvikling.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. tjenestemennenes andel av uniformsutgiftene, leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie samt klientavhengige driftstilskudd til hybelhusene.

Bevilgningen er nedjustert betydelig, bl.a. fordi det i 2002 ikke legges opp til omfattende salg

av tjenesteboliger. Samtidig forventes det lavere leieinntekter som følge av boligsalgene.

Som følge av usikkerhet knyttet til inntekter av salg av eiendom foreslås det at Justisdepartementet i 2002 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 14 Refusjoner fra kommuner

På posten skal det inntektsføres refusjoner i forbindelse med utgifter til forsterket tilsyn. Posten føres ikke opp med bevilgning i 2002. På samme måte som tidligere foreslår Justisdepartementet

at departementet får fullmakt til å overskride bevilgningen i 2002 under kap. 430, post 01 mot

tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 14, jf. forslag til vedtak.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 3432)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	82 076	93 915	108 047
	Sum kap. 432	82 076	93 915	108 047

1 Innledning

Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) er kompetansesenter for kriminalomsorgen. Det skal gi etatsutdanning for fengsels- og verksbetjenter, etter- og videreutdanning for kriminalomsorgens tilsatte og drive forskning-, utviklings- og formidlingsarbeid.

2 Hovedutfordringer

Straffegjennomføringen vil gjennomgå endringer i årene framover. Dette innebærer at etaten vil bli stilt overfor nye utfordringer som vil medføre behov for økt kompetanse hos de tilsatte. De tilsatte vil møte nye grupper av belastede innsatte. Dette stiller særlige krav til etikk og profesjonalitet i yrkesutøvelsen.

KRUS skal tilrettelegge innholdet i opplæringen slik at de tilsattes kompetanse til enhver tid er tilpasset etatens målsettinger. Etatsutdanningen må være allsidig og framtidsrettet og gi de tilsatte en generell faglig og holdningsmessig basis. Etter- og videreutdanningen skal gi oppdatering, fordypning og spesialisering, spesielt innenfor kommunikasjon og programvirksomhet.

Forsknings- og utviklingsenheten skal drive forsknings- og utviklingsarbeid og evaluere ulike tiltak faglig og organisatorisk.

3 Tilstandsvurdering og mål

3.1 KRUS skal bidra til en kriminalomsorg av høy kvalitet gjennom kompetanseutvikling og forskning

3.1.1 Kompetansesenter for kriminalomsorgen

KRUS skal gjennom undervisning, utviklings- og rådgivningsarbeid, bibliotek- og dokumentasjonstjeneste samt gjennom forsknings- og evalueringsoppdrag bidra til å sikre et høyt faglig nivå i kriminalomsorgen.

3.1.2 Grunnutdanning

Etatsutdanningen (Fengselsskolen) er bygget opp som en toårig aspirantordning. Det første året består av praktisk og teoretisk opplæring. Det andre året består i hovedsak av teoretisk opplæring. Problembasert læring preger begge år. Opplæringen skal sette de tilsatte bedre i stand til å møte de krav til oppgaveløsning som følger av straffegjennomføring. Dette betyr at aspirantene skal ha en opplæring i grunnleggende kriminalomsorgsfaglige kunnskaper, herunder sikkerhet, reglement og kunnskaper knyttet til kontaktbetjentoppgaver, framtidsplaner og påvirkningsprogram. I 2002 vil det være i underkant av 150 aspiranter som gjennomfører teoriopplæringen. Videre foreslås tatt opp ca. 150 nye aspiranter i 2002. Fengselsskolen vil intensivere arbeidet med å rekruttere aspiranter med flerkulturell bakgrunn.

Etatsopplæringen for verksbetjenter vil bli videreført ved hjelp av bl.a. fleksible læringsformer.

3.1.3 Framtidig grunnutdanning

Som en oppfølging av St.meld. nr. 27 (1997-98) og Innst. S. nr. 6 (1998-99), nedsatte departementet en arbeidsgruppe til å vurdere grunnutdanningens framtidige organisering og innretning. Arbeidsgruppen foreslår at grunnutdanningen for fengselsbetjenter tilknyttes det ordinære høgskolesystemet. Det foreslås opprettet et toårig studie tilbud. Nåværende teoridel foreslås utvidet med et halvt år.

Gruppen legger vekt på at etterutdanningstilbudet i kriminalomsorgen må økes. Gruppen foreslår at nåværende ordning med treårig sosialfaglig utdanning for ansatte saksbehandlere i kriminalomsorg i frihet bibeholdes. Innstillingen er under oppfølging i departementet.

3.1.4 Etter- og videreutdanning

St.meld. nr. 27 (1997-98) legger til grunn at straffegjennomføringen skal skje med større systematikk og målorientering. Individuelle vurderinger skal legges til grunn for en progresjonssoning etter «utslusingsmodellen». Etter- og videreutdanningen må søke å tilføre etatens personale den kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre intensjonene i St.meld. nr. 27 (1997-98). Det satses derfor bl.a. på programutvikling, organisasjonsutvikling og sikkerhet i kriminalomsorgen.

3.1.5 Forskning og utvikling

KRUS skal gjennom forskning, evaluering og annet utviklingsarbeid skape ny kunnskap om kriminalomsorgens faglige og organisatoriske utfordringer. Kunnskapene skal formidles i opplæringssammenheng, til brukerne i kriminalomsorgen og til andre fagmiljøer.

3.1.6 Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

For å ivareta etatens behov for økt kompetanse vil KRUS i større grad oppsøke tjenestestedene og ta

i bruk fleksible opplæringsformer. Blant annet gir informasjons- og kommunikasjonsteknologi bedre muligheter for å nå den enkelte medarbeider på sin arbeidsplass. KRUS vil gjennom en dialog med regionene søke å bistå den enkelte region i å utarbeide kompetanseutviklingsplaner og tilby opplæringstiltak som er tilpasset regionenes behov.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønnsutgifter til skolens personale, lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 270 årsverk pr. 01.03.2001, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Dette er en økning på 7 årsverk sammenlignet med pr. 01.03.2000.

Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes opphold, reiser og uniformseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen fengselsvesenet.

Bevilgningen på posten er oppjustert som følge av fortsatt høyt opptak av ca. 150 nye aspiranter i 2002.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 432)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
03	Andre inntekter	754	156	365
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	771		
18	Refusjon av sykepenger	267		
	Sum kap. 3432	1 792	156	365

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. de tilsattes andel av uniformsutgiftene.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	6 322 297	6 141 570	6 626 135	7,9
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	149 416	208 694		-100,0
70-89	Overføringer til private		4 120	6 212	50,8
	Sum kategori 06.40	6 471 712	6 354 384	6 632 347	4,4

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	5 077 086	5 079 900	5 321 623	4,8
441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)	1 026 476	1 029 500	1 059 666	2,9
442	Politihøgskolen (jf. kap. 3442)	154 271	158 196	161 234	1,9
443	Oppfølging av innsynsloven	3 398	8 656	7 112	-17,8
445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)	63 818	65 465	74 518	13,8
446	Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet (jf. kap. 3446)	4 055	3 948	4 365	10,6
447	Politiberedskap		4 992		-100,0
448	Grensekommissæren	3 691	3 727	3 829	2,7
449	Statens innkrevingssentral (jf. kap. 3449)	138 917			
	Sum kategori 06.40	6 471 712	6 354 384	6 632 347	4,4

Bevilgninger under kategorien er foreslått økt med 4,4 %. Foruten tekniske endringer skyldes dette i hovedsak at det er lagt inn midler til full årsvirkning for 90 nye politistillinger, samt at det er lagt inn midler til et særskilt prosjekt for å bekjempe bakmenn innen organisert kriminalitet. Videre er det satt av midler til økte asylankomster, IKT- omstillingskostnader pga. Politireform 2000, og en styrking av høyere påtalemyndighet.

1 Innledning

1.1 Organisering

Kategorien omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffeforfølgning av de som gjør seg skyldige i straffbare handlinger.

1.1.1 Politi- og lensmannsetaten

Den sentrale politiledelsen

Justisdepartementet utgjør den øverste ledelsen av politiet, og har etatstyringen av Politidirektoratet, den høyere påtalemyndighet, generaladvokaten og Politiets overvåkingstjeneste.

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet, og er departementets utøvende organ når det gjelder planlegging, iverksetting og koordinering av sentrale kriminalpolitiske tiltak innenfor politiets virksomhet. Politidirektoratet har videre ansvar for etatstyringen av politi- og lensmannsetaten, og skal ivareta oppgaver innen internasjonalt politisamarbeid.

Justisdepartementet og Politidirektoratet utgjør den sentrale politiledelsen. I påtalemessig sammenheng er politiet underlagt riksadvokaten og statsadvokatene.

Politidistriktene og særorganene

Politiet er til og med 2001 inndelt i 54 politidistrikter med en politimester som leder for hvert distrikt. Distriktene er igjen inndelt i funksjonelle og geografiske driftsenheter. Fra og med 01.01.2002 skal antall politidistrikter reduseres til 27. Innenfor forskjellige fagfelt er det opprettet ulike regionale ordninger. Landets to hovedredningssentra og sivilforsvarskretsene ledes av politimestre i de aktuelle regioner/distrikter. Landsdelsordningen ble lagt ned fra 01.01.2001.

Politiet har følgende særorgan:

- Kriminalpolitisentralen (Kripos)
- Politiets overvåkingstjeneste (POT) – fra 01.01.2002 Politiets sikkerhetstjeneste
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (ØKOKRIM)
- Politiets datatjeneste (PD)
- Politihøgskolen (PHS)
- Politiets materielltjeneste (PMT).

Politiets overvåkingstjeneste (POT) er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet. De øvrige særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet. ØKOKRIM er i tillegg et statsadvokatembete, og i påtalemessige spørsmål underlagt riksadvokaten.

Den høyere påtalemyndighet

Riksadvokaten er øverste påtalemyndighet. Han har det faglige ansvaret for straffesaksbehandlingen og er i slike spørsmål bare underlagt Kongen i statsråd. Regionalt består den høyere påtalemyndighet av ti statsadvokatembeter. ØKOKRIM er både et sentralt politiorgan og et statsadvokatembete som innenfor sitt saksområde har påtalekompetanse i hele landet. I administrative spørsmål er den høyere påtalemyndighet underlagt Justisdepartementet.

Generaladvokaten

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er underlagt Riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet.

Grensekommissæren

Grensekommissæren skal ivareta forskjellige oppgaver i relasjon til grenseregimeavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å blegge eventuelle konflikter på grensen. Grensekommissæren er fra 01.01.2001 underlagt Politidirektoratet.

2 Hovedutfordringer

2.1 Oppnå trygghet for publikum

Politiet skal være synlig og tilgjengelig for publikum. Trygghet i lokalmiljøet er viktig for en god livskvalitet. Et politi med tett publikumskontakt og god lokalkunnskap virker tillitsskapende.

En effektiv straffeforfølgning skaper også trygghet. Når straffbare handlinger oppklares og gjerningspersoner straffes, skapes økt trygghet i befolkningen. Tiltak for å engasjere publikum i oppfølging av reaksjoner, for eksempel gjennom bruk av konfliktråd, vil kunne øke tilliten mellom myndigheter og den enkelte, spesielt i forhold til unge lovbytere.

2.2. Bekjempe kriminaliteten

Kriminaliteten skal bekjempes dels gjennom å iverksette forebyggende tiltak som kan hindre at kriminalitet begås, og dels gjennom effektiv straffeforfølgning. Effektiv straffeforfølgning vil også hindre kriminalitet gjennom den individual- eller allmennpreventive virkning som oppnås ved straffeforfølgning av lovbrutere. En effektiv etterforskning av lovbrudd gir signaler til publikum som forsterker den forebyggende effekten.

Et alvorlig trekk ved kriminalitetsutviklingen er veksten av kriminelle nettverk der trusler og bruk av vold står sentralt. Dette representerer en alvorlig trussel mot samfunnets trygghet og retts- håndhevelse, bl.a. i form av trusler mot aktørene i strafferettspleien. Disse utviklingstrekk sammen med den organiserte kriminaliteten, ofte med internasjonale forgreninger, stiller politiet overfor nye utfordringer.

Særlig oppmerksomhet må rettes mot de ulike former for terrorhandlinger mot samfunnsinstitusjoner og befolkningsgrupper. I de alvorligste tilfellene representerer slike former for terrorisme en direkte trussel mot stabiliteten og utviklingen i verdenssamfunnet. Bekjempelse av disse former for kriminalitet vil være avhengig av et tett internasjonalt samarbeid. Justisdepartementet vil dessuten iverksette en gjennomgang av eksisterende rutiner og regelverk for ytterligere forsterking av proaktive metoder, herunder etterretning, for å bidra til å forhindre og stanse slike terrorhandlinger.

2.3 Høyere tempo i straffesakskjeden

Justisdepartementet er i gang med et omfattende arbeid for å effektivisere straffesaksbehandlingen. Selv om saksbehandlingstiden er på vei ned, er den for lang i de fleste politidistrikter. Saksbehandlingstiden kan reduseres, men uten at dette skal gå ut over oppklaringsprosenten eller kvaliteten på etterforskningen.

2.4 Gjennomføre vedtatte organisasjonsendringer – «Politireform 2000»

Hovedmålene med «Politireform 2000» er å få en politi- og lensmannsetat som mer effektivt forebygger og bekjemper kriminalitet, er mer tjenestetende og publikumsorientert og som arbeider mer kostnadseffektivt. Politidirektoratet har ansvaret for planlegging, organisering, gjennomføring og kvalitetssikring av reformen. Bedre styring, ledelse og kompetanse vil øke etatens evne til å bekjempe kriminaliteten.

Antall politidistrikter blir redusert til 27. Strukturen i det enkelte distrikt skal gjennomgås for å få en mest mulig rasjonell organisering. En målsetting er å forenkle de administrative og forvaltningsmessige gjøremål, bl.a. gjennom utstrakt bruk av IKT, slik at frigjorte ressurser kan overføres til operativ polititjeneste. Dessuten vil det bli lagt stor vekt på å beholde en organisering som gir nærhet til publikum og et godt samarbeid med andre myndigheter på lokalplanet.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	1. Sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning 2. Styrke det kriminalitetsforebyggende arbeid 3. Redusere voldskriminaliteten 4. Redusere narkotikakriminaliteten 5. Redusere sedelighetskriminaliteten 6. Bidra til reduksjon av den internasjonale og grenseoverskridende kriminaliteten 7. Redusere økonomisk kriminalitet 8. Redusere IKT-relatert kriminalitet 9. En moderne, effektiv og velfungerende overvåkingstjeneste
God og effektiv konfliktløsning og -forebygging	1. Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger
Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	1. Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Hovedmål	Delmål
En åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning	2. Sikre rettssikkerheten under etterforskning og i straffesaker
	3. Sikre den enkeltes personvern
	4. Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
	1. Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser
	2. Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

I 2000 ble det anmeldt mer enn 454 000 lovbrudd (kilde: SSB). Dette er en økning på 4 % i forhold til året før. Statistikken viser en klar økning i volds-, narkotika- og økonomisk kriminalitet sammenlignet med 1999. Den følger trender man har sett den siste femårsperioden, se for øvrig omtaler under det enkelte punkt nedenfor. Det vises også til kriminalstatistikken i proposisjonens hovedinnledning.

4.1.1 Sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning

Straffeforfølgningen vil også i 2002 være et viktig område. En gjennomgang av resultatene for straffesaksbehandlingen viser at det for landet som helhet har vært en markert nedgang i saksbehandlingstiden. Den gjennomsnittlige saksbe-

handlingstiden skal reduseres ytterligere. Å oppnå dette samtidig med iverksettelse av «Politireform 2000» vil representere en stor utfordring. For å effektivisere straffesaksbehandlingen er det igangsatt arbeid med ulike tiltak knyttet til saksbehandlingsrutiner, kompetanse, elektroniske støttesystemer og restansenedbygging.

I enkelte politidistrikter er det oppstått en ubalanse mellom antallet politistillinger og antall juriststillinger. For å motvirke at politijuristene av kapasitetsmessige grunner blir flaskehalser i straffesaksbehandlingen, kan det derfor være aktuelt å omgjøre ledige stillinger til juriststillinger. Dette avgjøres i så fall lokalt i politidistriktet, etter drøftinger med de tillitsvalgte. Dette hensyn må også inngå i totalvurderingen ved organisering av de nye politidistriktene i forbindelse med gjennomføring av «Politireform 2000».

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser:

ÅR	1997	1998	1999	2000
Saksbehandlingstid i dager	202	199	198	176

Kilde: STRASAK

Resultatmål for 2002:

- I arbeidet med å sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning legges det følgende sentrale resultatmål til grunn: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtaleavgjorte saker i politi- og lensmannsetaten skal reduseres.
- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal saksbehandlingstiden

ikke overstige 6 uker, regnet fra gjerningspersonen fikk status som mistenkt og frem til positiv påtaleavgjørelse treffes i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.

For andre sakstyper, herunder også på det forebyggende området, fastsettes de konkrete resultatmålene gjennom styringsdialogen mellom Politidirektoratet og det enkelte politidistrikt.

I den høyere påtalemyndighet skal det være truffet påtalevedtak i 90 % av sakene innen 30 dager.

4.1.2 Styrke det kriminalitetsforebyggende arbeid

Kriminalitetsforebygging er tiltak som på kort eller lengre sikt har som mål å redusere kriminaliteten f. eks. ved å fjerne motivasjonen til å begå kriminalitet eller begrense situasjoner som kan motivere til å begå lovbrudd.

I arbeidet skal det legges vekt på et synlig politi med tett kontakt med publikum, og kartlegging og analyse av det lokale kriminalitetsbildet. På grunnlag av disse analysene skal det utarbeides lokale planer for det forebyggende arbeidet. Av særlig viktighet for politiet er samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak, holdningsskapende arbeid og problemorientert innsats. Politiet skal gjennom å endre situasjonen der kriminelle handlinger ofte kan forekomme, gjøre det vanskeligere å utføre lovbruddene. Slik forebygging fører til økte anstrengelser for lovbyteren, økt risiko for oppdagelse og redusert utbytte. Politidistriktene har et ansvar for informasjon og tilrettelegging av egnede sikringstiltak i nærmiljøene.

Regjeringen har sendt ut høringsbrev med forslag om tiltak for å forebygge kriminalitet blant barn og unge. I høringsbrevet er det satt fokus på reaksjoner på lovbrudd begått av barn og unge opp til 18 år. Reaksjonene skal markere tydelige grenser, gi muligheter for ansvarliggjøring og gjenoppretting, og gi muligheter for rehabilitering. For å oppnå dette skal politiets rutiner i barne- og ungdomssaker sikre effektivitet og samhandling mellom etterforskning, forebygging og påtale. Samarbeidet mellom politi og kommunale sektorer skal videreutvikles. Den generelle innsatsen for å forebygge og bekjempe barne- og ungdomskriminalitet skal styrkes og videreutvikles i henhold til St.meld. nr. 17 (1999-2000) Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet.

Det ble i 1999 igangsatt et prosjekt med videoovervåkning i Oslo. Prosjektet er evaluert av Politi-høgskolen, som offentliggjorde evalueringen medio august 2001. Evalueringen kan tyde på at videoovervåkingen ikke har hatt noen betydelig forebyggende effekt. Det finnes imidlertid eksempler på at overvåkingen har bidratt til at meget alvorlige saker har blitt oppklart. Det er ikke tatt standpunkt til om prosjektet skal videreføres.

Innsatsen i trafikksikkerhetsarbeidet skal være rettet mot trafikkatferd med høy risiko for ulykker (fartsovertredelser, kjøring i ruspåvirket tilstand, aggressiv trafikkatferd).

4.1.3 Redusere voldskriminaliteten

Antallet anmeldte voldsforbrytelser økte med 15 % fra 1999 til 2000 (kilde: SSB). I 2000 ble det anmeldt 1 600 (12 %) flere forbrytelser mot liv, legeme og helbred enn året før. Økningen skyldes først og fremst at det ble anmeldt 1 100 flere legemsfornærmelser. I samme periode ble det anmeldt 49 drap, mot 37 året før. Dette er det høyeste antall drap som er anmeldt siden 1991. En viktig årsak til økningen i antallet anmeldte voldsforbrytelser kan være en økt anmeldelsestilbøyelighet som ikke minst antas å ha sammenheng med økt fokus og den bevisstgjøring som har vært på vold i den private sfære i de siste år (jf. nedenunder).

Arbeidet for å redusere voldskriminaliteten skal intensiveres. Det skal rettes spesiell oppmerksomhet mot trusselutsatte kvinner. I forbindelse med gjennomføringen av Regjeringens handlingsplan «Vold mot kvinner» 2000 – 2003 er det iverksatt en rekke tiltak. Politiet skal følge opp saker angående hjemmevold, herunder anmelde hjemmevoldssaker. I særlig alvorlige saker skal politiet vurdere å gi trusselutsatte personer bedre vern, bl.a. ved å begrense tilgangen til personopplysninger. Kompetansen skal økes og det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet skal styrkes når det gjelder arbeidet mot vold, spesielt mot kvinner.

Arbeidet mot de kriminelle gjengene er viktig, både på den forebyggende og etterfølgende siden. For å hindre at personer som er dømt for kriminalitet begår nye straffbare handlinger mellom dom og soning, skal disse prioriteres i soningskøen.

Departementet ser med bekymring på kriminalitetsutviklingen når det gjelder ekstreme grupperinger og rasistisk motivert vold. Det skal settes i verk tverretatlige tiltak for å hindre rekruttering til miljøene. Det må reageres hurtig og med tilstrekkelig autoritet overfor alle lovbrudd som begås i miljøene. Politidirektoratet arbeider i denne sammenheng med forskjellige kompetansehevende tiltak innen politiet.

En bedret oversikt og kontroll med skytevåpen vil kunne redusere muligheten for at uegnede personer skaffer seg våpen. Våpenlovutvalgets innstilling vil bli fulgt opp. Det planlegges gjennomført et nasjonalt tidsbegrenset våpenamnesti, slik dette er omtalt i Ot.prp. nr. 21 (2000–2001) om endringer i våpenloven, og i Innst. O. nr. 57 (2000 – 2001).

Arbeidet med et sentralt våpenregister videreføres. Et felles nordisk elektronisk register for

stjålne våpen og våpentekniske spor blir etablert i 2001.

4.1.4 Narkotikakriminaliteten

På landsbasis utgjør narkotikakriminalitet 10 % av alle anmeldte lovbrudd – nesten dobbelt så stor andel som i 1995. Fra 1999 til 2000 steg anmeldte grove narkotikaforbrytelser med 14 %, mens andre narkotikaforbrytelser økte med 7 %. Økningen i narkotikakriminalitet har nær sammenheng med politiets prioriteringer og de ressurser som settes inn. De fleste narkotikaanmeldelsene har bakgrunn i politiets arbeid med slike saker, og nær hundre prosent av narkotikasakene anmeldes av politiet selv. Politiets innsats vil derfor ha en direkte innvirkning på antall anmeldelser. Det er store mørketall på området, og det er et mål å øke antallet anmeldte narkotikasaker ytterligere.

Politiet skal legge vekt på avdekking og etterforskning av personer bak ulovlig narkotikahandel. Profittmotivert narkotikakriminalitet er en vesentlig del av nasjonal og internasjonal organisert kriminalitet. Etterforskning rettet mot pengestrømmer er viktig i arbeidet med å avsløre kriminelle nettverk, herunder inndra utbytte.

Det er viktig å hindre og begrense rekrutteringen til brukermiljøene. Miljøer der det er stor fare for rekruttering skal gis særlig oppmerksomhet. Dette gjelder spesielt bruken av ecstasy og andre syntetiske stoffer. Politiet skal i samarbeid med andre offentlige etater og frivillige organisasjoner legge vekt på forebyggende arbeid for å begrense bruken av narkotiske stoffer.

Sosial- og helsedepartementet har ansvaret for å koordinere arbeidet med handlingsplan mot rusmiddelmisbruk. Justisdepartementet deltar i arbeidet. Tiltak mot rusrelatert kriminalitet der politiets ansvarsområder er omtalt, inngår i planen. Politidirektoratet utarbeider en nasjonal handlingsplan for politiets bekjempelse av narkotikakriminalitet.

4.1.5 Sedelighetskriminalitet

I 2000 ble det anmeldt 555 voldtekter og 126 voldtektsforsøk, en økning på henholdsvis 19 og 48 % fra året før. Antallet anmeldelser for utuktig omgang med barn mellom 14 og 16 år har også steget sammenlignet med året før. Anmeldelser for incest har derimot sunket i samme periode.

En arbeidsgruppe nedsatt av riksadvokaten har gjennomgått politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektssaker. Tiltak foreslått i rapporten, vil bli fulgt opp. Politihøgskolen skal

videreutvikle det faglige innholdet i politiutdanningen i samsvar med anbefalingene i rapporten.

For ytterligere å styrke politiets kompetanse om overgrep mot barn ble St.meld. nr. 52 Etterforskning av overgrep mot barn fremmet våren 2001.

4.1.6 Organisert og grenseoverskridende kriminalitet

Et av utviklingstrekkene i kriminalitetsbildet er koblingene mellom narkotikakriminalitet og annen kriminalitet, ulike typer økonomisk kriminalitet. Dette henger bl.a. sammen med at de kriminelle miljøene i økende grad er multikriminelle, og at kriminaliteten fortrinnsvis rettes mot områder hvor utsikten til profitt er stor. I økende grad skjer slik kriminalitet innenfor organiserte strukturer.

Grenseoverskridende kriminalitet rettet mot Norge er i hovedsak knyttet til organiserte kriminelle grupper med godt etablerte internasjonale kontakter.

De kriminelle MC-miljøene er eksempler på denne type nettverk som skal vies oppmerksomhet. Politidirektoratet arbeider med tiltak for å bekjempe denne type kriminalitet.

Politidirektoratet har et sentralt ansvar for koordinering og samordning av politiets innsats i forhold til bekjempelse av organisert kriminalitet og kriminelle nettverk. Den grenseoverskridende organiserte kriminaliteten stiller spesielle krav til samordning av politiets innsats. Effektiv bekjempelse krever særskilt kompetanse.

Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) er etablert med representanter fra Politidirektoratet, den høyere påtalemyndighet, politimestrene, ØKOKRIM, Kripas og Oslo politidistrikt. Rådet tilrettelegger konkrete etterforskningsprosjekter med lokal påtalemessig styring og tildeler etterretnings- og etterforskningsressurser fra ØKOKRIM, Kripas og Oslo politidistrikt innen prioriterte saksområder som:

- alvorlig narkotikakriminalitet
- omfattende illegal sprit- og tobakkinnførsel samt omsetning
- omfattende og/eller organiserte ran
- organisert menneskesmugling
- omfattende og organisert vinningskriminalitet
- andre saksområder etter riksadvokatens og politidirektørens bestemmelser

Politidirektoratet er sekretariat, forbereder og følger opp saker for ROK. I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 84 (2000-2001), jf. Innst. S. nr.

325 (2000-2001) ble det besluttet å opprette «et langvarig prosjekt underlagt Rådet for organisert kriminalitet (ROK) for å bekjempe bakmennene i alvorlig narkotikakriminalitet, smugling og tilhørende hvitvasking av penger».

I tråd med Stortingets forutsetninger er det fra 01.10.2001 etablert et prosjekt som administrativt ligger under Politidirektoratet. Faglig ligger prosjektet under ROK, som avgjør hvilke saker som skal behandles innenfor prosjektet. Prosjektet disponerer 30 årsverk hentet fra Kriminalpolitisen-tralen, ØKOKRIM og Oslo politidistrikt, og er organisert som etterforskersteam og ulike typer støttefunksjoner, slik som kriminalanalyse og revisjons- og datakompetanse.

Politidirektoratet skal samordne Norges deltaelse i internasjonalt politisamarbeid for å sikre en målrettet bekjempelse av internasjonal og grenseoverskridende kriminalitet.

Det er viktig å etablere gode samarbeidsstrukturer med EU på justis- og innenriksområdet. Norsk politi skal delta aktivt i Schengen samarbeidet og i Europol's virksomhet, samt i det bilaterale samarbeidet på ulike fagfelt.

4.1.7 Økonomisk kriminalitet

Statistikken viser en økning for økonomisk kriminalitet med 11 % sammenlignet med 1999 (kilde: SSB). De siste årene viser at mens anmeldte grove underslag synker, stiger anmeldte simple underslag. Etter en nedgang de siste tre årene, steg bedrageri og utroskap med 9 % i 2000 i forhold til året før. I samme periode økte pengefalsk og dokumentfalsk med henholdsvis 26 % og 15 %.

Den økonomiske kriminaliteten har ofte sammenheng med den organiserte grenseoverskridende kriminaliteten. ØKOKRIM er tillagt et overordnet ansvar for å bekjempe alvorlig økonomisk kriminalitet og til å styrke politiets generelle evne til å bekjempe denne typen kriminalitet gjennom bistand i konkrete saker, opplysningsvirksomhet og kompetansegivende tiltak.

Etterforskning med sikte på beslag og inn-dragning av vinning er viktig. Politi- og påtalemyndighet må i større grad enn i dag tilrettelegge sitt arbeid med sikte på inndragning.

I kampen mot den økonomiske kriminaliteten er samarbeidet med kontrolletatene sentralt. Erfaringene fra et tverrfaglig prøveprosjekt bekrefter dette, og opprettelse av nye regionale ordninger vil bli vurdert. Det er viktig å utnytte ordningen med bistandsrevisorer og politirevisorer.

Et viktig interdepartementalt samarbeid foregår i regi av Embetsmannsutvalget for økonomisk

kriminalitet (EMØK). Justisdepartementet har for tiden ledelsen av utvalget. Det er utarbeidet en handlingsplan for bekjempelse av økonomisk kriminalitet. I 2002 vil innsatsen særlig mot forholdene i restaurantbransjen stå sentralt.

4.1.8 IKT-relatert kriminalitet

IKT-relatert kriminalitet er økende. Dette gjelder både bruk av datateknologi som middel til å utføre kjente typer kriminalitet som bedragerier, kjøp og salg av narkotika og oppbevaring og spredning av ulovlig pornografisk materiale.

Ny teknologi bidrar også til nye kriminalitetsformer. Særlig er utviklingen med dataangrep mot informasjons- og kommunikasjonssystemer bekymringsfull. Denne typen kriminalitet har et betydelig skadepotensiale.

IKT-relatert kriminalitet skaper nye utfordringer i kriminalitetsbekjempelsen og forutsetter at samfunnet har egnede midler til å møte utviklingen. ØKOKRIM er i ferd med å bygge opp et datakriminalitetssenter, som skal være et nasjonalt kompetansesenter for politiet og påtalemyndigheten. Senteret skal bidra til å heve kunnskap om IKT-relatert kriminalitet og være en nasjonal ressurs for politi- og påtalemyndighet.

Departementet vil i samarbeid med riksadvokaten vurdere lovendringer for å lette etterforskning av internettbasert kriminalitet.

Det har stor betydning at politi- og påtalemyndighet har nødvendig kompetanse i sikring og analyse av databaseslag og etterforskning i digitaliserte nettverk. ØKOKRIM forutsettes fortsatt å ha en sentral rolle i utviklingen av kompetanse lokalt.

4.1.9 En moderne, effektiv og velfungerende overvåkingstjeneste

I St.meld. nr. 22 (2000-2001) fremmet departementet forslag om avvikling av de regionale ledd i overvåkingstjenesten. Stortinget ga sin tilslutning til forslaget. Den nye ordningen innebærer at Overvåkingssentralens kontrollspenn utvides, og det er nødvendig for tjenestens ledelse å ytterligere fokusere på organisasjonsstruktur, kompetanse og arbeidsrutiner. I Ot.prp. nr. 29 (2000-2001) fremmet departementet forslag til lovfesting av overvåkingstjenestens oppgaver. Lovfor-slaget, som var et ledd i departementets oppfølging av Danielsen-utvalgets utredning om politiets overvåkingstjeneste, NOU 1998:4, fikk i det alt vesentlige Stortingets tilslutning, jf. Innst. O. nr.

89 (2000-2001). Tjenesten vil fra 01.01.2002 endre navn til Politiets sikkerhetstjeneste.

I lys av terrorhandlingene i USA vil overvåkingstjenestens ressursituasjon og ressursbruk bli vurdert.

4.2 God og effektiv konfliktløsning og –forebygging

4.2.1 Konfliktrådsmegling

Ordningen med megling i konfliktråd er godt innarbeidet som alternativ reaksjon til straff. Forskning har vist at det er en effektiv reaksjonsform for mindre alvorlig kriminalitet, ikke minst i forhold til barn og unge både over og under den kriminelle lavalder. Ved å oversende aktuelle saker til konfliktråd kan politiet bidra til at konflikter kan løses lokalt, og at offerets rettigheter ivaretas. Det vises for øvrig til omtalen av konfliktrådene under kategori 06.70 Erstatninger, tilskudd mv. Justisdepartementet har igangsatt arbeidet med å etablere et prøveprosjekt med delegert påtalekompetanse til lensmennene i konfliktrådsaker. Et slikt prøveprosjekt ble gjennomført siste halvdel av 1990-tallet, og man vil nå bygge på de erfaringer man fikk gjennom dette, og vurdere justeringer for å sikre en bedre måloppnåelse på området.

4.2.2 Norsk politi i fredsbevarende operasjoner

Innsatsen fra sivilt politi har blitt en viktig del av norske bidrag i fredsbevarende operasjoner rundt omkring i verden. Årlig avgis det inntil 80-100 tjenestemenn. Dagens største internasjonale politioperasjon pågår i Kosovo, og teller ca. 4 400 polititjenestemenn fra 52 land. Operasjonen er gjennom FNs mandat gitt utøvende myndighet, med ansvar for lov og orden. Parallelt utdannes det mannskap til Kosovos fremtidige lokale politi ved OSSEs politiskole utenfor Pristina. Norske tjenestemenn har vært sentrale under etableringen av utdanningsinstitusjonen. I andre operasjoner har politiet oppgaver som observasjon, rapportering, rådgivning og utdanning.

Gjennom deltagelse i internasjonalt arbeid tilføres norsk politi nyttige erfaringer som i stor grad gjør at vårt politikorps fremstår som moderne og oppdatert, med forståelse for internasjonal problemløsning.

4.3 Sikre rettssikkerhet for individer og grupper

4.3.1 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Arbeidet med å styrke kriminalitetsofrenes stilling skal videreutvikles. Justisdepartementet har som mål å bygge ut hjelpen og støtten til ofre for kriminalitet i samarbeid med andre sentrale og lokale myndigheter.

Kompetansesenter for voldsofferarbeid vil på oppdrag fra Justisdepartementet gjennomføre fem regionale kompetansehevingseminarer for alle berørte instanser i regionene i løpet av 2001 og 2002. Hovedmålsettingen er å sette vold mot kvinner på dagsorden, øke kompetansen, samle aktører på feltet i de enkelte regionene og sist men ikke minst bidra til å stryke det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet.

Ved Stovner politistasjon i Oslo og Bergen politidistrikt er det utviklet initiativ for å bedre politiets behandling av saker angående hjemmenvold. Det er blant annet opprettet egne familievoldskoordinatorer som har ansvar for å bistå ofre for slik kriminalitet. Flere hjemmenvoldssaker skal anmeldes av politiet, slik at fokus skal flyttes fra kvinnen som anmelder.

Som et ledd i gjennomføringen av Regjeringens handlingsplan «Vold mot kvinner» er det under etablering treårige lokale prosjekter for å utvikle og prøve ut ulike modeller for forebygging av vold og gi bistand til ofre og overgripere. Målet er å bedre samarbeidsrutinene for en mer effektiv innsats for å hindre vold og overgrep og sikre en raskere og mer målrettet innsats overfor både offer og overgriper. Det vises også til punkt 1.3.1.2 er i hovedinnledningen.

Prøveprosjektet med rådgivningskontorer for kriminalitetsofre videreføres for i samarbeid med politiet, å gi veiledning, og hjelp og omsorg til kriminalitetsofre.

Ordningen med voldsalarmer for trusselutsatte ble gjort permanent i 1999. Pr. august 2001 er det utplassert 456 voldsalarmer i hele landet. I løpet av høsten 2001 vil departementet i samarbeid med Politidirektoratet gjennomføre et prøveprosjekt med bruk av utendørsalarmer. Det er innledet et samarbeid med aktuell leverandør.

4.3.2 Sikre rettssikkerheten under etterforskning og i straffesaker

Bruk av varetekt og politiarrest

Det har tidligere vært problemer med for lange varetektsopphold i Oslo og Bergen politidistrikter. Tall for første halvår 2001 viser at gjennomsnittlig

antall dager i politiarrest fra pågrepelse til overføring til fengselsanstalt eller uttransportering i Oslo var på 2,0 dager, dvs. en nedgang fra 2,2 dager i første halvår 2000. I Bergen viser tilsvarende tall en økning i samme periode fra 2,0 til 2,7 dager.

Justisdepartementet har besluttet at pågrepne skal få utdelt en informasjonsfolder når de settes inn i arresten. Folderen gir informasjon om de pågrepnes rettigheter, og er oversatt til 13 språk. Den er distribuert til alle politidistriktene.

4.3.3 Sikre den enkeltes personvern

Regjeringen nedsatte høsten 2000 et utvalg som skulle komme med forslag til revidering av strafferegistringslovgivningen. Utvalget skal etter planen levere sin innstilling første halvår 2002.

4.3.4 Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering

Politiet skal bekjempe rasisme, etnisk diskriminering og trakassering. Straffbare handlinger som synes rasistisk motivert, skal undergis en grundig behandling med streng og konsekvent straffefølgning. Behandlingen av straffesaker om rasistisk atferd og rasistisk motiverte handlinger skal vies særlig oppmerksomhet. Politiet skal også utarbeide tiltak som skal inngå i en samlet plan for bekjempelse av rasisme og etnisk diskriminering.

Arbeidet med holdningsskapende og tillitsskapende arbeid blir også fokusert gjennom en arbeidsgruppe som ble nedsatt på bakgrunn av «Annen rapport om Norge» fra European Commission against Racism and Intolerance. Arbeidsgruppen skal i oktober 2001 legge fram forslag til tiltak for å motarbeide rasisme i politiet.

4.4 Åpen og kvalitetsbevisst justisforvaltning

4.4.1 Sikre god utnyttelse av justissektorens ressurser

Politireform 2000

Politidirektoratet er gitt ansvar for oppfølging og gjennomføring av politireform 2000. De nye politidistriktene er opprettet med virkning fra 01.01.2002. Omstillingene skal i hovedsak være slutført innen utgangen av 2002. Som en del av reformen vil mål- og rapporteringsstruktur bli revidert, slik at den bedre støtter sentrale og lokale planprosesser og legger til rette for en klar prioritering mellom politiets ulike oppgaver.

Politidirektoratet skal også vurdere det framtidige bemanningsbehovet i politi- og lensmannse-

taten. Politireformen vil her være en viktig premiss.

Økte kostnader til IKT i samsvar med beregninger i meldingen, er lagt inn i budsjettet. Arbeidet med å beregne øvrige omstillingskostnader er ikke ferdig. Departementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med den ordinære budsjettprosessen.

Det skal gjennomføres en omfattende evaluering av omstillingen i løpet av 2004. Kravene til gevinstmål vil være sentrale vurderingsområder.

I St.meld. nr. 22 (2000-2001) Politireform 2000 ble det foreslått å etablere en felles ledelse for Politiets datatjeneste og Politiets materielltjeneste. Stortinget sluttet seg til dette, jf. Innst. S. nr 241 (2000-2001). En endelig gjennomføring må imidlertid ses i lys av en utredning som nå foreligger om en mulig sammenslåing av IT-enhetene under justissektoren til en felles IT-enhet, jf også omtalen av dette under kategori 06.10 Administrasjon. For øvrig omtale av politireformen vises til pkt. 2.4.

Lokaler

Aktuelle bygge-/leieprosjekter under kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten:

- Politi- og lensmannsetaten har i 2001 tatt i bruk nye lokaler ved Vest-Oppland politidistrikt (politihus i Gjøvik) og Sandefjord politidistrikt (politihus i Sandefjord).
- Det er i 2001 inngått leieavtale med privat utleier for Sør-Trøndelag politidistrikt (sammenslått Trondheim og Utrøndelag politidistrikter) for et nybygg i Trondheim. Innflytting er planlagt våren 2004.
- Leieavtale for nytt politihus i Moss er planlagt inngått ultimo 2001.
- Rehabiliteringen av politihuset i Halden er gjennomført i 2000 og 2001.
- Planleggingen av nytt asylinternat ved Gardermoen er ikke avsluttet. Lokalisering ved Trandum leir er stilt i bero. Politiet har etablert et midlertidig mottak i en av Luftfartsverkets bygninger på Trandum.

Aktuelle bygg-/leieprosjekter under kap 441 Oslo politidistrikt:

Justisdepartementet har gjennom 1990-årene rehabilitert og bygd flere nye politistasjoner i Oslo politidistrikt. Det er åpnet nye politistasjoner på Stovner, Majorstua og i sentrum, samtidig som Manglerud politistasjon er utvidet og ombygd. I tillegg er det bygd nytt bygg til hundetjenesten,

ny operasjonssentral og en ombygging og utvidelse av sentralarresten er under planlegging. Det er således lagt ned betydelige ressurser på å forbedre arbeidsforholdene og effektivisere tjenesten. Arealbehov ved overvåkingssentralen øker som følge av den planlagte omorganiseringen av overvåkingstjenesten. Overvåkingssentralen er lokalisert til politihuset på Grønland. Det er samtidig planlagt en ny politistasjon på Grünerløkka/Carl Berner. Departementet anser at det kan være formålstjenlig å vurdere lokalsituasjonen for overvåkingssentralen i sammenheng med en ny politistasjon på Carl Berners plass. Endelig beslutning om igangsetting av ny politistasjon på Grünerløkka må derfor avvente en nærmere gjennomgang av overvåkingssentralens fremtidige lokaliseringsbehov.

Politidirektoratet har etter oppdrag fra departementet vurdert ulike alternativ for innendørs skytebanetrening, herunder vurder muligheten for samlokalisering med en planlagt fotballhall på Hasle, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2000–2001). Det er til nå vurdert fire alternativer; oppføring av et eget skyte- og øvingsanlegg med Statsbygg som byggherre, innplassering i Haslehallen, bruk av Lahaugmoen og ombygging av et av sivilforsvarets nedlagte fjellanlegg. Oslo politidistrikt har gitt uttrykk for at de verken har funnet Lahaugmoen eller sivilforsvarets nedlagte fjellanlegg akseptable som skyte- og øvingsanlegg. Departementet avventer bl.a. tilbakemelding i forhold til kostnadsberegninger for en mulig innplassering i Haslehallen. Ut fra de foreliggende kravspesifikasjoner viser Statsbyggs kostnadsoverslag at en eventuell bygging av et nytt skyte- og øvingsanlegg vil bli kostbart. Saken er foreløpig ikke tilstrekkelig utredet til å fatte beslutning og departementet vil derfor arbeide videre med prosjektet.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

IKT skal være et virkemiddel for politiet som i likhet med andre virkemidler skal understøtte politiets mål. Justisdepartementet har, i samarbeid med riksadvokaten, opprettet Rådet for elektronisk straffesaksbehandling for politiet og den høyere påtalemyndighet (RESS). RESS er et rådgivende og samordnende organ for Justisdepartementet innen systemforvaltning på straffesaksområdet.

Ny politidistriktsstruktur forutsetter omfattende endringer av IKT-infrastrukturen og sentrale politisystemer. Det er igangsatt aktiviteter for å utrede et nytt løsningskonsept som kan erstatte dagens sentrale politisystemer og bedre

kommunikasjonsmulighetene i etaten. Det arbeides også med å vurdere sikkerhet i politiets samlede IKT-infrastruktur og informasjonssystemer som en forberedelse til en forenklet publikumskontakt ved bruk av internett.

Politiet deltar sammen med de andre nødetatene i et prosjekt hvor man utreder mulighetene for å etablere et felles TETRA-nett.

Arbeidet med å etablere et felles nasjonalt kriminaletterretningssystem videreføres.

Justisdepartementet inngikk våren 2001 avtale med ny leverandør av maskinlesbare pass. Avtalen omfatter så vel produksjon av de nye passblankettene som personalisering av de enkelte pass. Informasjon knyttet til maskinlesbare pass vil bli lagt inn i et sentralt edb-basert passregister. Nasjonal implementering av de nye passene vil starte første halvår 2002. Departementet har satt i gang en utredningsprosess som tar sikte på å etablere et felles straffesakssystem for politiet og den høyere påtalemyndighet.

Personalpolitikk

For 2002 vil de største utfordringene være å gjennomføre nødvendige personalmessige omstillinger som en konsekvens av stortingsmeldingen om politiet. I den forbindelse vil Politidirektoratet gjennomføre et omfattende ledelsesutviklingsprogram for politidistriktenes ledergrupper. Formålet er å skape en felles ledelseskultur i hele etaten som kjennetegnes av teamtenking og effektiv endringsledelse.

Ledelsen av politidistriktene må være i samsvar med dagens krav til effektiv og god ledelse. Departementet har utarbeidet en forskrift til politiloven om åremål. Åremålsstillingene må gjøres attraktive for det best kvalifiserte personell.

Et mer flerkulturelt samfunn gjør at det er viktig å rekruttere borgere med annen kulturell og etnisk bakgrunn til etaten, slik at det kulturelle mangfoldet i samfunnet også reflekteres i politiet.

Rekruttering av nyutdannede politihøgskolestudenter

Som følge av behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2001 ble det opprettet 90 nye politistillinger for å sikre at alle nyutdannede politihøgskolekandidater skulle kunne tilbys jobb i politi- og lensmannsetaten. På bakgrunn av opplysninger fra etaten medio september 2001 har alle som fullførte eksamen våren 2001 fått fast eller midlertidig tilsetting i etaten.

Likestilling

Politi- og lensmannsetaten har fremdeles få kvinnelige ansatte. Det er et krav at andelen kvinner i etaten skal økes, både på grunnplan og i ledelsen.

Kvinner har tradisjonelt en noe annerledes erfaringsbakgrunn enn menn, og bringer derfor ny kompetanse inn i etaten, som vil kunne bidra til nye idéer og kreative løsninger rundt mange av etatens oppgaver. Det er videre av stor betydning at begge kjønn er representert, slik at politiet speiler hele samfunnet.

Arbeidet med likestilling i politi- og lensmannsetaten skal prioriteres. Det er planlagt et nettbasert lederutviklingsprogram for kvinner i etaten. I tillegg må lokal ledelse legge forholdene til rette slik at flere kvinner ønsker å jobbe i etaten samt søke lederstillinger.

Helse- miljø og sikkerhet (HMS)

Det overordnede mål for politi- og lensmannsetaten innenfor området helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et trygt arbeidsmiljø.

For at politiets mål skal nås må arbeidsoppgaver innen helse, miljø- og sikkerhet forankres i styringsdialog og virksomhetsplanlegging. Helse, miljø- og sikkerhetsvurderinger må inngå som en naturlig del ved planlegging og gjennomføring av tiltak i etaten. Kontinuerlig forbedring gjennom systematisk erfaringsoverføring skal være et bærende prinsipp i etatens HMS-arbeid.

4.5 Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

Serviceerklæringer

Arbeidet med å utvikle serviceerklæringer i politi- og lensmannsetaten blir sluttført i 2001. Servicemålene skal være orientert mot publikum og viktige samarbeidspartnere, og bidra til høyt fokus på politiets publikumsrettede innsats.

Døgnåpen forvaltning

I 2002 skal det etableres felles internett for politiet, slik at publikum som søker informasjon om politiet, ønsker kontakt i forbindelse med publikumsrettet saksbehandling eller vil gi tips til politiet, kan gjøre dette uten personlig fremmøte og til alle tider på døgnet. Ordninger med å legge ut informasjon om straffbare handlinger og legge

til rette for elektroniske tips fra publikum, er allerede innført ved enkelte politidistrikter.

Egne pass til barn

Ved passloven av 19. juni 1997 ble det innført krav om at også barn under 16 år skal ha egne pass. Dette ble gjort for å styrke barns rettsstilling. Ordningen er for øvrig i samsvar med internasjonale rekommandasjoner. Pass til barn under 16 år utgjør ca. 30-35 % av den totale passutstedelsen. Det har vært foretatt en evaluering av ordningen med egne pass til barn. Dette synes så langt å ha innfridd de forventninger som ble oppstilt da ordningen ble innført. Gebyret for barnepass er betydelig lavere enn gebyr for voksenpass.

Politihelikopter

Det er lagt fram en egen melding for Stortinget om politihelikopter (St.meld. nr. 51 (2000-2001) Helikopter i politiet). Her foreslås det at det inngås avtaler med ett eller flere helikopterselskaper om kjøp av helikopterstøtte.

Gjennomgang av ØKOKRIM – ressurser og oppgaver

Riksrevisjonen foretok i 1997-1998 en forvaltningsrevisjon av ØKOKRIM. Ved behandlingen i Stortinget 03.04.1998 ble regjeringen bedt om å gjennomgå ØKOKRIMs arbeidsmengde, oppgaver og ressurser, og sikre at ØKOKRIMs sentrale oppgaver blir utført som forutsatt i overordnede styringsdokumenter.

ØKOKRIMs hovedoppgave er å behandle særlig alvorlige, kompliserte eller prinsipielle saker innen økonomisk kriminalitet, IKT-kriminalitet og miljøkriminalitet. Samtidig skal enheten yte bistand til politi- og lensmannsetaten, bidra til å heve politiets kompetanse, drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurderinger innen fagområdet. Et datateknisk kompetansesenter og sakkyndig organ for bekjempelse av datakriminalitet er under etablering ved ØKOKRIM.

Justisdepartementet og riksadvokaten har utviklet et nært samarbeid om styring og oppfølging av ØKOKRIM. Det legges vekt på at Stortingets føringer gjennom budsjettvedtak og andre styringsdokumenter blir fulgt opp, og at prioriteringer og resultatmål ved enheten er i samsvar med disse.

Saksinntaket ved ØKOKRIM har vært tilnærmet konstant de senere år. Det er viktig at enheten behandler de saker som i størst mulig grad bidrar til å sikre at ØKOKRIMs hovedmål nås.

ØKOKRIM har høy oppklaringsprosent, og friinnelsesprosenten er lav i de saker som føres for retten.

ØKOKRIM behandler komplisert kriminalitet som det nødvendigvis er tidkrevende å behandle. Det antas likevel å være mulig å oppnå en reduksjon i saksbehandlingstiden uten at dette går på bekostning av kvalitet og oppklaring. Det legges derfor vekt på å finne fram til rutiner som sikrer at etterforskningen målrettes og at unødig liggetid unngås. Resultatene fra første halvår 2001 viser en positiv reduksjon i saksbehandlingstiden.

Ved innføring av ny politistruktur er det forutsatt at de nye politidistriktene i større grad enn før skal bli i stand til å etterforske komplekse straffesaker med egne ressurser og egen kompetanse. Dette medfører at ØKOKRIM må utvikle sin konsultative bistand og sørge for kompetanseoverføring til politi- og lensmannsetaten.

Utlendingsforvaltningen

I 2000 kom ca. 10 800 asylsøkere til Norge, en svak økning fra året før. Første halvår 2001 ankom det ca. 3 900 asylsøkere. Antallet asylsøkere har imidlertid økt drastisk de siste månedene. I juni og juli ankom det hhv. 1 800 og 2 100 asylsøkere. En stor andel av asylsøkerne består av menneskesmuglere. Situasjonen er imidlertid noe endret

etter Schengen-implementeringen, da flere asylsøkere kommer fra visumfrie land. Ca. 90 prosent av asylsøkerne meldte seg for politiet inne i landet og en tilsvarende andel kunne ikke dokumentere sin identitet eller nasjonalitet.

Selv om Utlendingsdirektoratet (UDI) i juli 2000 overtok ansvaret for å avhøre asylsøkerne, har politiet fortsatt oppgaver knyttet til feltet. Politiet har fortsatt ansvar for bl.a. registreringen av nyankomne asylsøkere, avklaring av identitet og reiseruter, saksforberedelse og behandling av utlendingssaker, samt uttransportering av asylsøkere med avslag på asylsøknaden og andre utlendinger uten oppholdsgrunnlag som ikke reiser frivillig.

Det legges stor vekt på best mulig samarbeid og koordinering mellom de ulike aktørene innen utlendingsforvaltningen, og sentraliseringen av politiets arbeid på området til Oslo politidistrikt har gjort det mulig å etablere effektive rutiner og arbeidsformer.

Budsjettet er basert på Kommunal- og regionaldepartementets prognoser på ankomst av 12 000 asylsøkere i 2002, samt uttransportering av 6 000 asylsøkere. Hvis nåværende høye antall asylsøkere fortsetter i 2002, vil Regjeringen fortløpende måtte vurdere de budsjettmessige konsekvensene.

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	4 869 200	4 810 154	5 248 904
21	Spesielle driftsutgifter	58 471	37 062	53 913
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>		23 990	14 594
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	149 416	208 694	
70	Tilskudd			4 212
	Sum kap. 440	5 077 086	5 079 900	5 321 623

1 Innledning

Kapitlet omfatter all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt), samt Politidirektoratet, Kriminalpolitisen, Utrykningspolitiet, Politiets datatjeneste, Politiets

materiell tjeneste og ØKOKRIM. Videre dekkes utgiftene til politiberedskap over kap. 440 fra og med 2002. Disse ble tidligere dekket over kap. 447.

Den ordinære tjenesten i politi- og lensmannsetaten består av politimessige (ordensmessige)

oppgaver, etterforskning og påtale, etatens sivile gjøremål og en rekke forvaltningsoppgaver.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og til administrative formål, samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettet på kap. 440.

Politibudsjettet er økt bl.a. som følge av at det er lagt inn midler til full årsvirkning for 90 nye politistillinger som ble opprettet etter behandlingen av revidert budsjett 2001. 30 av disse ble fordelt til Oslo politidistrikt (kap. 441) og 60 til etaten for øvrig (kap. 440). Budsjettøkningen skyldes også at det er lagt inn midler til oppfølging av et særskilt prosjekt for bekjempelse av bakmenn innen organisert kriminalitet, samt midler til den økte belastningen politiet har på asyl- og utlendingsfeltet. Videre er budsjettet økt pga. omstillingskostnader på IKT-området knyttet til politireformen. Samlet sett legges det til grunn at politidistriktenes aktivitetsnivå i 2001 videreføres i 2002.

2 Politidirektoratet

Politidirektoratet har ansvaret for faglig ledelse, styring og utvikling av norsk politi. Direktoratet startet sin virksomhet 01.01.2001, og har 120 ansatte.

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet, og er ansvarlig for å sette regjeringens kriminalpolitikk ut i praksis. Direktoratet er klageinstans for forvaltningsavgjørelser truffet av politimestrene eller andre underliggende særorgan.

Direktoratet deltar aktivt i det kriminalitetsbekjempende arbeid ved å koordinere og styre den samlede politiinnsatsen. Gjennom aktiv bistand til kriminalitetsanalyse, samordning av ressurser, metodeutvikling, samt ledelses- og kompetanseutvikling gir direktoratet kvalifisert støtte og service til politi- og lensmannsetaten. Direktoratet er ansvarlig for å utvikle gode styringsformer for alle ledd i etaten, og sikre høy kompetanse innenfor det politifaglige området.

Politidirektoratet samordner og koordinerer virksomheten i særorganene ØKOKRIM, Utrykningspolitiet (UP), Politiets Datatjeneste (PD), Politiets Materielltjeneste (PMT) og Politihøgskolen (PHS).

Gjennom kartlegging, evaluering og analyse skal Politidirektoratet drive politifaglig metodeutvikling. Direktoratet har et særlig ansvar for å planlegge og gjennomføre tiltak mot organisert kriminalitet. Sekretariatet for Rådet for samord-

net bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) er lagt til direktoratet.

Politidirektoratet koordinerer og følger opp Norges engasjement som deltaker i internasjonale politistyrker, og er sentral når det gjelder Norges deltakelse i internasjonalt politiarbeid.

Direktoratet utvikler informasjonsfaglige strategier for etaten.

Det er også direktoratets oppgave å etablere gode samarbeidsrelasjoner med andre sentrale aktører, og fremme politifaglige synspunkter overfor andre direktorater, organisasjoner og institusjoner.

3 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 441, post 01

Bemanningen i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt) utgjorde 9 045 årsverk pr. 01.03.2001, en økning på 514 årsverk sammenliknet med året før. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved Politidirektoratet, politidistriktene unntatt Oslo politidistrikt, og de sentrale politiinstitusjonene unntatt Politihøgskolen.

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at midler kan overføres mellom kap. 440, post 01 og kap. 441, post 01.

Departementet mener at våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. bør betraktes som driftsrelaterte innsatsfaktorer, og foreslår derfor at dette budsjetteres under post 01. Post 45 foreslås derfor avviklet, og beløpet innlemmes i kap. 440, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 80 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride beregningen under kap. 440, post 01 tilsvarende merinntekter under hhv. kap. 3440, post 02 og 03, jf. forslag.

Politiberedskap er en løpende del av politiets virksomhet. Kap. 447 Politiberedskap foreslås derfor innlemmet i kap. 440.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker. Dette gjelder særlig utgifter til tolk, legetjeneste og uttransportering av asylsøkere og utlendingssaker. Budsjettforslaget under post 21 er fastsatt ut fra en prognose på 12 000 asylsøkere i 2002 og 6 000 uttransporteringer i asylsaker. I tillegg kommer også

utgifter til uttransporteringer i andre utlendingsaker.

Oslo politidistrikt har fått koordineringsansvaret for etatens arbeid med asyl- og utlendingssaker. Kap. 441, post 21 er derfor innlemmet i kap. 440, post 21, jf. St.prp. nr. 84 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten skal også dekke noen personellutgifter og eventuelt utgifter til å bedre søkemetodene. I forhold til 2001 er bevilgningen redusert på bakgrunn av erfaringstall.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Post 45 foreslås innlemmet i post 01, jf. omtale under post 01.

Post 70 Tilskudd

Det foreslås opprettet en ny post 70 Tilskudd under kap. 440. Posten skal bl.a. dekke tilskudd som tidligere var budsjettert under kap. 400 post 70, bl.a. tilskudd til KRÅD. Videre dekkes tilskudd til Norsk rettsmuseum, Politidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund.

Kap. 3440 Politidirektoratet – Politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Gebyrer	146 165	195 360	186 460
02	Refusjoner m.v.	99 500		
03	Salgsinntekter	11 865	7 246	7 463
04	Gebyrer – vakselskap	389	193	199
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	20 655		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	37 866		
17	Refusjon lærlinger	69		
18	Refusjon av sykepenger	56 270		
Sum kap. 3440		372 779	202 799	194 122

1 Innledning

Gebyrene utgjør den største andelen av inntektene på kapittelet, og består hovedsakelig av inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser. Posten dekker også gebyrinntektene for Oslo politidistrikt.

Postomtale

Post 01 Gebyrer

Posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass, våpentillatelser og lotteritillatelser. Ca. 90 % av inntektene gjelder passgebyr. Budsjettet base-

rer seg på at det utstedes 280 000 pass til voksne og 150 000 pass til barn.

Post 02 Refusjoner

De ulike enhetene i politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter de har hatt for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med ledsagelse av tunge/brede transporter, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter/festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag er sterkt

varierende fra år til år, og et inntektsanslag vil derfor være høyst usikkert.

Posten omfatter videre bevilgninger stilt til disposisjon ved posteringsfullmakt, for eksempel utgifter politiet har i forbindelse med håndhevelse av reglene om lakseoppsyn og refusjon av utgifter til redningsøvelser. Posten omfatter også refusjon av husleieutgifter ved fremleie av lokaler, samt Politihøgskolens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Under hensyn til at det ikke er mulig å presentere pålitelige prognoser for denne posten, budsjetteres det ikke med inntekter.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

Posten omfatter inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m., samt inntekter fra salg

av spesialutstyr til politidistriktene, fengselsvesenet, tollvesenet mv.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Gebyrer – vaktelskap

Posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt. Det er vedtatt ny lov om vaktvirksomhet, jf. Ot.prp. nr. 54 (1999-2000) Om lov om vaktvirksomhet og Innst. O. nr. 20 (2000-2001). Loven har ikke trådt i kraft. Det tas sikte på å utarbeide forskrift til loven i 2002 hvor nye gebyr blir fastsatt. En vil komme tilbake til de økonomiske konsekvensene i revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Kap. 441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 014 476	1 012 894	1 059 666
21	Spesielle driftsutgifter	12 000	16 606	
	Sum kap. 441	1 026 476	1 029 500	1 059 666

1 Innledning

Overordnede prioriteringer og føringer for politi og påtalemyndigheten framgår av omtalen under kategori 06.40, og gjelder også for Oslo politidistrikt.

1.1 Spesielle oppgaver

I tillegg til ansvar for de ordinære politioppgaver har Oslo politidistrikt som særlig oppgave å ivareta sikkerheten for Kongehus, Storting og Regjering og andre lands ambassader og deres personell. Politidistriktet har ansvar for sikkerheten ved statsbesøk, andre offisielle besøk og de mange offentlige markeringer og politiske demonstrasjoner som følger av Oslos funksjon som hovedstad.

Gjennom sine spesialenheter er distriktet tilagt ansvaret for landsomfattende oppgaver innen-

for hundetjeneste og beredskapstjenester. Oslo politidistrikt bistår også politidistrikter operativt og med etterforskning i narkotika og MC-kriminalitet.

1.2 Utlendingsforvaltningen

Utlendingsseksjonen i Oslo fikk pr. 01.07.2000 det sentrale landsdekkende ansvaret for registrering av alle asylsøkere som kommer til landet, samt effektivering av alle vedtak i asylsaker. Med et stadig stigende antall asylankomster med påfølgende vedtak, vil dette medføre en betydelig utfordring for hele politidistriktet i årene som kommer.

2 Tilstandsvurdering og mål

Det som spesielt kan nevnes for Oslo politidistrikt er den bekymringsfulle utviklingen i alvorlig orga-

nisert kriminalitet og økt bruk av skytevåpen, trusler og vold innen flere kriminelle nettverk. De internasjonale narkotikaorganisasjonene fortsetter sin virksomhet rettet mot Norge og Norden.

Med utgangspunkt i kriminalitetsbildet vil bekjempelse av organisert kriminalitet fortsette, og det vil bli satset ytterligere på det internasjonale operative samarbeidet.

Arbeidet mot de kriminelle gjengene skal prioriteres. Det settes sterkt fokus på å avdekke skytevåpen. Alle kriminelle som pågripes med skytevåpen, skal vurderes fremstilt med begjæring om varetektsfengsling.

Politidistriktet skal i 2002 øke innsatsen mot høyreekstreme grupperinger og rasistisk motivert vold.

Distriktet har gjennom flere år arbeidet målbevisst med effektivisering og rutineendringer for å redusere antallet restanser, oppnå lavere saksbehandlingstid og høyere oppklaringsprosent. Dette arbeidet begynner nå å gi resultater. Arbeidet med å effektivisere straffesaksbehandlingen vil bli prioritert og videreført.

3 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 440, post 01.

Bemanningen i Oslo politidistrikt utgjorde 2125 årsverk pr. 01.03.01, en økning på 96 årsverk sammenliknet med året før. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved politidistriktet. I forbindelse med at landsdelsordningen er nedlagt er det overført noe midler fra denne posten til kap 440, post 01. Videre er det lagt inn midler til helårseffekt av 30 nye politistillinger som ble opprettet etter behandlingen av St.prp. nr. 84 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet er det nødvendig at midler skal kunne overføres mellom kap. 440, post 01 og kap. 441, post 01. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgninger under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten foreslås innlemmet i kap. 440, post 21.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
02	Refusjoner	19 597		
03	Salgsinntekter	106	954	983
05	Personalbarnehage	2 090	2 060	2 122
16	Refusjon av fødselspenger	12 249		
18	Refusjon av sykepenger	16 371		
Sum kap. 3441		50 413	3 014	3 105

Post 02 Refusjoner

Posten gjelder hovedsakelig refusjoner av utgifter for politioppdrag som enhetene i politidistriktet har utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Under hensyn til at det ikke er mulig å presentere pålitelige prognoser for refusjonene, budsjetteres det ikke med inntekter på denne posten.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

Posten omfatter inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 05 Personalbarnehage

Posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage.

Kap. 442 Politihøgskolen (jf. kap. 3442)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	154 271	158 196	161 234
	Sum kap. 442	154 271	158 196	161 234

1 Innledning

Politihøgskolen skal gjennom utdanning, forskning og formidling av kunnskap bidra til at politiet blir velfungerende og effektivt i arbeidet med å bekjempe kriminalitet og med å sikre trygghet, orden og rettssikkerhet i samfunnet.

Politihøgskolen skal tilby utdanning som gir relevant kompetanse for ansatte i etaten. Den treårige grunnutdanningen skal gi et bredt og solid grunnlag for generalisten i politi og lensmannsetaten. Etter- og videreutdanningen skal gi ansatte muligheter til å ajourføre, videreutvikle og utvide kompetansen innenfor politifaglige og administrative/ledelsesmessige områder. Politihøgskolen skal også drive forskning og utviklingsarbeid i tråd med etatens og samfunnets behov, og formidle relevante forskningsresultater til etaten og samfunnet.

2 Hovedutfordringer

Behovene for utdanning og kompetanseutvikling innen fagfeltet må identifiseres og prioriteres i samarbeid med aktuelle aktører, slik at ressursene i etaten kan utnyttes målrettet og effektivt i forhold til nye utfordringer. Politihøgskolen må ha god kontakt med fagmiljøer innenfor og utenfor etaten, og ha personale med høy og oppdatert kompetanse på aktuelle arbeidsfelt.

Søkningen til universiteter og høyskoler er gått ned de siste årene, noe som skyldes mindre ungdomskull og høy etterspørsel etter arbeidskraft. Også Politihøgskolen har gjennom flere år hatt nedgang i søkertallet til den treårige grunnutdanningen. For å sikre høy kvalitet på studentene har Politihøgskolen økt innsatsen når det gjelder

informasjon om studiet og arbeider aktivt for å sikre god rekruttering til skolen.

Det er fortsatt for få ansatte i etaten med flerkulturell bakgrunn. Politihøgskolen har i flere år arbeidet målbevisst for å rekruttere studenter med flerkulturell bakgrunn, et arbeid som vil bli videreført og søkt intensivert i 2002.

Det politifaglige kunnskapsfeltet er bredt sammensatt. Mange områder er utilstrekkelig dekket når det gjelder faglitteratur og skriftlig dokumentasjon. Det er et langsiktig og omfattende arbeid å samle, systematisere og videreutvikle politifaglig kunnskap. Politihøgskolen arbeider aktivt for å rekruttere og utvikle fagpersonale med høy kompetanse til å drive fram dette arbeidet.

Et masterstudium i politifag vil være et viktig bidrag til den faglige utviklingen i politi- og lensmannsetaten. Etableringen av masterstudiet er derfor en viktig oppgave for høgskolen i årene som kommer.

3 Tilstandsvurdering og mål

3.1 Grunnutdanningen

Studenttallet ved Politihøgskolen må revurderes som følge av organisasjonsendringene i politi- og lensmannsetaten. Kapasiteten i utdanningen må tilpasses den aktuelle bemanningssituasjonen, samtidig som den må opprettholdes på et nivå som gir grunnlag for å sikre og videreutvikle den faglige og pedagogiske kvaliteten i utdanningen.

Bevilgningen på kap. 442 er foreslått ut fra samme opptak som i 2000 og 2001, dvs. om lag 240 studenter. Utdanning ved Politihøgskolen teller nå som 60 vektall ved opptak til andre høyskoler og universitet.

3.2 Etter- og videreutdanning

For å møte behovet for kompetanseutvikling i politi- og lensmannsetaten, er det nødvendig å opprettholde det samlede etter- og videreutdanningstilbudet på dagens nivå. Politihøgskolen må også videreutvikle utdanninger med fleksible organiseringsformer og med ulike krav til kunnskapsnivå og kunnskapsdokumentasjon.

3.3 Forskning

Utvikling av et godt politifaglig miljø ved Politihøgskolen er avhengig av både nivå og omfang av forskning- og utviklingsarbeidet. Forskningen skal være rettet mot politirelevante problemstillinger, og det skal legges vekt på nasjonalt og inter-

nasjonalt samarbeid. Det forutsettes tett kobling mellom masterutdanningen og forskningsavdelingen.

4 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Politihøgskolen utgjorde pr. 01.03.2001 ca. 130 årsverk, en økning på 3 årsverk sammenliknet med året før. Posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overstride bevilgningen under kap. 442, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3442 Politihøgskolen (jf. kap. 442)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
02	Diverse inntekter	5 144	4 891	5 038
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	395		
18	Refusjon av sykepenger	874		
	Sum kap. 3442	6 414	4 891	5 038

Post 02 Diverse inntekter

Politihøgskolens inntekter kommer fra utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 443 Oppfølging av innsynsloven

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	3 398	4 536	5 112
70	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>		4 120	2 000
	Sum kap. 443	3 398	8 656	7 112

1 Innledning

Ved behandlingen av St.prp. nr. 67 (1998-99) ble det opprettet et eget midlertidig budsjettkapittel for oppfølging av innsynsloven.

Bevilgningen på kapitlet skal dekke driftsutgifter til et behandlingsorgan med sekretariat og til klagenemnd vedrørende søknader om innsyn og erstatning i medhold av midlertidig lov av 04.03.1999 om begrenset innsyn i overvåkingspolitiets

arkiver og registre (innsynsloven), samt til erstatninger som tilkjennes personer med hjemmel i loven.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker administrative kostnader til behandlingsorgan, sekretariat og klagenemnden.

Post 70 Erstatninger

Posten skal dekke tilkjente erstatninger. Budsjettet beløp er et anslag, og det er foreslått at dette skal være en overslagsbevilgning.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	63 818	65 465	74 518
	Sum kap. 445	63 818	65 465	74 518

1 Innledning

Påtalemyndigheten ledes av riksadvokaten. Den høyere påtalemyndighet er inndelt i 10 regionale statsadvokatembeter, som hvert ledes av en førstestatsadvokat. I tillegg er ØKOKRIM både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Budsjettmessig hører ØKOKRIM under politiets budsjett (kap. 440).

2 Hovedutfordringer

Hovedmålet for påtalemyndighetens virksomhet er å bidra til å redusere kriminaliteten i Norge. Riksadvokaten og statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse og egen straffesaksbehandling bidra til dette.

Hovedutfordringen i 2002 er å fortsette arbeidet med å gjøre straffesaksbehandlingen raskere og mer effektiv, men uten at dette går på bekostning av kvalitet og rettssikkerhet.

3 Tilstandsvurdering og mål

3.1 Oppgaver og bemanning

Justisdepartementet nedsatte 15.12.1999 et utvalg for å se nærmere på den høyere påtalemyndighets organisasjon og arbeidsoppgaver, herunder statsadvokatembetenes jurisdiksjonsområde, ressurs-spørsmål og spørsmål knyttet til de ansattes arbeidsforhold, jf. omtalen i St. prp. nr. 1 (1999-2000). Utvalget avga sin rapport 04.04.2001.

Høringsfristen på rapporten var 31.08.2001. Departementet har ikke tatt standpunkt til oppfølgingen av rapporten.

Det er vedtatt en omfattende særreaksjonsreform, jf. Ot. prp. nr. 46 (2000 – 2001) Om lov om endringer i straffeloven og i enkelte andre lover (endring og ikraftsetting av strafferettslige utilregnlighetsregler og særreaksjoner samt endringer i straffeloven § 238 og § 239) og Innst. O. nr 113 (2000-2001). Overgangsordningen i loven vil medføre at statsadvokatene må behandle en rekke saker om konvertering av sikring til forvaring. Disse sakene må gis prioritet, fordi mange av de personer som i dag er undergitt sikringsbemyndigelse, utgjør en betydelig sikkerhetsrisiko. Det foreslås derfor å opprette engasjementer for å møte den midlertidig økte saksmengden.

Departementet har fulgt opp en rekke av forslagene fra de to arbeidsgruppene i «Prosjekt hurtigere straffesaksbehandling», jf. omtalen av gruppene i St. prp. nr. 1 (2000-2001). Blant annet foreslås innført frister for når hovedforhandling eller ankeforhandling skal være påbegynt i saker der tiltalte er varetektsfengslet når saken berammes og i saker der den tiltalte var under 18 år da handlingen ble begått. For statsadvokatene får først og fremst fengslings sakene betydning idet virksomheten ved statsadvokatembetene må organiseres slik at det til enhver tid er en statsadvokat disponibel for å behandle sakene innen fristen. Det vises også til omtalen under kap. 06.20 Rettsvesen.

Det har gjennom flere år skjedd en gradvis dreining av tyngdepunktet i Riksadvokatembetene.

tets virksomhet fra enkeltsaksbehandling til overordnet faglig ledelse. Det er lagt større vekt på tydelig angivelse av mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen og på oppfølgingen av denne. Vektleggingen av fagledelsen gir seg også utslag i at den utadrettede virksomhet er mer omfattende enn tidligere.

3.2 Fagledelse

Fagledelsen av straffesaksbehandlingen i politiet ligger hos riksadvokaten og statsadvokatene. Det er etablert et tett samarbeid mellom riksadvokaten og Politidirektoratet for å sikre at det ikke oppstår motstrid mellom riksadvokatens faglige mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i politiet og direktoratets mål og prioriteringer, og for å koordinere resultatoppfølgingen. Gjennom sitt årlige mål- og prioriteringsrundskriv fastsetter riksadvokaten de mål og prioriteringer som skal gjelde for virksomheten ved statsadvokatembetene.

3.3. Straffesaksbehandling

Målene for straffesaksbehandlingen ved Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene er

- høy kvalitet
- kort saksbehandlingstid
- adekvat reaksjon

3.4 Høy kvalitet

Høy kvalitet i statsadvokatenes egen straffesaksbehandling er et ufravikelig krav. Det sikrer riktige avgjørelser og ivaretar hensynet til rettssikkerhet og en hensynsfull og rettferdig behandling. Kvalitet – så vel i de sakene statsadvokatene selv aktører som i sakene der de treffer påtalevedtak – er antakelig den viktigste enkeltfaktor som bidrar til at påtalemyndigheten har tillit og anseelse i domstolene og blant allmennheten. Høy kvalitet i eget arbeid er også en forutsetning for at statsadvokatenes kontroll og oppfølging av straffesaksbehandlingen i politiet skal ha den nødvendige legitimitet.

3.5 Kort saksbehandlingstid

For saksbehandlingstiden ved statsadvokatembetene har Justisdepartementet og riksadvokaten i fellesskap fastsatt disse mål:

Der påtalekompetansen ligger hos statsadvokaten skal påtalevedtaket i 90 prosent av sakene være truffet senest 30 dager etter at saken kom

inn til statsadvokatembetet. Innen samme frist skal saken være oversendt riksadvokaten når påtalekompetansen ligger her. Klager over påtaleavgjørelser truffet av politiet skal i 90 prosent av sakene være avgjort senest 30 dager etter at saken kom inn til statsadvokatembetet. Riksadvokaten har fastsatt samme mål for straffesaksbehandling ved Riksadvokatembetet.

Basert på de generelle vurderinger i årsrapportene fra statsadvokatembetene til riksadvokaten synes langt de fleste saker ved statsadvokatembetene å bli avgjort innen 30 dager, men en del saker tar også lengre tid. Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene 19 dager, og 81 prosent av sakene ble avgjort innen 30 dager i 2000. For klagesakene var de tilsvarende tall 31 dager og 72 prosent.

3.6 Adekvat reaksjon

Den høyere påtalemyndighet skal gjennom sin saksforberedelse legge til rette for at domstolene kan idømme reaksjoner som ivaretar straffens preventive formål og opprettholder den sosiale ro. I mål- og prioriteringsrundskrivene for politiet og statsadvokatembetene for 2001 har riksadvokaten gitt anvisning på kriminalitetstyper hvor reaksjonspraksis skal følges med oppmerksomhet. Det gjelder blant annet drap, trusler og vold mot vitner og andre aktører i straffesaker, alvorlige seksuallovbrudd (jf. lovendringene 11.08.2000 i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd og justiskomiteens uttalelser i tilknytning til disse), ran og omfattende og gjentatt vinningskriminalitet. Inndragningsreglene må brukes aktivt, slik at kriminalitet ikke lønner seg. Ved lov av 02.03.2001 nr. 7 ble straffeloven § 59 endret slik at det nå fremgår av loven at dersom siktede har avgitt en uforbeholden tilståelse, skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen.

3.7 IT

Gode og hensiktsmessige IT-systemer har stor betydning både for straffesaksbehandlingen og for driften av statsadvokatembetene. Systemene for straffesaksbehandlingen må gi nødvendig styringsinformasjon, sikre enkel gjenfinning av straffesakene og inneholde rutiner og maler som understøtter kravet om høy kvalitet og effektiv straffesaksbehandling. Også de administrative systemer må bidra til høy kvalitet, sikre at nødvendig informasjon er lett tilgjengelig og bidra til å effektivisere og forenkle arbeidet ved statsadvokatembetene.

4 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bemanningen i den høyere påtalemyndighet utgjorde pr. 01.03.2001 102 årsverk, en økning på årsverk sammenliknet med året før. Posten dekker hovedsakelig lønnsutgifter og andre driftsut-

gifter ved embetene. Foruten en generell styrking av bevilgningen, vil økningen også dekke opprettelse av engasjementer som følge av overgangsordningen med særreaksjonsreformen, som medfører at statsadvokatene må behandle en rekke saker om konvertering av sikring til forvaring, jf. pkt. 3.1 ovenfor.

Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	128		
18	Refusjon av sykepenger	811		
	Sum kap. 3445	939		

Kap. 446 Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet (jf. kap. 3446)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	4 055	3 948	4 365
	Sum kap. 446	4 055	3 948	4 365

1 Innledning

Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten og har ansvar for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker.

I tillegg til de løpende oppgaver har generaladvokaten ansvaret for å forberede rettergang i krigstid. Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde.

2 Utfordringer

For å oppnå en effektiv håndhevelse av disiplinærsaker er det viktig at klager på refselsler ikke medfører unødvendige forsinkelser. Den som er refset vil også ha fordel av dette. Krigsadvokatene skal gi uttalelser i alle klagesaker.

I straffesaker går det fortsatt vel ett år fra den straffbare handling er begått til pådømmelse og soning. Denne tiden bør reduseres, selv om de

endringer i straffeprosessloven som ble satt i kraft i 1997 har gitt en viss reduksjon av behandlingstiden. Ytterligere lovendringer er under vurdering i departementet med tanke på videre effektivisering på dette området.

En særlig oppmerksomhet må rettes mot virksomhet knyttet til rådgivning, kontroll og irettesettelse av saker som springer ut fra norsk militær deltagelse i fredsoperasjoner utenlands. For en del kan her oppstå saker av svært alvorlig karakter og med folkerettslige implikasjoner, og hvor det vil være nødvendig med en tung faglig innsats.

3 Tilstandsvurdering og mål

Generaladvokaten vil også i 2002 legge særlig vekt på uttalelser i disiplinære klagesaker for å bidra til rask behandling av disse.

Mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid:

- Uttalelser i disiplinære klagesaker en uke
- Uttalelser i anmeldelsessaker tre uker
- Uttalelser til kontrollutskrift som blir sendt embetet to uker

De resultatmål som ble satt for 2000 er ikke nådd fullt ut. Skjerpede krav hva angår uttalelser til kontrollutskrift som blir sendt embetet, har medført at anmeldelsessaker i visse tilfeller er blitt forsinket. Det vil kreve ekstra oppmerksomhet å påse at de forskjellige sakstyper gis en balansert prioritering i henhold til departementets krav.

4 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved embetet utgjorde seks årsverk pr. 01.03.2001. I tillegg får embetet bistand av vernepliktlige jurister, til sammen fem årsverk.

Kap. 3446 Kontrollen med den militære disiplin fæmyndighet (jf. kap. 446)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3		
	Sum kap. 3446	3		

Kap. 448 Grensekommissæren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	3 691	3 727	3 829
	Sum kap. 448	3 691	3 727	3 829

1 Innledning

Stillingen som grensekommissær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Grensekommissæren for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- Føre tilsyn med at grenseregimeavtalen og andre avtaler mellom Norge og Russland om grenseforhold blir overholdt av begge parter.
- Forebygge og /eller avgrense omfanget av hendelser som er i strid med grenseavtalen og som kan medføre konflikter.
- Føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse eventuelle konflikter og ellers ordne praktiske spørsmål og andre saker vedrørende grensen.
- Utøve de fullmakter som grenselovgivningen ellers forutsetter.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å utføre og støtte grensekommissæren i hans oppgaver med å overholde grenseavtalen. Dette skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med hele grensestrekningen mellom Norge og Russland. Grensekrenkelser rapporteres til grensekommissæren og eventuelt politiet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved grensekommissariatet utgjorde seks årsverk pr. 01.03.2001. Posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Kap. 3448 Grensekommissæren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	54		
18	Refusjon av sykepenges	38		
	Sum kap. 3448	92		

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	274 746	522 015	557 235	6,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	5 382	22 902	15 461	-32,5
70-89	Overføringer til private	57 945	59 877	60 962	1,8
	Sum kategori 06.50	338 073	604 794	633 658	4,8

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	233 974	231 510	230 883	-0,3
451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)		269 557	266 231	-1,2
455	Redningstjenesten (jf. kap. 3455)	104 099	103 727	106 544	2,7
456	TETRA – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)			30 000	
	Sum kategori 06.50	338 073	604 794	633 658	4,8

Kap. 450 Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	233 974	231 510	230 883
	Sum kap. 450	233 974	231 510	230 883

1 Innledning

Den sivile verneplikten omfatter vernepliktige som av samvittighetsgrunner ikke kan avtjene

militær verneplikt. Sivil verneplikt er en erstatningstjeneste etablert for å støtte opp under den alminnelige vernepliktsordningen i landet.

De sivile vernepliktige mannskapene administreres av to statlige administrasjoner under Justisdepartementet. Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy administrerer mannskapene på Øst- og Sørlandet. Siviltjenesteadministrasjonen Hustad administrerer mannskapene i resten av landet. Forskolen for de sivile vernepliktige ligger ved siviltjenesteadministrasjonen Hustad i Fræna kommune.

Med virkning fra 01.01.2000 ble politiavhøret i militærnektersaker fjernet, til fordel for et system der den enkelte kan bli fritatt for militærtjeneste ved å undertegne en erklæring om at han fyller lovens vilkår for fritak (egenerklæringssystem). Samtidig ble førsteinstansbehandlingen av søknadene flyttet fra Justisdepartementet til Vernepliktsverket og siviltjenesteadministrasjonene. Justisdepartementet er klageinstans.

2 Hovedutfordringer

2.1 Ivaretagelse av primærfunksjonen

For at siviltjenesten skal fylle sin primæroppgave er det viktig at flest mulig av mannskapene gjør sin sivile verneplikt uten unødvendig ventetid, og

noenlunde samtidig med sine jevnaldrende vernepliktige i Forsvaret. Det er derfor en hovedutfordring å gjennomføre effektiviseringstiltak, som innenfor de gjeldende budsjettmessige rammer, kan bidra til å redusere oppbyggingen av køen av sivile vernepliktige som venter på å få avtjene siviltjeneste.

2.2 Samfunnsnyttig bruk av mannskapsressursene

St.meld. nr. 22 (1995-96), jf. Innst. S. nr. 177 (1995-96) Om sivil tjenesteplikt ga en samlet gjennomgang av den sivile verneplikten. I det videre arbeide med utvikling av tjenestens innhold la Stortinget til grunn følgende målformulering:

«Siviltjenesten er en del av den alminnelige verneplikten. Den skal være vernerelevant i forhold til fredsskapende arbeid og i forhold til å forberede mannskapene på en mulig beredskapssituasjon. Det bør legges vekt på konfliktforebyggende, fredsbevarende og samfunnsnyttig arbeid i tjenesten.»

Det er en utfordring for siviltjenesteforvaltningen å finne fram til oppdrag som tilfredsstillende Stortingets målsetting om innholdet i tjenesten.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert sårbarhet i samfunnet	1. Effektivisere produksjonen i siviltjenesteadministrasjonen

4 Tilstandsvurdering og mål

Antallet søknader om fritaking for militærtjeneste var i 2000 på 2 364. 99,6 % av søknadene ble innvilget. På bakgrunn av andre lands erfaringer anslo departementet i Ot. prp. nr. 83 (1997 – 98) Om lov om endringer i lov av 19. mars 1965 nr. 3 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, at overgangen til et egenerklæringssystem ville kunne medføre en vekst i søkermassen på 10 - 20 %, selv om departementet ikke utelukket en nedgang. Det er registrert en reduksjon i antallet søknader på 24 % fra 1999 til 2000. Foreløpige tall fra Vernepliktsverket pr. august 2001 viser en reduksjon på 9 % i forhold til samme periode i 2000. En del av forklaringen til at man har fått en nedgang i antall søknader er at Forsvaret i samme periode har kalt inn færre mannskaper til militær-

tjeneste. Justisdepartementet antar at nedgangen også skyldes de tiltak som ble vedtatt samtidig med overgangen til egenerklæringsordningen. Antall søkere til siviltjeneste er imidlertid høyere enn det antall mannskap som hvert år kan gjennomføre sivil verneplikt innenfor gjeldende økonomiske rammer. Dette medfører akkumulering av kø. I 1998 var det ingen kø av mannskaper. Ved 2. kvartal 2001 er det en kø på 1 706 mann.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdimittering av mannskaper som har fått arbeid eller opptaksplass for videregående utdanning opprettholdes på samme måte som i Forsvaret. Likeså videreføres forvaltningens anledning til unntaksvis å avkorte siviltjenesten med inntil fire uker for mannskaper med 14 måneders tjeneste, jf. forslag til vedtak. Ordningen tilsvarer Forsvarets anledning til å førtidsdimittere.

4.1 Redusert sårbarhet i samfunnet

Siviltjenesteforvaltningens primæroppgave er å administrere erstatningstjeneste for militærnektene. Oppgaven bidrar til at vernepliktsordningen fungerer etter hensikten. Mer indirekte bidrar siviltjenesteforvaltningen til at Forsvaret kan løse sine ordinære oppgaver, herunder også bistå det sivile samfunn i forbindelse med kriser og katastrofer.

4.1.1 Effektivisere produksjonen i siviltjenesteadministrasjonen

Det ble ved siviltjenesteadministrasjonene i 2000 produsert 1 885 mannskapsårsverk. For 2002 legges det opp til en produksjon på 1 795 mannskapsårsverk. Reduksjonen i antall årsverk for 2002 har bl.a. sammenheng med at det er satt av midler til nødvendig utbedring av kjøkkenet på siviltjenesteadministrasjonen på Hustad.

Departementet vil arbeide videre med iverksetting av tiltak som kan redusere kjøppbyggingen av mannskaper som venter på avtjeningen av siviltjeneste. Tiltak vil søkes iverksatt innen forvaltningens tjenesteproduksjon så vel som innen forhold som påvirker søkertilbøyeligheten.

Undervisningstilbudet

Sivile vernepliktige, som innkalles til Siviltjenesteadministrasjonen Hustad, må gjennomgå Forskolen for sivile vernepliktige før utplassering i tjenesteoppdrag.

Undervisningen ved Forskolen på Hustad ble igangsatt den 01.09.1985. Bakgrunnen for opprettelsen av skolen var at de sivile vernepliktige skulle få tilbud om opplæring på linje med rekruttskolen i Forsvaret. Hovedhensikten med undervisningen skulle være å gjøre mannskapene bedre i stand til å utføre tjenesten, gjennom undervisning direkte rettet mot det oppdraget de skulle utføre og undervisning i bl.a. samfunnsfag, førstehjelp, militærnektterhistorie, freds- og konfliktlære og fysisk fostring (generelt tjenesteforbereende fag), jf. St.meld. nr. 70 (1983-84), Innst. S. nr. 111 (1984-85) og Innst. S. nr. 349 (1980-81).

Forskolens kurs drives i dag som en internat-skole. Kursene varer i fire uker og består av to linjer, en generelt tjenesteforbereende og en linje for opplæring i volds- og konfliktforebyggende tiltak (VOKT-linjen). Hvert fire ukers kull omfatter om lag 75 mannskaper fordelt med 25 på den generelle linjen og 50 på VOKT-linjen. 25 av

mannskapene på VOKT-linjen går ut i voldsforebyggende tjeneste etter gjennomført kurs. De øvrige mannskapene på denne linjen går ut i diverse oppdrag innen helse og sosialsektoren. Bemanningen på Forskolen utgjør 12 årsverk.

Den store variasjonen i tjenesteoppdragene, og mannskapenes ulike bakgrunn og forutsetninger, har ikke gjort det mulig for skolen å oppfylle målsettingen om å være tjenesteforbereende for mannskapene. Unntaket fra dette er undervisningen ved VOKT-linjen for mannskaper som skal ut i voldsforebyggende tjeneste.

Det er ikke etablert en egen skole ved Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy. Mannskaper på Dillingøy, som skal ut i den voldsforebyggende tjenesteformen «Bypass», får imidlertid opplæring gjennom en fleksibel undervisningsform med kurs og seminarer i løpet av tjenestetiden. Erfaringene fra dette prosjektet viser at direkte tjenesteforbereende opplæring til voldsforebyggende tjeneste gjerne kan organiseres innenfor andre og mindre ressurskrevende ordninger enn en internat-skole.

Justisdepartementet anser dagens undervisningstilbud ved Forskolen for de 2/3 av mannskapene som ikke skal gjøre voldsforebyggende tjeneste som lite formålstjenlig, og det står heller ikke i forhold til ressursbruken. Undervisningen for disse er i større grad egnet til å fremme egenutvikling og allmendannelse, enn å forberede mannskapene til den påfølgende tjenesten.

For hovedtyngden av mannskapene bør det fortsatt være oppdragsgiver som skal ha ansvaret for å gi mannskapet den kunnskapen han trenger for å utføre det konkrete oppdraget. Dersom det opprettes nye tjenesteformer, som forutsetter en forutgående opplæring, vil det også være hensiktsmessig å ha fleksibilitet og valgfrihet i forhold til organiseringen av opplæringen.

I tillegg vil departementet, siden det har dannet seg en kø av mannskap som venter på å få avvikle sin tjeneste, prioritere mannskapsproduksjonen. Dette vil medføre reduksjon i mannskapenes ventetid og bedre mulighetene for å ivareta siviltjenestens primæroppgave.

Departementet foreslår derfor å avvikle Forskolen for sivile vernepliktige. Et undervisningsopplegg for den voldsforebyggende tjenesteformen VOKT skal tilbys innenfor lavere økonomiske rammer enn i dag, i form av korte kurs og seminarer. Frigjøring av ressurser gjennom avvikling av Forskolen vil også bidra til fortsatt utplassering i og videre utvikling av voldsforebyggende oppdrag.

Tjenestens innhold

Stortinget har, jf., Innst. S. nr. 177 (1995-96), bedt Justisdepartementet legge den ovennevnte målformulering til grunn for den videre utvikling for innholdet i tjenesten, jf. pkt. 2 Hovedutfordringer. I forbindelse med målformuleringen har Justisdepartementet gjennomført forsøksvirksomhet for å utvikle tjenesteformer. Dette har vært spesielt rettet mot arbeidsformer innen kriminalitetsbekjempelse, særlig voldsforebyggelse blant unge hvor vernepliktige settes inn i forskjellige ungdomsmiljøer, også ute på offentlig sted. Resultatene er positive, og departementet vil innarbeide voldsforebyggende tjenesteformer på fast basis ved begge administrasjonene. Begrenset betalingsvilighet fra oppdragsgiversiden fører til at antall mannskapsavgivelser til dette formål begrenses noe.

For å gjøre innholdet i tjenesten mer samfunnsnyttig, søker Justisdepartementet etter samfunnssektorer hvor sivile vernepliktige kan gjøre særlig nytte for seg. En mer målstyrt mannskapsavgivelse rettet mot prioriterte oppgaver og konkrete samfunnssektorer vurderes. Som i Forsva-

ret, kan dette medføre at mannskapenes personlige interesser i sterkere grad må vike i forhold til samfunnets behov for å styre personellressursene inn i sektorer som bør prioriteres.

5 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Om lag 80 % av bevilgningen på posten går til å dekke mannskapsrelaterte utgifter som dagpenger, dimisjonsgodtgjøring, forsørgertillegg, botillegg, bekledning, kost og andre sosiale stønader. Posten dekker også driftsutgiftene ved siviltjenesteadministrasjonene, vedlikehold av leirene og tjenesteboligene. I tillegg dekkes løpende utskifting av kjøretøyer/utstyr, samt andre investeringer. Kostnader ved Forskolen, herunder omstillingskostnadene dekkes over denne posten. Den samlede bemanningen ved siviltjenesteadministrasjonen, herunder Forskolen, utgjorde 77 årsverk pr. 01.03.2001, en økning på to årsverk sammenlignet med 2000.

Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Inntekter av arbeid	59 110	56 936	55 936
02	Salgs- og leieinntekter	207	377	388
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	32		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	158		
17	Refusjon lærlinger	25		
18	Refusjon av sykepenger	886		
	Sum kap. 3450	60 418	57 313	56 324

Post 01 Inntekter av arbeid

Oppdragsgivere må betale for bruk av sivile vernepliktige mannskaper. Godtgjøringssatsen som belastes oppdragsgivere som nyttiggjør seg av mannskaper er kr 130,- pr. dag. Departementet kan regulere satsen i løpet av året, og også fastsette vilkår som avviker fra de vanlige for særlige oppdrag og tjenester. Inntektene av arbeidet blir stilt til rådighet for FNs internasjonale barnefond.

Forslag til tilsvarende bevilgning som under kap. 3450, post 01 blir ført opp under Utenriksdepartementets budsjett kap. 170.

Erfaringene fra forsøksvirksomhet om utviklingen av nye tjenesteformer viser at forvaltningen må avgi mannskaper gratis eller til redusert sats. Dette gjelder særlig i utviklingen av konflikt- og voldsforebyggende tjenesteformer.

Post 02 Salgs- og leieinntekter

Posten omfatter blant annet forpaktningssavgift og inntekter fra skogsdriften ved Dillingøy leir. Her

føres også leieinntekter for tjenesteboliger og bøter som ilegges mannskapene.

Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter		253 338	259 443
45	Større utstyrskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		15 902	6 461
70	Overføring til private		317	327
Sum kap. 451			269 557	266 231

For regnskap 2000, se programkategori 05.10 Sivilt beredskap.

1 Innledning

Kap. 451 omfatter Justisdepartementets samordningsfunksjon innenfor sivilt beredskap og Direktoratet for sivilt beredskap (DSB). Fylkesmannen har ansvaret for beredskapsområdet på det regionale nivå, og er underlagt Justisdepartementet og DSB på dette fagområdet. DSB og fylkesmennene utfører også beredskapsoppgaver for Olje- og energidepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet. Det vises til de respektive departementenes budsjettproposisjoner.

fagdepartementenes konstitusjonelle ansvar for beredskapsforberedelsene innen egen sektor. Justisdepartementet vil følge opp kgl.res av 03.11.2000 om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene. Dette vil innebære en systemrettet metode for å sikre god kvalitet på beredskapsplanleggingen og en målrettet og effektiv bruk av ressursene til beredskapsformål. Under omfattende krisesituasjoner i fredstid kan det etter regjeringens beslutning etableres en samordningsgruppe på høyt nivå som ledes av Justisdepartementet.

1.1 Totalforsvarskonseptet

Selve totalforsvarskonseptet innebærer et omfattende og gjensidig avhengig samarbeid mellom sivile og militære myndigheter. Sammen skal det militære forsvar og det sivile beredskap understøtte og utfylle hverandre på sentralt, regionalt og lokalt nivå på en slik måte at innbyggere og samfunn best mulig blir vernet både i kriser og katastrofer i fredstid og i krig.

1.3 Rådet for sivilt beredskap

Rådet for sivilt beredskap skal støtte Justisdepartementet med å samordne den sivile beredskapen, gjennom å avgi uttalelser til departementet om saker som forelegges rådet. Rådet er interdepartementalt og ledes av Justisdepartementet. Direktoratet for sivilt beredskap, Forsvarets Overkommando, fylkesmennene og Kommunenes sentralforbund inngår også i rådet.

1.2 Justisdepartementets samordningsfunksjon

Justisdepartementets samordningsfunksjon innebærer ansvar for å utarbeide overordnede retningslinjer, tilrettelegge rammebetingelser, ta initiativ, være pådriver og treffe prinsipielle avgjørelser på beredskapssektoren. Samordningen skjer med utgangspunkt i kgl.res. av 16.09.1994. Justisdepartementets samordningsansvar endrer ikke

1.4 Direktoratet for sivilt beredskap (DSB)

DSB har ansvar for ledelse av Sivilforsvaret og for ivaretagelse av administrative beredskapsoppgaver. DSB skal være et ressurs- og kompetansesenter for kriseberedskap på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Kompetansen skal dekke hele spekteret av sikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer for samfunnet i fred, kriser og krig. Direktora-

tet har ansvaret for den løpende oppfølgingen og etatstyringen av fylkesmennene på beredskapsområdet. Direktoratet skal med utgangspunkt i Justisdepartementets samordningsfunksjon bidra aktivt til samordning og tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet, samt ta nødvendige beredskapsinitiativ. Direktoratet skal ta utgangspunkt i hvilken sårbarhet og hvilke trusler det norske samfunnet står overfor, med sikte på å fremme målrettede tiltak for å forebygge eller håndtere krisesituasjoner. Direktoratet skal i sitt arbeid legge et helhetlig sektorovergripende perspektiv til grunn.

Sivilforsvaret er en viktig støtteressurs ved større ulykker og katastrofer, for eksempel bekjemping av branner, flom, ras og oljeutslipp etter skipsforlis. Sivilforsvaret hadde pr. 01.03.2001 299 årsverk fordelt på 48 tjenestesteder, herunder 40 sivilforsvarskretser, fem sivilforsvarsleire og tre regionale skoler. Sivilforsvarskretsene ledes av politimestre. Ved ulykker i fredstid kan Sivilforsvaret stille med ca. 12 000 personer. Av disse er ca. 2 500 organisert i 120 fredsinnsettingsgrupper (FIG). Sivilforsvaret har etablert internasjonale støttegrupper for humanitær bistand i utlandet. Sivilforsvarets skoler driver opplæringsvirksomhet for sentraladministrasjonen, fylkesmennene, kommunene og egne mannskaper innenfor kriseberedskap og redningsinnsats og for ulike samarbeidspartnere og kunder innen feltet helse-, miljø- og sikkerhet (HMS). Sivilforsvaret samarbeider med Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon (NSO) for å ivareta næringslivets egenbeskyttelse (industrivernet). NSO organiserer og fører kontroll med industrivernet ved landets industri- og håndverksbedrifter. NSO er også rådgivende organ for ulike sikringstiltak mot kriminalitet.

1.5 Fylkesmannen

Fylkesmannen har en viktig funksjon i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på regionalt nivå (jf. kgl.res. 12.12.97). Fylkesmannen har et samordningsansvar for krisehåndtering og spiller en sentral rolle i å veilede og motivere kommunene til å drive aktivt sikkerhets- og beredskapsarbeid. Fylkesmannen skal sikre at det tas hensyn til samfunnssikkerhet og beredskap i all kommunal planlegging. Målsettingen er å bidra til kommunenes arbeid med å utvikle robuste lokalsamfunn, blant annet ved å gjennomføre risiko og sårbarhetsanalyser, lage kriseplaner og avsette tid og ressurser til nødvendige skadeforebyggende tiltak, bl.a. innen arealforvaltningen. Fylkesmannen:

- Er pådriver i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket
- Fører tilsyn med kommunalt beredskapsarbeid samt Sivilforsvaret på regionalt nivå
- Arbeider for at samfunnssikkerhet og beredskap ivaretas i all samfunnsplanlegging
- Arbeider for at Sivilforsvarets ressurser benyttes aktivt i forhold kommunerettet beredskapsarbeid.

2 Hovedutfordringer

Justisdepartementet skal bidra til at den enkelte borger kan føle trygghet for at nødvendige forbedringer er gjort for at landet står rustet når ulykker, katastrofer eller krig truer. Det innebærer også trygghet for at nødvendige ressurser settes inn når slike hendelser inntreffer.

Den sivile beredskap skal:

- Redusere sårbarheten innen samfunnets infrastruktur, samt for livs- og krigsviktige næringsvirksomheter
- Redusere skadevirkningene av en krise- eller krigssituasjon, og sikre befolkningens liv, helse og velferd
- Bidra til å dekke sivilbefolkningens og forsvarrets behov for viktige varer og tjenester under kriser og krig
- Utnytte beredskapsressursene effektivt i fredstid.

St.meld. nr. 25 (1997-98) Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002, jf. Innst. S. nr. 241 (1997-98), er styrende for beredskapsarbeidet i 2002. Dette innebærer fortsatt vekt på sårbarhetsreducerende tiltak og bedret evne til krisehåndtering. Strategien hviler på krigsforberedelsens plass og rolle i det sivile beredskap. Den sikkerhetspolitiske situasjon fordrer imidlertid en kritisk gjennomgang av de krigsspesifikke tiltak blant annet med sikte på modernisering og identifisering av hvilke tiltak som kan bygges ut i en varslings-/forberedelsestid. Justisdepartementet arbeider med ny langtidsmelding for sivil beredskap; Stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap, jf. omtale nedenfor.

Justisdepartementet har nedsatt et utvalg som skal gjennomgå landets operative rednings- og beredskapsressurser. Utvalget skal høsten 2001 fremlegge sin rapport. Arbeidet innebærer en kritisk gjennomgang av dagens ansvars- og oppgavefordeling, organisering og ressursbruk. Organisering og forvaltning av fagområdet er samtidig under vurdering i forbindelse med Regjeringens

program for fornying av offentlig sektor, jf. omtale nedenfor.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert sårbarhet i samfunnet	1. Sikre effektiv organisering og utnyttelse av rednings- og beredskapsressursene

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert sårbarhet i samfunnet

4.1.1 Sikre en effektiv organisering og utnyttelse av rednings- og beredskapsressursene

Organiseringen og utnyttelsen av rednings- og beredskapsressursene er under vurdering i forbindelse med Justisdepartementets arbeid med Stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap, samt Regjeringens program for fornying av offentlig sektor. Departementet har gitt DSB i oppdrag å gjennomgå og vurdere virksomheten ved alle skolene med det mål å få en mest mulig kostnadseffektiv og målrettet anvendelse av skolevirksomheten.

Redusert IKT-sårbarhet

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) bidrar til å forenkle og effektivisere offentlig og privat produksjon. Denne teknologien er sårbar, og de økonomiske og sikkerhetsmessige konsekvensene av et angrep kan være betydelige. Justisdepartementet vil føre tilsyn med IKT-sikkerheten i egen sektor samt samarbeide med bl.a. Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og DSB for å heve IKT-sikkerheten og -beredskapen i næringslivet og samfunnet for øvrig. De enkelte fagdepartementene er ansvarlig for å følge opp IKT-sikkerheten innenfor sitt fagområde, jf. St.meld. nr. 47 (2000-2001) Telesikkerhet og -beredskap i et telemarked med fri konkurranse.

Økt kvalitet i sikkerhets- og beredskapsarbeidet

Justisdepartementet vil følge opp sentralforvaltningens arbeid for innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet. Justisdepartementets målsetning er å sikre god kvalitet på beredskapsplanleggingen i departementene og en målrettet og effektiv bruk

av ressursene til beredskapsformål. Justisdepartementet tar sikte på å føre tilsyn med to departementers beredskapsforberedelser i 2002.

Tilsynet vil gjennomføres i henhold til retningslinjene for internkontroll og tilsyn vedtatt ved kgl.res. av 03.11.2000 Instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene, og planlegges inntært samarbeid med de berørte departementene. Målsettingen med tilsynet er å understøtte departementenes eget arbeid med beredskap og bidra til å synliggjøre nødvendige forbedringer innenfor de rammer departementene selv setter for sitt arbeid. DSB vil på oppdrag fra Justisdepartementet bistå departementene i deres arbeid med å etablere internkontroll.

DSB skal føre tilsyn med beredskapsarbeidet ved fylkesmannsembetene. Tilsynene skal bidra til økt kvalitet på beredskapsarbeidet ved embetene og sikre at fylkesmennene er i stand til å ivareta sitt samordningsansvar ved kriser og katastrofer i fredstid, jf. kgl. res. av 12.12.1997. Justisdepartementet ønsker at tilsynene for 2002 utvides til også å omfatte andre områder fylkesmennene er ansvarlige for å ivareta innen samfunnssikkerhet og beredskap, slik som innpassing av sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i samfunnsplanleggingen, og tiltak for forbedret kriseberedskap i kommunene.

Tilsvarende skal fylkesmennene føre tilsyn med kommunene. Tilsynene skal så langt det er praktisk mulig bygge på vesentlighet og risiko. De fleste kommunene vil ved utgangen av 2001 ha utført den første risiko- og sårbarhetsanalysen. Beredskapsmessige hensyn tas i økende grad naturlig med i planleggingen i kommunene, men det gjenstår fortsatt bevisstgjøring og oppfølging.

DSB har utviklet en øvelsesmodell hvor samtlige ordførere og rådmenn i et fylke kan øves i løpet av en dag eller to, avhengig av fylkets størrelse. Justisdepartementet vil i 2002 ta initiativ til en øvelse på departementsnivå for å få øvet krise-

håndtering og samordning av beredskapsressursene i fredstid.

Stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap

Justisdepartementet skal etter planen legge frem Stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet og beredskap i slutten av 2001. Meldingen vil bl.a. ta opp spørsmålet om innretningen av sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet i årene fremover, hvilken dimensjon arbeidet bør ha, hvor ansvaret bør plasseres og hva som skal være de styrende premisser for samfunnets sikkerhets- og beredskapsarbeid. De terrorhandlinger som ble rettet mot USA 11.09.2001 varsler et tidsskille i sikkerhets- og beredskapsarbeidet nasjonalt og internasjonalt. Det vil være sentralt i Stortingsmeldingen å drøfte konsekvensene av terroranslaget for Norges sikkerhets- og beredskapsarbeid i tiden fremover. Meldingen vil i tillegg reflektere følgende:

- Langtidsplan for det sivile beredskap.
- Samlet rapportering i forhold til NOU 2000:24 Et sårbart samfunn.
- Oppfølging av utvalget som har vurdert samfunnets rednings- og beredskapsressurser.
- Konsekvenser av Forsvarets langtidsproposisjon St.prp. nr. 45 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 342 (2000-2001).
- Regjeringens program for fornying av offentlig sektor.

Økt bevissthet og kompetanse om samfunnets sårbarhet

Krisehåndteringskompetansen hos toppledere på lokalt, regionalt og sentralt nivå skal økes gjennom DSBs skole- og rådgivningsvirksomhet. Justisdepartementet og DSB skal ta initiativ og stimulere til forskning, analyser og utredninger av betydning for utviklingen av samfunnssikkerheten.

Det forebyggende sikkerhetsarbeidet i samfunnet skal styrkes gjennom å fremme innpassing av sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i samfunnsplanleggingen. I dette arbeidet vil anvendelse av geografiske informasjonssystemer tilrettelegge for bedre oversikt over hva slags beredskapsbehov som må ivaretas.

Andre sårbarhetsreduserende tiltak

Sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn er grunnlag for fylkesmennenes bruk av innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven. Dette er et viktig verktøy for å sikre at kommunene vurderer sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i sin planlegging.

DSB skal i samarbeid med kommuner, fylkesmenn, frivillige organisasjoner m.fl. fortsette tilpasningen av Sivilforsvarets fredsinnsettingsgrupper (FIG) etter lokale behov. DSB skal også vurdere Sivilforsvarets kretsstruktur som følge av endret inndeling av politidistriktene og de politiske beslutningene som treffes vedrørende Sivilforsvarets fremtidige oppgaver og organisering.

Sivilforsvarets bistand til det sivile samfunn

Sivilforsvaret vil videreføre arbeidet med å forsterke og avlaste gjeldende fredsberedskapsordninger innen brannvern, helsevern og forurensningsberedskap. Det skal også satses på at Sivilforsvarets ressurser brukes for å støtte opp om arbeidet med utvikling av kommunale risiko- og sårbarhetsanalyser og kriseplaner. Sivilforsvarets bistand i denne sammenhengen skjer under ledelse og samordning av fylkesmennene.

Fredsinnsettingsgruppene (FIG) er en vernepliktsbasert statlig forsterkning av den kommunale beredskapen. Totalt er det nå utplassert 120 fredsinnsettingsgrupper i kommuner over hele landet. Dette er selvstendige enheter bestående av ca. 20 personer med allsidig opplæring i brann, redning, sanitet, orden og samband.

Sivilforsvarets innsatsgrupper (IG) er større enheter som settes inn ved særlig ressurskrevende innsatser, eller som supplement til fredsinnsettingsgruppene.

I 2000 var avdelinger fra Sivilforsvaret i innsats ved 311 tilfeller. Antallet innsatser representerer en økning på over 25 prosent i forhold til 1999. I dag er Sivilforsvarets aktiviteter i stor grad rettet inn mot fredstidshendelser som større branner, flom, ras, oljeutslipp og søk etter savnede personer. Svært krevende var for eksempel innsatsen i forbindelse med flommen i Oslo høsten 2000 og togbrannen i Lillestrøm våren 2000.

Fredsinnsetser 1998-2000

Type innsats	1998	1999	2000
Skog- og andre branner	32	42	46
Flom/orkan	5	10	55
Oljevern/forurensing	1	7	10
Ulykker	1	20	18
Leteaksjoner	98	107	138
Beredskap-/materiellbistand	5	22	8
Diverse	31	36	36
Sum	174	244	311

Sivilforsvarets regionale skoler utdanner primært befal, instruktører og mannskaper til Sivilforsvarets oppsetninger. I tillegg utvikler, markedsfører og gjennomfører skolene kurs innen eget kompetanseområde for eksterne kunder som

stat, kommune og privat næringsliv. Sivilforsvarets skole på Starum gir bl.a. opplæring til brannmannskaper i kommunale brannvesen på vegne av Norges Brannskole.

Opplæring ved de regionale skolene i 2000

Kurstype	Antall elever	Antall tjenstedøgn/-timer
Sivilforsvarskurs	708	9 636
Eksterne kunder dagskurs	2 124	4 198
Eksterne kunder timekurs	4 191	17 357

Materiell og utstyr

Anskaffelse og tilpasning av utstyr og materiell rettes mot lokale behov med utgangspunkt i lokale risiko- og sårbarhetsanalyser. Oppfølging og videreutvikling av internkontroll som metode ved sivilforsvarskretsene, sivilforsvarsleirene og ved de regionale skolene vil fortsette i 2002.

Internasjonalt arbeid

Justisdepartementet skal ta initiativ til og bidra til god koordinering av norske bidrag i det internasjonale arbeidet for sikkerhet og beredskap. DSB har en sentral plass i dette arbeidet på vegne av Justisdepartementet.

EU har vedtatt et nytt handlingsprogram for sivil beredskap for perioden 2000-2004. Implementering av handlingsprogrammet kan bidra til

en økt integrering av beredskapshensyn på andre samfunnsområder både i EU og EØS-landene. DSB vil initiere og koordinere norsk deltakelse i handlingsprogrammet. Deltakelse i programmet gir ulike fagmiljøer i Norge en mulighet for å delta i kompetansehevende aktiviteter.

På bakgrunn av bl.a. erfaringene fra Kosovo-krisen og etter ønske fra EU, vil Justisdepartementet i samarbeid med Utenriksdepartementet vurdere norsk deltakelse i en internasjonal styrkebrønn av sivile eksperter som kan rykke inn i internasjonale konflikter.

NATOs strategiske konsept antar et bredt sikkerhetsperspektiv for alliansen, hvor sivil beredskap fremstår som et sentralt satsningsområde. Sivil beredskap er i dag det største ikke-militære program innen NATOs samarbeidsprogram Partnerskap for fred (PfP). Det er på bakgrunn av det økede fokus på sivil beredskap igangsatt en grun-

dig revisjon av organiseringen innen NATO på dette feltet. DSB er norsk representant i NATOs seniorkomité for sivilt beredskap (Senior Civil Emergency Planning Committee, eller SCEPC), som er det ansvarlige organ for den organisatoriske revisjonen innen NATO.

Arbeidet med forvaltning og videreutvikling av «Norwegian UNDAC support», i samarbeid med Utenriksdepartementet og FNs kontor for humanitære saker, OCHA, fortsetter. Sivilforsvarets internasjonale støtteteam vil videreutvikles og kvalitetssikres. Herunder at det sikres god kompetanse, hensiktsmessig innretting og tilpasset materiell for effektiv operativ innsats. Samarbeidet innenfor Verdens matvareprogram (WFP) og Høykommissæren for flykninger (UNHCR) vil fortsette. Sekspartssamarbeidet, International Humanitarian Partnership (IHP) – med Svenska Räddningsverket, den danske Beredskapsstyrelsen, det britiske Department for International Development, det nederlandske utenriksdepartementet og den finske Räddningsavdeling fortsetter med tanke på samarbeid og samordning av internasjonal katastrofeberedskap.

5 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og utgifter til overtid, ekstrahjelp, bistillinger, elever og innkalte m.m. Posten skal dekke driftsutgiftene til

DSB med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret. Det foreslås at departementet også i 2002 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under denne posten, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak. Det foreslås at departementet får fullmakt til å overskride bevilgningen med inntil 75 % av inntektene under kap. 3451, post 40 jf. omtale under kap. 3451, post 40 og forslag til vedtak.

Bemanningen ved DSB og Sivilforsvaret utgjorde 422 årsverk pr. 01.03.2001, en reduksjon med ett årsverk sammenlignet med 2000.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten skal dekke nyanskaffelser og erstatninger av materiell som transportmidler, sivilforsvarsmateriell og materiell til fredsinnsettingsgruppene og sambandsutstyr m.m. Posten skal også dekke ombygging og modernisering av Sivilforsvarets regionale skoler og sivilforsvarsleire, og andre anlegg.

Post 70 Overføring til private

Posten skal dekke tilskudd til Norges sivilforsvarsforbund, Seniorgruppen for sivilt beredskap, samt dekning av samøvelser for Sivilforsvaret og de frivillige organisasjoner som er en del av den integrerte virksomhet i fredstid.

Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
03	Diverse inntekter		9 270	15 548
	Sum kap. 3451		9 270	15 548

Post 03 Diverse inntekter

Posten består av refunderte driftskostnader i forbindelse med utleie av Sivilforsvarets anlegg, refusjoner fra andre statsinstitusjoner og refusjon av for mye innbetalt strøm m.m. i forrige regnskapsår. Inntektene omfatter også salg og bortleie av sivilforsvarsmateriell, personellinnsats, salg av kursplasser ved skolene samt inntekter ved utleie

av Sivilforsvarets anlegg. Rammen er økt som følge av at man forventer økte inntekter av salg og bortleie av sivilforsvarsmateriell, salg av tjenester og kursplasser, personellinnsats, utleie av bygg og anlegg m.m. Som følge av økningen i inntektsrammen er en tilsvarende økning inkludert i utgiftsrammen på kap. 451, post 01. Det foreslås at departementet også i 2002 gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot

tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

I forbindelse med omorganiseringen av Sivilforsvarets ytre etat er det forsøkt å avhende flere sivilforsvarsanlegg. Arbeidet er vanskelig og det er relativt få anlegg som er solgt. Anleggenes art bidrar generelt til at forventet inntektsnivå er lavt. På grunn av usikkerheten foreslås ingen bevilgning.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg foreslås det at departementet får fullmakt i 2002 til å overskride bevilgningen under kap. 451 post 01 med inntil 75 % av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2002 ønsker departementet å netobudsjettere salgsmkostninger ved salg av fast eiendom. Det foreslås at departementet får fullmakt til å trekke salgsmkostninger ved salg av fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under denne post, jf. forslag til vedtak.

Kap. 455 Redningstjenesten (jf. kap. 3455)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	32 367	32 056	36 669
21	Spesielle driftsutgifter	6 284	5 111	5 240
22	Søk etter omkomne på havet, <i>kan overføres</i>	2 121		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 382	7 000	4 000
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	4 500	4 500	4 635
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	53 445	55 060	56 000
	Sum kap. 455	104 099	103 727	106 544

1 Innledning

Med redningstjenesten forstås den offentlig organiserte virksomhet som utøves i forbindelse med øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede organer eller ved særlige tiltak. Tjenesten er integrert, dvs. at den omfatter alle typer redningsaksjoner (sjø-, land- og flyredning). Redningstjenesten står for generell planlegging og iverksetting av tiltak for å redde menneskers liv og helse i akutte ulykkestilfeller. Organisasjonsplan for redningstjenesten er fastsatt ved kgl.res. av 04.07.1980. Planen gir utfyllende bestemmelser om hvordan redningstjenesten i Norge skal organiseres. Den offentlige redningstjenesten er organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner. Justisdepartementet har det admi-

nistrative samordningsansvaret for redningstjenesten.

Vår redningstjeneste er basert på norske tradisjoner, infrastruktur og bosettingsmønster. De frivillige organisasjoner og annen frivillig innsats utgjør en vesentlig ressurs innen redningstjenesten. Innenfor det norske redningsansvarsområde har de to hovedredningssentralene, Sola og Bodø, den øverste operative ledelse. Hovedredningssentralene utøver den operative ledelse av sjø- og luftredningsaksjoner. Den lokale redningssentral har normalt den tilsvarende ledelse innen politidistriktet. Sysselmanen på Svalbard er lokal redningssentral innen sitt myndighetsdistrikt.

De to hovedredningssentralene og de lokale redningssentraler (politidistriktene og Sysselmanen på Svalbard) har også ansvaret for den operative samordningen av redningstjenesten. Primæroppgaven for redningssentralene er å samordne og utnytte redningstjenestens samlede tilgjenge-

lige ressurser optimalt for å redde liv og begrense helseskader ved ulykker.

Større redningsaksjoner koordineres av en redningsledelse bestående av representanter for aktuelle offentlige etater. Politimesteren i henholdsvis Stavanger og Bodø er leder av redningsledelsen ved hovedredningssentralene. Tilsvarende ledelse finnes ved de lokale redningssentralene (LRS) som trer i funksjon ved større redningsaksjoner.

Alle offentlige etater med ressurser egnet for redningsformål plikter å delta i redningstjenesten. De utgifter som påløper til personell, materiell, planlegging, øvelser mv. dekker de enkelte etater normalt over eget budsjett. Dette prinsippet bygger på en tilråding i St.meld. nr. 86 (1961-62), jf. Innst. S. nr. 170 (1962-63).

Hovedredningssentralene og de lokale redningssentraler skal også samordne fellesøvelser og utarbeidelse av redningsplaner.

Justisdepartementet og hovedredningssentralene skal medvirke i internasjonalt samarbeid innen redningstjenesten.

De midler som bevilges over kap. 455, skal dekke utgifter til drift av to hovedredningssentraler og nød- og sikkerhetstjenesten til Telenors kystradioer. Videre skal utgifter i forbindelse med internasjonalt samarbeid, samt oppfølging av nasjonale og internasjonale avtaler som Justisdepartementet og hovedredningssentralene har ansvar for, dekkes over samme kapittel.

2 Hovedutfordringer

Hovedutfordringen for redningstjenesten er å samordne og utnytte tilgjengelige ressurser for i størst mulig utstrekning å redde liv og begrense helseskade ved ulykker.

3 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert sårbarhet i samfunnet	1. Sikre effektiv organisering og utnyttelse av rednings- og beredskapsressursene

4 Tilstandsvurdering og mål

Hovedredningssentralene registrerte til sammen drøyt 5 000 aksjoner i 2000 og ligger på samme

Justisdepartementet vil videreutvikle dagens redningskonsept, samt fortsatt utvikle og effektivisere tjenesten. Det er fortsatt viktig å legge til rette for at redningstjenesten møter de utfordringer den står overfor på en tilfredsstillende måte. Utviklingen medfører at redningstjenestens operative funksjoner krever en stadig oppdatering av data- og kommunikasjonsutstyr.

Sentralt er også utviklingen av redningshelikoptertjenesten, som er hjørnesteinen i redningstjenesten. Regjeringen la den 11.05.2001 fram St.meld. nr. 44 (2000-2001) Om redningshelikoptertjenesten i fremtiden. De vesentligste forslag går ut på å etablere kortere reaksjonstid på redningshelikopterbasene, samt etablere en redningshelikopterbase på Nordvestlandet med forankring i Florø. Meldingen ligger til behandling i Stortinget.

Redningstjenesten skal dekke et stort havområde med store værmessige utfordringer. Mye av landets næringsvirksomhet foregår til sjøs. Omfanget av denne virksomheten, som bl.a. omfatter oljesektoren og passasjerfergetrafikken, har økt kraftig. Samtidig har også småbåttaktiviteten økt. Det ligger derfor en stor utfordring i å legge til rette og samordne det mangfold man har av innsatsenheter, frivillige såvel som profesjonelle, som utgjør vår redningstjeneste.

Justisdepartementet har nedsatt et utvalg som skal gjennomgå landets operative rednings- og beredskapsressurser. Utvalget skal fremlegge sin rapport høsten 2001. Arbeidet innebærer en kritisk gjennomgang av dagens ansvars- og oppgavefordeling, organisering og ressursbruk. I arbeidet med stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap vil Justisdepartementet se dette arbeidet i sammenheng med rapporten fra Sårbarhetsutvalget og Regjeringens handlingsplan for økt sikkerhet og beredskap langs kysten.

nivå som for 1999. Av disse mottok og koordinerte hovedredningssentralene ca. 500 redningsaksjoner i fjerne farvann utenfor norsk redningsområde.

4.1 Redusert sårbarhet i samfunnet

4.1.1 Sikre effektiv organisering og utnyttelse av rednings- og beredskapsressursene

Samordning og samlokalisering av nød- og sikkerhetstjenesten og hovedredningssentralene

Kostnadene til Telenors spesielle samfunnspålagte oppgaver dekkes som statlig kjøp av tjenester over respektive departementers budsjetter. Telenor leverer nød- og sikkerhetstjeneste til redningstjenesten gjennom kystradiostasjonene. Tjenesten er i dag basert på avtale mellom Justisdepartementet og Telenor fra 1997. Ved forhandlingene høsten 1999 fikk kontrakten form av en årlig overenskomst. Hovedredningssentralen i Sør-Norge og Rogaland radio (kystradioen) skal samlokaliseres. Det vil bli oppført en ny, felles bygning i 2002 for innflytting ultimo 2002/primo 2003.

Det antas å være store operative og økonomiske gevinster å hente i en nærmere samordning og samlokalisering av nød- og sikkerhetstjenesten og hovedredningssentralene. Ett skritt i denne retning er at det er etablert medlytt på hovedredningssentralene slik at de kan lytte på nødkommunikasjonen mellom fartøyer og kystradiostasjonene over nødkanal 16 ved behov. Samlokaliseringen vil heve kvaliteten i ledelsen av sjøredningstjenesten. Det er igangsatt et arbeid som vurderer ytterligere automatisering av kystradiostasjonene. For at en videre automatisering av Kystradioen skal iverksettes, er det en forutsetning at nød- og sikkerhetstjenesten til sjøs ikke svekkes.

Samordning av nødetatene brann, politi og helse

Norge har i dag tre nødnumre, henholdsvis 110 ved brann, 112 til politi og 113 for ambulanse/medisinsk nødtelefon. De tre nødetatene har pr. i dag ca. 50 nødmeldesentraler hver for mottak av anrop over nødnumrene. Etter initiativ fra Justisdepartementet er det startet opp en interdepartemental utredning for å vurdere dagens organisering av nødmeldetjenesten, reduksjon i antall nødmeldesentraler, eventuelt ved samlokalisering, eventuell overgang til ett nødnummer, felles krav til nettilknytning, leveranse av teletjenester, sikring av teletekniske løsninger og kompetanse i nødmeldesentralene. Justisdepartementet arbeider, som ansvarlig for samordning mellom nødetatene, for å bedre sikkerheten for nødkommunikasjonsformidling i telenettet. Utredningen vil foreligge primo 2002.

Videreutvikle det internasjonale samarbeidet

Den norske redningstjeneste deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid. Norge er blant annet part i en rekke internasjonale overenskomster og bi- og multilaterale avtaler, herunder det nordiske redningstjenestesamarbeidet, NOR-DRED. NORDRED bygger på en rammeavtale fra 1989 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om samarbeid over territorialgrensene for å hindre eller begrense skader på mennesker, eiendom eller miljøet ved ulykkeshendelser. Under den russiske statsministerens besøk til Norge høsten 2000 ble det undertegnet politiske dokumenter om varslings- og redningssamarbeid, herunder samarbeid ved fare for skade på miljø og naturressurser. Det tas sikte på å etablere ett kontaktpunkt på norsk side for mottak og videreformidling av meldinger ovenfor russiske myndigheter. Hovedredningssentralen i Nord-Norge etableres som kontaktpunkt for å bedre varslingsrutinene. Norske og russiske myndigheter har blitt enige om å etablere en arbeidsgruppe med representanter fra norsk og russisk side for å bedre varslingsrutinene mellom Norge og Russland.

Basert på en sjøredningsavtale mellom Norge og Russland blir det årlig gjennomført redningsøvelser med Russland. Russland har tatt initiativ til å utvikle samarbeidet til også å gjelde redning og andre katastrofelignende hendelser på fastlandet, bl.a. med bruk av ressurser fra siviltforsvaret. Norske myndigheter har stilt seg positive til å inngå en slik avtale.

COSPAS – SARSAT

COSPAS – SARSAT er et internasjonalt satellittsystem som benytter polare lavbanesatellitter. Det skal til enhver tid være minst fire operative satellitter som oppfatter signaler fra nødpeilesendere og posisjonsbestemmer dem. Hovedredningssentralen Nord-Norge har ansvaret for videresendelse av nødmeldinger fra Tromsø satellittstasjon til de nordiske land samt Baltikum.

COSPAS – SARSAT-systemet bidrar til å redde mange menneskeliv, men det har fortsatt et forbedringspotensiale. Med dagens utstyr kan det gå opptil 30 minutter til et nødsignal blir oppfanget. Foreliggende, ny teknologi gjør det mulig å oppfange nødsignalene umiddelbart, noe som ofte vil være avgjørende for om den savnede finnes i live. Det planlegges for anskaffelse av denne teknologien i 2001/2002.

Redningshelikoptertjenesten

Redningshelikoptertjenesten er en særlig tjeneste innen redningstjenesten. Redningshelikoptertjenesten ble etablert tidlig på 1970-tallet, og Forsvaret har siden 1973 vært hovedoperatør av tjenesten, som er organisert under Luftforsvarets 330-skvadron.

I St.meld. nr. 44 (2000-2001) Redningshelikoptertjenesten i fremtiden foreslås en rekke endringer innen tjenestens organisering og utførelse.

De vesentligste forslag for å styrke tjenesten er:

- Regjeringen foreslår å innføre døgnskuttetlig tilstedevakt på redningshelikopterbasene på fastlandet. I dag er kravet til reaksjonstid på 60 minutter døgnet rundt. Dette vil innebære at redningshelikoptrene kan være i luften så raskt som mulig døgnet rundt, hele året.
- I tillegg til dagens redningshelikopterbaser i Longyearbyen, Banak, Bodø, Ørland, Sola og Rygge, ønsker Regjeringen å opprette en base for ytterligere å trygge Nordvestlandet, og denne skal plasseres i Florø.
- Samordning mellom statlige og private helikopterressurser skal fortsatt være en prioritert oppgave for Justisdepartementet, slik at samfunnet totalt drar maksimal nytte av de totale helikopterressurser.
- Justisdepartementet skal fortsatt ha det overordnede faglige ansvar for redningshelikoptertjenesten. I tillegg skal Justisdepartementet overta budsjettansvaret for redningshelikoptertjenesten ved Luftforsvarets skvadron 330 som i dag ligger under Forsvarsdepartementet.

5 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønnsutgifter ved hovedredningssentralene. Posten dekker også driftsutgifter for hovedredningssentralene og utgifter til drift av nedleserstasjonen i Tromsø for det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS – SARSAT og andre utgifter i denne forbindelse.

Bemanningen ved hovedredningssentralene utgjorde 33 årsverk pr. 01.03.2001, en økning på to årsverk sammenlignet med 2000.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, for eksempel helikopterselskaper og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell m.m. Posten er vanskelig å fastsette, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten omfatter diverse investeringer til hovedredningssentralene. Det er i løpet av de siste årene investert bl.a. i nye telefonsentraler, logg-, database- og kartsystem samt forskjellig spesialutstyr. Investeringene er en forutsetning for å ha en fungerende tjeneste og for å ivareta de nasjonale og internasjonale forpliktelsene vi har på dette området.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige område gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene mv. Midlene vil hovedsakelig bli gitt til hovedorganisasjoner. Hovedorganisasjonene vil selv være ansvarlig for fordelingen til lokale lag og foreninger innen deres egen organisasjon, som har betydning for redningstjenesten.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste.

Kap. 3455 Redningstjenesten (jf. kap. 455)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	166		
	Sum kap. 3455	166		

Kap. 456 TETRA – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter			25 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			5 000
	Sum kap. 456			30 000

1 Innledning

I krisesituasjoner som ved katastrofer, brann, ulykker, sykdom og kriminalitet, forventer befolkningen å få hjelp. Det tas for gitt at de tre nødetatene brann, helse og politi har et godt samarbeid internt og seg imellom – et samarbeid som bidrar til å ivareta befolkningens liv, helse og sikkerhet. Godt fungerende radiosamband er en forutsetning for at nødetatenes mange oppgaver skal kunne løses raskt og effektivt.

1.1 Gamle radiosamband

Nødetatene og andre etater med beredskapsansvar har i dag hver sine analoge radiosamband som ikke tilfredsstillende kommunikasjonsbehovene. På grunn av generasjonsskifte fra analog til digital teknologi er de analoge systemene stadig vanskeligere å vedlikeholde og de må skiftes ut i løpet av en periode på 5-10 år. Dette tilsvarer tiden det tar erstatte dagens systemer med nye. Svakheter i de gamle sambandssystemene har hemmet redningsarbeidet vesentlig ved en rekke redningsaksjoner og er problematisk i daglig bruk. Systemene er ikke enhetlige innen etatene, de er åpne for avlytting og lite brukervennlige. For å kompensere for manglende funksjonalitet, bruker nødetatene mobiltelefon. Men vanlig mobiltelefon har kritiske mangler og er ikke egnet som operativt samband. Mobiltelefonnettet har også ved en

del større ulykker de senere år blitt satt ut av drift som følge av overbelastning fra offentlig trafikk, strømutfall eller brudd i telelinjer. Totalbildet for nødetatenes radiosamband er derfor komplisert og uoversiktlig, og sambandet fungerer ikke godt ved større redningsaksjoner. De respektive etater må derfor, i løpet av få år, foreta en total utskifting.

1.2 Anbefalinger

I 1995/96 utarbeidet Statens helsetilsyn, politiavdelingen i Justisdepartementet og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i fellesskap en forstudie om fremtidige sambandsløsninger. Rapporten konkluderte med at etatene hadde felles operative behov, at brukerbehovene best kunne dekkes av et felles sambandssystem basert på TETRA-standarden og at det ville være samfunnsøkonomisk gunstig at de tre etatene samarbeider om å realisere utbyggingen.

I 1998 innledet de tre nødetatene et formelt samarbeid og startet et prosjekt for å utrede nærmere teknologiske, organisatoriske og økonomiske konsekvenser ved mulig innføring av et felles radiosamband for nød- og beredskapsetatene basert på TETRA-standarden. Syv departementer har deltatt i prosjektets styringsgruppe: Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartemen-

Boks 2.6 Radiosamband

Radiosamband for nødetatene: Mobilkommunikasjonssystem som muliggjør informasjonsoverføring mellom forhåndsdefinerte brukergrupper.

Alternative løsninger: Mobile kommunikasjonstjenester som tilfredsstillter nødetatens behov tilbys ikke og vil heller ikke i framtiden bli tilbudt av de kommersielle teleoperatørene. TETRA (TErrestrial Trunked RAdio) er en leverandøruavhengig internasjonal standard for digitalt gruppeorientert radiosamband spesielt utviklet for offentlige nød- og beredskaps-tjenester i et tett samarbeid mellom Schengenlandenes brukere og utstyrsprodusenter. Systemet kan brukes til overføring av tale, data og bilder mellom enkeltpersoner og grupper av innsatspersonell i hver etat og på tvers av etatsgrensene. Samtaler som overføres vil ikke kunne avlyttes.

Situasjonen i Europa: TETRA-teknologi velges av stadig flere nødetater over hele Europa og i andre verdensdeler. I alle land har man over tid orientert seg for å finne optimal teknologi, og svaret er entydig TETRA. Ingen land har valgt å realisere sine behov for nød- og beredskapskommunikasjon på kommersielt tilgjengelige tjenester.

samordningsrollen. Utredningen ble fremlagt primo 2001 og konkluderer med at nødetatenes eksisterende sambandssystemer må skiftes ut, og at mobiltelefon ikke egner seg som operativt sambandssystem. Den anbefaler at nødetatene avvikler sine separate sambandssystemer, og samler seg om utbygging og bruk av et felles nasjonalt TETRA-samband.

2 Hovedutfordringer

Innføring av et felles landsdekkende radiosamband for nød- og beredskapsstatene innebærer vesentlige organisatoriske utfordringer. Som et ledd i utredningsprosjektet ble det derfor i januar 2000 besluttet å realisere et forsøk med TETRA-samband i Trondheimsområdet. Systemet har vært i teknisk drift fra november samme år. I forsøksperioden gjennomgår alle ansatte opplæring i bruk av TETRA-radioer og vil bruke TETRA som erstatning for de gamle analoge sambandssystemene. TETRA-systemet kobles sammen med annet kommunikasjonsutstyr i nødsentralene. Erfaringene fra operativt bruk vil gi verdifull kunnskap for å sikre at et mulig landsdekkende system tilfredsstillter den norske modellen for organisering av nødetatene.

3 Hovedmål og delmål

Målformuleringene er spesifikke for TETRA-prosjektet og inngår ikke i Justisdepartementets målstruktur.

tet, Samferdselsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet. Justisdepartementet har hatt

Hovedmål	Delmål
Bidra til et tryggere samfunn gjennom innføring av felles radiosamband mellom nød- og beredskapsstatene	1. Gjennomføre og evaluere forsøket med TETRA-radiosamband i Trondheimsområdet 2. Utarbeide kravspesifikasjon som grunnlag for en anbudsinnbydelse for et landsdekkende radiosamband

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Bidra til et tryggere samfunn gjennom innføring av felles radiosamband mellom nød- og beredskapsstatene

4.1.1 Gjennomføre og evaluere forsøket med TETRA-radiosamband i Trondheimsområdet

I juli 2000 ble avtalen om leveranse av TETRA-radiosambandet i forbindelse med forsøket i Trondheimsområdet undertegnet. Telenor Mobil AS og Nokia AS stiller gjennom samarbeidsavtalen med staten komplett radiosamband til rådighet. Forsvarets tele- og datatjeneste (FTD) har påtatt seg ansvaret for den operative driften av systemet, og stipulerer sin ressursinnsats til ca. 3 mill. kr pr. år. Prosessen har resultert i at aktiviteter for nærmere 100 mill. kr er igangsatt. Sambandsløsningen var ferdig utbygd i november 2000, ble offisielt åpnet i februar 2001 og er kontraktsfestet ut 2002. I løpet av forsøksperioden skal over 600 brukere fra brann, politi og helse benytte systemet.

Det tas sikte på å bruke det nye radiosambandet til å teste ut nye samarbeidsformer og rutiner i og mellom etatene, og å innføre noen nye viktige digitale tjenester og applikasjoner. I løpet av forsøksperioden skal erfaringer innhentes og evalueres og inngå i grunnlaget for kravspesifikasjonen for en nasjonal utbygging. I hver etat må man kartlegge behovet for justering av organisatorisk samspill og eventuelle nye samarbeidsformer for å nå målene om mer effektiv operativ samhandling og bedre ressursutnyttelse. Videre må det arbeides med å identifisere behov for nye tjenes-

ter, som innføring av et digitalt system åpner for, og deretter iverksette den nødvendige applikasjonsutvikling.

4.1.2 Utarbeide kravspesifikasjon som grunnlag for en anbudsinnbydelse for et landsdekkende radiosamband

Etter at erfaringene er systematisert og gjennomgått, vil det vurderes å gjennomføre en landsdekkende utbygging. Hittil er det ikke registrert vesentlige tekniske problemer, og det tas sikte på å utarbeide en fullstendig kravspesifikasjon som grunnlag for å påbegynne en eventuell anskaffelse i løpet av 2003. Arbeidet fordrer omfattende deltakelse fra brukeretatene slik at man får et kommunikasjonssystem nødetatene oppfatter som å dekke behovene. Likeså må det leies inn spesialkompetanse til å ivareta komplekse tekniske problemstillinger.

5 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke utgifter til sentral prosjektorganisasjon, prosjektutgifter i etatene og innleie av spesialkompetanse.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten omfatter maskin- og programvareanskaffelser til systemet i Trondheimsområdet.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	555 451	329 446	502 638	52,6
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	13 265			
	Sum kategori 06.60	568 716	329 446	502 638	52,6

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
460	De særskilte etterforskningsorganene	7 846	6 703	6 706	0,0
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	29 862			
462	Registerenheten i Brønnøysund (jf. kap. 3462)	152 414			
463	Datatilsynet (jf. kap. 3463)	15 706			
464	Statens Lotteritilsyn (jf. kap. 3464)	9 293			
465	Regjeringsadvokaten (jf. kap. 3465)	29 641			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	319 119	319 687	493 600	54,4
467	Norsk Lovtidend	4 834	3 056	2 332	-23,7
	Sum kategori 06.60	568 716	329 446	502 638	52,6

Forslag til bevilgningsøkning skyldes at det er lagt inn midler til helårsvirkning av merverdiavgiftsreformen og moms på advokattjenester, opptrapping av den offentlige advokatsalærsatsen og oppjusteringer på bakgrunn av erfaringstall.

1 Innledning

Kategorien vil i 2002 omfatte De særskilte etterforskningsorganene (SEFO), Særskilte ulykkes-

kommisjoner, Særskilte straffesaksutgifter m.m. og Norsk Lovtidend.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	1. Sikre rettssikkerhet under etterforskning og i straffesaker

Kap. 460 De særskilte etterforskningsorganene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	7 846	6 703	6 706
	Sum kap. 460	7 846	6 703	6 706

1 Innledning

De særskilte etterforskningsorganene (SEFO) har som oppgave å lede etterforskningen av embets- og tjenestemenn i politiet og påtalemyndigheten som er anmeldt for straffbare forhold i tjenesten. Etterforskningsorganene skal videre lede etterforskningen når påtalemyndigheten finner at det er mistanke om straffbare handlinger begått av ansatte i politiet eller påtalemyndigheten i tjeneste, og når en slik mistenkt selv begjærer etterforskning. Det er i dag etablert elleve særskilte etterforskningsorganer. Ni statsadvokatdistrikter har ett særskilt etterforskningsorgan hver, mens Oslo statsadvokatdistrikt har to etterforskningsorganer.

Hvert SEFO-organ har tre medlemmer; en leder som fyller vilkårene for å være høyesterettsdommer, en advokat med erfaring fra straffesaker og en person med erfaring som politietterforsker. Hvert organ har også et varaorgan bestående av tre varamedlemmer. Medlemmene oppnevnes for en funksjonstid på fire år med adgang til gjenoppnevning for en ytterligere periode.

Antallet anmeldelser til SEFO har vært relativt stabilt de seneste årene. Det ble i 2000 registrert 664 anmeldelser til SEFO, mens det i 1999 ble registrert 656 anmeldelser. Det er imidlertid en tendens at tilfanget av store, ressurskrevende saker øker.

I samarbeid med Justisdepartementet opprettet Riksadvokaten høsten 2000 en arbeidsgruppe som skal undersøke kvaliteten på behandlingen og etterforskningen i SEFO-saker. Arbeidsgruppen skal være ferdig i oktober 2001. Justisdepartementet vil i samarbeid med Riksadvokaten følge opp dette arbeidet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker lønn og godtgjørelser til medlemmer av etterforskningsorganene, samt driftsutgifter og utgifter til kurs og opplæring.

Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	29 862		
	Sum kap. 461	29 862		

Justisdepartementet oppnevnte 01.12.1999 en uavhengig granskningskommisjon etter MS Sleipners forlis ved Ryvarden Fyr nord for Haugesund i november 1999. Kommisjonen avga sin rapport til Justisdepartementet i NOU 2000:31.

Justisdepartementet oppnevnte 07.01.2000 en uavhengig granskningskommisjon etter togulykken på Rørosbanen. Etter togulykken på Lillestrøm stasjon i april ble kommisjonens mandat utvidet til også å omfatte Lillestrømulykken. Kom-

misjonen avga sine rapporter til Justisdepartementet i NOU 2000:30 og NOU 2001:9.

De berørte fagdepartementene er ansvarlig for oppfølgingen av kommisjonenes rapporter.

Det er i alt bevilget 37,5 mill. kr til kommisjonenes arbeid, jf. St.prp. nr. 32 (1999-2000), St.prp. nr. 61 (1999-2000), og St. prp. nr. 84 (2000-2001). Det påløper fremdeles utgifter til oppbevaring av vraket av MS Sleipner.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	319 119	319 687	493 600
	Sum kap. 466	319 119	319 687	493 600

1 Innledning

Benevnelsen på kapitlet er endret fra «Advokatutgifter m.m.» til «Særskilte straffesaksutgifter m.m.», da dette gir en bedre beskrivelse av hvilke utgifter bevilgningen på kapitlet skal dekke.

1.1 Advokatutgifter

Utgiftene er en funksjon av saksmengden i straffesakskjeden og den til enhver tid gjeldende salærsats. Den offentlige salærsatsen er blitt hevet betydelig de siste to årene, og utgjør 715 kr pr. time fra 01.07.2001. Helårsvirkningen som følge av økningen i salærsatsen i 2001 er innarbeidet i bevilgningsforslaget. Bevilgningen er også oppjustert på bakgrunn av erfaringstall. Justisdepartementet og Den norske advokatforening er enige om å holde årlige drøftinger om den offentlige salærsatsen, blant annet om justeringer på bakgrunn av den alminnelige inntektsutviklingen og advokatenes kostnadsutvikling.

Bevilgningen er også oppjustert som følge av helårsvirkningen av innføringen av merverdiavgift på advokattjenester, jf. Ot.prp. nr. 2 (2000-2001). Innføring av merverdiavgift på advokattjenester vil samtidig gi advokatene adgang til fradrag for inngående merverdiavgift. Det er tatt hensyn til dette ved fastsettelsen av salærsatsen.

En vesentlig del av salærutbetalingene under kapitlet skjer etter en stykkprisordning. Departementet har gjennomgått stykkprisordningen med sikte på at nye stykkpriser kan tre i kraft fra

01.11.2001. Endringene vil medføre innsparinger. Ikrafttredelsestidspunktet for endringene blir senere enn forutsatt i bevilgningsforslaget for 2001. I tillegg ser det ut til at innsparingene blir lavere enn tidligere antatt. Som følge av dette er bevilgningen under posten oppjustert noe i 2002.

Utgiftene er i stor grad regelstyrt og påvirkes både av saksmengde og sakenes omfang.

1.2 Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjon er opprettet i medhold av straffeprosessloven § 146 som et veiledende organ for rettsmedisinske spørsmål i straffesaker. Enhver som tjenestegjør som sakkyndig i rettsmedisinske spørsmål skal straks sende kopi av sin sakkyndige erklæring til kommisjonen. Denne gjennomgår erklæringene. Er det vesentlige mangler gjøres påtalemyndigheten, eventuelt retten, oppmerksom på dette. Noen ganger anmodes den sakkyndige om å utarbeide en tilleggsrapport.

Kommisjonen er delt i to avdelinger; den alminnelige gruppe og den psykiatriske gruppe. Psykiatrisk gruppe kontrollerer alle de rettspsykiatriske erklæringene, mens alminnelig gruppe kontrollerer de øvrige erklæringene, bl.a. obduksjonsrapporter, rapporter i påvirkningssaker og innberetninger i volds- og overgrepssaker.

Saksmengden er økende. I 2000 mottok den alminnelige gruppe 4 313 saker. Dette er en økning på vel 500 saker fra 1999. Den psykiatriske

gruppen mottok 308 erklæringer – en økning på 100 saker fra 1999.

I en rekke alvorlige og mediefokuserte straffesaker de siste ti årene har rettsmedisinske spørsmål stått sentralt, og ført til økt bevissthet omkring betydningen av rettsmedisinsk sakkyndighet i straffesaker. Justisdepartementet nedsatte i 1998 et utvalg til å gjennomgå rettsmedisinsk kvalitetssikring og kontroll i straffesaker. I april 2001 ble NOU 2001:12 om Rettsmedisinsk sakkyndighet i straffesaker lagt frem. Utvalget har foreslått en rekke tiltak, bl.a. at utdannelsen i rettsmedisinske fag styrkes, og utvalget har satt opp tre ulike modeller for fremtidig organisering av rettsmedisinske sakkyndighetstjenester i straffesaker. Utredningen er sendt på høring. Enkelte av forslagene vil bli fulgt opp allerede høsten 2001.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	4 834	3 056	2 332
	Sum kap. 467	4 834	3 056	2 332

1 Innledning

Norsk Lovtidend inneholder kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Norsk Lovtidend utgis i papirutgave og i elektronisk form på Lovdatas internettsider. Det er viktig at kunngjøringene skjer raskt og korrekt. Antall hefter som utgis hvert år og omfanget av disse er avhengig av regelverksproduksjonen. Omfanget av regelverksproduksjonen varierer, men har vært stor de siste årene, bl.a. som følge av gjennomføringen av EØS-regelverk. Det er ingen direkte sammenheng mellom omfanget av Norsk Lovtidend og den samlede mengden gjeldende regelverk siden gamle lover og forskrifter ofte oppheves når nye vedtas.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Om lag 90 % av bevilgningen på posten dekker salær og reiseutgifter til advokater og sakkyndige i straffesaker. Videre dekker bevilgningen utgifter til aktor i militære straffesaker og reise- og kostgodtgjørelse. Bevilgningen på posten dekker også godtgjørelse og tapt arbeidsinntekt til tolker og sakkyndige i straffesaker. Utgifter i departementet ved oversettelser i forbindelse med rettsanmodninger dekkes av bevilgningen. Enkelte utgifter i sivile saker dekkes også under denne posten. For Den rettsmedisinske kommisjon dekkes driftsutgifter og utgifter til kurs og opplæring av kommisjonens medlemmer.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal nyttes til bearbeiding av manuskripter og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend. Fra og med 2001-årgangen innførte departementet betaling for abonnement på papirutgaven også for offentlige abonnenter. Bevilgningen på posten er nedjustert noe fra og med 2002 som følge av denne omleggingen. Det er inngått avtale med Lovdata, som skal administrere abonnementsordningen med en minimal fortjeneste.

Programkategori 06.70 Erstatninger, tilskudd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	73 165	53 051	82 214	55,0
60-69	Overføringer til kommuner	25 197	24 700	26 873	8,8
70-89	Overføringer til private	514 005	447 208	648 700	45,1
	Sum kategori 06.70	612 367	524 959	757 787	44,4

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)	304 365	339 434	490 149	44,4
471	Statens erstatningsansvar	132 660	112 402	120 495	7,2
474	Konfliktråd	27 515	27 393	29 977	9,4
475	Bobehandling	64 374	45 730	71 166	55,6
476	Et historisk og moralsk oppgjør med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under den 2. verdenskrigen	83 453			
477	Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig			46 000	
	Sum kategori 06.70	612 367	524 959	757 787	44,4

Forslag til bevilgningsøkning skyldes i hovedsak at det er lagt inn midler til helårsvirkning av merverdiavgiftsreformen og moms på advokattjenester, opptrappingen av den offentlige advokatsalærsatsen, hevingen av inntektsgrensen for fri rettshjelp, økte asylankomster og oppjusteringer på bakgrunn av erfaringstall. I tillegg er det lagt inn midler i forbindelse med erstatning til norske fanger som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig, ev. til etterlatte av avdøde tidligere fanger.

1 Innledning

Kategorien vil i 2002 omfatte fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, konfliktråd, bobehandling og

erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under annen verdenskrig. Ordningene retter seg i hovedsak mot å sikre enkeltindividenes rettigheter.

Konfliktrådsordningen har en viktig rolle i forhold til forebygging av kriminalitet. Konfliktråds-megling er et alternativ til vanlig strafferettslig behandling. Ordningen vektlegger aktiv innsats av partene og fremmer bevisstgjøring om konsekvensene av kriminelle handlinger. Justisdepartementet legger vekt på å utvikle og videreføre denne type konfliktløsning og ser dette blant annet som et middel for å oppnå større bevissthet og økt innsats på det kriminalitetsforebyggende området.

Ordningen med fri rettshjelp er et hjelpetiltak for den del av befolkningen som har minst mulighet for selv å betale for juridisk bistand. Det vektlegges at ingen skal lide rettstap på grunn av sosiale forskjeller eller manglende økonomisk evne. Inntektsgrensene ble derfor økt samtidig med at merverdiavgiftsreformen trådte i kraft.

Den sivile erstatningsretten gir et helhetlig system for oppgjør med fortidige hendelser gjennom å gi skadelidte krav på erstatning der det er grunnlag for å holde skadevolderen ansvarlig. Systemet sikrer rettferdighet gjennom å minske graden av vilkårlighet for de skadelidte. Utenfor rammen av dette systemet er det etablert enkelte særlige kompensasjonsordninger, blant annet erstatning til voldsofre og erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig.

Fylkesmannsembetene utfører en rekke oppgaver for Justisdepartementet, jf. St.prp. nr. 1

(2001-2002) Arbeids- og administrasjonsdepartementet kategori 01.10 Fylkesmannsembetene. Fylkesmannen ivaretar oppgaver etter rettshjelpsloven og voldsoffererstatningsloven, samt tilsyns- og kontrolloppgaver overfor konfliktrådene. Videre har fylkesmannen oppgaver etter vergemålsloven og navneloven. Departementet nedsatte i 1999 en arbeidsgruppe for å vurdere en liberalisering av navneloven og å minske det offentlige arbeid med navnesaker. Arbeidsgruppens utredning NOU 2001:1 Lov om personnavn – Tradisjon, liberalisering og forenkling, ble levert til departementet i desember 2000. Arbeidsgruppen foreslår bl.a. en alminnelig adgang til å ta doble etternavn, samtidig som forslaget vil gjøre det vesentlig enklere for bl.a. innvandrere å følge sine navnetradisjoner. Utredningen har vært på høring og departementet vil fremlegge en odels-tingsproposisjon om ny navnelov høsten 2001. Fylkesmannen ivaretar en viktig rettssikkerhetsfunksjon på Justisdepartementets område, og det er viktig å legge forholdene til rette for at embetene på best mulig måte kan ivareta denne funksjonen.

Dagens kriminalitetsbilde preges av mer organisert kriminalitet. Dette gjelder også på området økonomisk kriminalitet. I forhold til økonomisk kriminalitet er Konkursrådets arbeid og garantiordningen som sikrer videre bobehandling i boer der det er mistanke om økonomisk kriminalitet viktige virkemidler.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Sikre rettssikkerhet for individer og grupper	1. Styrke kriminalitetsofrenes stilling 2. Sikre hjelpe- og støtteordninger for enkeltindivider
Redusert kriminalitet	1.Redusere økonomisk kriminalitet
God og effektiv konfliktløsning og –forebygging	1. Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger

Kap. 470 Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	4 643	3 906	6 219
70	Fri sakførsel	184 105	197 012	278 777
71	Fritt rettsråd	100 922	121 387	187 510
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	14 694	17 129	17 643
	Sum kap. 470	304 365	339 434	490 149

1 Innledning

Fri rettshjelp er et sosialt hjelpetiltak for dem som ikke har økonomi til selv å betale for juridisk bistand. Det er i de fleste tilfeller et vilkår for å få fri rettshjelp at søkeren ikke har inntekt eller formue som overstiger fastsatte grenser. Når det offentlige yter bistand etter rettshjelpsloven, skal det som hovedregel betales en nærmere fastsatt egenandel.

Staten yter tilskudd til kontoret for fri rettshjelp i Oslo kommune, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene m.m. Dette er imidlertid bare en del av det samlede rettshjelpstilbudet. Offentlige servicekontorer, forbrukerkontorene, pasientombudene, Senter mot etnisk diskriminering osv. yter juridisk bistand i bredt omfang til et stort antall enkeltpersoner. Også offentlig forvaltning gir i stor grad juridisk veiledning i enkeltsaker og mer generelt.

2 Hovedmål

Målsettingen med fri rettshjelp er å tilby rettshjelp til dem som i følge rettshjelpsloven oppfyller vilkårene for hel eller delvis økonomisk støtte til juridisk bistand. Fri rettshjelp skal omfatte den del av befolkningen som har minst mulighet til å betale for juridisk bistand.

3 Tilstandsvurdering

Fylkesmannen har den alminnelige kompetanse til å avgjøre søknader om fri rettshjelp. Domstolene og enkelte forvaltningsorganer, bl.a. fylkesnemndene for sosiale saker, kan i særlige tilfeller innvilge fri sakførsel. Avhengig av sakstypen vil advokater kunne innvilge et begrenset antall timer fritt rettsråd. Justisdepartementet er klageinstans i saker som behandles i medhold av retts-

hjelpsloven. Utgiftene ved ordningen går i det vesentlige til å dekke salær til advokater. Utgiftene er vanskelige å beregne, idet de er regelbundet og samtidig avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av rettshjelpsordningen.

Gjennomgang av fri rettshjelp

St.meld. nr. 25 (1999-2000) om fri rettshjelp inneholder en gjennomgang av rettshjelpsordningen og en vurdering av behov for endringer. Hovedpunkter i meldingen er utvidelse av rettshjelpslovens saklige dekningsområde, endring av egenandelsordningen, forenkling av regelverket og bedre informasjon om fri rettshjelp. Ved behandlingen av St.meld. nr. 25 (1999-2000), jf. Innst. S. nr. 181 (1999-2000), sluttet Stortinget seg i det vesentlige til meldingens forslag til endringer i rettshjelpsordningen. Justisdepartementet arbeider med en oppfølging av meldingen, blant annet arbeides det med forslag til betydelige forenklinger i lov om fri rettshjelp. Departementet tar sikte på å fremme lovforslag om en forenkling av egenandelsordningen i løpet av høsten 2001.

Når det gjelder offentlige rettshjelpskontorer, vises det til innstillingen fra justiskomiteen, jf. Innst. S. nr. 181 (1999-2000). Regjeringen går inn for å etablere offentlige servicekontorer i alle kommuner. Det vurderes i hvilken grad fri juridisk rådgivning kan knyttes til disse kontorene. Det kan også tenkes andre løsninger i nært samarbeid med kommunene, og det bør vurderes om jusstudenter i større utstrekning kan trekkes inn i lokal rettshjelp.

Regjeringen har nedsatt Advokatkonkurransesutvalget som skal gjennomgå konkurransesituasjonen i advokatmarkedet med sikte på å foreslå tiltak som kan gjøre juridiske tjenester rimeligere og lettere tilgjengelig for folk flest. Utvalget skal

også se på muligheten for andre enn advokater til å yte juridisk bistand.

Justisdepartementet har bistått Sosial- og helsedepartementet i forbindelse med oppstart av to prøveprosjekter vedrørende rettshjelp til funksjonshemmede. Målsettingen for begge prøveprosjektene er å gi funksjonshemmede veiledning om sine rettigheter og å samle informasjon om funksjonshemmedes rettshjelpsbehov. Prosjektene skal avsluttes i 2002 og vil da bli evaluert, samtidig som det vil bli vurdert om disse rettshjelpstiltakene bør bli permanente.

Som det fremgår av St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp s. 25 er Norge det nordiske land som bruker mest penger på fri rettshjelp pr. innbygger. På grunn av forskjeller i lovgivningen og i hvordan rettshjelpsutgifter posteres i statsregnskapet i de ulike land, skal man være forsiktig med å dra slike sammenligninger for langt. Det er likevel av en viss interesse å konstatere at i året som ble undersøkt (1998) brukte Danmark kr 42, Finland kr 39 og Sverige kr 32 pr. innbygger på offentlig fri rettshjelp, mens Norge brukte kr 50.

Merverdiavgiftsreformen og heving av inntektsgrensen

Merverdiavgiftsreformen fører til høyere kostnader for privatpersoner som må betale advokatutgiftene selv. Det har derfor vært behov for å utvide og bedre det offentlige rettshjelpstilbudet betydelig ved å gi langt flere personer rett til fri rettshjelp. Inntektsgrensene for å få fri rettshjelp ble f.o.m. 01.07.2001 økt fra 150 000 – 170 000 kr til 200 000 – 210 000 kr. Helårsvirkningen både på utgifts- og inntektssiden som følge av endringene er innarbeidet i bevilgningsforslaget for 2002. Tall fra Statistisk Sentralbyrå (1999-tall) viser at ca. 370 000 flere personer kommer inn under de nye inntektsgrensene, slik at de vil gjelde for 1/3 av landets befolkning. Dette anskueliggjør betydningen av endringen, selv om man ikke har sikre tall for betydningen av at familiemedlemmers inntekter ofte skal legges sammen.

4 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til sakkyn-dige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførrelse. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå. Bevilgningen på posten er foreslått økt med bakgrunn i erfaringstall, helårsvirkningen av merverdiavgiftsreformen

samt økningen av den offentlige salærsatsen, jf. omtale under kap. 466, post 01.

Post 70 Fri sakførrelse

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokater i saker hvor det er innvilget fri sakførrelse. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå. Bevilgningen er foreslått økt i forbindelse med helårsvirkningen av merverdiavgiftsreformen og hevingen av inntektsgrensene for fri rettshjelp. Bevilgningen er også oppjustert i forhold til økningen av den offentlige salærsatsen, jf. omtale under kap. 466, post 01. I tillegg er bevilgningen oppjustert noe som følge av at Høyesterett har fått utvidet adgang til å innvilge fri sakførrelse, jf. Ot.prp. nr. 54 (2000-2001) og Innst. O. nr. 83 (2000-2001).

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokater i saker hvor det er innvilget fritt rettsråd. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå. Bevilgningen er foreslått økt i forbindelse med helårsvirkningen av merverdiavgiftsreformen og hevingen av inntektsgrensene for fri rettshjelp. Bevilgningen er også oppjustert i forhold til økningen av den offentlige salærsatsen, jf. omtale under kap. 466, post 01. I tillegg er bevilgningen oppjustert som følge av nye prognoser som tilsier 12 000 asylansøkmønstre i 2002.

En god del av salærutbetalingene under posten skjer etter stykkprisordningen, jf. omtalen under kap. 466 om revisjon av ordningen.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Tromsø (Juss-Hjelpa i Nord-Norge) og Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge). Videre dekker bevilgningen tilskudd til Oslo kommune Fri rettshjelp og Rettshjelpskonto-ret Indre Finnmark. Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) og Prostituertes Interesseorganisasjon i Norge (PION) fikk tilskudd for 2001 til rettshjelpstiltak for henholdsvis asylsøkere og prostituerte. Vestre Aker menighet har i 2001 fått tilskudd til juridisk rådgivning for alderspensjonister. Forskningsprosjektet Rettshjelpsundersøkelse 2001 ble også gitt tilskudd fra posten.

I Innst. S. nr. 181 (1999-2000) uttalte justiskomiteen at Rettshjelpskontoret Indre Finnmark må følge retningslinjene for fri rettshjelp for at kontoret skal få statlig støtte. Fra 01.01.2002 skal derfor Rettshjelpskontoret Indre Finnmark begrense sin bistand i samsvar med rettshjelpslovens saklige dekningsområde og inntektsgrenser, samt at det må betales egenandeler, for at kontoret skal få statlig støtte. Eventuelle dispensasjoner må skje i samsvar med de retningslinjene som fremgår av rettshjelpslovens bestemmelser.

Oslo kommune Fri rettshjelp er et offentlig rettshjelpskontor underlagt Oslo kommune, som gir fri rettshjelp til ressursvake i Oslo. I 2001

mottar Oslo kommune Fri rettshjelp 7,57 mill. kr i statsstøtte. Oslo kommune har i et brev av 09.07.2001 til Justisdepartementet opplyst at kommunen vurderer å avvikle kontoret som kommunalt organ, men at kommunen i så fall kan bistå i opprettelsen av et privat rettshjelpsorgan basert på kontorets nåværende ressurser og kompetanse, finansiert av statstilskudd og eventuelt klientgebyrer. Departementet mener det vil være uheldig om kommunene avvikler sitt engasjement i det offentlige rettshjelpstilbudet. Departementet vil måtte vurdere statstilskuddet dersom Oslo kommune bestemmer seg for å avvikle kontoret som kommunalt organ.

Kap. 3470 Fri rettshjelp (jf. kap. 470)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Egenandeler m.m.	13 311	17 469	24 493
	Sum kap. 3470	13 311	17 469	24 493

Post 01 Egenandeler m.m.

Inntektene fremkommer ved at mottakere av fri rettshjelp i de fleste sakstyper skal betale en egenandel. Denne består av en grunnandel som alle skal betale og en tilleggsandel lik en fjerdedel av rettshjelpen. I utgangspunktet vil de klienter som skal betale tilleggsandel få et påslag på grunnlaget for tilleggsandelen tilsvarende merverdiavgiften. For å unngå en slik utilsiktet virkning har departementet endret rettshjelpsforskriftens bestemmelser om egenandel, slik at tilleggsande-

len kun skal beregnes av netto rettshjelpskostnader, dvs. rettshjelpskostnaden fratrasket merverdiavgift. Departementet arbeider for øvrig med en omlegging av egenandelsordningen som foreslått i St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp. Departementet tar sikte på å fremme forslag til endringer i løpet av høsten 2001. Bevilgningen på posten er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall, samt helårsvirkningen av hevingen av salærsatsen og inntektsgrensen for fri rettshjelp.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	719	722	725
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	39 920	41 640	47 389
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	92 022	70 040	72 381
	Sum kap. 471	132 660	112 402	120 495

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker utbetalinger etter voldsoffererstatningsloven og utbetalinger som følge av statens erstatningsansvar. Videre dekker bevilgningen godtgjørelser til medlemmer av Billighetserstatningsutvalget og Erstatningsnemnda for voldsofre.

1.1 Erstatning til voldsofre

Samfunnet har både et ansvar for å søke å sikre individet mot voldsangrep og et ansvar for å hjelpe dem som har vært utsatt for vold. Voldsutøveren har et ansvar for sine handlinger, men voldsutøveren har ofte dårlig betalingsevne og ikke sjelden forblir gjerningsmannen ukjent. Voldsofre vil bli hjulpet gjennom generelle støtteordninger som f. eks. sykepenges fra arbeidsgiver, sosiale trygde- og støtteordninger og forsikringer. Det kan imidlertid gjenstå et udekket tap. Det er her ordningen med voldsoffererstatning fra staten kommer inn.

Siden 1976 har det vært en billighetsordning for erstatning til voldsofre. Ved voldsoffererstatningsloven, som trådte i kraft 01.07.2001, er det lovfestet at voldsofre får et rettskrav på erstatning fra staten, jf. Ot. prp. nr. 4 (2000-2001) og Innst. O. nr. 46 (2000-2001). Den maksimale erstatningen etter ordningen ble samtidig hevet fra 0,2 mill. kr til 20 ganger grunnbeløpet i folketrygden, for tiden om lag 1 mill. kr. Skadevolder kan imidlertid være pliktig til å betale mer. Regress benyttes slik at ansvaret i størst mulig grad plasseres hos gjerningsmannen.

Voldsoffererstatningsloven gjelder personska-der som har skjedd etter lovens ikrafttreden. Det vil derfor ta noe tid før hevingen av det maksimale erstatningsbeløp får full effekt.

Søknader om voldsoffererstatning behandles og avgjøres av fylkesmannen. Vedtaket kan påklages til Erstatningsnemnda for voldsofre. Justisdepartementet er sekretariat for nemnda og har også ansvaret for regelverket.

I 2000 behandlet fylkesmennene 1 877 saker. Erstatning ble innvilget helt eller delvis i 1 076 saker. Av handlingene som dannet grunnlaget for voldsoffererstatning var 52 tilfeller drap/drapsforsøk, 107 tilfeller seksuelle overgrep mot voksne, 257 tilfeller seksuelle overgrep mot mindreårige, og 424 tilfeller legemsbeskadigelser. 430 menn og 388 kvinner over 16 år fikk innvilget erstatning. Fylkesmennene mottok i 2000 375 klager på tidligere vedtak.

Erstatningsnemnda behandlet i 2000 i alt 305 klagesaker. I 75 tilfeller ble fylkesmennenes vedtak omgjort til gunst for søkeren.

Det er en liten overvekt av menn i forhold til kvinner som får innvilget voldsoffererstatning av fylkesmennene. Kvinner tilkjennes i gjennomsnitt en høyere erstatning. I 2000 ble ca. 60 % av det totale erstatningsbeløp utbetalt til kvinner.

1.2 Billighetserstatning

Det ble i 2000 totalt innvilget billighetserstatning for ca. 18,1 mill. kr, fordelt med 11,3 mill. kr til 141 kvinner og 6,8 mill. kr til 91 menn.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til medlemmer av Billighetserstatningsutvalget og Erstatningsnemnda for voldsofre. Bevilgningen skal også dekke enkelte driftsutgifter knyttet til departementets administrasjon av ordningene.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag. Bevilgningen er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall, og som følge av helårsvirkningen av den nye voldsoffererstatningloven.

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten dekker statens erstatningsansvar på grunnlag av alminnelige erstatningsregler, med unntak av ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Dersom et fagdepartement vil innrømme ansvar eller inngå forlik som pålegger staten erstatningsansvar, skal saken legges fram for Justisdepartementet til avgjørelse hvis beløpet overstiger 0,25 mill. kr eller saken gjelder ulovfestet objektivt ansvar eller har prinsipiell betydning. For øvrig har fagdepartementet fullmakt til å avgjøre spørsmålet. Saker som gjelder beløp over 1 mill. kr skal Justisdepartementet forelegge for Finansdepartementet.

Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	2 319	2 693	3 104
60	Overføringer til kommunene, <i>kan overføres</i>	25 197	24 700	26 873
	Sum kap. 474	27 515	27 393	29 977

1 Innledning

Konfliktrådene skal behandle straffesaker som overføres fra påtalemyndigheten. Konfliktrådene kan også behandle saker som publikum eller andre instanser bringer inn for rådet. Staten bærer det økonomiske og overordnede faglige ansvaret for konfliktrådsordningen, mens kommunene har det daglige ansvaret for driften. Fylkesmennene fører tilsyn og fordeler midler til virksomheten. Bevilgningen på kapitlet er prisjustert og i tillegg foreslått styrket med 1,5 mill. kr, for bl.a. å korte ned saksbehandlingstiden og styrke megleropplæringen.

2 Hovedmål

Megling i konfliktråd skal være et alternativ til vanlig strafferettslig behandling og til håndtering av andre konflikter ved at partene selv aktivt bidrar til å finne en løsning hvor det tas hensyn til både skadevolder og skadelidte.

Konfliktrådene, politiet og påtalemyndigheten skal samarbeide om å tilby megling i alle straffesaker som er egnet for det. Det er et mål at saksbehandlingstiden i alle ledd ikke blir lenger enn nødvendig. Som hovedregel bør det ikke gå mer enn tre uker fra saken oversendes fra påtalemyndigheten til megling er avsluttet. Det er viktig at målsettingen om rask reaksjon oppfylles.

3 Tilstandsvurdering

Det finnes i dag 39 konfliktråd med til sammen ca. 900 lokale meglere. De fleste rådene er interkommunale. Konfliktrådene mottok 6 527 saker i 2000, hvilket er en nedgang på 117 saker sammenlignet med 1999. Av de mottatte sakene har 5 383 saker gått til megling. Dette er en økning på 413 sammenlignet med 1999. Konfliktrådene behandlet 3 706 sivile saker og 2 834 straffesaker i 2000. Størsteparten av de sivile sakene er anmeldte lovbrudd med gjerningspersoner under 15 år.

Gjennomsnittlig tidsforløp fra gjerningstidspunktet til påtalemyndigheten har oversendt straffesaken til konfliktrådet er 127 dager. Departementet arbeider med å legge til rette for at det generelt skal reageres raskere på kriminelle handlinger, herunder at «liggetiden» i straffesaker reduseres.

Fra sakene var mottatt og til de var ferdig meglet, brukte konfliktrådene i gjennomsnitt 41 dager for straffesaker og 41 dager for de sivile sakene. I 1999 var tilsvarende tall 45 dager og 40 dager. Det var ikke innhentet forhåndssamtykke i en stor del av sakene da konfliktrådene mottok dem. Tabellen under viser gjennomsnittlig saksbehandlingstid for straffesaker og sivile saker ved hvert enkelt konfliktråd i 2000.

Tabell 2.3 Konfliktrådenes saksbehandlingstid i dager (Fra konfliktrådet har mottatt saken til megling er avsluttet)

Fylke	Konfliktråd	Straffesaker saksbeh.tid (antall saker)	Sivile saker saksbeh.tid (antall saker)	Samlet Saksbeh.tid (antall saker)
Akershus	Asker og Bærum	48,8 (56)	51,6 (77)	50,4 (133)
	Follo	35,5 (68)	42,6 (46)	38,4 (114)
	Romerike	37,8 (187)	39,2 (114)	38,3 (301)
Aust-Agder	Aust-Agder	20,2 (32)	17,2 (24)	18,9 (56)
Buskerud	Drammen, Nedre Eiker, Lier, Røyken og Hurum	28,9 (46)	27,5 (58)	28,1 (104)
	Hallingdal	70,7 (13)	59,9 (9)	66,3 (22)
	Kongsberg, Flesberg, Rol- lag, Nore og Uvdal og Øvre Eiker	15,2 (16)	13 (10)	14,3 (26)
	Ringerike, Hole, Sigdal, Modum og Krødsherad	23 (8)	18 (32)	19 (40)
Finnmark	Øst-Finnmark	43,4 (9)	0 (0)	43,4 (9)
	Vest-Finnmark	26,1 (20)	9,8 (8)	21,4 (28)
Hedmark	Hedmark	38,1 (155)	37,6 (233)	37,8 (388)
Hordaland	Hordaland	47,1 (104)	50,5 (135)	49 (239)
Møre og Romsdal	Nordmøre	37,8 (21)	40,2 (13)	38,7 (34)
	Romsdal	34,4 (25)	25 (6)	32,5 (31)
	Sunnmøre	41,3 (98)	36,8 (48)	39,8 (146)
Nord-Trøndelag	Nord-Trøndelag	37,4 (102)	28,5 (170)	31,9 (272)
Nordland	Lofoten og Vesterålen	26,1 (36)	25,1 (53)	25,5 (89)
	Ofoten	23,0 (12)	15,0 (7)	20,0 (19)
	Salten	34,5 (33)	48,6 (43)	42,4 (76)
	Sør-Helgeland	54 (20)	30 (13)	39 (33)
	Ytre Helgeland	36,7 (11)	14,4 (12)	25,1 (23)
Oppland	Oppland	38,8 (88)	26,5 (31)	35,5 (119)
Oslo	Oslo Nord-Øst	114,9 (26)	185,5 (35)	155,4 (61)
	Oslo Sentrum	126,4 (27)	217,7 (16)	160,4 (43)
	Oslo Syd	111,1 (31)	186,7 (29)	147,6 (60)
	Oslo Vest	214,9 (23)	121 (12)	182,7 (35)
Rogaland	Sandnes	37,4 (61)	43,3 (153)	41,6 (214)

Tabell 2.3 Konfliktrådenes saksbehandlingstid i dager (Fra konfliktrådet har mottatt saken til megling er avsluttet)

Fylke	Konfliktråd	Straffesaker saksbeh.tid (antall saker)	Sivile saker saksbeh.tid (antall saker)	Samlet Saksbeh.tid (antall saker)
	Nord-Rogaland	41,3 (70)	42 (44)	41,6 (114)
	Stavanger	47,8 (77)	44,1 (101)	45,7 (178)
Sogn og Fjordane	Sogn og Fjordane	31,3 (78)	31,3 (82)	31,3 (160)
Sør-Trøndelag	Sør-Trøndelag	34,4 (151)	47,6 (276)	42,9 (427)
Telemark	Telemark	34,6 (91)	27,8 (124)	30,6 (215)
Troms	Troms	45,3 (36)	28,1 (61)	34,5 (97)
	Senja	42,9 (23)	23,5 (43)	30,2 (66)
Vest-Agder	Kristiansand, Søgne, Songdalen og Vennesla	28 (94)	27,9 (72)	28 (166)
	Vest-Agder vest	23,3 (27)	19,9 (18)	22 (45)
Vestfold	Vestfold	37,8 (127)	31,3 (127)	34,6 (254)
	Sandefjord	26,2 (18)	17,1 (10)	22,9 (28)
Østfold	Østfold	26,6 (168)	26,4 (200)	26,5 (368)
Landsgjennomsnitt i dager:		41,0 (2 288)	41,0 (2 545)	41,0 (4 833)

Våren 2001 la departementet i samarbeid med Forum for konfliktrådsledere til rette for erfaringsutveksling for konfliktrådslederne i den hensikt å finne frem til mer standardiserte og tidsbeparende saksbehandlingsrutiner. En oppsummering av erfaringsutvekslingen og en beskrivelse av gode rutiner er formidlet til alle konfliktråd. Fylkesmennene er anmodet om å være oppmerksomme på konfliktråd med lang eller økende saksbehandlingstid.

I desember 2000 ble det vedtatt enkelte endringer i konfliktrådsloven. Det ble åpnet for at personer som har fylt 18 år kan oppnevnes til vervet som konfliktrådsmegler, og konfliktrådsmedarbeidernes adgang til å forklare seg om meglingsmøtene i retten ble innskrenket.

Justisdepartementet har satt i gang et treårig prøveprosjekt der megling vil bli tilbudt ofre og straffedømte i alvorlige voldssaker. Prosjektet er lagt til Konfliktrådet i Hordaland, og forutsetter blant annet et nært samarbeid mellom Konfliktrådet, Bergen landsfengsel, påtalemyndigheten og kriminalomsorgen regionalt. Prosjektet blir løpende evaluert.

Det nasjonale skolemeglingsprogrammet for grunnskolen ble avsluttet september 2001. Skole-

verket har etter hvert opparbeidet egen kompetanse for skolemegling, men konfliktrådene bidrar fortsatt betydelig med fagkompetanse. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har startet et toårig prosjekt med innføring av skolemegling i videregående opplæring. Justisdepartementet og konfliktrådene er faglige støttespillere.

I samarbeid med departementet har Forum for konfliktrådsledere utarbeidet «Håndbok for meglere» samt forslag til ny opplæringsplan for konfliktrådsmeglere. Norge blir ansett som et foregangsland i meglingssammenheng, og departementet mottar en rekke utenlandske delegasjoner på studiebesøk. Konfliktrådene bidrar i denne sammenheng som vertsskap for delegasjonenes besøk i distriktene.

4 Videreutvikling

For innværende periode vil videreutviklingen konsentreres omkring spørsmål knyttet til oppfølging av prøveprosjektet med megling som supplement i alvorlige voldssaker, oppfølging av prosjektene som prøver ut ulike modeller for nettverksmegling, fornyelse og kvalitetssikring av

megleropplæringen og deltakelse i nasjonalt skolemeglingsprogram i videregående opplæring. Departementet vil i tillegg stimulere til, og utarbeide retningslinjer for, et best mulig samarbeid mellom konfliktrådene og kriminalomsorgen slik at megling kan tas i bruk som ett mulig tiltak i samfunnsstraffen.

I høringsbrevet om tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet av 12.07.2001 går departementet inn for økt utnyttelse av konfliktrådenes potensiale som kriminalitetsforebyggende tiltak. I høringsbrevet foreslås bl.a. økt bruk av konfliktrådsmediation som særvilkår ved betingede dommer. Oppfølgingen av forslaget vil bli prioritert i inneværende periode. En omorganisering av konfliktrådene vil bli vurdert i forbindelse med organiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet. Som vedtatt av Stortinget i Innst. O. nr. 126 (2000-2001) om lokaldemokrati på Svalbard, vil det bli opprettet konfliktråd på Svalbard

5 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til sentral administrasjon, kompetanseutvikling, prosjektet i Hordaland og andre sentrale utviklingstiltak.

Post 60 Overføring til kommunene, kan overføres

Departementet fordeler bevilgningen til konfliktrådene via fylkesmennene. Kommunene mottar et basistilskudd på bakgrunn av innbyggertall samt et ekstratilskudd basert på erfaringstall. Det kreves ikke kommunale egenandeler i forbindelse med ordningen med konfliktråd.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter	24 434	18 000	38 638
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	39 940	27 730	32 528
	Sum kap. 475	64 374	45 730	71 166

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling der ikke boet eller rekvirenten dekker utgiftene, samt utgifter under departementets særskilte garantiordning til granskning av konkursboer der det mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til Konkursrådet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker statens regulerte utgifter i forbindelse med behandlingen av saker om tvangsoppløsning av aksjeselskaper og saker om konkurs i henhold til konkursloven § 73. Videre dekker bevilgningen godtgjørelse til medlemmene av Konkursrådet og utgifter til administrasjon, varer og tjenester for Konkursrådet.

De nye aksjelovene som trådte i kraft 01.01.1999 medførte en betydelig økning i antall tvangsoppløsningssaker og på grunn av dette økte utgifter for skifterettene, jf. Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Antallet tvangsoppløsninger fortsatte å øke i 2000. Departementet følger utviklingen nøye.

Bevilgningen på posten ble i 2000 økt med 10 mill. kr på grunn av endringer i konkursloven, jf. Ot.prp. nr. 26 (1998-99) Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen mv., som bl.a. medførte at den som begjærer oppbud ikke lenger skal ha ansvar for omkostningene ved bobehandlingen. Dersom boet ikke dekker omkostningene, må de dekkes av staten.

Departementet har sendt på høring flere forslag om hvordan man kan sikre midler til behandlingen av konkursboer, blant annet om legalpant for boomkostninger og om økning av rekvirentens ansvar for boomkostningene fra ansvarsgren-

sen på 20 000 kr som ikke har vært justert siden 1989.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2002 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 01 inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke bobehandling/granskning av konkursboer i henhold til Justisdepartementets særskilte garantiordning. Garantimidler kan benyttes der konkursboet selv mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Det foreslås at Justisdepartementet under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling i 2002 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 7 mill. kr, men slik at totalrammen for nyttog gammelt ansvar ikke overstiger 25 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justisdepartementet i 2002 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at det har vært ansett som tomt og skifteretten allerede har betalt ut beløp til bostyrer.

For 2002 vil bevilgningen også gå til dekning av utgifter til et prøveprosjekt som tar sikte på å legge til rette for økt samarbeid mellom bostyrer og politi etter bestemmelsen i konkurslovens § 122 a. Det antas at en utgiftsramme på 1 mill. kr vil være tilstrekkelig. Prosjektperioden er tenkt satt til ett år.

Det foreslås bevilget 28,52 mill. kr til dekning av utgifter i forbindelse med behandlingen av Anders Jahres dødsbo.

Bevilgningen skal dekke utgifter til undersøkelser i inn- og utland for å underbygge boets krav og til søksmål mv. Forbruket i 2000 var ca. 36,8 mill. kr. Bevilgningen i 2001 var på 23 mill. kr. Fra 1995 til og med 2000 er det samlede forbruket i saken 119,7 mill. kr. Statens krav på refusjon fra boet skal dekkes av de midler som kommer inn i boet før noe utbetales til de alminnelige kreditorerne.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 16 (1994-95) fikk Justisdepartementet en garantifullmakt på inntil 100 mill. kr til fortsatt bobehandling. Det foreslås at Justisdepartementet i forbindelse med fortsatt bobehandling i Anders Jahres dødsbo i 2002 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 50 mill. kr, jf. forslag til vedtak.

Anders Jahres dødsbo vant i november 1999 ankesaken fra Cayman Islands i Privy Council. Boet fikk medhold i at Continental Foundation er ugyldig. Saken er nå tilbake i caymansk førsteinstans som skal avgjøre hvem som er berettiget til stiftelsens midler. Hovedforhandling i søksmålet forventes å komme opp i løpet av 2002 og er forventet å bli meget ressurskrevende. Søksmålet mot Lazard Bank mfl. som går i Drammen byrett, er blitt avbrutt og utsatt flere ganger. Boet forventes å være involvert i full ny hovedforhandling i dette søksmålet i 2002. Boet har i 2001 forsøkt å komme frem til et forlik i saken. Dette har foreløpig ikke lyktes.

På bakgrunn av Jahresakens karakter er det svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten. Belastningen på posten avhenger av fremdriften i saken, og bevilgningen foreslås av den grunn gjort overførbar. Et ytterligere usikkerhetsmoment er at det ikke er endelig avklart om det må svares norsk merverdiavgift på utenlandske advokatjenester m.m.

Kap. 476 Et historisk og moralsk oppgjør med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under 2. verdenskrig

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 111		
70	Sikring av jødisk kultur og framtid i Norge	17 000		
71	Støtte utenfor Norges grenser til å minnes og å utvikle den tradisjon og kultur som nazistene ønsket å utrydde	60 000		
72	Erkjentlighetsbeløp, <i>overslagsbevilgning</i>	5 343		
	Sum kap. 476	83 453		

Kapittelet har dekket utgifter til det historiske og moralske oppgjøret med behandlingen i Norge av den økonomiske likvidasjon av den jødiske minoritet under den 2. verdenskrig som ble avsluttet høsten 2000. Oppgjøret omfattet et individuelt erstatningsoppgjør og et kollektivt erstatningsoppgjør. Det kollektive oppgjøret var tredelt og omfattet et beløp til sikring av jødisk kultur og framtid i Norge, et beløp til støtte utenfor Norges grenser til å minnes og utvikle den tradisjon og kultur som nazistene ønsket å utrydde og et beløp til opprettelse og drift av et senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteters stilling i Norge.

Totalt ble det i 1999 og 2000 utbetalt 358,8 mill. fra kap. 476, hvorav 227 mill. kr ble utbetalt til det kollektive oppgjøret og 131,8 mill. til det individuelle oppgjøret. Det ble behandlet totalt 991 søknader i det individuelle erstatningsoppgjøret. Antall innkomne søknader om erkjentlighetsbeløp i 2000 ble mindre enn forventet med tilsvarende mindre samlet erstatningsutbetaling og 17 mill. kr ble derfor overført fra post 72 Erkjentlighetsbeløp til post 70 Sikring av jødisk kultur og framtid i Norge og utbetalt til de mosaiske trossamfunn i Norge, jf. St.prp. nr. 26 (2000-2001).

Kap. 477 Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			1 000
70	Erkjentlighetsbeløp, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>			45 000
	Sum kap. 477			46 000

1 Innledning

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 255 (2000 – 2001) om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig, jf. St.prp. nr. 67 (2000-2001), vedtok Stortinget en ex gratia utbetaling på kr 100 000 pr. person til nordmenn som satt i japansk fangenskap. Dersom vedkommende er død, skal ektefelle og barn være berettiget til å tre inn i avdødes krav etter vanlige

arverettsregler. Det ble vedtatt å bevilge 35 mill. kr i erstatninger (erkjentlighetsbeløp) under kap. 477, post 70, samt 2 mill. kr til utgifter forbundet med drift av ordningen under kap. 477, post 01. Bevilgningsvedtaket var basert på at erstatning til de nordmenn som selv satt i japansk fangenskap skal prioriteres i 2001. Regjeringen ble bedt om å komme tilbake i statsbudsjettet for 2002 med forslag til økt bevilgning som følge av at også ektefeller og barn skal kunne få erstatning.

Søknadsfristen utløper 01.12.2001. Departementet tar sikte på å avslutte utbetalingene innen 31.12.2002.

Om lag 900 nordmenn satt i japansk fangenskap under den 2. verdenskrig. Med en standard-utbetaling på 100 000 kr. vil den maksimale rammen for de samlede erstatningsutbetalinger utgjøre 90 mill. kr, samt 3 mill. kr til administrasjon av ordningen. Som en overslagsbevilgning anses det som mest realistisk å budsjettere med en samlet erstatningsutbetaling på om lag 80 mill. kr. Dette er lagt til grunn i bevilgningsforslaget på kapitlet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås bevilget 1 mill. kr i 2002 til behandling av søknader om erstatning. Bevilgningen på

posten skal dekke lønnsmidler og departementets øvrige driftsutgifter ved erstatningsoppgjøret.

Post 70 Erkjentlighetsbeløp, kan overføres, overslagsbevilgning

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til en ex-gratia utbetaling på kr 100 000 pr person til de gjenlevende nordmenn som satt i japansk fangenskap. Dersom vedkommende er død, skal ektefelle og barn være berettiget til å tre inn i avdødes krav etter vanlige arverettsregler. Regjeringen foreslår at det bevilges 45 mill. kr på posten i 2002. Det finnes så vidt Justisdepartementet kjenner til ingen oversikt over hvor mange personer som er arveberettiget etter avdøde nordmenn som satt i japansk fangenskap. Heller ikke vet man hvor mange av de søknadsberettigede arvinger som faktisk vil søke om erstatning. Anslaget er derfor forbundet med usikkerhet, og posten er av den grunn gitt stikkordet «overslagsbevilgning».

Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	69 028	61 230	100 993	64,9
	Sum kategori 06.80	69 028	61 230	100 993	64,9

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
480	Svalbardbudsjettet	69 028	61 230	100 993	64,9
	Sum kategori 06.80	69 028	61 230	100 993	64,9

Bevilgningen under denne kategorien og dette kapitlet skal dekke det forventede underskuddet på Svalbardbudsjettet. I Svalbardbudsjettet for 2002 er det foreslått 137,0 mill. kr. i utgifter og 36,0 mill. kr. i inntekter. Differansen blir 101,0 mill. kr. Den store økningen skyldes i hovedsak en rammeoverføring fra Nærings- og handelsdepartementet på 38,0 mill. kr. i forbindelse med at Longyearbyen lokalstyre skal overta budsjettansvaret for Svalbard Samfunnsdrift A/S. Tilskudd til Longyearbyen lokalstyre gis over Svalbardbudsjettet.

Artikkel 8 i traktaten om Spitsbergen 09.02. 1920 (Svalbardtraktaten) legger begrensninger på adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard, og på anvendelsen av disse midlene. Dette er bakgrunnen for at det er opprettet et eget Svalbardbudsjett. Svalbardbudsjettet fremmes som en egen budsjettproposisjon fra Justisdepartementet, samtidig og sammen med statsbudsjettet. Under behandlingen av St.meld. nr. 9 (1999-

2000) Svalbard sluttet Stortinget seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget Svalbardbudsjett.

Det er nær sammenheng mellom Svalbardbudsjettet og statsbudsjettet. Siden 1970 er det årlig bevilget et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av forventet underskudd på Svalbardbudsjettet.

I tillegg til tilskuddet over kap. 480 har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til næringsdrift og forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus, grunnskoler og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til Svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i Svalbardbudsjettet punkt 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk Svalbardpolitikk i Svalbardbudsjettet for 2002, punkt 2.

Programkategori 06.90 Klagenemnd for utlendingssaker

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	24 228			
	Sum kategori 06.90	24 228			

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
490	Klagenemnd for utlendingssaker (jf. kap. 3490)	24 228			
	Sum kategori 06.90	24 228			

Kategori 06.90 Klagenemnd for utlendingssaker ble fra 01.01.2001 overført til Kommunal- og regionaldepartementet.

Programområde 05 Sivilt beredskap

Programkategori 05.10 Sivilt beredskap under Justisdepartementet

Utgifter under programkategori 05.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
01-23	Driftsutgifter	274 769			
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	33 938			
70-89	Overføringer til private	272			
	Sum kategori 05.10	308 980			

Utgifter under programkategori 05.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert bud- sjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
481	Direktoratet for sivilt beredskap (jf. kap. 3481)	304 174			
482	Politiberedskap	4 806			
	Sum kategori 05.10	308 980			

1 Innledning

Programområde 05 Sivilt beredskap omfattet beredskapstiltak under seks departementer. På bakgrunn av Justisdepartementets samordningsfunksjon i beredskapssektoren ble det utarbeidet forslag til fordeling av programområdets samlede bevilgning, i henhold til prinsipper som er god-

kjent i Rådet for sivilt beredskap. Programområdet ble avviklet fra og med budsjett 2001. Bevilgningen ble for 2001 rammefordelt mellom de berørte departementer på basis av fordelingen i 2000. Det vises for øvrig til teksten under programområde 05 i St.prp. nr. 1 (2000-2001) for Justis- og politidepartementet.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2002 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 61 og 400-480	Kr	11 774 837 000
b. Sum inntekter under kap. 3400-3470 og 5630	Kr	1 299 737 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2002, kapitlene 61 og 400-480, 3400-3470 og 5630

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
400	Justisdepartementet (jf. kap. 3400)			
	01	Driftsutgifter	200 862 000	
	71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	9 534 000	210 396 000
		Sum Administrasjon		210 396 000
Rettsvesen				
61	Høyesterett (jf. kap. 3061)			
	01	Driftsutgifter	48 734 000	48 734 000
405	Lagmannsrettene (jf. kap. 3405)			
	01	Driftsutgifter	142 363 000	142 363 000
410	Herreds- og byrettene (jf. kap. 3410)			
	01	Driftsutgifter	920 961 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	96 220 000	1 017 181 000
414	Domsutgifter			
	01	Driftsutgifter	70 278 000	70 278 000
		Sum Rettsvesen		1 278 556 000
Kriminalomsorg				
430	Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)			
	01	Driftsutgifter	1 450 910 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	44 098 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	46 852 000	
	70	Tilskudd	8 555 000	1 550 415 000
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) (jf. kap. 3432)			
	01	Driftsutgifter	108 047 000	108 047 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Sum Kriminalomsorg		1 658 462 000	
	Politi og påtalemyndighet			
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	5 248 904 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	53 913 000		
	22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	14 594 000		
	70 Tilskudd	4 212 000	5 321 623 000	
441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)			
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 059 666 000	1 059 666 000	
442	Politihøgskolen (jf. kap. 3442)			
	01 Driftsutgifter	161 234 000	161 234 000	
443	Oppfølging av innsynsloven			
	01 Driftsutgifter	5 112 000		
	70 Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	2 000 000	7 112 000	
445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)			
	01 Driftsutgifter	74 518 000	74 518 000	
446	Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet (jf. kap. 3446)			
	01 Driftsutgifter	4 365 000	4 365 000	
448	Grensekommissæren			
	01 Driftsutgifter	3 829 000	3 829 000	
	Sum Politi og påtalemyndighet		6 632 347 000	
	Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap			
450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)			
	01 Driftsutgifter	230 883 000	230 883 000	
451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)			
	01 Driftsutgifter	259 443 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 461 000		

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	70	Overføring til private	327 000	266 231 000
455		Redningstjenesten (jf. kap. 3455)		
	01	Driftsutgifter	36 669 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	5 240 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 000 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	4 635 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	56 000 000	106 544 000
456		TETRA – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)		
	01	Driftsutgifter	25 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 000 000	30 000 000
		Sum Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap		633 658 000
		Andre virksomheter		
460		De særskilte etterforskningsorganene		
	01	Driftsutgifter	6 706 000	6 706 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	01	Driftsutgifter	493 600 000	493 600 000
467		Norsk Lovtidend		
	01	Driftsutgifter	2 332 000	2 332 000
		Sum Andre virksomheter		502 638 000
		Erstatninger, tilskudd mv.		
470		Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)		
	01	Driftsutgifter	6 219 000	
	70	Fri sakførsel	278 777 000	
	71	Fritt rettsråd	187 510 000	
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	17 643 000	490 149 000
471		Statens erstatningsansvar		
	01	Driftsutgifter	725 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	47 389 000	
	71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	72 381 000	120 495 000
474		Konfliktråd		
	01	Driftsutgifter	3 104 000	
	60	Overføringer til kommunene, <i>kan overføres</i>	26 873 000	29 977 000
475		Bobehandling		
	01	Driftsutgifter	38 638 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	32 528 000	71 166 000
477		Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig		
	01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 000 000	
	70	Erkjentlighetsbeløp, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	45 000 000	46 000 000
		Sum Erstatninger, tilskudd mv.		757 787 000
		Svalbardbudsjettet		
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	100 993 000	100 993 000
		Sum Svalbardbudsjettet		100 993 000
		Sum departementets utgifter		11 774 837 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
		Departementets inntekter		
3400		Justisdepartementet (jf. kap. 400)		
	01	Diverse inntekter	949 000	949 000
3410		Rettsgebyr (jf. kap. 410)		
	01	Rettsgebyr	808 800 000	
	04	Lensmennenes gebyrinntekter	137 000 000	945 800 000
3430		Kriminalomsorg (jf. kap. 430)		
	02	Arbeidsdriftens inntekter	40 631 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	03	Andre inntekter	8 362 000	48 993 000
3432		Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 432)		
	03	Andre inntekter	365 000	365 000
3440		Politidirektoratet – Politi- og lens- mannsetaten (jf. kap. 440)		
	01	Gebyrer	186 460 000	
	03	Salgsinntekter	7 463 000	
	04	Gebyrer – vaktelskap	199 000	194 122 000
3441		Oslo politidistrikt (jf. kap. 441)		
	03	Salgsinntekter	983 000	
	05	Personalbarnehage	2 122 000	3 105 000
3442		Politihøgskolen (jf. kap. 442)		
	02	Diverse inntekter	5 038 000	5 038 000
3450		Sivile vernepliktige, driftsinntek- ter (jf. kap. 450)		
	01	Inntekter av arbeid	55 936 000	
	02	Salgs- og leieinntekter	388 000	56 324 000
3451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)		
	03	Diverse inntekter	15 548 000	15 548 000
3470		Fri rettshjelp (jf. kap. 470)		
	01	Egenandeler m.m.	24 493 000	24 493 000
5630		Aksjer i Norsk Eiendomsinforma- sjon as		
	80	Utbytte	5 000 000	5 000 000
		Sum departementets inntekter		1 299 737 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2002 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 430 post 01	kap. 3430 post 03
kap. 430 post 01	kap. 3430 post 14
kap. 440 post 01	kap. 3440 post 02
kap. 440 post 01	kap. 3440 post 03
kap. 441 post 01	kap. 3441 post 02
kap. 441 post 01	kap. 3441 post 03
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02
kap. 451 post 01	kap. 3451 post 03

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter, med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III

Bestillingsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2002 kan bestille varer ut over gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overskrider følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	80 mill. kroner

IV

Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2002 kan bestemme at:

- det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post

21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 7 mill. kr, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 25 mill. kr.

- det i forbindelse med fortsatt bobehandling i Anders Jahres dødsbo pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 50 mill. kr.

Andre fullmakter

V

Nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2002 kan:

1. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 01 Driftsutgifter, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
2. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, tilbakebetalte inntekter under ordningen med

utgifter til bobehandling.

3. trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

VI

Førtidsdimittering i siviltenesten

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2002 kan bestemme førtidsdimittering av mannskaper slik det fremgår i omtalen under kap. 450 Sivile vernepliktige.

Vedlegg 1**Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i statlige foretak****1 For leder i Norsk Eiendomsinformasjon AS**

Norsk Eiendomsinformasjon AS hadde i 2000 følgende utgifter til administrerende direktør:

Lønnsutgifter	kr 816 366
Utgifter til annen godtgjørelse	kr 104 360
Andel av utgifter til kollektiv pensjonsforsikring	kr 35 683

Administrerende direktør har, dersom han sies opp av selskapets styre, rett til 12 måneders lønn utover oppsigelsestiden.

2 For leder i Industritjeneste as

Industritjeneste as hadde i 2000 følgende utgifter til administrerende direktør:

Lønnsutgifter	kr 501 104
Utgifter til annen godtgjørelse	kr 0
Andel av utgifter til kollektiv pensjonsforsikring	kr 66 300

Vedlegg 2**Bemanningsoversikt¹**

Kap.	Betegnelse	Årsverk pr. 01.03.99 ²	Årsverk pr. 01.03.00 ³	Årsverk pr. 01.03.01
400	Justisdepartementet	406	456	285
Sum	06.10 Administrasjon	406	456	285
61	Høyesterett	56	55	55
405	Lagmannsrettene	211	219	228
410	Herreds- og byrettene	1 377	1 427	1 443
Sum	06.20 Rettsvesen	1 644	1 701	1 726
430	Kriminalomsorg	2 935	2 809	2 913
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter ⁴	220	263	270
Sum	06.30 Kriminalomsorg	3 155	3 072	3 183
440/441	Politidirektoratet- politi- og lensmannse- taten/Oslo politidistrikt	10 478	10 654	11 170
442	Politihøgskolen	141	126	130
445	Den høyere påtalemyndighet	96	100	102
446	Kontrollen med den militære påtale- og disiplinærmyndighet	7	6	6
448	Grensekommissæren	5	6	6
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	10 727	10 892	11 414
450	Sivile vernepliktige	70	75	77
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	424	423	422
455	Redningstjenesten	31	31	33
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnssik- kerhet og beredskap	525	529	532
480	Svalbardbudsjettet	26	25	26
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	26	25	26
Sum	Programområde 06	16 483	16 675	17 166
	Total Justis- og politidepartementet	16 483	16 675	17 166

- 1 Tallene viser en oversikt over antall årsverk innenfor det ansvarsområde Justisdepartementet har pr. 01.01.2001. Frem til 01.01.2001 hadde Justisdepartementet også ansvar for utlendingsfeltet, Statens innkrevingssentral, Registerenheten i Brønnøysund, Datatilsynet og Regjeringsadvokaten. Antall årsverk innenfor disse virksomhetene er således ikke tatt med i oversikten.
- 2 Tallene pr. 01.03.1999 avviker noe fra det som ble oppgitt i vedlegg 1 til St.prp. nr. 1 (1999-2000). Dette skyldes at det ved en inkurie den gang ble tatt utgangspunkt i antall tilsatte, mens det i denne oversikten tas utgangspunkt i antall *årsverk*.

- 3 Tallene samsvarer med det som ble opplyst i vedlegg 2 til St.prp. nr. 1 (2000-2001). Departementet skrev imidlertid den gang at tilsatte i leder- og dommerstillinger som er tatt ut av regulativet, var holdt utenfor bemanningsoversikten. Dette er ikke helt korrekt. Det var kun lederstillinger som er tatt ut av regulativet, som var holdt utenfor bemanningsoversikten.
- 4 Tallet inkluderer både aspiranter og personale ved KRUS.

Oversikten er satt opp med utgangspunkt i den telling av antall årsverk i staten som Arbeids- og administrasjonsdepartementet har foretatt årlig pr. 01.03.2001 Bemanningsoversikten omfat-

ter regulativlønte arbeidstakere og dommerstillinger. Tilsatte i lederstillinger som er tatt ut av regulativet er holdt utenfor statistikken.
